

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Ε' Δημοτικού

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΩΝ 1960

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

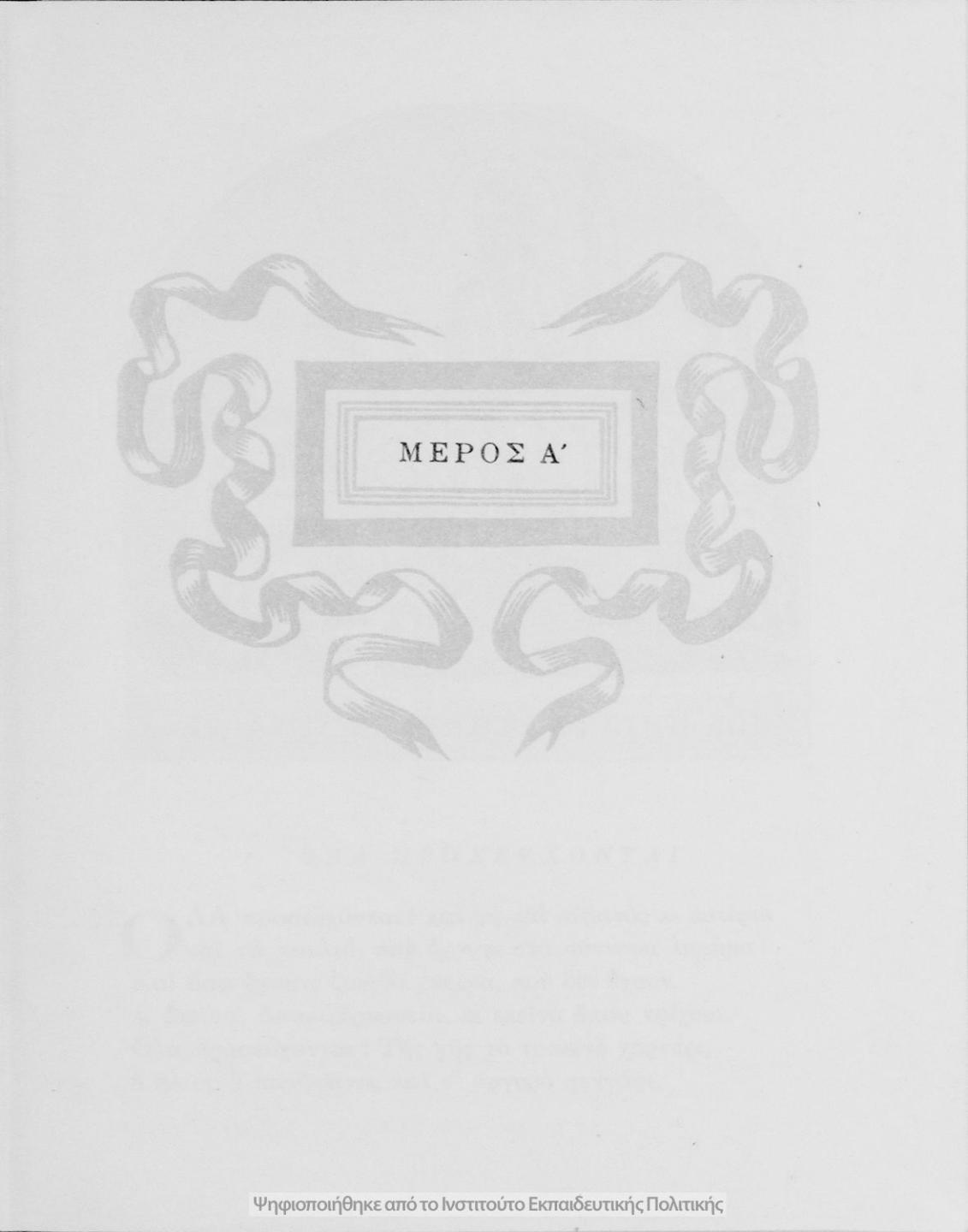

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
ΚΑΙ
Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ - Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

ΜΕΡΟΣ Α'

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ο ΛΑ ΠΡΟΣΕΥΧΟΝΤΑΙ

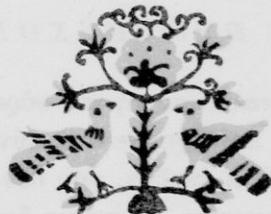
ΟΛΑ προσεύχονται! καὶ γῆ καὶ οὐρανὸς κι ἀστέρια
καὶ τὰ πουλιά, ποὺ ἔχουνε στὰ σύννεφα λημέρια!
Καὶ ὅσα ἔχουνε ζωὴ κι ἐκεῖνα, ποὺ δὲν ἔχουν,
κι ἐκεῖνα, ὅπου σέργονται, κι ἐκεῖνα ὅπου τρέχουν.
“Ολα προσεύχονται! Τῆς γῆς τὸ ταπεινὸ χορτάρι,
δ ἥλιος δ περήφανος καὶ τ' ἀργυρὸ φεγγάρι,

ἡ θάλασσα, ὁ ποταμός, τὸ δάσος καὶ ἡ βρύση.
 Δὲν ἀπομένει τίποτε, χωρὶς νὰ προσκυνήσῃ
 καὶ δίχως νὰ προσευχῇσθῇ στοῦ κόσμου τὸν Πατέρα!

Προσεύχεται κ' ἡ νύχτα, προσεύχεται κ' ἡ μέρα,
 κ' ἡ φλόγα, ποὺ σηκώνεται ἐπάνω κι ἀνεβαίνει,
 ὅταν στὰ ἔρημα βουνὰ φτωχὸς βοσκὸς ζεσταίνῃ
 καὶ ὁ ἥλιος ὅταν σ' ἄρρωστο ζωὴ καὶ ζέστη δίνῃ!
 Τὸ σκουληκάκι τὸ κορμὶ στὸν ἥλιο σὰν ζεστατνή,
 τὸ χέρι ὅταν ἐλεῆ, ἢ γῆ ὅταν βλασταίνῃ,
 καὶ τ' ἄνθος, ποὺ τριγύρω του σκορπίζει τὴν πνοή του,
 καὶ εἶναι μυρισμένη του πνοὴ ἡ προσευχὴ του.

Προσεύχεται, ὅταν κανεὶς στὸ ἔργο του πιστεύῃ,
 κάνει μεγάλη προσευχὴ τὸ χέρι, ποὺ δουλεύει!
 Τὸ χέρι του μικροῦ παιδιοῦ προσεύχεται κι ἐκεῖνο,
 ὅταν ἀνοίγῃ τὸ κλουβὶ στὸ σκλαβωμένο σπίνο!
 Προσεύχεται, ὅταν ζητᾶς ψωμὶ γιὰ ξένο στόμα!
 κι ὅταν θυμᾶσαι τοὺς νεκρούς, ποὺ κοίτονται στὸ χῶμα—
 Εἶναι ἄγια προσευχὴ τὸ γέρο νὰ ζεσταίνῃς,
 καὶ τοῦ ἐχθροῦ σου τὴν πληγὴ μὲ δάκρυα νὰ πλένης.

Αχιλλεὺς Παράσχος

ΤΟ ΑΓΙΟ ΦΥΛΑΚΤΟ

‘Ο Μιχάλης δ Πέλεκας
Δὲν ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες,
ποὺ ὁ Μιχάλης Πέλεκας ἦταν
στρατιώτης, καὶ κηρύχθηκε στὰ
1912 δ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλε-
μος. “Οπως σὲ δῆλα τὰ συντά-
γματα, ἔτσι καὶ στὸ μηχανικό,
ποὺ ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ
ἄκουσαν μὲ ἀκράτητο ἐνθου-
σιασμό. Οἱ στρατιῶτες ἑτοίμασαν τὰ ἐργαλεῖα των, γιὰ νὰ
ἀναχωρήσουν γιὰ τὰ σύνορα, καὶ δ Πέλεκας κατέβηκε στὸν
Πειραιᾶ ν’ ἀποχαιρετῆσῃ τὴ μητέρα του.

— Φεύγομε, Μάνα, γιὰ τὰ σύνορα. Ήρθε δ καιρός. Πᾶμε
νὰ λευτερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν’ ἀνοίξωμε τὶς ἐκκλησίες τὶς
ἀλειτούργητες..... Φεύγω ! τὴν εὐχή σου !

Ατάραχη τὸν ἀκουσε ή χήρα ή Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχὴ τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἴπε.

Ἐκρυψε ἔνα δάκρυ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃ τὰ ἀσπρόρροουχα. “Ύστερα κατέβασε ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα ἔνα μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἄγιο φυλακτὸ τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της, ἔκαμε τὸ σταυρό της, τὸ φύλησε καὶ εἶπε :

— Πάρε το, παιδί μου, ὁδηγό σου καὶ φυλακτό σου!

Ο Μιχάλης τὸ ἔβαλε μὲ εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτώνιό του, σὲ μιὰ ἐσωτερικὴ τσέπη.

“Ολα τὰ ἀγαποῦσε ὁ Μιχάλης τὰ πατρογονικὰ κειμήλια καὶ ὅλα τὰ σεβόταν, ἀλλὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπά, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, ὅταν ἐπῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ιεροσόλυμα. Μέσα στὸ πρῶτο φύλλο μάλιστα ὁ Πατριάρχης εἶχε γράψει καὶ τὸ ὄνομά του, ὅταν τὸ χάριζε στὸν Πάτερ Κοσμᾶ.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια μεγάλωσε ὁ Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατὰ νὰ τὸ ἀκούῃ καὶ ἀλλῃ μιὰ φορὰ ή μητέρα του. Καὶ ἐκείνη, καθισμένη στὸ σκαμνάκι της, ἔκινοῦσε σιγὰ σιγὰ τὸ κεφάλι, μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ οὐράνια χαρὰ ψιθυρίζοντας:

— Προσκυνῶ τὸ λόγο Σου, Χριστέ μου.... προσκυνῶ τὸ λόγο Σου....

Καὶ τώρα πάλι, ποὺ ἔφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὸ ἔπαιρνε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθό.

Ἐπῆρε λοιπὸν τὰ ροῦχα του καὶ ἔκείνησε νὰ φύγη.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, παιδί μου! “Ωρα καλή! ψιθύρισε ή μάνα, ή νησιώτισσα, ή χαροκαμένη.

Καὶ στάθηκε παλληκαρίσια στὴν ἔξωθυρα, δυνατὴ καὶ ἀδάκρυτη, ἔως ὅτου χάθηκε τὸ παιδί της στὸ βάθος τοῦ δρόμου.

Στὸ μέτωπο. Ὁπως δὴ τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ, ἔτσι καὶ τὸ μηχανικὸ δοξάσθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Ἐσήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε τὸ πεζικό, ἔδωσε χέρι στὰ πυροβόλα. Πολλὲς φορὲς ἐχύθηκε στὴ φωτιὰ καὶ βγῆκε δράκος ἀνίκητος. Ἐγίνε κοσμαγάπητο.

Ο Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. Ή μὲ τὴ σκαπάνη δούλευε ἥ μὲ τὸ τουφέκι, ἥταν τρομερός.

— Απὸ σίδερο εἶναι αὐτὸς ὁ Σεριφιώτης; ἔλεγε ὁ λοχίας του οὗτε κούραση τὸν πιάνει οὕτε σφαῖρα.

Καὶ ὁ λοχαγός του πάλι περνώντας κάποτε ἀπὸ κοντά του ἀπλωσε ἐλαφρὰ στὸν ὕμο του τὸ χέρι καὶ εἶπε:

— Εὔγε, παλληκάρι μου!

Ο Μιχάλης χαμογέλασε εὐχαριστημένος. Καὶ ὅταν ἄλλοτε εἶχαν καταυλισμὸ καὶ ἀνάπαυση, ξαπλωνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ ἵερὸ βιβλίο καὶ ἀρχιζε νὰ διαβάζῃ:

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;
Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;

— Υστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἥ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς στὰ Γιαννιτσά. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, ποὺ ἔφευγαν νικημένα ἀπὸ δύο ἑβδομάδες, ἔσταθηκαν ἔκει μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἱερὴ των πόλης. Ἀδικος κόπος. Ποιός ἡμποροῦσε νὰ σταματήσῃ πιὰ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο, ποὺ ἔδειχνε τὸ δάκτυλο τοῦ Θεοῦ; Κανείς! Καὶ ἥ μάχη ἀρχισε. Ωρητσαν τὰ πεζικά, μούγκρισαν τὰ πυροβόλα, ἀναψε ὁ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! φώναξε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Μιχάλης Πέλεκας σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε

τὰ λόγια, ποὺ ἀκουσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἦταν μικρός : «Κῦμα θὰ γίνη μιὰ μέρα ή Ἑλλὰς νὰ καταπιῇ τὸ βράχο !»

‘Ο ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε ἀντικρὺ τὰ νερά του βραχνὰ καὶ ξέμακρα βιογγοῦσαν τὰ τουρκικὰ πυροβόλα.

Σκληρὴ ἦταν γιὰ τὸ στρατό μας ή ἐπίθεση. ‘Ο ἔχθρος ἦταν καλὰ ώχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας εὐρίσκονταν στὴν πεδιάδα χωρὶς προχώματα καὶ πολλὲς φορὲς ἥσαν ἀναγκασμένοι νὰ περνοῦν παραπόταμα, τρία μέτρα βάθος.

“Εξαφνα ἥρθε μία διαταγή :

— Νὰ γεφυρωθῆ τὸ ποτάμι !

“Ήταν ἔνα βαθὺ παρακλάδι τοῦ Λουδία.

Τὸ μηχανικὸ ἔτρεξε ἑκεῖ. Οἱ ἄνδρες ἀρχισαν τὴν δουλειὰ γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ τὸ γεφύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρατὸς ὁ νικητής. Ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι τὸ ἔνοιωσαν καὶ τοὺς ἔβαλαν στὸ σημάδι μὲ τὸ πυροβολικό των.

Οἱ ἄνδρες ὅμως τοῦ μηχανικοῦ ἔμεναν ἀτρόμητοι στὸ ἔργο των. Τὰ ἔργαλεῖα δούλευαν καὶ ὁ κρότος ἀκουόταν γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος. Τὸ πυροβολικό μας θέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ οἱ ἐλληνικὲς ὁβίδες περνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των καὶ ἔσκαζαν πέρα στὶς ἔχθρικὲς πυροβολαρχίες.

Οἱ Τοῦρκοι κατάλαβαν τὸν κίνδυνο. “Αν οἱ Ἑλληνες περνοῦσαν τὸ ποτάμι, ἦταν χαμένοι. Τάγματα πυκνὰ πεζικοῦ ἔτρεξαν τότε κατὰ τὸ παραπόταμο καὶ ἀρχισαν νὰ φίγησαν μὲ πεῖσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἀφῆκαν τὰ ἔργαλεῖα κι ἐπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι δούλευαν στὸ γεφύρι.

‘Ο σωτήρ του. ‘Ο Μιχάλης ερρίξε μιὰ ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰ λιοντάριο. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμὴ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του:

— Κύριε, Κύριε, βοήθει τὴν Ἑλλάδα μας!

Τίποτε ἄλλο. Ἐπειτα ἔανάπιασε τὴ δουλειά.

Ἐξαφνα ἔνοιωσε ἕνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰ νὰ τὸν ἐσπρωξε κανεὶς πίσω· λίγο ἔλειψε νὰ πέσῃ. Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἄκουσε ἀπὸ πίσω ἕνα δυνατὸ θόρυβο· γύρισε καὶ εἶδε. Ἡταν τὸ πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυροποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα, καὶ οἱ Τοῦρκοι πῆραν δρόμο ζαλισμένοι ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πυρά. Τὸ γεφύρι στήθηκε, τὰ στρατεύματα πέρασαν κυνηγώντας τὸ νικημένο ἔχθρο, ποὺ σκόρπιζε κατὰ τὴ Θεσσαλονίκη.

— Τοῦ Ἅγιου Δημητρίου στὴν ἐκκλησίᾳ του θὰ λειτουργηθοῦμε..., συλλογίσθηκε ὁ Μιχάλης καὶ ἕνα κρυφὸ δάκρυ χαρᾶς κατέβαινε στὸ πρόσωπό του.

Δὲν ἐπέρασαν στιγμὲς καὶ εἶδε τὸ Γεράσιμο Κεφαλλωνίτη, συστρατιώτη του, πλάγι.

— “Ε, Πέλεκα! τοῦ φώναξε.

— Ἐδῶ εἰσαι καὶ σύ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἐδῶ καὶ ὅλο ἐμπρός! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἔαφνισθηκε καὶ δείχνοντας τὸ στήθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, εἶπε:

— Μωρὲ Πέλεκα, μία τρύπα ἔχεις ἐδῶ!

‘Ο Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ ἔχασε. Γρήγορα ὅμως θυμήθηκε τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλα-

βε καὶ ἔκουμπώνοντας τὸ χιτώνιό του ἔβγαλε τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περὶ ιεροὺς νὰ ἴδοῦν. Ὁ Μιχάλης τὸ σήκωσε ψηλὰ καὶ ἔδειξε τὸ ιερὸ βιβλίο τρυπημένο ἀπὸ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἐξώφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῆ στὸ βιβλίο ἔως τὴ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε!.. εἶπε ὁ Γεράσιμος Κεφαλλωνίτης καὶ ἔκαμε τὸ σταυρό του.

Καὶ οἱ ἄλλοι ἄνδρες ἔκαμαν τὸ ἵδιο. Ὁ Μιχάλης ἐφύλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε μὲ εὐλάβεια στὸ χιτώνιο του.

Στὴ θέσι του «Ἡ πίστις σώζει», λέγει ἔνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης Πέλεκας εἶχε πάντοτε ἀσάλευτη πίστη μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλὲς μάχες ἐπολέμησε καὶ πολλὲς φορὲς ἐκινδύνευσε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸ δεύτερο πόλεμο. Ἄλλὰ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐή τῆς μητέρας του τὸν ἐφύλαξαν.

“Οταν ἔγινε εἰρήνη καὶ γύρισε τὸ μηχανικὸ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρώτους, ποὺ πήδησαν στὴν προκυμαία, ἦταν καὶ ἔνας ὑψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μία γυναίκα μὲ νησιώτικη μανδήλα χύθηκε μέσα στὸ πλῆθος καὶ ἀγκάλιασε τὸ λοχία.

— Μιχάλη μου, παιδί μου! Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ “Υψιστος!

“Ηταν ἡ κυρα - Δημήτραινα, ἡ Σεριφιώτισα, ποὺ δεχόταν τὸ γυνό της νικητή, μὲ δύο γαλόνια στὸ χέρι τώρα... .

‘Ο Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιὰ στρατιώτης. Ἐπῆρε τὴν ἄφεσή του, ξαναγύρισε στὸ ἐργοστάσιο καὶ εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

Τψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρα - Δημήτραινα τὸ ἅγιο φυλακτό, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ!

Στέφανος Δάφνης

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Γλυκειὰ τοῦ κόσμου Δέσποινα, μιὰ χάρη θέλω νὰ μοῦ κάνης:
τὸ χέρι μου νὰ γιάνης,
τὸ χέρι, ποὺ λαβώθηκε βαριὰ ἀπὸ τὸν ἐχθρό μου
καὶ σκλαβωμένο τώρα στέκει,
γιὰ νὰ μπορέσω γρήγορα νὰ ξανακάνω τὸ σταυρό μου,
νὰ ξαναπιάσω τὸ ντουφέκι!..

Δὲν εἶμαι ἐγὼ τὸ "Αδικο, τὸ Δίκιο εἰμ'" ἐγώ,
δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ κατακτητής, ἐγὼ εἰμ'" ἡ 'Ελλάδα,
κι ἔστησα ἐδῶ τὴ λόγγη μου ἀλύγιστη λαμπάδα
τῇ 'Υπερμάχῳ Στρατηγῷ!

Νὰ πολεμαίω μερόνυχτα, ὃ "Αγια Παρθένα,
γιὰ τὴν Πατρίδα δρθιος, γονατιστὸς γιὰ Σένα!..

Tīμος Μωραϊτίνης

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΤΕΣ

Ο τίμιος Σταυρός. Ο Ήρακλειος δὲν ἦταν μόνο γενναῖος βασιλεύς· ἦταν ποτισμένος ἀκόμη μὲ βαθειὰ πίστη στὸ Θεό· καὶ τὴν πίστην αὐτὴν κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ ὀλόκληρη στὸ λαὸν καὶ τὰ στρατεύματά του, γιὰ νὰ τιμωρήσουν τοὺς ἔχθροὺς τῆς θρησκείας καὶ τῆς χώρας, τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς συμμάχους των Ἀβάρους.

Ἐπτὰ χρόνια πολέμησε ὁ Ήρακλειος μὲ τοὺς Πέρσες, ἕως ὅτου τοὺς ἀνάγκασε νὰ δεχθοῦν τὴν εἰρήνην καὶ νὰ περιορισθοῦν στὰ παλιά των σύνορα. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν ὡρα, ποὺ ἔκεινης γιὰ τὴν ἐκατορτεία αὐτὴν ἔως τὴν τελευταία στιγμή, πάντοτε κρατοῦσε τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στὰ χέρια. Αὐτὴν ἔδωσε καὶ σ' αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιῶτες του θάρρος νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ νικήσουν.

Χάρις στὸν ἡρωϊκὸν καὶ εύσεβην βασιλέα ἡ βυζαντινὴ αὐ-

τοκρατορία σώθηκε άπό τὸ μεγαλύτερο ἔως τώρα κίνδυνο. Μυριάδες αἰχμάλωτοι, ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ πατριάρχης Ἰεροσολύμων, Ζαχαρίας, ἐλευθερώθηκαν οἱ ἀνατολικὲς ἑπαρχίες ἀνέπνευσαν καὶ ἡ βασιλισσα πόλη κοιμᾶται πιὰ ἥσυχη.

Ο δοξασμένος δῆμος αὐτοκράτωρ δὲν ἐθεωροῦσε γιὰ μεγαλύτερό του κατόρθωμα τὶς λαμπρὲς νίκες του, ἀλλὰ τὸ δτὶ ἀπελευθέρωσε τὸν τίμο Σταυρὸ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Περσῶν. Δεκαπέντε χρόνια πρωτύτερα οἱ Πέρσες, δταν ἐκυρίευσαν τὰ Ἱεροσόλυμα, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα λάφυρα εἶχαν πάρει, γιὰ νὰ χλευάσουν τὸν χριστιανούς, καὶ τὸν τίμο Σταυρό, ποὺ δέχθηκε στὸ Γολγοθᾶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Η χριστιανικὴ παράδοση ἀναφέρει, δτι ἡ ἀγία Ἐλένη, ἡ μητέρα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, εὑρῆκε πρώτη τὸν τίμο Σταυρὸ θαμμένο στὰ χώματα τοῦ Γολγοθᾶ. Καὶ τὸν ἀνύψωσε μὲ τὰ ἵδια βασιλικά τῆς χέρια στὴν παλιά Του θέση.

Ο εὔσεβής λοιπὸν Ἡράκλειος πρῶτο ὅρο τῆς συνθήκης μὲ τὸν Πέρσες ἔβαλε νὰ τοῦ δώσουν τὸ ζωοποιὸ Σταυρό. Καὶ στὰ 628—Σεπτέμβριο μῆνα—γυρίζοντας στὴν πρωτεύουσα Τὸν ἔφερε μαζί του, ὡς τὸ πολυτιμότερο τρόπαιο· ἔπρεπε νὰ προσκυνήσουν οἱ χριστιανοὶ τὸν Σταυρό, ποὺ τὸν ἔδωσε τὴ δύναμη νὰ νικήσουν, προτοῦ Τὸν ἀνυψώσουν στὴν ίερὴ θέση Του.

Η μεγάλη πομπή. "Οταν ἔφθασε ὁ Ἡράκλειος στὴν ἀπέναντι τῆς πρωτεύουσας ἀσιατικὴ ἀκτή, ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅλης τῆς γύρω περιοχῆς ἔτρεξαν νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν.

Ἐμπρὸς πήγαινε ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ γυνὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος ἀκολουθοῦσε ἡ Σύγκλητος, ὁ αλῆρος, οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαός. Σὲ δὴ τῇ διαδρομῇ ἔφαλλαν ὑμνούσι στὸ Θεὸν καὶ ἔλεγαν ἐπαίνους στὸ νέον Ἀλέξανδρο, ποὺ νίκησε τοὺς ἴδιους ἔχθροὺς τοῦ ἐλληνισμοῦ, τοὺς Πέρσες.

Συγκινητικὴ ἦταν ἡ στιγμή, ποὺ συναντήθηκαν πατέρας καὶ γυνός· ὁ διάδοχος ἔπεσε μὲν λυγμοὺς στὰ πόδια τοῦ πατέρα του. Ὁ Ἡράκλειος ἐσήκωσε ἀμέσως ἐπάνω τὸ παιδί του, τὸ ἀγκαλιασε καὶ τὸ φίλησε δακρυσμένος· ἔτσι ἀγκαλιασμένοι πατέρας καὶ γυνὸς ἔχυσαν ἄφθονα δάκρυα, ποὺ πότισαν τὴ γῆ.

Τὸ θέαμα συνεκίνησε βαθιὰ τὰ πλήθη, ποὺ ξέσπασαν καὶ ἐκεῖνα σὲ δάκρυα θερμά· γι' ἀρχετὴν ὥρα δὲν ἀκουγες παρὰ λυγμούς, λυγμούς, λυγμούς!

Δέκα χρόνων παιδὶ ἄφησε ὁ Ἡράκλειος τὸ διάδοχο, πρὶν ξεκινήσῃ γιὰ τὸν πόλεμο· τὸν εἶχε ἐμπιστευθῆ, ὅπως εἶπε τότε, στὸ Θεό, στὴ Θεοτόκο καὶ στὰ χέρια τοῦ πατριάρχη. Καὶ τώ-

ρα ἡταν ἔφηβος. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεοτόκος ἐπροστάτευσαν τὸν Ἡράκλειο καὶ τὸ παιδί· καὶ ὁ πατριάρχης παραδίνει στὰ γέρια τοῦ γενναίου πατέρα τὸν ἀγαπημένο του γυιό.

Πῶς νὰ δονομάσῃ κανεὶς τὴν ἐπιστροφὴν ἑκείνη τοῦ Ἡρακλείου στὴν πρωτεύουσα; Ἡταν τάχα ἔνας συνηθισμένος θρίαμβος, ποὺ ἔκανε ὁ νικητὴς αὐτοκράτωρ; Ἡταν μία εὐλαβῆς λιτανεία, ποὺ συγκινεῖ τὶς καρδιὲς τῶν χριστιανῶν; Ἡταν καὶ τὰ δύο μαζί; Ὁ, τι δύως καὶ νὰ ἡταν, λίγες, πολὺ λίγες, φορὲς συμβαίνουν τέτοια στήν ίστορία.

Ἐμπρὸς ἐμπρὸς πηγαίνει ὁ τίμιος Σταυρός. Ἀξιωματικοὶ τὸν κρατοῦν μὲ εὐλάβεια καὶ γύρω—δεξιά, ἀριστερά, πίσω—έξαπτέρυγα χρυσὰ καὶ λάβαρα πολύτιμα καὶ εἰκόνες ἀσημένιες καὶ χρυσές, καὶ σταυροὶ καὶ λαμπτάδες ἀναμμένες.

Κατόπιν ἀκολουθοῦσε ἡ χρυσὴ εἰκόνα τῆς Ὁδηγητοίας. Δύο διάκοι τὴ σηκώνουν στὰ γέρια.

Ἄπὸ τὰ χεῖλη ὅλων ἀνεβαίνει ὁ ὕμνος τοῦ Ἀκαθίστου,

γιατὶ κανεὶς δὲν ἔκαθησε τὴ βραδιὰ ἐκείνη, ὅταν τὸν ἐπωτόψαλλαν στὴν Παναγία, ποὺ βοήθησε τοὺς λίγους χριστιανοὺς νὰ διώξουν, ἐδῶ καὶ δύο χρόνια, τοὺς Ἀβάρους ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη:

«Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις Σου, Θεοτόκε. Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀποσιμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω Σοι· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε!».

Ἀκολουθεῖ ἀμέσως ἡ βασιλικὴ ἄμαξα, ποὺ τὴ σύρουν τέσσαρες ἐλέφαντες.

Ο πατριάρχης μὲ τὸ ἀσημένιο θυμιατὸ θυμιατίζει μὲ σμύργα καὶ λιβάνι, προσεύχεται καὶ ψάλλει τὸν ὑμνο, ποὺ συνέθεσαν ἔξεπίτηδες γιὰ τὴ νίκη ἐναντίον τῶν Περσῶν:

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα!».

Τὸ πλῆθος, ἀνάμεικτοι ὅλοι, πλούσιοι, ἀρχοντες καὶ φτωχοί, ἵσοι καὶ ἀδελφωμένοι, κρατοῦν στὰ χέρια κλαδιὰ ἐλιᾶς καὶ ἀναμμένες λαμπάδες. "Ολοι ψάλλουν τὸν ὅμνο.

· Άλλὰ ἐπάνω ἀπὸ ὅλες τις φωνὲς ἀκούγεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ βασιλικὸ ἄρμα ἡ τρεμουλιαστὴ ἀπὸ τὴ μεγάλη συγκίνηση φωνὴ τοῦ Ἡρακλείου, ποὺ συνοδεύει τὴν ψαλμωδία τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Τί δμορφα ποὺ εἶναι !

Σταυροπροσκύνησις. Ἡ πομπὴ ὅλο καὶ προχωροῦσε κι ἔφθασε τέλος στὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅπου ἔγινε ἡ πανηγυρικὴ δοξολογία καὶ ἡ πρώτη «Σταύροπροσκύνησις». Ὁ τίμιος Σταύρος ἀπετέθη ἔπειτα στὸ ναὸ τῆς Θεοτόκου στὶς Βλαχέρνες.

· Αρκετοὺς μῆνες συνεχίζοταν ἐκεῖ ἡ «Σταύροπροσκύνησις». Ἄπο τὴν πιὸ ἀπόμερη ἄκρη τῆς αὐτοκρατορίας ἥρθαν οἱ χριστιανοὶ νὰ προσκυνήσουν τὸν τίμιο Σταύρο.

Ο Ήράκλειος δὲν ἐλησμόνησε τὸ χρέος του. Τὴν ἄνοιξην τοῦ 629 ἔπλευσε στὴν Συρία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔφθασε στὴν ἵερὴν πόλην κι ἔφερε τὸ τιμιώτατο κειμήλιο. Τὸ παρέδωσε σῶσι καὶ ἀκέραιο στὸν πατριάρχη Ζαχαρία καὶ στὶς 14 Σεπτεμβρίου ἀνύψωσε στὴν παλιά του θέση «τὸν ζωοποιὸν Σταυρόν».

Πεζὸς καὶ ἀνυπόδυτος ὁ αὐτοκράτωρ, ώς ἔνας ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἐπῆγε ἔως τὸ Γολγοθᾶ κρατώντας μόνος του «τὸν τίμιον Σταυρόν». Πατριάρχης, κλῆρος καὶ λαός, ποὺ οἱ περισσότεροι εἶχαν δοκιμάσει τὰ δεινὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀκολούθησαν δακρυσμένοι. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των ἀνέβαινε ἡ εὐχαριστία πρὸς τὸ Λυτρωτή των ἀπὸ τοὺς Πέρσες, τὸ Λυτρωτή ὅλου τοῦ κόσμου: «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου!...»

Τὰ εὔσεβη ἔργα του. Περισσότερα ἀπὸ 1300 χρόνια ἐπέρασαν ἀπὸ τότε· ὁ Ήράκλειος ἡλησμονῆθηκε ἴσως καὶ ἡ βιζαντινὴ αὐτοκρατορία δὲν ὑπάρχει πιά. Ἄλλὰ ζοῦν ἀκόμη — καὶ θὰ ζοῦν, ἔως ὅτου ὑπάρχουν Ἑλληνες — οἱ δύο τελετές, τοῦ Ἀκαθίστου ὑμνου καὶ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Εἶναι τελετὲς θρησκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς μαζὶ καὶ ἐπαναλαμβάνονται κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα· τὶς καθιέρωσαν ὁ Ήράκλειος καὶ ἡ Ἐκκλησία, εὐχαριστήρια στὴν Παναγία, ποὺ ἐβοήθησε τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν Πόλη τοὺς Ἀβάρους, εὐχαριστήρια στὸ Θεό, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σταυροῦ Του ἔσωσε ἀπὸ τοὺς Πέρσες τὴ χώρα.

Πόσο συγκινοῦν τὴν ἑλληνικὴ χριστιανικὴ ψυχή, γιατὶ τῆς θυμίζουν τί δύσκολους καιροὺς ἐπέρασαν ἡ πατρίδα καὶ ἡ θρησκεία! Οἱ χριστιανοὶ ἐπολέμησαν νὰ σώσουν τὴν θρησκεία των, καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἅπλωσε τὴν εὐεργετική της δύναμη καὶ προστάτευσε τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὴν πατρίδα των!

Μὲ εύλαβεια καὶ συγκίνηση στὶς 14 Σεπτεμβρίου ἀκούουν
οἱ χριστιανοὶ τὸν ὑπέροχο ὅμνο καὶ τὸν ἐπαναλαμβάνουν:

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου...»

Καὶ ξητοῦν νὰ μὴ παύση νὰ τοὺς χαρίζῃ τὴν προστασία
Του...

Καὶ κάθε χρόνο τὴν Παρασκευὴν τῆς πέμπτης ἑβδομάδος
τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, ποὺ γίνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀ-
καθίστου ὅμνου, πλημμυρίζουν τοὺς ναοὺς σὲ κάθε γωνία τῆς
γῆς νὰ προσευχῇσθοῦν. "Οπου ὑπάρχει ἐλληνικὴ ἐκκλησία,
πλούσια ἢ φτωχή, ἐλεύθερη ἢ σκλαβωμένη ἢ στὰ μακρυνὰ τὰ
Ξένα, μὲ κατάνυξη καὶ δάκρυα θὰ ἀκούσουν οἱ χριστιανοὶ¹
πρῶτα τὸ χρόνο νὰ ψάλῃ τὸν περιώνυμο ὅμνο:

«Τῇ ὑπερομάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια!...»

Καὶ ἔπειτα ὁ ἀγαθὸς ἀσπρομάλλης ιερεὺς μὲ φωνὴ ὅλο
συγκίνηση ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τῆς σεμνῆς Θεοτόκου θὰ εἴπῃ
τοὺς γλυκοὺς στίχους τῶν γλυκυτάτων χαιρετισμῶν Τῆς:

Χαῖρε, δι' ἡς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει·

Χαῖρε, δι' ἡς ἡ ἀρὰ ἐκλείψει·

Χαῖρε, τοῦ πεσόντος Ἄδαμ ἡ ἀνάκλησις·

Χαῖρε, τῶν δακρύων τῆς Εὐας ἡ λύτρωσις...

Χαῖρε, ἀστραπὴ τὰς ψυχὰς καταλάμπουσα·

Χαῖρε, ώς βροντὴ τοὺς ἔχθροὺς καταπλήττουσα·

Χαῖρε, ὅτι τὸν πολύφωτον ἀνατέλλεις φωτισμόν·

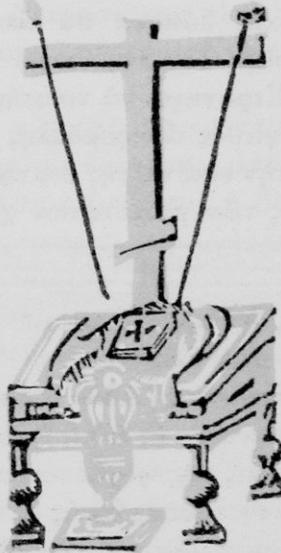
Χαῖρε, ὅτι τὸν πολύρρυτον ἀναβλύζεις ποταμόν...

Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε!

Καὶ τότε οἱ χριστιανοὶ κλαίουν, κλαίουν εὐχαριστημένοι,

γιατί αἰσθάνονται, ὅτι ἡ Παναγία εἶναι κοντά των, ἔτοιμη
νὰ τοὺς παρηγορήσῃ, νὰ τοὺς πονέσῃ, νὰ τοὺς βοηθήσῃ σὲ
κάθε δύσκολη στιγμὴ τῆς ζωῆς των...

N. A. Κονιόπουλος

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ο ξανθός έπισκέπτης. Η χρονιά του 1943, δπως δλες οι χρονιές της μαύρης Κατοχής, ήταν φρικτή πείνα, άρρωστια και δυστυχία μάστιζαν τὸν τόπο. Οι, τι καλὸς εἶχε ὁ τόπος τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί καὶ δ, τι ἄφηναν ἐκεῖνοι τὸ ἀρπαζαν οἱ Ιταλοί καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στή γενική αύτή δυστυχία ό Θοδωράκης και ή Φανή ήσαν δόφανά ἀπὸ πατέρα τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 43, γιατὶ τὸν ἔπιασαν— ἔλεγαν— σὲ μία σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. "Ετσι ἔμειναν τὰ δύο παιδιά μόνα στὸν κόσμο μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ ἀποστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ή κυρὰ "Αννα δὲν ἐλύγισε." Εκρυψε στὰ κατάβαθμα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε νὰ ἔνοδουλεύῃ, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν ἐποφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια. ποὺ ἔδεινε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν ὅλα αὐτά, ἔπεισε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Πέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλὰ ἥρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν ἡμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸν ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων εὐρῆκε τὸ φτωχικὸ σπιτάκι — ἔνα δωμάτιο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀποστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἀδειο ἀπ' ὅ, τι φέρνει τὴν χαρά..

Τὰ δύο παιδιά — 10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἡ κορούλα — ἔκαμπαν τὴν προσευχούλα των καὶ κοιμήθηκαν νηστικά, γιατὶ τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ είχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιά νὰ ἔβλεπαν τὰ καῦμένα στὸν ὕπνο των!

Ἡ ἀμοιδη μητέρα ἄναψε τὸ καντήλι, γονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι Της, τὸ μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ δόφανά.

Πῶς ἥρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Ξωρὶς τὸν ἄνδρα της!... Δάκρυα πλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ξέσπασαν σὲ θρῆνο.

‘Αλλὰ ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀ-

ποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. Ὡρες πέρασαν καὶ ἡ χροὰ Ἀννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὑπνόν κάποτε, σὰ σὲ ὄνειρο, ἀκουσε νὰ γτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ καλούσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη γιορτή.

Θέλει τὰ σηκωθῆ νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλυτα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυπνήσῃ, σὰ νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν δεμένη μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι νόμισε, ὅτι γτύπησαν τὴν θύραν ἦταν δικιας τόσο βαρὺς ὁ ὑπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἀφήνε νὰ σηκωθῇ.

Κάποιος πέρασε μέσα ἐλαφρά, σὰ νὰ πατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιός τάχα νὰ ἦταν;

“Ανοιξε τὰ μάτια της νὰ ἴδῃ τῆς φάνηκε, ὅτι τὰ ἀνοιξε, καὶ εἰδε τότε, ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἕνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

Ἐκαμε νὰ φωνάξη, νὰ φωτήσῃ ποιός ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια εὐμορφιά, ἀλλὰ ὁ βαρὺς ὁ ὑπνος δὲν τὴν ἀφήνε.

Ο Ἐπισκέπτης προχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἔνα γάρτινο κιβώτιο, ἔνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ. “Απλωσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ γάϊδεψε καὶ ἔνα φῶς ζωηρό, ἀλλὰ ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ χύθηκε γύρω καὶ φώτισε σὰ γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος· τοὺς χαμογέλασε καὶ ἔνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα πλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, Σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθῳ πετάχθηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια Του νὰ τὰ ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρέξῃ

μὲ τὰ δάκρυνά της. Ἀλλά, ὅταν εὑρέθηκε ὁρθή, ὁ γλυκός καὶ ξανθός Ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῆ.

Τὸ δύνειρο εἶχε σβήσει. Μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ τρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

Τὸ χάρτινο κιβώτιο. Ἐκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἐρριξε μία ματιὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοούλα των ἀκουγόταν ἐλαφρά· ἐκοιμόνταν ἡσυχα ἡσυχα, σά σε θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια Ἐκείνου μὲ τὴν παλιὰ οὐλή.

“Οταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἔνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἀφησε ὁ θεῖος Ἐπισκέπτης. Μὲ δὴ τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ πῆρε στὰ χέρια· τῆς φάνηκε πολὺ βαρύ. Τὸ ἄνοιξε· ὡ, τὸ θαῦμα! χῆλια δύο καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι, καὶ ἀρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της.

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθῆτε γρήγορα!

Καὶ τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιά ξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸ βαθὺ πρωινὸν πέρα καὶ καθισμένα στὸ κρεββάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ ἀγουροξύπνημα ωτάτησαν μὲ ἀπορία:

— Γιατί, μανούλα, μᾶς ξύπνησες τόσο πρωί;

— Εκπατε, ἐλάτε γρήγορα νὰ ίδητε, τοὺς ἀπήντησε καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ίδουν! Ἐπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ύποδήματα, ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἔνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἔνα φορεμα-

τάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι· ἔνα ὄφασμα μάλλινο γιὰ γυναικεῖο φόρεμα· δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἔνας σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ βαγόνια.

Τὰ παιδιὰ δὲν ἔχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ δάκτυλά των ἀρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν,

‘Απὸ κάτω ἡταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κουτιά, κουτιά, κουτιά, χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια, ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βιούτυρο, ἄλλα φυστίκια, γαλετάκια, ξάχαρη, σοκολάτα, τσάι καραμέλες, ἀφράτα μπισκότα· ὡς καὶ βῶλοι ἦσαν μέσα, νὰ παίζουν τὰ παιδιά.

Τὰ ὄρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιός τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολύτιμα πράγματα!

Καὶ ἐκπληκτὰ ρώτησαν:

— Ποιός τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

— Ο καλὸς Χριστός! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

‘Ο Θοδωράκης, ἀνυπόμονος, ἐπῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἀρχισε νὰ τὸ ἔρευνα. Σὲ μιὰ τσέπη βρῆκε ἔνα φάκελο.

— Μανούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἔνα γράμμα, εἶπε καὶ τὸ ἔδωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἄνοιξαν· εἶχε μέσα ἔνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολαρίων καὶ ἔνα σημείωμα, ἥλληνικὰ γραμμένο:

«Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο σὲ μιὰ ἥλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

Τὴν ὥρα ἐκείνη—εἶχε βγῆ πιὰ ὁ ἥλιος—ἄνοιξε ἡ θύρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ μπῆκε μέσα ἡ κυρία Εὐγενία, ἀδελφὴ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ φιλοπτώχου ταμείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύρωιζε ἀπὸ τὴ λειτουργία καὶ πέρασε νὰ

εἰπῆ στὴν κυρία "Αννα γιὰ τὸ δέμα, ποὺ εἶχε ἀφήση περνώντας. Τὸ ἔστελνε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου. 'Αλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευχή των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὄρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκονίσματα, εὐχαριστοῦσαν τὸ θεῖο παιδάκι, ποὺ γεννήθηκε τὴν ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν παρηγορία τὴν ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστατεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρονῆ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γενναίᾳ χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δάκρυα, ποὺ ἔλαμπαν σὰ διαμάντια, κατέβαιναν ἀπὸ τὰ μάτια των.

N. A. Κοντόπουλος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ

Ο δάσκαλός του. Στὸ Πήλιο, ἀνάμεσα στὶς ὁξιές, τὶς βαλανιδιές, τὶς ἄγριες καστανιές, μέσα σὲ ἔνα μεγάλο σπήλαιο, ζοῦσε ὁ κένταυρος Χείρων, σοφὸς ὅσο καὶ καλός. Ἡταν ἔνα παράξενο πλάσμα, ἄνδρας καὶ ἵππος μαζί. Ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὴν μέσην ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω ἵππος.

"Αν καὶ γέρος, στεκόταν ἵσιος καὶ ἀλύγιστος. Οἱ λευκὲς τρίχες τῆς κεφαλῆς του χυμάτιζαν στοὺς πλατεῖς ὅμους του καὶ τὰ κάτασπρα γένεια του σκέπαζαν τὸ στῆθος του. Τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε βαθειὰ σκέψη, μεγαλεῖο καὶ καλωσύνη.

Στεφανωμένος μὲ πράσινα φύλλα καὶ μὲ δέρμα λύκου γιὰ σκέπασμα στοὺς δυνατοὺς ὅμους, περιπατοῦσε σιωπηλὸς στὰ δάση καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πέταλά του ἔτριζαν τὰ ἔερὰ κλαδιά. Ἀκόμη καὶ στὰ ἄψυχα σκόροπιζε σεβασμὸς ἀπειρο τὸ πέρασμά του.

Χρόνια ζοῦσε ὁ Χείρων στὸ βουνό, γιατὶ οἱ θεοὶ τὸν εἴχαν κάμει γιὰ τὶς ἀρετές του ἀθάνατο.

"Ἀλλὰ ἐκεῖ ἐπάνω δὲν ἦταν μόνος εἶχε συντροφιὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἡρώων, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύονταν οἱ γονεῖς των νὰ τὰ μορφώνῃ.

Στὸ ἀπόμερο ἐκεῖνο σχολεῖο τοῦ παράξενου σοφοῦ, πότε στὸ προσήγλιο — τὸ χειμῶνα — καὶ πότε κάτω ἀπὸ τὸν βαθὺ τὸν ἵσκιο τῶν δένδρων — τὸ καλοκαίρι —, κοντὰ στὶς κρυστάλλινες πηγές, μορφώθηκαν ὅλοι οἱ ἥρωες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Σ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο μαθήτευσε καὶ ὁ Ἀσκληπιός.

Μὲ τὴ σοφὴ διδασκαλία τοῦ Χείρωνος, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ἀσκηση τὴ σωματική, δταν μεγάλωσαν τὰ παιδιὰ αὐτά, ἔγιναν σπουδαῖοι ἄνδρες· ὑπῆρξαν οἱ κοινωνικοὶ ἀναμορφωτὲς καὶ οἱ καλύτεροι ὑπερασπιστὲς τῆς πατρίδας των."Έκαμαν δίκαιους νόμους, τὴν καθάρισαν ἀπὸ τὰ θηρία, τοὺς ληστές, τὰ ἔλη. "Εδημιούργησαν ἀθάνατα ἔργα, διέσχισαν τὶς θάλασσες καὶ ὠργάνωσαν τὰ πρῶτα πλουτοφόρα ταξίδια. "Εσκυψαν πονετικοὶ ἐπάνω στὴν ἀνθρώπινη δυστυχία καὶ ἔχυσαν τὸ βάλσαμο τῆς παρηγορίας καὶ τῆς θεραπείας.

Ποιός ἡμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ ἀπ' αὐτοὺς τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἰάσονα, τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Ἀσκληπιό;

‘Η πρώτη θεραπεία. Χείρων!

Χείρων! ἔξεσπασαν μιὰ ἡμέρα ἔξαιφνα
ζωηρὲς φωνὲς κοντά του καὶ ὠρμησαν
μέσα ἀπὸ τὰ δένδρα καμιὰ δεκαριὰ παιδιὰ καὶ τὸν τριγύρι-
σαν. Ἀνάμεσά των εἶχαν ἓνα παιδί, ποὺ τὸ δεξί του χέρι ἔ-
σφιγγε τὸ ἀριστερό του.

— Δάσκαλε! φώναξαν τὰ παιδιά· βοήθησέ το, φίδι! τὸ ἐ-
δάγκασε!

‘Ο Χείρων ἔτρεξε ἀμέσως κι ἐπιασε τὸ πονεμένο χέρι. Γι’
αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἔκαιε ἡ φλόγα μέσα του καὶ ἤταν πάντα πρό-
θυμος νὰ τὰ βοηθήσῃ, νὰ τὰ διδάξῃ. Γιατὶ μοναδικὸς σκοπὸς
τῆς ζωῆς του ἤταν νὰ τὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ τὰ κάμη ἄνδρες,
καλοὺς καὶ γεννναίους.

‘Ἐξέτασε τὸ χέρι, ποὺ ἀρχισε νὰ μελανιάξῃ, καὶ διέταξε:

— Γρήγορα στὸ σπήλαιο, ἵσως προφθαίνω νὰ τὸ κάψω.

Τὸ πρόσωπό του ὅμως ἤταν σκοτεινιασμένο.

‘Ἐγύρισε νὰ φύγῃ, δταν ἓνα παρατεταμένο σφύριγμα τὸν
ἔκανε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι του. ‘Ἐνα πρόσωπο γελαστὸ φά-
νηκε ἐπάνω ἀπὸ ἓνα βράχο καὶ μιὰ ζωηρὴ φωνὴ ἀκούσθηκε:

— Ποῦ τρέχετε καὶ δὲ μὲ περιμένετε;

‘Ἐξαφνα δύως ἀνήσυχα πρόσθεσε:

— Ἐπληγώθηκε κανένας σας; Τί ἔπαθες, Ἰάσον; Στάσου
καὶ ἔρχομαι.

Καὶ κατρακυλώντας τὶς πέτρες πήδησε κοντά τους ἓνα
ἀγόρι, ποὺ εἶχε κρεμασμένα γύρω στὴ μέση του δέματα ἀπὸ
διάφορα χόρτα. Ἡ καλωσύνη ἤταν γραμμένη σ’ δλο τὸ πρό-
σωπό του, ποὺ τώρα ἔσκυψε συμπονετικὰ στὸ πληγωμένο χέρι.
‘Ηταν ὁ Ἀσκληπιός.

— ‘Αχ, καῦμένε ‘Ιάσον! ἔλεγε χαϊδεύοντάς το. Πῶς θὰ πο-

νῆς! Φίδι σὲ δάγκασε! Γιὰ στάσου κάτι ἔρω νὰ σοῦ κάνω...

— Ἀφησε, Δάσκαλε, ἡμποδῷ μόνος μου νὰ τὸ θεραπεύσω.
Ἄληθεια σοῦ λέω, ἀφησε νὰ ἰδης.

“Ελυσε ἀμέσως ἔνα δέμα ἀπὸ τὴν ζώνη του καὶ μὲ νευρικὰ δάκτυλα γύρενε κάποιο χόρτο.

— Νά, τοῦτο γύρενα! ἐφώναξε πιάνοντας ἔνα βοτάνι. Σήμερα τὸ ηὗρα ἀπὸ μιὰ λύκαινα τὸ ἔμαθα. Φαντάσου, Δάσκαλε, τὸ μάσησε λίγο, ἔγλειψε τὴν πληγὴ της, ποὺ ἦταν δμοια μὲ αὐτή, καὶ εὐθὺς θεραπεύθηκε. Ὁταν τὴν εἶδα νὰ φεύγῃ τρεχάτη, ἐμάζεψα ὅσο ηὗρα, ἀπ’ αὐτὸ τὸ βοτάνι...

Καὶ ἐνῶ μιλοῦσε, εἰχε ἀπλώσει λίγα φύλλα στὴν πληγὴ ἐπάνω, τὴν εἰχε δέσει σφικτὰ μὲ μιὰ ζώνη καὶ τώρα κοίταζε ἀνήσυχα τὸ σύντροφό του.

— Πέξ μου, Ἰάσον, πονεῖ ἀκόμη πολύ: ἐρώτησε.

‘Ο μικρὸς ἐκοίταζε τὸ δεμένο του χέρι, καὶ λίγο λίγο ἐφευγε ὁ πόνος ἀπὸ τὸ πρόσωπό του.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς στιγμὲς καὶ δ αὐριανὸς Ἀργοναύτης, δ σημερινὸς φιδοπληγωμένος μικρὸς μὲ τὰ γαλανὰ μάτια, δ Ἰάσων, ἀναστέναξε ἤαλαφωμένος μὲ εὐγνωμοσύνη σήκωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ συμμαθητή του καὶ εἶπε, σὰ νὰ ἀπαντοῦσε τώρα στὴν ἐρώτησή του:

— Χαρὰ σ’ ἔσε, Ἀσκληπιέ! Οἱ θεοὶ νὰ σοῦ δώσουν εὔτυχία! Κινῶ τὰ δάκτυλά μου καί, ὅπως πηγαίνει, σὲ λίγο οὕτε θὰ τὸ αἰσθάνωμαι.

Μὲ ἀγάπη ἀπλωσε δ Χείρων τὸ χέρι στὸ κεφάλι τοῦ μαθητοῦ του μικροῦ γιατροῦ καὶ τὸν ἐχάϊδεψε. Τὸ πρὸν σκοτεινιασμένο πρόσωπό του φωτίσθηκε τώρα βλέποντας τὴν θεραπεία τῆς κακῆς πληγῆς. Μὲ βαθειὰ συγκίνηση ἐψιθύρισε:

— Ἔσύ, παιδί μου, καὶ τὸ Δάσκαλό σου θὰ περάσης! Θὰ γίνης δέ μεγαλύτερος εὐεργέτης τῶν πονεμένων!

Ἡταν μεγάλος λόγος αὐτός· γιατὶ δέ σοφὸς κένταυρος Χείρων ἦταν γνωστὸς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ὡς δέ ἐπιτηδειότερος καὶ σοφώτερος γιατρὸς ποὺ ὑπῆρχε.

Τὸ ύψηλὸν ἔργο του. Ἡ προφητεία βγῆκε ἀληθινή.

Ἐμεγάλωσε δέ Ἀσκληπιὸς καὶ ἀφῆσε τὸ Δάσκαλό του καὶ τὰ δροσερὰ βουνά, ὅπου αὐτὸς καὶ τόσοι ἥρωες ἐπέρασαν τὰ παιδικά τους χρόνια.

Κατέβηκε στὴν πατρίδα του Θεσσαλία, ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, κι ἐπόνεσε ἡ καρδιά του, δταν εἶδε τὶς ἀρρώστιες καὶ τὶς δυστυχίες, ποὺ τοὺς ἀφάνιζαν. Σπλαχνικὰ γιάτρευε ὅποιον συναντοῦσε καὶ γοήγορα ἔγινε γνωστὸς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, δτι δέ Ἀσκληπιός, δέ γυιδς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς βασιλοπούλας Κορωνίδος, ἐθεράπευε καὶ τοὺς πιὸ ἀπελπισμένους

ἀρρώστους, ἄλλους μὲν βότανα, ἄλλους μὲ δίαιτα καὶ γυμναστική, καὶ ἄλλους μὲ ἄλλα φάρμακα. Ἀπλωσε τὰ εὐεργετικά του χέρια σὲ δλους τοὺς ἀρρώστους, ὅλης τῆς Ἑλλάδος. "Οσο μακρύτερα ἔφθαναν οἱ εὐεργεσίες του, τόσο μεγαλύτερη γινόταν ἡ χαρά του.

'Άλλὰ δὲ βασιλεὺς τοῦ Ἀδη Πλούτων, δταν εἶδε νὰ λιγοστεύῃ ἡ νεκρὴ πελατεία του, ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡργισθηκε καὶ τὴν ὕδα ποὺ γιάτρευε ἔνα ἑτοιμοθάνατο, τὸν ἔκεραύνωσε.

Μὲ μιᾶς δὲ ἀέρας ἐγέμισε κλάματα καὶ φωνές. "Εως τὸν Ὄλυμπο ἀνέβαιναν οἱ θρῆνοι καὶ τὰ παράπονα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δὲ Ζεύς, δὲ πατέρας τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ίκανοποιήσῃ τοὺς δυστυχισμένους καὶ νὰ μαλακώσῃ τὴ δίκαιη δργὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, γιὰ τὸ θάνατο τοῦ γυιοῦ του, ἔκαμε τὸν Ἀσκληπιὸν ἀθάνατο, ίσο μὲ τοὺς θεούς. "Ετσι δὲ θνητὸς γιατρὸς θὰ ἡμποροῦσε ὡς θεός πιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὸ εὐεργετικὸν ἔργο του.

Πέθανε δὲ μεγάλος εὐεργέτης, ἄλλὰ δὲ λησμονήθηκε. Οἱ Ἑλληνες τὸν ἐλάτρευσαν ὡς θεό, τοῦ ἔκτισαν ναοὺς καὶ τακτικὰ τοῦ προσέφεραν θυσίες, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὔγνωμοσύνη τους καὶ νὰ ζητήσουν τὴ θεία βοήθειά του.

'Η φήμη του διαδόθηκε μὲ τὸν καιρὸν καὶ ἔξω ἀκόμη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὴν Ἀσία, στὴν Ἰταλία, σὲ δλον τὸν κόσμο. Λατρεύθηκε κι ἐκεῖ, δπως καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὡς θεὸς «Σωτῆρ» καὶ παντοῦ ἵδρυσαν μεγαλοπρεπεῖς ναούς του. 'Ο Ἑλλήν γιατρὸς ἔγινε σιγὰ σιγὰ θεός δλου τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου.

Τὸ ἔργο του τὸ ἐσυνέχισαν μὲ τὴν ἴδια στοργὴ «οἱ Ἀσκληπιάδαι», οἱ γυιοί του καὶ οἱ μαθητές του καὶ οἱ ἀπόγονοί του. Συγκεντρωμένοι στοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναούς του δέχον-

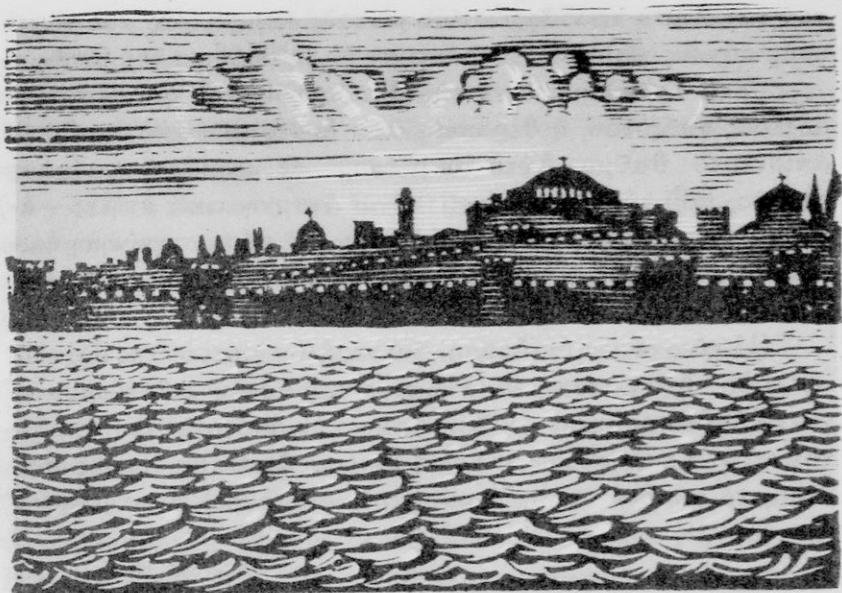
ταν τὰ πλήθη τῶν ἀρρώστων μὲ τοὺς σωματικοὺς καὶ ψυχικοὺς πόνους καὶ τοὺς ἐθεράπευαν μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στὸ «'Ασκληπιεῖον» τῆς Ἐπιδαύρου, ποὺ ἦταν ὁ ἐπισημότερος ναός του, ἡ θεραπεία τῶν δυστυχισμένων ἄγγιζε τὸ ἀπίστευτο θαῦμα. Αὐτὸ τὸ βλέπομε σὲ μερικὲς μαρμάρινες πλάκες, ποὺ εὑρέθηκαν ἔχει. Εἶναι ἀναμνηστικὲς στῆλες — ἀφιερώματα — γιὰ τὴν θεραπεία τους. Μὲ πόση συγκίνηση δηλεῖ κάθε ἀρρώστος γιὰ τὸ θεό, ποὺ τοῦ θεράπευε τὴν ἀνιατη ἀρρώστια του.

Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδραση τοῦ μεγάλου γιατροῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦταν τεραστία. Μέχρι σήμερα δὲν τοῦ κόσμου οἱ γιατροὶ θεωροῦνται διάδοχοι του καὶ ἀπόγονοι του καὶ λέγονται «'Ασκληπιάδαι»· καὶ ἡ ιατρικὴ ἐπιστήμη ἔχει ώς σύμβολο, τὸ σύμβολο τοῦ Ἀσκληπιοῦ: ἓνα φαρδί περιτυλιγμένο μὲ φίδι.

Ἀλεξάνδρα Δέκτα
(Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Ἄποικία τῶν Μεγαρέων. Οἱ περισσότερες πόλεις χεωστοῦν τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τους στὴν κατάλληλη τοποθεσία, ποὺ ἰδρύθηκαν. Τέτοια εἶναι καὶ τὸ Βυζάντιο, ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Τὰ Μέγαρα ἦταν πόλη κοντά στὴν Ἀττική μὲ δύνομαστὴν ἱστορία καὶ ναυτικὴ δύναμη. Μὲ τὸν καιρὸν δῆμος ἐπλήθυναν πολὺ οἱ κάτοικοι, καὶ ἡ χώρα, καθὼς ἦταν πτωχή, δὲν ἦμποροῦσε νὰ θρέψῃ τόσο πληθυσμόν· ἀναγκαῖόταν λοιπὸν νὰ στέλνῃ στὰ μακρινὰ τὰ ξένα ἀποίκους, ὅπως ἔκαναν καὶ τόσες ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις.

Ἐτσι ἔστειλε καὶ ἐκείνους, ποὺ ἴδρυσαν τὸ Βυζάντιο. Οἱ

ἀποικοι, λέει ὁ θρῦλος, πρὶν ἀναχωρήσουν, ἐθεώρησαν φρόνιμον νὰ συμβουλευθοῦν τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Πόλη νέα θὰ ἔκτιζαν, καὶ ὁ θεός, σοφώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἡξερεις καλύτερα ποῦ ἔπειτε νὰ τὴν κτίσουν.

Οἱ ἀπεστάλμένοι δὲν ἄργησαν νὰ φέρουν τὴν ἀπάντηση: «Νὰ κτίσετε τὴν ἀποικία σας κοντά στὴν πόλη τῶν τυφλῶν».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μαντείου ἦταν σκοτεινὴ καὶ κανένας δὲν ἡξερει οὕτε καὶ εἰχε ἀκούσει γιὰ τέτοια πόλη. Ἐπίστεναν δλοι, δτι ὁ χορηγὸς ἔκρυψε κάποιο μεγάλο καλὸ καὶ αὐτὸ τοὺς ἔβαλε σὲ μεγαλύτερη σκέψη γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὴν πόλη τῶν τυφλῶν.

Μὲ θάρρος λοιπὸν οἱ νέοι ἀποικοι ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἀρχηγός των ἦταν ὁ Βύζας, ἕνας ἔξυπνος καὶ βαθυστόχαστος ἀνθρωπος.

Στὴν ἀρχὴ ἔπιαναν σὲ κάθε λιμάνι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, γιὰ νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς ντόπιους γιὰ τὴν περίφημη πιὰ πόλη τῶν τυφλῶν. Καὶ ἅμα ἔπαιρναν τὴν συνηθισμένη ἀρνητικὴ ἀπάντηση, συνέχιζαν ἀκατάβλητα τὸ κουραστικὸ ταξίδι.

Ἐπέρρασαν ἀπ’ δλα τὰ λιμάνια, χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ φωτισθοῦν, καὶ ἀρχισαν νὰ πιάνουν καὶ στῆς Ἀσίας τὰ παραλία. Ἐτσι ἔφθασαν στὴν Προποντίδα, χωρὶς οὕτε τώρα νὰ γίνουν πιὸ σοφοί.

Μερικοὶ ἀρχισαν νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους, ἀλλὰ ὁ Βύζας δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ ἀπελπισθοῦν· ἡ Πυθία, τοὺς ἔλεγε, ξέρει περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Κουρασμένοι ἔφθασαν στὴ Χαλκηδόνα, στὴ μικρασιατικὴ παραλία, ποὺ κι αὐτὴ τὴν εἶχαν ίδρυσει ἀποικοι ἀπὸ τὰ Μέγαρα.

Πολὺ εὐχαριστήθηκαν, ποὺ ἀγκυροφύβολησαν σὲ δικῇ τους πολιτεία Θὰ μποροῦσαν ἐπὶ τέλους νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ πλοῖα,

νὰ ξεκουρασθοῦν, νὰ εῦρουν τρόφιμα καὶ νὰ ζητήσουν πληροφορίες ἀπὸ φίλους τουλάχιστο καὶ δικούς τους. Οἱ Χαλκηδόνιοι πλούσια τοὺς ἐφιλοξένησαν, δπως ὁ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφό, ἀλλὰ γιὰ πόλη τυφλῶν οὗτε αὐτοὶ εἶχαν ἀκούσει.

Ο Βύζας οὗτε τώρα ἔχασε τὸ θάρρος του· ὅλη νύκτα βασάνιζε τὸ νοῦ του ὁ χρησμός, καὶ πρωὶ πρωὶ κατέβηκε στὴν παραλία. Κάθησε σὲ μιὰν ἄκρη καὶ συλλογιζόταν. Κάποτε σηκώνει τὰ μάτια του καὶ βλέπει ἕνα ὠραιότατο θέαμα, ποὺ τὸ ἔκαναν μαγικὸν οἱ χρυσὲς τοῦ ἥλιου ἀκτῖνες. Μία θάλασσα στενὴ καὶ δλογάλανη ἀπλωνόταν ἐμπρός του, ποὺ πιὸ κάτω τὴν ἐστένευαν πιὸ πολὺ τὰ Δαρδανέλλια· μιὰ θάλασσα στενὴ πρὸς τὰ ἐπάνω, ὁ Βόσπορος, ποὺ ἔβγαινε στὸν Εὔξεινο, ἀπ' δπου τὰ μύρια ἀγαθὰ τοῦ θεοῦ κατέβαιναν. Ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ μὲ ἕνα μεγάλο κόλπο, ἀληθινὸς παραδεισος! Πλούσια βλάστηση ἀπὸ κάθε λογῆς φυτεία φανέρωνε τὰ κρυστάλλινα, ποὺ τὴν ἐπότιζαν, νερά. Ἐφτὰ λόφοι γύρω κύκλωναν τὸ μέρος, τὸ προστάτευαν ἀπὸ τοὺς ἄγριους καιροὺς καὶ ἐπέτρεπαν στὰ κυματάκια τῆς θάλασσας νὰ γλείφουν ἀπαλὰ ἀπαλὰ τὰ πόδια τῆς ἡρᾶς. Σωστὸ κλειδὶ τῆς θάλασσας πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ πρὸς τὰ κάτω· ὅ,τι ἀκριβῶς χρειαζόταν σὲ ἕνα θαλασσινὸ λαὸ σὰν κι αὐτούς.

Τὸ ἀνοικτὸ μάτι τοῦ Βύζαντος τὰ εἶδε ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν ἔχόρταινε καὶ ὁ βαθυστόχαστος ἀρχηγὸς θυμήθηκε τότε τὸ χρησμὸ καὶ μὲ κρυψὴ λαχτάρα εἶπε μέσα του:

— Νά ὁ τόπος ποὺ γυρεύομε. Ἡ πόλη τῶν τυφλῶν εἶναι αὐτὴ ἔδῶ ἡ Χαλκηδών, ποὺ οἱ κάτουκοι τῆς καὶ πατριῶτες μου, λές καὶ ἥταν τυφλοί, δὲν εἶδαν τὸ ἔξοχο μέρος νὰ ἴδρυσουν τὴ δική τους πόλη!...

Κι ετρεξε καὶ ἀνακοίνωσε τὴ σκέψη του στοὺς συντρόφους του. "Ολοὶ ἔμειναν σύμφωνοι· οὕτε ἕνας δὲν εἶχε ἀντίρρηση. Ἐπέρασαν λοιπὸν ἀπέναντι καὶ ἔκτισαν γύρῳ στὸν κόλπο τὴν ἀποικία τους. Οἱ ἄποικοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν ἄξιο ἀρχηγὸν τὴν ὠνόμασαν ἀπὸ τὸ ὄνομά του Βυζάντιο.

Πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολῆς. Χίλια περίπου χρόνια πέρασαν, ἀπὸ τὸν καιρό, ποὺ ἤρθαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα οἱ πρῶτοι ἄποικοι. Τὸ Βυζάντιο ἔγινε ἴσχυρὸν καὶ πλούσιον· εἰδεῖς δόξες, ἀλλὰ εἰδεῖς καὶ πολλοὺς ἐχθρούς, ποὺ ἐζήτησαν νὰ τὸ κατακτήσουν· μὲ δλες ὅμως τὶς καταδρομὲς ἔμεινε πάντα πλούσιο, ἀπὸ τοὺς φόρους ποὺ εἰσέπρατταν ἀπὸ τὰ πλοῖα, ποὺ ἀνέβαιναν ἡ κατέβαιναν τὸ Βόσπορο.

Σὲ χίλια χρόνια ὑστερα, ἀνακάλυψε γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν ἐπίκαιοῃ θέση τὸ μάτι ἐνὸς νέου βασιλούχαστου ἀνθρώπου, τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ποὺ ἦταν ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ λιπόψυχη Ρώμη. Δὲν ἦταν μόνο προικισμένη μὲ πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα· ἦταν ἀκόμη τὸ κλειδί, ποὺ ἔνωνε δύο ἡπείρους, Εὐρώπη καὶ Ἀσία, δύο κόσμους, Ἀνατολὴ καὶ Δύση. Καὶ τὴν ἔκαμε πρωτεύουσά του, πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ Βυζάντιο ἔχασε πιὰ τὸ ὄνομά του καὶ πῆρε νέο ὄνομα ἀπὸ τὸν ἰδρυτή, «Κωνσταντινούπολις». Όλόκληρη ὅμως ἡ αὐτοκρατορία ὠνομάσθηκε ἀπ' αὐτὸν «Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία».

Καὶ ἡ πόλη μὲ τὸ νέο ὄνομα κατώρθωσε νὰ γίνη ὅχι μονάχα κέντρο αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κέντρο ὅλου τοῦ κόσμου· ἐκράτησε, σὰν ἄξια κόρη εὐγενικῆς μητέρας, ὅλομόναχη στὰ δυνατά της χέρια ἔνα νέο πολιτισμό, τὸ Βυζαντινό, καὶ ὑψώσε σὲ δεύτερη ἀκμὴ τὴν Ἑλληνικὴ δόξα!

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

(Κατά Παπαρρηγόπουλον)

Ήταν ἡ γιορτὴ τῶν Φώτων. Ἀραιὸ χιονάκι ἀρχισε νὰ πέφτῃ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα - Θύμιου ἤταν καὶ πάλι μαζεμένη γύρω στὸ τζάκι κι ἐμιλοῦσε γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἀγιασμοῦ καὶ γιὰ τὸν καθαρισμὸν τὸν Περικλῆ, ποὺ εἶχε πάρει τὸ Σταυρὸν ἀπὸ τῇ θάλασσα.

— Δέσποτα, εἶπε ξαφνικὰ ὁ Γιωργος, κοντεύουν νὰ τελειώσουν οἱ γιορτὲς καὶ δὲ μᾶς εἶπες τὴν ἴστορία τοῦ Δεσπότη, ποὺ μᾶς ὑποσχέθηκες.

— Καλὰ λές, παιδί μου, ἀς τὴν εἰποῦμε σήμερα.

Ἐκεῖ κάτω, στὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, ἤταν τὸν παλιὸν καιρὸν πολλὲς καὶ μεγάλες ἑλληνικὲς πολιτεῖες· μία ἀπ' αὐτὲς λεγόταν Κυρήνη, κι ἀπ' αὐτὴ ὠνομάσθηκε κι ὅλη ἡ χώρα Κυρηναϊκή.

Ο Ἐπίσκοπος Συνέσιος, ποὺ θὰ σᾶς πῶ ἀπόψε τὴν ἴστορία του, ἐγεννήθηκε στὴν Πτολεμαΐδα τῆς Κυρηναϊκῆς στὰ 370 μ. Χ. Εἶχε πλουσίους γονεῖς καὶ τὸν ἔστειλαν νὰ σπουδάσῃ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἔγινε νομικός, ὅπως κι ὁ Ἅγιος Βασίλειος, στὴν ἀρχῇ. Ἦταν ὅμως τόσο ἐνάρετος καὶ τόσο

καλὸς πατριώτης, ὥστε, ἅμα πέθανε ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας, δῆλος ὁ λαὸς ἐξήτησε νὰ γίνη ἐπίσκοπος ὁ Συνέσιος. Καὶ ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια τὰ ἴδια τοῦ ἔγραφε.

Ο Συνέσιος δυσκολεύθηκε πολὺ νὰ δεχθῇ τὴν μεγάλη αὐτὴ θέση. Σώζεται ἀκόμα ἕνα γράμμα του σταλμένο τότε στὸν ἀδελφό του καὶ μέσα σ' αὐτὸν γράφει πόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του νὰ γίνη ἐπίσκοπος. Μὰ αὐτὰ δῆλα τὰ ἔγραφε ἀπὸ μετριοφροσύνη ὁ Συνέσιος. Ἀποδείχθηκε ἀργότερα πῶς καὶ ἄξιος καὶ ὑπεράξιος ἦταν.

Ως τόσο, σχεδὸν παρὰ τὴν θέλησή του, ὁ Συνέσιος ἔγινε ἐπίσκοπος σὲ ἡλικία 40 περίπου χρόνων.

Διοικητὴς τῆς Κυρηναϊκῆς ἦταν τότε ὁ Ἀνδρόνικος. Κυβερνοῦσε τὸν τόπο μὲν πολλὴ ἀγοριότητα. Στὴν ἀρχὴ μὲν συμβουλὲς καὶ παρακλήσεις ὁ Συνέσιος ἐφρόντισε νὰ τὸν ἡμερέψῃ. Ἐπειδὴ δῆμως ὁ Ἀνδρόνικος ἔμεινε ἀδιόρθωτος, ὁ Συνέσιος ἀφῆνε ἀνοικτὲς τὶς ἐκκλησίες γιὰ νὰ βρίσκουν ἄσυλο οἱ κατατρεγμένοι. Ἐθύμωσε ὁ Ἀνδρόνικος γι' αὐτὸν κ' ἐτοιχοκόλλησε στὶς ἐκκλησίες διαταγῇ, ποὺ ἀπαγόρευσε νὰ καταφεύγουν ἐκεῖ καὶ στοὺς παπάδες νὰ τοὺς δέχωνται μέσα.

Ἀπελπισμένος πλέον ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάσθηκε νὰ ἀφορίσῃ τὸν Ἀνδρόνικο καὶ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἄμα ἔμαθαν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν ἀφορισμὸν αὐτό, ἔπαιψαν τὸν Ἀνδρόνικο ἀπὸ τὴν θέση του καὶ τὸν ἐτιμώρησαν αὐστηρότατα μὲ φυλάκιση. Καὶ τότε ὁ ἴδιος ὁ Συνέσιος τὸν ἐλυπήθηκε κι ἔγραψε στὸν αὐτοκράτορα νὰ μετριάσῃ τὴν ποινή του.

Σὲ λίγο δῆμως παρουσιάσθηκε ἄλλος ἔχθρος, πολὺ χειρότερος. Βάρβαρες φυλὲς ἀπ' τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἤλθαν νὰ κυριέψουν τὴν Πτολεμαΐδα. Ο διοικητὴς ἦταν τόσο ἐλεεινός, ὥστε μάζεψε τοὺς θησαυρούς, ποὺ εἶχε ἀρπάξει ἐδῶ κι ἐκεῖ,

τοὺς ἔβαλε σὲ δυὸ καράβια, μπῆκε κι αὐτὸς μέσα στὸ ἔνα κι ἐπερίμενε νὰ ἴδῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Μεγάλη ἦταν ἡ ὁργὴ τοῦ Συνέσιου γιὰ τὴ διαγωγὴ αὐτὴν τοῦ διοικητοῦ. «'Αντὶ νὰ κάθεται κοντὰ στὴν πολεμίστρα τοῦ κάστρου — ἔγραφε σ' ἔνα γράμμα του — κάθεται κοντὰ στὸ κουπί».

'Ο γενναῖος ἐπίσκοπος, μ' ἔνα καλὸ ἄλογο, ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζε στὰ περίχωρα τῆς Πτολεμαΐδος, γιὰ νὰ μαθαίνῃ τὶς κινήσεις τῶν ἔχθρῶν· καὶ τὴ νύκτα, γιὰ νὰ κοιμοῦνται οἱ κάτοικοι μ' ἐμπιστούντη, ἐπαιρενε μερικὰ παλληκάρια κι ἔγύριζε γύρω γύρω στὸ λόφο, ποὺ ἦταν κτισμένη ἡ πολιτεία.

Οἱ ἐπιδρομὲς δμῶς τῶν βαρβάρων γίνονταν συχνότερες κι οἱ κάτοικοι ὑπέφεραν πολὺ. *Αρχιζαν λίγο λίγο νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους. Θὰ προτιμοῦσαν ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ διοικητοῦ. Οἱ ἔχθροι είχαν ζώσει τὴν πόλη κι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ μποροῦσαν νὰ τὴν κυριέψουν.

'Η ψυχὴ τοῦ Συνέσιου πλημμύρισε ἀπὸ πόνο καὶ λύπη. Ἐκάλεσε τὸν κόσμο στὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας. Κι αὐτὸς παρουσιάσθηκε στὴν ἔξωπορτα ντυμένος τὰ χρυσά του ἄμφια καὶ πνιγμένος στὰ δάκρυα.

"Ἐρριξε μιὰ ματιὰ σ' ὅλη τὴν πόλη κι ἐφώναξε :

«'Αλίμονο στὴν Κυρήνη μου! 'Αλίμονο στὴν Πτολεμαΐδα μου, ποὺ ἔγινα ὁ τελευταῖος της παπάς!

» Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω, δπως θέλω. Τὰ δάκρυα μοῦ δένουν τὴ γλῶσσα.

» Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγωμε μὲ τὰ καράβια; Καλά· νὰ φύγωμε! Τὸ καταλαβαίνω, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡσυχάστε. Θέλω νὰ βρῆτε πιὰ ἥσυχο ὕπνο. 'Ως πότε νὰ καθόμαστε στὶς πολεμίστρες τοῦ κάστρου; 'Ως πότε ν' ἀγρυπνοῦμε τὴ νύκτα γυρίζοντας ἐδῶ κι ἔχει;

»Στὰ νησιά θὰ γλιτώσετε ἀπ' ὅλα αὐτά. Τὰ καράβια εἰν' ἔτοιμα. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ μείνω στὸν τόπο μου. Θὰ μείνω κοντὰ στὸν τάφο τῶν γονέων μου. Θὰ μείνω στὴν ἐκκλησία μου. Θ' ἀγκαλιάσω τὶς κολόνες, ποὺ στηρίζουν τὴν Ἅγια Τράπεζα. Ἔχει θὰ μείνω καὶ ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Κι ἐλπίζω στὸ Θεὸ δὲν μὴν ἀφήσῃ νὰ μολυνθῇ ὁ βωμός Του μὲ τὸ αἷμα ἐνὸς πατᾶ. Ἔλπιζω στὸ Θεὸ δὲν μὴν ἀφήσῃ οὕτε τὴν πατρίδα μου νὰ.

σκλαβωθῆ, οὕτε τὶς ἐκκλησίες μου νὰ μολυνθοῦν ἀπ' τοὺς βαρβάρους. "Ἄς συγχωρεθοῦμε ζωντανοί. Πηγαίνετε στὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ! Τὰ καράβια σᾶς καρτεροῦν".

Κανένας δὲν ἔφυγε, παιδιά μου, εἶπε συγκινημένος ὁ παπας Θύμιος. Μὲ καινούργιο θάρρος ἔτρεξαν ὅλοι στὸ κάστρο κι ἡ Πτολεμαΐδα σώθηκε.

Μὴν ἔχνατε ποτέ, παιδιά μου, τὸν ἐπίσκοπο Συνέσιο.

ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Ναυμαχία. Οι "Άραβες προετοιμασμένοι, μῆνες καὶ χρόνια, πολιορκοῦν τὸ 717 μ.Χ. τὴν Κωνσταντινούπολη. Θέλουν νὰ τὴν κυριέψουν, νὰ λεη-

λατήσουν, νὰ φογεύσουν, νὰ σκλαβώσουν, νὰ σύρουν τὸν
ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα τῶν χριστιανῶν ἀλυσόδετο στὰ πόδια
τοῦ σουλτάνου.

Αλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος, δὲ μένει
ἀργός. Ἐμψυχώνει δλοὺς, καλοὺς καὶ κακούς, ὥστε νὰ μὴ
σκέπτωνται τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν κοινὴ σωτηρία. Μὲ τὴν
ἐπίβλεψή του ἡ Πόλη γίνεται ἔνα ἀπέραντο στρατόπεδο καὶ
ὁ Κεράτιος κόλπος ὁ μεγαλύτερος Ναύσταθμος.

Ο Λέων εἶχε σκοπὸν νὰ καταστρέψῃ πρῶτα τὸ στόλο τῶν
Σαρακηνῶν· δ στρατός τους τότε θὰ ἔμενε στὸ ἔλεος του.
Οταν λοιπὸν ἐθεώρησε κατάλληλη τὴν στιγμὴ γιὰ τὸ δριστι-
κὸ κτύπημα, ὑψώσε στὴν ἀκρόπολη, τὸ σημερινὸ Σαράϊ-
Μπουρονύ, τὸ σῆμα νὰ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος.

Πρῶτοι ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν Κεράτιο οἱ δρόμωνες, τὰ ἀνι-
χνευτικά, νὰ εἰποῦμε, τῆς ἐποχῆς ἔκεινης· ἔχουν διαταγὴ νὰ
ἔρευνήσουν τὴν Προποντίδα, νὰ ἔξαρξιβώσουν τὶς θέσεις καὶ
τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπειτα θὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ βαρύ-
τερα πλοῖα, γιὰ νὰ ναυμαχήσουν.

Αγρυπνοι οἱ Ἀραβες προβάλλουν ἀμέσως ἀπὸ τὰ ὁρ-
μητήρια τους· χλια ὀκτακόσια πλοῖα εἶναι κρυμμένα στὶς δύο
παραλίες, τῆς Θράκης καὶ τῆς Ασίας. Προσβάλλουν πρῶτα
τὸν δρόμωνες, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν διασκορπίσουν καὶ τέ-
λος νὰ τὸν συντρίψουν.

Οι Βυζαντινοὶ δέχονται τὴν ἐχθρικὴ ἐπίθεση ψύχραιμα.
Ο ἀρχηγὸς τῆς μοίρας Μελιγούας, δίνει τὸ σύνθημα τῆς μά-
χης. Ὁποιος ἐχθρὸς πλησιάσῃ, καίεται μὲ τὸ καταστρεπτικὸ
ρευστό, τὸ «ύγρὸν πῦρ». Άλλὰ οἱ Μωαμεθανοὶ εἶναι ἀτε-
λείωτοι· ἐπιμένουν καὶ κατορθώνουν ἐπειτα ἀπὸ πολλὲς ἀπώ-

λειες νὰ χωρίσουν τοὺς δρόμωνες· καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ κυκλώνουν καὶ αὐτὴ τὴν ἀρχηγίδα τους.

‘Ο ἀρχηγός της γράφει τότε ἔνα σημείωμα. Καλεῖ τοὺς ἄνδρες του.

— Παιδιά, τοὺς λέει, δ ἔχθρος μᾶς ἐκύκλωσε· εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς βοηθήσουν οἱ δικοί μας. Ποιός ἀπὸ σᾶς πάει νὰ δώσῃ ἔνα σημείωμά μου στὸν ἀρχιναύαρχο;

Εἴκοσι παλληκάρια ἔβγηκαν ἐμπρὸς ἔνα βῆμα. Ἐβγῆκε καὶ τὸ ναυτόπαιδο τοῦ πλοίου, 14 - 15 χρόνων. Σπάζει τὴν γραμμὴ καὶ παρουσιάζεται στὸ ναύαρχο.

— Ἔγὼ πηγαίνω, ἀρχηγέ! εἶπε. Ἐδῶ εἰμαι ἀχρηστος στὴ μάχη. Ἀφησέ με νὰ πάω· εἰμαι τόσο μικρός, ποὺ δὲ θὰ μὲ ίδουν οἱ ἄπιστοι, καὶ κολυμβῶ σὰ δελφίνι.

Τὰ ἀνδρικὰ λόγια τοῦ μικροῦ ἔκαμαν ἐντύπωση καὶ δ ἀρχηγὸς τὸ ἀπεφάσισε, χωρὶς νὰ ρωτήσῃ πιὰ τοὺς ἄλλους.

— Πήγαινε, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Ἀπὸ σένα ἔξαρταται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας!

Τὸ ναυτόπουλο πέταξε τὰ ροῦχα του, ἐδάγκασε στὸ στόμα τὸ χαρτί, σὰ σκύλος, καὶ πήδησε στὰ κύματα.

‘Ο στόλιαρχος, μόλις ἔλαβε τὸ σημείωμα, εἰδοποίησε τὸν αὐτοκράτορα. ‘Ο Λέων διέταξε ἀμέσως νὰ ἐκπλεύση δῆλος ὅ στόλιος. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶναι ἡ ναυαρχίδα «Ἄγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης» καὶ μέσα ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ.

‘Ο βυζαντινὸς στόλος κτυπᾶ τώρα ἀπὸ τὰ πλάγια τὸν ἔχθρικό. Οἱ Ἀραβες, ποὺ δὲν περίμεναν ἀπὸ ἐκεῖ τὴν προσβολή, στρέφουν ν’ ἀμυνθοῦν ἀλλὰ τότε θέλοντας καὶ μὴ ἔπεσαν σὲ σύγχυση. Ἡ ἴδια ἡ ἀραβικὴ ναυαρχίδα καίεται καὶ δ μωαμεθανὸς ἀρχιναύαρχος φονεύεται.

‘Η νίκη τῶν Ἑλλήνων εἶναι πλήρης· ὁ ἀραβικὸς στόλος ἔξιολοθρεύεται. Ὅσος ἀπέμεινε, ζήτησε νὰ σωθῇ φεύγον-

τας. Ἀλλὰ ἡ τρικυμία ἐσυμπλήρωσε τὴν καταστροφή. Πέντε πλοῖα μόνο ἔφθασαν στὴ Συρία, θλιβεροὶ ἄγγελοι τοῦ ὀλέθρου. Ὁ νέος Πέρσης ηὗρε τὴν τύχη τοῦ παλαιοῦ στὴ Σαλαμῖνα.

Ἡ Κωνσταντινούπολη πανηγυρίζει τὸ βράδυ τὸ θρίαμβό της φωταγωγημένη. Χιλιάδες στόματα ψάλλουν:

«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια...»

Ἐμπρὸς στὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἀληγονίαν ἡμέρα ὁ Μελιγούας, ἐπαρουσίασε τὸν μικρὸν στὸν αὐτοκράτορα· τέτοια διαταγὴ εἶχε πάρει. Ὁ Λέων ἔρριξε προσεκτικὰ τὸ βλέμμα του στὸ ναυτόπαιδο· ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος. Τί ζωηρὰ καὶ ἔξυπνα μάτια! Τί κορμοστασιὰ λαμπαδωτῆ, παρὰ τὴ μικρή του ἥλικια!

- Πῶς λέγεσαι; ρώτησε.
- Ἰωάννης Θρακιώτης, ἀπάντησε ἐκεῖνο, λέγοντας τὸ ὄνομα τοῦ τόπου του, κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ καιροῦ του.
- Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;
- Ἀπὸ τὴ Σηλυβρία.
- Τί δουλειὰ κάνει ὁ πατέρας σου;
- Ψαράς· ἔχει δική του βάρκα.
- Ωραῖα! ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτωρ κρύβοντας κάποια σκέψη του.

*Επειτα πρόσθεσε:

- Εσωσες, παιδί μου, τὴν πατρίδα· πάρε λοιπὸν αὐτὰ τὰ εἶκοσι χρυσὰ νομίσματα...

Δὲν ἐπόρθθασε δῆμος νὰ τελειώσῃ τὴ φράση του ὁ γενναῖος Ἰσαυρος καὶ τὸν διέκοψε συγκινημένο τὸ ναυτόπουλο.

— Βασιλεῦ! εἶπε· δ, τι ἔκαμα, τὸ ἔκαμα, γιὰ νὰ σώσω τὴν

πίστη μου καὶ τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς ἀπίστους. Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πάρω ἄλλη ἀμοιβή. Μοῦ φθάνει, δτὶ ἐπέτυχα τὸ σκοπό μου. Καὶ τὰ μάτια του ἐπλημμύρισαν δάκρυα καὶ ἡ φωνούλα του ἐκόπτηκε ἀπὸ ἔνα συγκρατημένο λυγμό.

‘Ο Λέων ἐθαύμαζε τώρα τὸ θάρρος, τὴ φιλοτιμία καὶ τὴν ἀφοσίωση καὶ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴ θρησκεία του καὶ τὴν πατρίδα: καὶ συμπληρώνοντας τὴν πρώτη σκέψη του εἶπε:

— Εἶμαι ὑπερήφανος, ναυτόπουλό μου, γιατὶ τὸ Βυζάντιο γεννᾶ τέτοια Ἑλληνόπουλα. Ἀπὸ αὐτῷ θὰ εἰσαι μαθητὴς στὴ ναυτικὴ σχολὴ μου, γιὰ νὰ γίνης ἔνας λαμπρὸς ἀξιωματικός. Οἱ γονεῖς σου θὰ ἔχουν τὴν προστασία μου καὶ σὺ τὴν ἀγάπη τοῦ βασιλέως!

‘Ο Μελιγούας καὶ τὸ ναυτόπαιδο ἐχαιρέτησαν καὶ ἔφυγαν.

“Ετσι ἐδιάλεγαν οἱ βυζαντινοὶ στὴ μάχη καὶ στὴ δοκιμασία τοὺς γενναίους, ἄνδρες καὶ παιδιά, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν ἀρχηγοὺς τοῦ ἔθνους. “Ετσι ἀνανέωναν μὲ καινούργιες οἵτες τὸ φυτώριο τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

‘Η πρόβλεψη τοῦ Λέοντος ἀλήθευσε· ὁ μικρὸς Ἰωάννης Θρακιώτης μὲ τὸν καιόδο ἔγινε ἴδρυτὴς μιᾶς νέας φημισμένης ναυτικῆς οἰκογένειας.

N. A. Κοντόπουλος

(Τὸ ιστορικὸ τῆς ναυμαχίας ἀπὸ K. Ράδων)

ΚΟΦΤΗ ΠΕΤΡΑ

Στὶς ὅχθες τοῦ Ἀξιοῦ. Κάθε λίγο
ἔφθαναν εἰδήσεις, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυ-
ζαντίου Βασιλεῖος εἶχε κυριεύσει καὶ ἄλλα
φρούρια καὶ ἄλλες πόλεις· καὶ ὁ Σαμουῆλ, ὁ
βούλγαρος τσάρος, βιαζόταν δὲ καὶ περισσό-
τερο νὰ προχωρήσῃ καὶ ν' ἀνταμώσῃ τοὺς Ἑλληνες· εἶχε τὴν
κρυφὴ ἔπιδα, ὅτι μία μάχη μποροῦσε νὰ σταματήσῃ, καὶ,
ποιός ξέρει, ίσως καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸν αὐτοκράτορα.

Μόλις λοιπὸν ἔμαθε, ὅτι τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα
τραβιοῦσαν κατὰ τὰ στενά, ποὺ βγάζουν στὰ Σκόπια, ἐπῆρε
τὸ στρατό του δλόκληρο καὶ μὲ γρήγορες πορεῖες ἀνέβηκε τὸν
Ἀξιὸν ἔως ἔκει.

Φθάνοντας ἡθέλησε νὰ περάσῃ τὴν ἄλλη ὅχθη· ἄλλα

ἀπὸ τὶς βροχές, ποὺ ἀδιάκοπα ἔπεφταν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, ὁ ποταμὸς εἶχε πλημμυρίσει καὶ ἤταν ἀδιάβατος. Ἀναγκάσθηκε τότε νὰ στήσῃ τὶς σκηνές του στὴ δεξιὰ ὅχθη καὶ ἐκεῖ νὰ περιμένῃ τὸν ἔχθρό του.

Ἡ βροχὴ δῆμος ἔξακολουθοῦσε καὶ τὸ ρεῦμα ἐδυνάμωνε δύλο καὶ περισσότερο. Καὶ ὅταν ἔφθασε ὁ Βασίλειος ἐμπρὸς στὰ Σκόπια, ἀναγκάσθηκε καὶ αὐτός, θέλοντας καὶ μή, νὰ στρατοπεδεύσῃ στὴν ἀριστερὴ ὅχθη τοῦ Ἀξιοῦ, ἀντίκρου στὸ Σαμουνήλ.

Οἱ Βούλγαροι μὲ τὴ βεβαιότητα, ὅτι οἱ Ἑλληνες δὲν ἡμποροῦσαν νὰ περάσουν τὸ ποτάμι καὶ νὰ τοὺς κτυπήσουν, ἐπῆραν θάρρος καὶ δλὴ τὴν ἡμέρα τοὺς προκαλοῦσαν μὲ βροσίες καὶ εἰρωνικὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἀκροποταμιά.

‘Ο κατάσκοπος. Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει, ἄλλὰ βαριὰ μαῦρα σύννεφα κατρακυλοῦσαν στὸν οὐρανό, ὅταν ἤρθε ἡ φοβερὴ ἐκείνη νύκτα. Οἱ φρουροὶ στὶς θέσεις των οἱ ἄλλοι κοιμόνταν ἥσυχοι.

‘Ο Βασίλειος δῆμος δὲν ἐκοιμόταν. Καθισμένος πλάγι στὸ πρόχειρο τραπέζι, ποὺ τοῦ εἶχαν στήσει στὴ σκηνή του, ἐργαζόταν μὲ δύο στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἔξηγοῦσε τὸ σχέδιό του γιὰ τὴν ἐπίθεσή ἐναντίον τῶν Σκοπίων. ‘Οταν γιὰ μὰ στιγμὴ ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του εἰδε ἵνα βούλγαρο στρατιώτη.

— Πῶς ἐμπῆκες ἐσὺ ἐδῶ; τί θέλεις; ἐρώτησε ἀπότομα διαντοκράτωρ.

— Νικᾶ ὁ Ἀετός! ἀπάντησε ἐκεῖνος ἑλληνικά.

‘Ο Βασίλειος τὸν ἐκοίταξε μὲ ἀπορία. Πῶς ἤξευρε τὸ σύνθημα; Ποιός τάχα νὰ ἤταν; Ἄλλὰ ἔξαφνα ἀναγνωρίζοντάς τον:

— Τὰ γένεια σὲ ἀλλάζουν πολύ, Νικήτα, εἶπε, καὶ μένα ἀκόμα μὲ γέλασες. Πότε ἔφθασες;

- Τώρα, Αὔγουστε!
- Άπο ποῦ ἔρχεσαι;
- Άπο τὴν ἀντικρινὴν δχθη.
- Επέρασες μὲ βάρκα;
- Οχι, Δέσποτα! Έπέρασα πεζός.
- ‘Ο αὐτοκράτωρ ἀναπήδησε.
- Τί; ἐφώναξε.
- Δυὸς μέρες τὸ γύρευα. Σήμερα τὸ εύρηκα καὶ ἥρθα νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, Δέσποτα. Ἐξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, πλάγι στὴν Κοφτὴ Πέτρα εἶναι πέρασμα· εἶναι μιὰ οηχοτοπιά.
- Καὶ τὸ ἔχθρικὸ στρατόπεδο;
- Κοιμᾶται, Αὔγουστε!

‘Ο Βασίλειος ἀκούγοντας αὐτὰ γύρισε καὶ εἶπε στοὺς στρατηγούς του:

— Ή ἐπανάληψη τοῦ Σπερχειοῦ νὰ ἐτοιμάσετε ἀμέσως τοὺς ἄνδρες σας.

Καὶ ἐννοοῦσε τὴν μάχη τοῦ Σπερχειοῦ στὰ 995, δταν ὁ στρατηγός του Νικηφόρος Οὐρανὸς εύρηκε ἔναν πόρο, πέρασε στὴν ἄλλη δχθη τοῦ πλημμυρισμένου ποταμοῦ τὴν νύκτα καὶ κατάκοψε τὸν κοιμισμένο στρατὸ τοῦ Σαμουήλ.

Οἱ δυὸς στρατηγοὶ βγῆκαν βιαστικοὶ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε ἔνα ὑπασπιστή του νὰ φωνάξῃ τὸν Εὐστάθιο Δαφνομῆλη.

‘Ως τόσο ἔξεταξε τὸ Νικήτα. Σὲ δυὸ λεπτά, νά καὶ ὁ στρατηγός.

— Μὲ ξήτησες, Δέσποτα; ἔρωτησε ὁ Δαφνομῆλης μπαίνοντας στὴ βασιλικὴ σκηνὴ καὶ μὲ ὑποψία ἔκοίταξε τὴν βουλγαρικὴ στολὴ τοῦ Νικήτα.

‘Ο Βασίλειος ἐγέλασε.

— Δὲν ἀναγνωρίζεις λοιπὸν τὸν πιστότερο, τὸν πιὸ ἀφωσιωμένο σου φίλο, Δαφνομήλη; ἐρώτησε.

‘Ο στρατηγὸς ἔκοιταξε προσεκτικὰ τὸν ἄνδρα.

— Νικήτα! ἐφώναξε μὲς χαρά.

‘Ο Νικήτας ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ χέρι του.

— Ναί, ἐγώ, δὲ πιστός σου, ἐψιθύρισε συγκινημένος.

— Δαφνομήλη, εἰπε δὲ αὐτοκράτωρ, σήκωσε τοὺς στρατιῶτες σου καὶ περίμενέ με στὴν Κοφτὴ Πέτρα, ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο· δέκα βῆματα παρακάτω εἶναι μιὰ ορχοτοπιά. Ἀπόψε, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Θεομήτορος, θὰ περάσωμε ἀντίκου. Κοίταξε νὰ γίνῃ ἡ συνάθροιση εὐθὺς καὶ σιωπηλά. Πηγαίνετε καὶ ὁ Παντοδύναμος βοηθός!

Οἱ δυὸς ἄνδρες ἐβγῆκαν μαζί.

— “Ησουνα μὲ τὸ Βούλγαρο; ἐρώτησε δὲ Δαφνομήλης μὲ μιὰ κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ πρὸς τὸ ἀντικρινὸ στρατόπεδο. Δὲ σὲ ἀνεγνώρισε κανείς;

— “Οχι, τὰ γένεια μὲ ἀλλάζουν πολύ. Ἐπῆρα ὅνομα βουλγαρικό· μὲ λένε ‘Ασταν. Ποιός νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃ;

‘Ο Δαφνομήλης τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

— “Ἄνδρες σὰν καὶ σένα, Νικήτα, εἶναι πολύτιμοι! εἰπε μὲ συγκίνηση. Τὴν ζωὴν σου τὴν ἐκθέτεις κάθε ήμέρα μὲ τὸ παιγνίδι αὐτό, ποὺ παιζεις, νὰ κάνης τὸ Βούλγαρο καὶ νὰ κατασκοπεύῃς τοὺς ἐχθρούς. Τὸ σκέφθηκες ποτέ;

— “Η ζωὴ μου δὲν ἔχει ἀξία, παρὰ δοσο τὴν ξοδεύω μὲ κάποια ὡφέλεια γιὰ τὴν πατρίδα, ἀποκρίθηκε ἀπλὰ δὲ κατάσκοπος. Καὶ ἀν τὸ πληρώσω τὸ παιγνίδι μου μὲ τὴ ζωὴ μου, δὲ θὰ εἶναι ἀκριβὰ πληρωμένο.

Καὶ γύρισε νὰ φύγη. ‘Ο στρατηγὸς τὸν ἐσταμάτησε.

— Ποῦ πηγαίνεις; ἐρώτησε.

— Πηγαίνω πίσω νὰ συνεχίσω τὸ ἔργο μου... Καὶ ἀρπάξε

τοῦ στρατηγοῦ τὸ χέρι, τὸ ἐφύλησε καὶ χάθηκε στὸ σκοτάδι.

— Νικήτα, ἐψιθύρισε πολὺ συγκινημένος ὁ Δαφνομήλης, ψυχὴ ἀγνὴ καὶ σιδερένια!... Πόσο ὑπερήφανη είναι ἡ Μακεδονία, ποὺ γεννᾶ ἄνδρες σὰν καὶ σένα!...

Καὶ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ συλλογισμένος.

Τὸ φοβερὸ κτύπημα. "Ολοι οἱ Βούλγαροι κοιμόνταν· βαθειὰ σιωπὴ ἐσκέπαζε τὸ στρατόπεδό τους. Ἄλλὰ σιγὰ σιγὰ κάποιο μουρμούρισμα ἀδιάκοπα ἐπλησίαζε, μεγάλωνε, ἄλλαζε, ξεχώριζε σὲ βῆματα σιγανά, προσεκτικά, κούφια, καὶ ἄλλα βῆματα ἀκολουθοῦσαν, πολλὰ μαζί, βουβὰ καὶ αὐτά, μακριὰ ἀκόμα, ποὺ δῆλο κι ἐπλησίαζαν..."

"Ἐνα κτύπημα σὲ λίγο ἀκούστηκε, μιὰ φωνὴ ἐξέσπασε κι ἐπνίγηκε κι ἔσβησε· κι ἔξαφνα βοὴ μεγάλη, ξεφωνήματα πολεμικά, διαταγές, παρακάλια, φωνές, ἐγέμισαν τὸν ἀέρα, ἀπλώθηκαν ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρη ἥως τὴν ἄλλη τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοπέδου καὶ ἐπάγωσαν τὶς καρδιὲς ἀπὸ τρόμο καὶ φρίκη καὶ πανικό.

"Ο Σαμουήλ ἐπετάχθηκε ἀπὸ τὸ στρῶμα, ἀρπαξε τ' ἄρματά του καὶ ἐτρεξε πρὸς τὴν θύρα, τὴν ὥρα, ποὺ κατατρομαγμένοι ἔμπαιναν οἱ φρουροὶ μέσα στὴ βασιλικὴ σκηνή.

— "Ελλήνες! "Ελληνες! 'Ο Βασιλειος! ἐφώναζαν φρικιασμένοι.

Καὶ ἔξω, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μέσα στὴ σύγχυση οἱ ἴδιες λέξεις ἐτρέχαν ξετρελαίνοντας καὶ τοὺς γενναιότερους: "Ελληνες! "Ελληνες! 'Ο Βασιλειος!

— "Ελληνες; ἔξεφώνισε ὁ Σαμουήλ. Τί τρέλα σᾶς στραβώνει δῆλους; 'Απὸ ποῦ θὰ περάσουν οἱ "Ελληνες; Ποῦ είναι ὁ Βασιλειος;

Τὴν ἴδια ὥρα τέσσαρες ἀξιωματικοὶ μπῆκαν στὴ σκηνή,

ᾶρπαξαν τὸν τσάρο, τὸν ἔσυραν ἔξω μὲ τὴ βία, τὸν ἔβαλαν σὲ ἔνα ἄλογο, ἐπήδησαν καὶ αὐτοὶ στὰ δικά τους· καὶ ὥρμησαν καλπάζοντας κατὰ τὸ βουνό.

Οἱ Βούλγαροι ζαλισμένοι ἀπὸ τὴν ξαφνικὴν προσβολὴν δὲν ἤξεραν τί νὰ κάμουν. "Ἄλλοι προσπαθοῦσαν νὰ ξεφύγουν μὲ τὸν τσάρο τους στὰ βουνά· ἄλλοι ἐπεφταν στὸ ἀδιάβατο ποτάμι, γιὰ νὰ σωθοῦν! Οἱ περισσότεροι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὶς καλύβες τους.

Γύρω δῆμως στὴ σκηνὴ τοῦ Σαμουὴλ ἔγινε γερὴ ἀντίσταση. Ό στρατηγὸς Ἰβάτζης μὲ τοὺς διαλεκτούς του εἶχε τρέξει νὰ σταματήσῃ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ δώσῃ καιρὸ τοῦ τσάρου νὰ φύγῃ. Λίγη ὥρα κατώρθωσε μὲ τὴν ἀνδρεῖα του νὰ βαστάξῃ τὴν ὁρμὴ τῶν αὐτοκρατορικῶν, ποὺ σὰν κύματα ἀπλώνονταν ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ χύνονταν στὸ στρατόπεδο, σπρώχνοντας ὀλοένα πρὸς τὸ κέντρο τοὺς τελευταίους ὑπερασπιστές.

"Οταν είδε δῆμως τὸν ἕδιο τὸ Βασιλεῖο μὲ τοὺς σωματοφύλακές του νὰ φύγνεται ἐπάνω του, κατάλαβε ὅτι κάθε ἀντίσταση ἡταν ἀδύνατη, παράτησε τὴ μάχη, ἐγύρισε τὸ ἄλογό του καὶ ἔτρεξε κατὰ τὸ βουνὸ νὰ εῦρῃ τὸν τσάρο του..."

Γιὰ χρόνια καὶ γενεὲς θυμοῦνται οἱ Βούλγαροι τὴν Κοφτὶ Πέτρα, καὶ στὸν ὕπνο τους ἀκόμα, καὶ ξεφωνίζουν:

« Βεξίτε, τζαϊζαρ! » (Φύγετε, ὁ Αὐτοκράτωρ!)

Πηνειόπη Δέλτα
(Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

 Ποιὸς ἡταν.—Ἐχετε ἀκούσει, παιδιά, γιὰ τὸ Διγενή; φώτησε ἡ κ. Θάλεια τὰ τέκνα της, τὸν Τάκη καὶ τὴν Ἀγγελική.
 —Οχι, μητέρα, ἀπάντησαν ἔκεινα.
 —Τότε θὰ σᾶς είπω ἐγὼ τὴν ἴστορία του μοῦ τὴν εἰπε ἡ μητέρα μου καὶ ἔκεινης ἡ δικῆ της καὶ ἔκεινης πάλι ἡ δικῆ της, καὶ ἔτσι ἀπὸ μητέρα σὲ μητέρα φθάνομε στὴν ἵδια τὴν ἐποχὴ τοῦ Διγενῆ, ποὺ τὴν ἔζησαν οἱ ἀνθρώποι.

‘Ο Διγενής εἶναι ἔνας ξακουστὸς βυζαντινὸς ἥρως, ποὺ ἔζησε, δταν στὸ Βυζάντιο ἡταν αὐτοχράτορες ὁ Ρωμανὸς Β' καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς.

“Ολι του τὴ ζωὴ τὴν ἐπέρασε στὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ασίας, δπου ἐφύλαγε «τὰς ἄκρας», τὰ σύνορα δηλαδὴ τῆς αὐ-

τοκρατοίας· γι' αὐτὸν λεγόταν καὶ Ἀκρίτας. Τὸν ἔλεγαν Διγενή, γιατὶ ἡ καταγωγὴ του ἦταν ἀπὸ δυὸ γένη, ἀπὸ ἑλληνικὸ καὶ ἀραβικό. Ἡ μητέρα του ἦταν ἑλληνίδα χριστιανὴ ἀπὸ μεγάλη ἀρχοντικὴ οἰκογένεια· ὁ πατέρας του ἦταν Σαρακηνός, δηλαδὴ μωαμεθανὸς ἀπὸ τὴν Ἀραβία, καὶ ἐμίρος (ἡγεμών)· ἔγινε δῆμος χριστιανὸς καὶ λαμπρὸς βυζαντινὸς πολίτης.

Ο Διγενῆς ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε μεγάλη τόλμη καὶ ὁώμη καὶ γι' αὐτὸν τὸν ἐθαύμαζαν ὅλοι. Ἄλλα, σταν ἐμεγάλωσε, τότε πιὰ δὲ λέγονται τὰ ἀνδραγαθήματά του. Ἄλλοτε, ἂν μοῦ δοθῆ καιρός, θὰ σᾶς εἰπῶ, πῶς δράκοντες μὲ πολλὰ κεφάλια καὶ πύρινες γλῶσσες, ἄγρια λιοντάρια καὶ ἄλλα θηρία ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τὸ σπαθί του, δπως ἔπεσαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια ἀπὸ τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλέους δημοια θηρία. Σήμερα θὰ σᾶς εἰπῶ μιὰ μόνο μικρούλα ίστορία του.

Διγενῆς καὶ Μαξιμώ. Ο γενναῖος Διγενῆς, εἴπαμε, φύλαγε τὰ σύνορα· γιὰ νὰ τὰ ὑπερασπίσῃ ἔστησε καθημερινὸ πόλεμο μὲ φοβεροὺς ἔχθρούς. Φοβερώτεροι ἀπὸ δλους ἥσαν οἱ ἀπελάτες, δηλαδὴ οἱ ληστὲς τῶν βουνῶν καὶ οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὶς ξένες γειτονικὲς ἐπαρχίες. Γρήγορα δῆμος αὐτοὶ ἐνόησαν, δτι δὲν ἥσαν ικανοὶ νὰ τὰ βάλουν μόνοι τους μὲ τὸν Ἀκρίτα πάντοτε ἔφευγαν λιγώτεροι καὶ νικημένοι.

Ἄλλὰ τέτοιοι ληστὲς πῶς νὰ ἡσυχάσουν, ποὺ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς τους ἦταν νὰ ληστεύουν τοὺς Βυζαντινούς; Ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ ἄλογό του ὁ ἀρχηγός τους, ὁ Φιλόπαππος, καὶ ἔτρεξε στὰ βουνὰ νὰ εῦρῃ τὴν βασιλισσα Μαξιμώ, νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειά της.

— Καὶ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ Μαξιμώ; ἐρώτησε ἡ Ἀγγελική.

— Μιὰ φοβερὴ βασίλισσα, παιδί μου, στὸ γυναικεῖο βασίλειο τῶν Ἀμαζόνων, ποὺ εἶχε τὸν πόλεμο γιὰ τροφή. Εἶχε νικήσει δῆλους τοὺς γύρω πολεμιστὲς καὶ τοὺς εἶχε τρομάξει τόσο, ποὺ τὴν ἀναγνώριζαν δῆλοι γιὰ ἀρχηγὸν καὶ βασίλισσα. "Ο, τι ἤταν γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ὁ Διγενῆς, ἤταν γιὰ τοὺς ἀπελάτες καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς ἡ Μαξιμώ.

Ἡ Μαξιμώ, λοιπόν, γιὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ, ἔσπευσε νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Πόλεμο ἐγύρευαν οἱ ἀπελάτες, πόλεμο ἥθελε καὶ αὐτή. Συγκέντρωσε τὰ παλληκάρια της, ἐδιάλεξε ἑκατό, τὰ πιὸ γενναῖα καὶ ωμαλέα, καὶ καλὰ ὀπλισμένοι δῆλοι ἔσκινησαν νὰ συναντήσουν τὸ Διγενῆ. Στὸ δρόμο ἐνώθηκαν μαζί της καὶ ἄλλοι ἀπελάτες καὶ ὁ Φιλόπαππος. Ἐτσι χιλιάδες στρατὸς ἔφθασε στὸν Εύφρατη, ποὺ χώριζε τὰ σύνορα.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε νὰ εἶναι ὁ Διγενῆς στὸ παρατηρητήριό του. Ἐρευνοῦσε τὰ γύρω, λέτε καὶ τοῦ ἔλεγε κρυφὰ κάποιος :

— Φυλάξου, Διγενῆ, ἔρχονται ἀπελάτες.

Μόλις τοὺς εἶδε νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς βουνοπλαγίες στὸν ποταμό, τόσο ἀμέτρητο πλῆθος, ἔνας αὐτός, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· ἐπήδησε στὸ ἄλογό του κι ἔτρεξε νὰ τοὺς συναντήσῃ.

Φθάνοντας στὸν Εύφρατη βλέπει γιὰ πρώτη φορὰ τὴν Μαξιμώ, τὴν ξακουστὴ βασίλισσα, ποὺ τόσα εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴν χάρη της καὶ τὴν παλληκαριά της.

Πραγματικὴ βασίλισσα! Τί χάρη, τί λεβεντιά!

"Ιππευε ἔνα κατάμαυρο, σὰν τὸ χελιδόνι, ἄλογο, ποὺ μὲ βίᾳ συγκρατοῦσε τὴν δρμή του. Χρθσὴ περικεφαλαία προφύλαγε τὸ κεφάλι της καὶ χρυσὴ ἀλυσίδα κρεμόταν στὸ στῆθος της· χρυσούφαντα ἤσαν καὶ τὰ φορέματά της.

Στὸ ἔνα χέρι ἔκρατοῦσε χρυσὴ ἀσπίδα καὶ τὰ χαλινάρια,

καὶ στὸ ἄλλο χρυσωμένο κοντάρι. Σὲ κάθε κίνηση τοῦ ὑπερήφανου ζώου κουδουνάκια χρυσά, κρεμασμένα στὸ λαιμό του ἀφηναν χαριμόσυνο ἥχο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ παράστεκαν ἀπὸ πέντε γιγαντόσωμοι ἀπελάτες.

— “Οταν ἡ Μαξιμώ εἰδε τὸν Ἀκρίτα, ἐρώτησε ἔκπληκτη:
 — Αὐτὸς εἶναι ὁ Διγενῆς, Φιλόπαππε;
 — Αὐτός, Βασιλισσα Μεγάλη!

— Καὶ οἱ στρατιῶτες του ποῦ εἶναι;
 — Αὐτὸς δὲν ἔχει στρατό. Μοναχός του πολεμᾶ μὲ ὅλους γιὰ τὰ σύνορά του. Ἀλλὰ καὶ ἔτσι μοναχὸς ποὺ εἶναι, μόνη σου μὴν πηγαίνεις νὰ μετρηθῆς μαζί του.
 — Δειλὲ γέροντα, ξεσήκωσες ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος νὰ πολεμήσῃ ἔναν ἀνθρωπο; εἶπε ὠδγισμένη ἡ Μαξιμώ· δὲν ντρέπεσαι; Μόνη μου, ἐμπρὸς στὰ μάτια σας, θὰ τὸν ξεκάμω. Μὴν κινηθῆ κανένας! Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ φύγεται μὲ τὸ ἄλογό της νὰ περάσῃ τὸ βαθὺ ποτάμι.

— Φυλάξου, Βασίλισσα! Άκουσέ με· κάτι ξέρω κι έγώ ό γέρος. Πολλά είδαν τὰ μάτια μου! Τῆς ἀπάντησε πειραγμένος ὁ Φιλόπαππος.

‘Ο Διγενής βλέποντας τὴν ώραιά Ἀμαζόνα νὰ δρμᾶ στὸν ποταμό, τῆς φωνάζει μὲ εὐγένεια:

— Είναι πολὺ βαθὺ τὸ ρεῦμα, Βασίλισσα! Στάσου καὶ ἔρχομαι ἐγώ· μὴν κοπιάζεις ἐσύ, μιὰ γυναίκα. Στοὺς ἄνδρες πρέπει ὁ κόπος.

Καὶ ἔσυρε ἀμέσως τὸ σπαθί του, ἐκέντησε τὸ ἄλογό του καὶ φύγηκε στὸν Εύφρατη· σὰ βέλος ἔφθασε στὴν ἀντικρινὴ ὅχθη.

Οἱ δυὸς δυνατοί, ὁ ἀνδρειότερος τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἡ γενναιότερη τῶν ἀπελατῶν καὶ Σαρακηνῶν, γιὰ πρώτη φορὰ συναντήθηκαν στὴ μάχη.

‘Η Μαξιμὸ μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα τοῦ δίνει μιὰ δυνατὴ κονταριά· ὁ Διγενής τὴν ἐπρόλαβε μὲ τὸ σπαθί του· ἔσπασε τὸ κοντάρι, χωρὶς καὶ νὰ βλάψῃ τὸ σπαθί.

“Αναψε τότε ή Μαξιμώ· σύρει κι ἔκείνη τὸ σπαθὶ καὶ ἀτρόμητη δόμα· ἔβαλε δλη τὴν τέχνη της νὰ τὸν τρυπήσῃ, ἀλλὰ εὐρῆκε τὸν καλύτερο της. Μὲ μιὰ ἐπιδέξια κίνηση τῆς ἐτρύπησε ἐλαφρὰ τὰ δάκτυλα ὁ Διγενῆς, γιὰ νὰ μὴ τὴ βλάψῃ, καὶ τῆς ἔρωις ἀπὸ τὸ χέρι κάτω τὸ σπαθί. “Ἐπειτα μὲ ἄλλη σπαθιὰ ἐπῆρε τὸ κεφάλι τοῦ Ιππον· ἄλογο καὶ βασίλισσα σωριάσθηκαν στὴ γῆ.

‘Η ὑπερῷφανη βασίλισσα τᾶχασε φοβήθηκε γιὰ τὴ ζωὴ της, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε φοβηθῆ. “Ἐπεσε λοιπὸν στὰ γόνατα καὶ μὲ μάτια δακρυσμένα παρακάλεσε τὸ Διγενὴ νὰ μὴν τὴν φονεύσῃ. ‘Ο Ἀκρίτας τὴν ἐλέησε καὶ χωρὶς νὰ τῆς εἰπῇ τίποτε τὴν ἄφησε κι ἔτρεξε στοὺς ἄλλους.

Διγενὴς καὶ ἀπελάτες. Οἱ ἀπελάτες, ἀμα εἶδαν νὰ κινδυνεύῃ ἡ βασίλισσα, ὥρμησαν νὰ κυκλώσουν τὸ Διγενῆ, σὰν τοὺς πεινασμένους λύκους, ποὺ χύνονται νὰ σπαράξουν τὴ βορά τους. Τὸν ἔβαλαν στὴ μέση καὶ τὸν κτυποῦσαν μὲ σπαθιά, μὲ κοντάρια, μὲ ρόπαλα.

‘Άλλὰ τίποτε δὲν κατώρθωσαν. ‘Ο πόλεμος αὐτὸς μὲ τοὺς ληστὲς ἔσβησε γρήγορα, ὅπως σβήνει ἡ φωτιὰ στὸ ἀνίκητο νεόδο. Οἱ περισσότεροι ἔφυγαν· ὅσοι ἔμειναν, ἔκείτονταν ἄλλοι πληγωμένοι καὶ ἄλλοι φονευμένοι. Κανένας δὲν μπόρεσε ν’ ἀντισταθῆ ἔως τὸ τέλος στὴν δόμη τοῦ Ἀκρίτα.

— “Α, τί καλά! εἶπε ὁ Τάκης. Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὸν Ἀχιλλέα, ποὺ ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος στοὺς Τρῶες· καὶ μόνο ἡ φωνὴ του τοὺς ἀνάγκαζε νὰ κλείνωνται στὰ τείχη! “Ἐννας, ποὺ τόλμησε νὰ μετρηθῇ μαζί του, ὁ “Ἐκτωρ, ἔπεσε νεκρός.

— Βέβαια, παιδί μου! ‘Ο Ἀκρίτας δὲν ἦταν κατώτερος

στὴν ἀνδρεία ἀπὸ τὸ γενναιότερο "Ελληνα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Βλέπετε, ἡ φυλή μας γεννᾷ πάντοτε τὰ ἴδια παλληκάρια!

‘Η γενναιοψυχία του. ‘Η κ. Θάλεια ἔπειτα ἀπὸ τὴν μικρὴν αὐτὴν διακοπὴ συνέχισε:

“Οταν ἐσκόρπισαν οἱ ἀπελάτες, ὁ Διγενῆς ἔτρεξε στὴ Μαξιμώ· αὐτὴν στὸ μεταξὺ εἶχε σηκωθῆ κι ἐπερύμενε.

— Βασίλισσα, τῆς εἶπε, μάθε νὰ μὴν ὑπερηφανεύεσαι πιά, γιατὶ ὁ Θεὸς ταπεινώνει τοὺς ὑπερηφάνους. Δὲν ἔχω κανένα σκοπὸν νὰ σὲ βλάψω· ὁ Διγενῆς δὲ φονεύει τοὺς νικημένους καὶ τὶς γυναῖκες.

‘Η Μαξιμώ ἐσταύρωσε τὰ χέρια καὶ δακρυσμένη εἶπε λόγια, ποὺ ποτὲ δὲν εἶπε ἄνθρωπος στὸν ἔχθρό του:

— Κανένας, Διγενή, δὲν ἔχει τὴ δικῇ σου ἀνδρεία καὶ γενναιοφροσύνη. Μοῦ ἄφησες τὴ ζωή, σὰ δυνατὸς καὶ μεγαλόκαρδος, ποὺ εἰσαι, ἐνῶ στὸ χέρι σου ἥταν νὰ μὲ φονεύσῃς. Τὸ δοξασμένο δνομά σου θὰ τὸ διαλαλοῦν τὰ βουνὰ καὶ οἱ πεδιάδες τῆς Ἀσίας· ποτὲ δὲ θὰ σὲ λησμονήσουν...

‘Ο Διγενῆς ἐφώναξε τότε τὸν ἵπποκόμο του, ποὺ ἔμενε στὴν ἀντικρινὴ ὅχθη, καὶ τοῦ ἔφερε ἔνα ώραιο ἄλογο· τοῦ ἔβαλε πάνω τὴ χρυσοστόλιστη σέλα τοῦ ἵππου τῆς βασίλισσας καὶ τὴν ἐβοήθησε ν’ ἀνεβῆ. Ἐχαιρετήθηκαν μὲ εὐγένεια καὶ ἡ Μαξιμώ ἔτρεξε στὸ βουνὸν νὰ βρῷ τοὺς σκορπισμένους συντρόφους της...

Γεμάτη θαυμασμὸν εἶπε ἡ Ἀγγελική:

— “Ω, εῦγε! εῦγε στὸν Ἀκρίτα! ”Ετσι κάνουν οἱ μεγαλόκαρδοι ἄνθρωποι· δείχνουν μεγαλοψυχία στοὺς νικημένους. Τέτοιος ἥταν καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

— Μάλιστα, παιδί μου· πολὺ σωστά τὰ λές! Τέτοιοι είναι οι ήρωες τῆς Ἑλλάδος· τέτοιος ήταν καὶ ὁ Διγενής.

Τόση ήταν ἡ δικαιολογημένη φήμη του, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς παράγγειλε στὸν ἀνύκητο ὑπῆκοο του νὰ πάη στὸ Βυζάντιο νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ στὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα. Ὁ Διγενής δμως, θέλοντας νὰ μὴν ἀφήσῃ μῆτε στιγμὴ ἀφορύοητα τὰ σύνορα, μὲ εὐλάβεια ἀρνήθηκε τὴν μεγάλη τιμήν, ποὺ καθένας θὰ ξήλευε. Καὶ τότε ὁ Ρωμανὸς τοῦ ἔκαμε τὴν μεγαλύτερη ἀκόμη τιμήν, νὰ ξεκινήσῃ νὰ πάη μόνος του νὰ ἰδῇ τὸ μεγάλο πατριώτη ὑπῆκοο!

Καὶ μὲ λίγα λόγια ὁ Διγενής, ἔνας μόνος, ώπλισμένος μὲ ρώμη, ἀνδρεία, μεγαλοψυχία καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, ἔκαμε θαύματα. Κατώρθωσε ν' ἀσφαλίσῃ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τοῦ Βυζαντίου· ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὶ δὲν ἐτόλμησαν στὴν ἐποχή του νὰ ληστεύσουν τὶς βυζαντινὲς ἐπαρχίες.

Ο τόπος εὑρῆκε τὴν ἡσυχία του καὶ οἱ κάτοικοι, χωρὶς κανένα φόβο, ἀσχολήθηκαν στὰ εἰρηνικὰ ἔργα τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δόξα του γέμισε τὸν ἔλληνισμό. Ὅπου καὶ νὰ πᾶτε, ὅπου καὶ νὰ σταθῆτε, θὰ ἀκούσετε νὰ τραγουδῇ ὁ λαός μας τὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ...

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΦΛΑΝΤΑΝΕΛΑΣ

[Στις 20 Απριλίου τοῦ 1453 τέσσερα πλοῖα μὲ ἐπικεφαλῆς ἔνα βασιλικὸ σκάφος ἐπιστρέφοντα στὴν πολιορκημένη βασιλεύουσα, φορτωμένα ἐφόδια ἀπὸ διάφορες χριστιανικὲς χῶρες. Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τότε τὸ στόλο του νὰ συλλάβῃ ἢ νὰ βυθίσῃ τὰ πλοῖα, ποὺ ἐτόλμησαν νὰ παραβιάσουν τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς πρωτεύουσας. Κυβερνήτης τοῦ βασιλικοῦ σκάφους ἦταν ὁ γενναῖος Φλαντανελάς.]

Ἡ γριὰ τυφλή. Στὰ τείχη ἔφεραν μὲ εὐλάβεια τὶς ἄγιες εἰκόνες· καὶ μιὰ γριὰ τυφλή, ἀκόλουθωντας μὲ λαχτάρα τὴν ἀνθρωποπλημμύρα, ἤρθε καὶ ἐκείνη νὰ ἴδῃ μὲ τὰ ξένα μάτια.

‘Ο αύτοκράτωρ τῆς ἔκαμε τόπο, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὴν θάλασσα.

Σιωπὴ νεκρικὴ βασιλεύει!

Θαρρεῖς καὶ ὁ Ἀετός, ὁ ὑψηλότερος τῆς Ἀσίας λόφος, ἐψήλωσε ἀκόμη πιὸ πολὺ νὰ ἴδῃ τὴν πρωτάκουστη ναυμαχία ἐνὸς στόλου ὀλόκληρου μὲ τέσσερα πλοῖα.

Τὸ πρῶτο βασιλικὸ πλοῖο μὲ τὴ σημαία, ποὺ τὴν ἐστόλιζε ὁ δικέφαλος ἀετός, πρῶτο πρῶτο θέλει νὰ προχωρήσῃ, νὰ περάσῃ τὴν ἀλυσίδα τὴν χονδρή, ποὺ εἶναι φραγμένος ὁ κόλπος, καὶ νὰ φέρῃ τροφὴ στὴν κουρασμένη Πόλη.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔπαυσε ὁ ἄνεμος· φύλλο δὲ σαλεύει καὶ τὰ χριστιανικὰ πλοῖα ἡσυχὰ στέκονται σὰ μαρμαρωμένα καὶ καθρεπτίζονται στὴ γαλήνια θάλασσα.

“Εξαφνα ὁ τοῦρκος ναύαρχος Σουλεϊμᾶν πασᾶς ὁρμᾶ μὲ τὸ στόλο του καὶ τὰ κυκλώνει. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος, γιατὶ τὰ πλοῖα δὲν μποροῦν νὰ φύγουν. Καὶ ὁ ὑπερήφανος Σουλτάνος, ξεχνώντας ὅτι βρίσκεται στὴν ἔηρά, προχωρεῖ μὲ τὸ ἀλογό του στὰ οηγά, νὰ τρέξῃ ὁ ἵδιος νὰ βουλιάξῃ τὰ πλοῖα μὲ τὴ χριστιανικὴ σημαία.

Δίνει διαταγὴς κεραυνούς· κανένας δὲν τολμᾶ νὰ τὶς παρακούσῃ.

Ἐτελείώσε! Θὰ χαθοῦν τὰ παλληκάρια! Δεμένα τὰ πλοῖα, γιατὶ φύλλο δὲν κινεῖται, ἔπρεπε νὰ ξεχάσουν, ὅτι είναι θαλασσινά· θὰ γίνη στεργιανὸς ὁ πόλεμος.

Στὰ τείχη ὁ λαὸς μὲ μιὰ ἀναπνοή, μὲ μιὰ εὐχή, μὲ ἕνα ὄντειρο παρακολουθεῖ μὲ λαχτάρα τὴν ναυμαχία καὶ προσεύχεται. Προσεύχεται καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ δὲ δίνει διαταγὴς φοβερές. Ξέρει τὰ παλληκάρια του· θὰ κάμουν μόνα τὸ καθῆκον τους.

Καὶ ἡ γριὰ προσεύχεται κι ἐκείνη καὶ κλαίει. Ἀπὸ κάτι

μισόλογα, ποὺ ἀκούει, παρακολουθεῖ τὸ μεγάλο κακὸ σὰ νὰ τὸ βλέπῃ.

Ἡ νίκη. Οἱ Τοῦρκοι ἔφεραν φωτιὰ καὶ ἄρχισε νὰ καίεται τὸ βασιλικὸ πλοῖο. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς δρμοῦν σὰν ἀστραπὲς μέσα στὰ ἄλλα πλοῖα.

Τότε ὁ κυβερνήτης Φλαντανελᾶς δίνει διαταγὴ στοὺς ναῦτες του: οἱ μισοὶ στὰ κατάρτια, μὲ τὸ ἔνα χέοι νὰ χύνουν νερὸ καὶ νὰ σβήνουν τὴ φωτιά, μὲ τὸ ἄλλο νὰ χύνουν ὑγρὴ φωτιά—τὸ ὑγρὸν πῦρ—καὶ νὰ καίουν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆθος, σπρώχνοντας τοὺς Τούρκους, ποὺ ἥθελαν νὰ πηδήσουν μέσα.

Ἐδῶ ἔγινε μεγάλη ἐκατόμβη. Ἐκατοντάδες χάνει ἀνώφελα ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς, καὶ ἀφοίζει ὁ Σουλτάνος καὶ δείχνει τὸ χρυσό του ρόπαλο ἀγριεμένος. Ὁ κάθε ναύτης του χύνεται στὸ θάνατο, γιατὶ ἔρει, ὅτι τὸν περιμένει, ἀν παρακούση, θάνατος πολυβασανισμένος.

Καὶ ὁ οὐρανὸς ἔξακολουθεῖ νὰ εἰναι γαλανὸς καὶ ἡ θάλασσα λάδι. Ἀνοίγει τὰ χίλια στόματά της ἄθελα καὶ καταπίνει τὰ πτώματα καὶ τὰ ναυάγια.

Ἐξαφνα μία στιγμὴ στὰ τεύχη τὴ νεκρικὴ σιωπὴ ἀκολούθησε βοὴ μεγάλη.

Τῆς γριᾶς τὰ στήθη τὰ ξέσχιζε τὸ ἀναφυλλητό. Δὲν ἡμιπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί γίνεται γύρω της καὶ τραβᾶ τὸ πλατὺ μανίκι τοῦ πλαγινοῦ της καὶ ωτᾶ μὲ λαχτάρα :

— Ἀδελφέ, τί γίνεται ἐκεῖ κάτω; Δὲν ἔχω μάτια νὰ ἴδω.

— Τί γίνεται; ὁ Σταυρός, μάνα, ἔκαμε τὸ θαῦμα του. Ὁ Φλαντανελᾶς ἐπέρασε τὴν ἀλυσίδα, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

— Δοξασμένο τ' ὄνομά του! εἶπε ή γριὰ κι ἐκλονίσθηκε.
Οἱ ξένοις τὴν ἐστήριξε καὶ δὲν τὴν ἀφῆσε νὰ πέσῃ.

Ἐπειτα ἀκουσαν ψαλμούς· ὁ λαὸς ἔφερνε στὰ χέρια τὸν
Φλαντανελὰ μὲ τὰ παλληκάρια του καὶ μὲ τοὺς γενναίους
τῶν ἄλλων πλοίων.

Οἱ Φλαντανελὰς γελαστὸς ἐγύρισε καὶ εἶδε τὴν θάλασσα,
ποὺ ἦταν ἀκόμη γεμάτη συντρίμματα καὶ ναυάγια· ἔπειτα ἔ-
τρεξε στὸ Βασιλέα του. Ἄλλὰ ἔξαφνα βλέπει τὴ μάνα του ἀ-
κομπισμένη ἐπάνω στὸν αὐτοκράτορα.

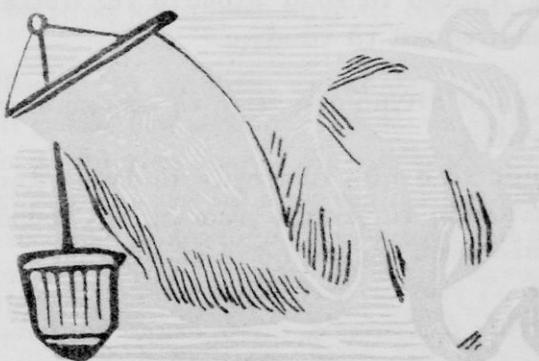
— Ή μάνα μου! ἐφώναξε.

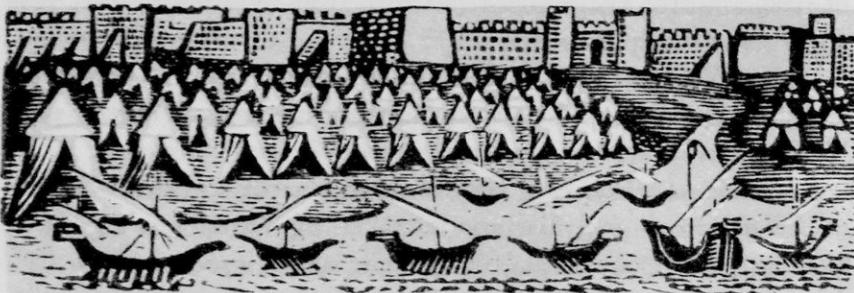
Οἱ Κωνσταντῖνος τοῦ ἔχαμογέλασε καὶ τὸν ἀγκάλιασε
λέγοντας:

— Ἐσὺ Φλαντανελά, ἐστήριξες γιὰ λίγο τὴν πόλη καὶ ἐγὼ
τὴ μανούλα σου!

Ἐστράφηκε ἔπειτα πρὸς τοὺς ἄλλους γύρω του καὶ εἶπε:
— Ε, παιδιά! Ἑλληνικὸ αἷμα βράζει μέσα μας. Μὲ τέ-
τοιες μάνες καὶ τέτοια παιδιὰ δὲν πέφτει ἀκόμη ἡ Πόλη, δὲν
πέφτει!

Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου

Η ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

“Ο Βυζαντινός Λεωνίδας. ”Ας ἔρθωμε πεντακόσια χρόνια πίσω, Μάιο μῆνα.

Δυὸς μῆνες τώρα πολιορκοῦν σφικτὰ οἱ Τούρκοι τὴν ὑπερήφανη Κωνσταντινούπολη. Οἱ Ἑλληνες, χωρὶς καμιὰ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους χριστιανούς, παλαίουν μόνοι στὸν ἄνισο καὶ σκληρὸν ἄγῶνα. Οὕτε πουλάκι δὲν ἡμιπορεῖ πιὰ νὰ πετάξῃ καὶ νὰ μπῇ στὴ βασιλεύουσα, γιὰ νὰ φέρῃ τουλάχιστο στοὺς πολιορκημένους παρηγοριὰ καὶ ἐλπίδα.

Ἐκατὸν πενήντα, τὸ δὲ λιγώτερο, χιλιάδες ἐκλεκτοὶ μαχητὲς τοῦ Μωάμεθ ἔχουν ριζώσει στὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ζητοῦν νὰ τὴν πνίξουν στὴ σιδερένια ἀγκαλιά τους. Τετρακόσια πλοῖα γύρω γύρω, ἀδιάβατος φράκτης, τῆς κλείνουν τὴν θάλασσα καὶ τῆς κόβουν τὴν ἀναπνοή.

Καὶ ὁ Μωάμεθ, σὰν ἄλλος πικροχάροντας, τὴν περιτριγυρίζει καὶ βρυχᾶται καὶ βούλεται τὸ κεφάλι νὰ τῆς πάρῃ.

“Η πολυδοξασμένη ὅμως Πόλη δὲν πέφτει. Τὰ τείχη της, τὰ χιλιοτρυπημένα ἀπὸ τὶς ἔχθρικὲς βόμβες, ἀντέχουν ἀκόμη.”

οι ύπερασπιστές της, δλιγώτεροι ἀπὸ δέκα χιλιάδες, εἶναι γενναῖοι καὶ ἀκατάβλητοι.

Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, σὰν τὸ σαραντάπηχο Διγενή, προσμένει τὸ Χάροντα Μωάμεθ νὰ μετρηθῇ μαζί του. Ὁ Σουλτάνος εἶναι μεγάλος καὶ τρανὸς στὴ δύναμη, ἀλλὰ καὶ ὁ δικός μας Βασιλεὺς εἶναι λιοντάρι στὴν καρδιά.

Καὶ ἐπάνω ἀπ' ὅλα προστατεύει τὴν θεοφύλακτη Πόλην ἡ Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, ἡ ύπέρομαχος στρατηγός!

«Παράδωσέ μου τὴν Πόλην, παραγγέλνει στὸν Παλαιολόγο ὁ Μωάμεθ. Εἶσαι ἔλευθερος νὰ φύγῃς καὶ σὺ καὶ ὅσοι ἄλλοι χριστιανοὶ θέλουν μὲ δλούς τοὺς θησαυρούς σας. Ἐκεῖ κάτω στὴν Πελοπόννησο ἡμπορεῖς νὰ βασιλεύῃς ἀνενόχλητος. Κι ἐκείνους ποὺ θὰ θελήσουν νὰ μείνουν ἐδῶ, κανένας δὲ θὰ τοὺς πειράξῃ... Εἰδεμὴ θὰ πάρω τὴν Πόλη μὲ τὸ σπαθί μου καὶ θὰ τὴν ἀφανίσω...»

«Μολὼν λαβέ! τοῦ ἀπάντησε ὁ βυζαντινὸς Λεωνίδας. Οὔτε ἐγὼ ἔχω δικαίωμα νὰ σοῦ τὴν παραδώσω οὔτε ἄλλος κανένας. Ἀνήκει στοὺς προγόνους μας καὶ στὰ παιδιά μας... Ἀνήκει στοὺς "Ελληνες, ποὺ εἶναι κληρονομία τους... "Ελα νὰ τὴν πάρῃς!... »

Ἡ 28 Μαΐου τοῦ 1453, τελευταία ἡμέρα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἔξημέρωσε θλιμμένη καὶ βουβή. Σιγὴ βασιλεύει παντοῦ, ποὺ προμηνᾶ τὴν θύελλα. Καὶ νά· δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ τουρκικὰ πυροβόλα σείουν καὶ πάλι ἀπὸ τὰ θεμέλια τοὺς οημαγμένους πύργους τῆς πρωτεύουσας. Οἱ κήρυκες τοῦ Σουλτάνου τρέχουν στὸ στρατόπεδο καὶ διαλαλοῦν, δτὶ ὁ στρατός, ἀμα πάρῃ τὴν Πόλη, θὰ ἔχῃ τρεῖς ἡμέρες τὸ δικαίωμα νὰ λαφυραγωγῇ, νὰ καίη, νὰ φονεύη, νὰ σκλαβώνῃ.

Τὸ ἄγριο κήρυγμα ἐγέμισε ἐνθουσιασμὸ τὰ φανατικὰ ἔκεινα κοπάδια, ποὺ ἐδιψοῦσαν τὴ σφαγὴ καὶ τὴν ἀρπαγὴν, ὅπως λαχταρᾶ τὸ χρύνο νερὸ δικαίοπος ὁδοιπόρος. Καὶ ἡ βάρβαρη χαρά τους ἐτράνταζε τὸν ἀέρα ἀνεβαίνοντας ἕως τὸν οὐρανό.

Οἱ ἄγριες φωνές, οἱ ἀλαλαγμοί, οἱ τυμπανοχρουσίες καὶ οἱ φοβεροὶ κανονιοβολισμοὶ ἔφθαναν ἕως τὴν καρδιὰ τῆς πόλεως καὶ ἀποτελοῦσαν βέβαιη γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς προειδοποίηση.

‘Ο Κωνσταντῖνος εἶδε τὴ μεγάλη στιγμή, ποὺ ἔφθανε. Νὰ μοιράσῃ δὲ πτωχὸς αὐτοκράτωρ πλούτη καὶ ἀγαθά, σὰν τὸ Μωάμεθ, δὲν εἶχε. Εἶχε δικαὶος ἀνεξάντλητη ὑπομονή, πίστη στὸ Θεὸ καὶ εἶχε πάρει τὴ γενναίᾳ ἀπόφαση νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ μὲ τὴ ζωὴ του τὴν πατρικὴ κληρονομία.

Ἐδωσε λοιπὸν διαταγὴ νὰ γίνη λιτανεία, γιὰ νὰ ξητήσουν τὴν θεία βοήθεια καὶ νὰ ἐμψυχώσῃ μὲ τὴν πίστη λαὸ καὶ πολεμιστές. Ἡ Μεγάλη Ὀδηγήτρια Ἰσως νὰ ἀπλωνε ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ προστατευτικά Της χέρια ὑψηλὰ ἀπὸ τοὺς πύργους, γιὰ ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς ἀπιστους ἐχθρούς.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἔδιος δὲν ἔμεινε ἀργός. Ἀκούραστος ἐπεθεώρησε τὰ τείχη, ἔδωσε ὀδηγίες, εἶπε λόγια θεομὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του ἔδινε θάρρος στοὺς ὑπερασπιστές.

— Ο κίνδυνος εἶναι μεγάλος, τοὺς ἔλεγε. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς είναι μαζί μας. Σὰν τὸ φαρμακεόδι φίδι, ὁ ἐχθρὸς θέλει νὰ χύσῃ τὸ δηλητήριο του στὴν Πόλη μας καὶ σὰν τὸ ἀνήμερο λιοντάρι θέλει νὰ μᾶς σπαράξῃ. Ἐκεῖνοι στηρίζονται στὸ πλῆθος καὶ ἔμεις στὸ Θεὸ καὶ στὴ γενναιότητά μας. Θὰ ἀγωνισθοῦμε σὰν Ἑλληνες, γιὰ τὴν πίστη μας, τὴν πατρίδα μας, τοὺς ἀγαπημένους μας...

Οἱ γενναῖοι ὑπερασπιστές, μᾶς λέγουν οἱ ίστορικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, « ἔκαναν καρδιὰ λεονταριοῦ » ἀκούοντας τὰ πατριωτικὰ λόγια τοῦ ἀγαπημένου τους αὐτοκράτορος.

Ἡ τελευταία λειτουργία. Εἶχε πιὰ νυκτώσει. Μεγάλες φωτιὲς ἐφώτιζαν τώρα τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο· καὶ τὰ πλοῖα φωταγωγημένα ἐφώτιζαν καὶ ἐκεῖνα τὴν θάλασσα. Ἔνας πύρινος κύκλος ἔπνιγε τὴ δυστυχισμένη Πόλη.

Ἄλλὰ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχασαν τὸ θάρρος τους. Ἡ Ἀγία Σοφία, ὁ θρυλικὸς ναὸς τῆς Χριστιανοσύνης, ἀπὸ ἐνωρὶς εἶχε γεμίσει κόσμο. Ποτὲ ἔως τώρα δὲν εἶχε συγκεντρώσει τόσο πλῆθος. Ἐγινόταν λειτουργία καὶ εἶναι ἡ τελευταία, ποὺ ἔγινε σ' αὐτῇ.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ Βασιλέως, οἱ τιτλοῦχοι τῆς Αὐλῆς, οἱ

στρατιωτικοί ἀρχηγοί καὶ οἱ πολεμιστὲς — δσοι δὲν ἦσαν στὰ τείχη — οἱ εὐγενεῖς ἀρχοντες, οἱ ἱερωμένοι, τὸ ἄμαχο πλῆθος, πτωχοί καὶ πλούσιοι, δλοι ἦσαν συγκεντρωμένοι μέσα καὶ ἔξω στὸ ναό. Μόνο ὁ βασιλικὸς θρόνος ἦταν ἀκόμη ἀδειος.

Ἄναμεικτοι δλοι, χωρὶς καμιὰ διάκριση κοινωνική, γονατιστοί, μὲ μιὰ καρδιὰ καὶ μιὰ ψυχὴ σὰν ἑνας ἀνθρωπος, ἔνων τὴ δέησή τους πρὸς τὸν Παντοδύναμο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς « θεοφυλάκτου πόλεως » :

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου!...»

Ἄργα καὶ μὲ κατάνυξη προβαίνει ἡ λειτουργία· ὁ Κωνσταντῖνος κάποια στιγμὴ μὲ ἐλάχιστους ἀξιωματούχους ἔφθασε ἔφιππος ἐμπρὸς στὸ ναό. Τώρα ἄρχιζε τὸ ἄλλο χρέος του, τὸ χρέος τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ Βασιλεὺς τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων ἐρχόταν νὰ παρουσιασθῇ στὸ Βασιλέα δλου τοῦ κόσμου, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειά του.

Κατέβηκε ἀπὸ τὸ ἄλογό του κι ἐμπῆκε στὸ ναὸ ἀπὸ τὶς λεγόμενες βασιλικὲς πύλες τοῦ νάρθηκος. Περνώντας τὴν κεντρικὴ διπλὴ σειρὰ τῶν κιόνων ἔφθασε στὸ βασιλικὸ θρόνο. Δὲν ἐκάθισε δῆμως, οὔτε στάθηκε δῆθιος. Ἐγονάτισε καὶ ἔμεινε ἐκεῖ προσευχόμενος σιωπηλά. Τοιγύρω του ὀλόθερομα ἔτρεχαν τὰ δάκρυα τῶν πιστῶν καὶ θερμὲς ἀνέβαιναν οἱ παρακλήσεις τους.

Ο μεγάλος ναὸς ἦταν γυμνὸς ἀπὸ τὰ πολύτιμα σκεύη του καὶ τὰ ἀφιερώματα· εἶχαν θυσιασθῆ καὶ αὐτὰ γιὰ τὸν ἄγωνα καὶ εἶχαν γίνει σπαθιὰ καὶ ἀσπίδες καὶ τόξα. Μόνο τὰ φῶτα τῶν πολυελαίων, ἡ λάμψις ἀπὸ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα—λευκά, τριανταφυλλένια, κόκκινα, πράσινα, γαλάζια, σμαράγδινα —καὶ τὰ χρυσογάλαζα ψηφιδωτὰ δίνουν κάποια μεγαλοπρέπεια καὶ φωτίζουν τὶς σιωπηλὲς εἰκόνες καὶ τὰ θλιψμένα πρόσωπα τῶν χριστιανῶν.

Καὶ οἱ ψαλμωδίες καὶ οἱ εὐχὲς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ χοροῦ ἀνεβαίνουν κατανυκτικὰ ζητώντας τὸ ἔλεος τοῦ Παντοκράτορος: « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου... »

”Εξαφνα καταπαύουν οἱ στεναγμοὶ καὶ σιγᾶ ὁ θόρυβος. Σὲ δλον τὸν ἀπέραντο ναὸ δὲν ἀκούεται ἄλλο τι παρὰ ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ:

« Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε...»

Ο Παλαιολόγος σηκώνεται καὶ προβαίνει πρὸς τὴν Ωραία Πύλη. Τὰ βασιλικά του ἱμάτια εἶναι σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ τρεχάματα τῆς ἡμέρας, τὰ μάτια του εἶναι δακρυσμένα, στὸ πρόσωπό του εἶναι ζωγραφισμένος ὁ πόνος. Άλλὰ τὸ βῆμα του εἶναι σταθερό. Φανερώνει τὴν ἀπόφασή του, ποὺ εἶναι καὶ ἀπόφαση ὅλου τοῦ λαοῦ, νὰ πεθάνῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς πατρίδος.

Βγάζει τὸ βασιλικὸ στέμμα καὶ γονατίζει τρεῖς φορὲς ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος. Τὰ χεῖλη του σαλεύουν εὐλαβικά. Ζητεῖ συγχώρηση.

”Επειτα σηκώνεται, κρατεῖ μὲ βίᾳ τοὺς λυγμούς, ποὺ τὸν ἔπνιγαν, καὶ στρέφει τὰ βλέμματά του στὸ πλήθος:

— Χριστιανοί, συγχωρήσετε τὶς ἀμαρτίες μου, καὶ ὁ Θεὸς ἀς συγχωρήσῃ τὶς δικές σας!... εἶπε.

— ”Ας είσαι συγχωρημένος! ἀπαντοῦν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι, χωρὶς νὰ ἡμποροῦν νὰ κρατήσουν τὸ θρῆνο τους, ποὺ ἐπλημμύρισε τοὺς θόλους τοῦ μεγάλου ναοῦ. Καὶ οἱ γυμνοὶ τοῖχοι ἐπανέλαβαν καὶ ἐκεῖνοι πένθιμοι λυγμούς καὶ συγχώρηση:

— ”Ας είσαι συγχωρημένος!...

Ἐπῆρε κατόπιν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ λειτουργοῦ, ὅπως συνήθιζαν οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, τὸ δισκοπότηρο, τὸ ἀσπάσθηκε καὶ μεταλαμβάνει. Ο λειτουργὸς ψιθυρίζει δακρυσμένος:

« Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κωνσταντῖνος...»

Ἐκείνη τὴν νύκτα ἐκοινώησαν ὅλοι μὲ τὴν αὐτὴ ἀγάπη καὶ

πίστη: Νὰ συγχωρήσουν ὁ ἔνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ πεθάνουν γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν πατρίδα, παρὰ νὰ ζήσουν σκλάβοι τῶν ἀπίστων.

Ποιά ἑλληνικὴ ψυχὴ θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν τελευταία Λειτουργία;

Καὶ ἐνῶ ἀκόμη αὐτὰ συνέβαιναν στὸ ναό, ὁ Παλαιολόγος ἔτρεξε στὰ ἀνάκτορά του. Δὲν ἐπήγαινε νὰ δώσῃ τὶς βασιλικές του προσταγές· ἐπήγαινε σὰν ἔνας ταπεινὸς ἀνθρώπος, νὰ ζητήσῃ συγχώρηση ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ ἤσαν οἱ ὑπηρέτες του.

— Συγχωρῆστε με!... τοὺς εἶπε, προσπαθώντας νὰ κρατήσῃ τὴν ψυχραίμια του.

Οἱ γέροι αὐλικοὶ καὶ οἱ ὑπηρέτες τῶν ἀνακτόρων ἐσυγχώρησαν μὲν θρήνους τὸν ἀγαπημένο τους αὐτοκράτορα. Ἄλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐκρατήθηκε· ἔξεσπασε σὲ δάκρυα....

«Καὶ ἀπὸ ξύλο ἥ καὶ ἀπὸ πέτρα ἀν ἥταν ἔνας ἀνθρώπος, δὲ θὰ ἡμποροῦσε νὰ μὴ θρηνήσῃ τὴν ὕρα ἐκείνη», μᾶς λέγει ἔνας σύγχρονος, ποὺ εἶδε μὲ τὰ μάτια του τὴ σκηνή.

‘Η ἀλωσις. ‘Η μεγάλη ὕρα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης ἐπέρασε. Τὸ ἔχθρικὸ στρατόπεδο ἡσυχάζει καὶ οἱ φωτιὲς ἔχουν σβήσει. ‘Η νύκτα προχωρεῖ, ἐνῶ μαῦρα σύννεφα καλύπτουν τὸν οὐρανό. Σιγῇ ἐβασίλευε παντοῦ· μόνο ἥ φωνὴ τοῦ φρουροῦ διακόπτει πότε τὴν παγερὴ ἡσυχία:

— Φύλακες γρηγορεῖτε!

Στὴν ἔρημιὰ αὐτὴ ὁ Κωνσταντῖνος, ἔχοντας μόνο συνοδὸ τὸν ἴστορικὸ Φραντζῆ, ἐκάλπασε ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα πρὸς τὰ τείχη. Γιὰ τελευταία φορὰ ἡθέλησε νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ὑπερασπιστές.

Έγύρισε ένα ένα τοὺς πύργους, ἐπιθεώρησε μιὰ μιὰ τὶς πύλες· εἶδε δὲ διονυσίους τοὺς φρουροὺς καὶ διονυσίους τοὺς φύλακες καὶ τοὺς ἔδινε θάρρος νὰ φυλάγουν ἄγρυπνοι τὰ τείχη.

Λίγο δμως πρὸν νὰ ξημερώσῃ ἡ αὔγη, οἱ σάλπιγγες διακόπτουν τὴν νυκτερινὴ ἡσυχία. Οἱ Τοῦρκοι ἔκαναν τὴν τελικὴν τους ἐπίθεσην. Ό Μωάμεθ ἄγριος ἐπρόσταξε νὰ πάρουν τὴν Πόλη.

Οἱ Ἑλλήνες σπεύδουν στὰ τείχη, προβάλλοντας τὰ στήθη των πρῶτος ἔφθασε καὶ ὁ Κωνσταντίνος.

— Στὸ καλὸ καὶ ὁ Θεὸς μαζί σας!... ἔσβησαν οἱ τελευταῖοι ἀποχαιρετισμοὶ μέσα στὴν κραυγὴ τῆς μάχης.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ γενναῖος αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων ἔπεσε ἡρωικά, ἀνάμεσα στοὺς πολλούς, στοῦ Ρωμανοῦ τὴν Πύλη, σὰν ἔνας ἀπλὸς στρατιώτης. Ό θάνατός του ἐσφράγισε τὴν μεγάλη, ποὺ μᾶς ἀφῆσε, κληρονομία, δίνοντας ἀξία στ' ἀναφαίρετα γι' αὐτὴν δικαιώματά μας. Τὴν ἴδια μέρα ἔπεσε καὶ ἡ ἀπαρτη βασιλεύουσα, ποὺ ἦταν «σκέπη τῆς πατρίδος, καταφύγιον τῶν χριστιανῶν, ἐλπὶς καὶ χαρὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ καύχημα τῆς Ἀνατολῆς».

«Κι ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες!...»

Μὲ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔσβησε πιὰ καὶ ἡ ζωὴ τῆς βυζαντινῆς μας αὐτοκρατορίας· δὲν ἔσβησε δμως καὶ τὸ ἐλληνικὸ γένος.

Ή τελευταία λειτουργία, ὁ ἡρωικὸς Παλαιολόγος καὶ ἡ ἄλωσις ἀπετέλεσαν τώρα τὴν νέα μεγάλη κληρονομία του. Δὲν τὴν ἐλησμόνησε· τούναντίον μὲ τὴν ἀνάμνησή της ἔζησε τὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς του καὶ τὰ χεῖλη του ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἐψιθύρισαν:

«Σώπασε, κυρά Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης· πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά σας εἶναι».

N. A. Κοντόπουλος

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ - ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει δὲ Θεός, σημαίνει ή γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
σημαίνει καὶ ή Ἀγια - Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα καὶ ἔξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.
Ψάλλει ζερβά δὲ βασιλιάς, δεξιὰ δὲ Πατριάρχης
καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νά βγῃ δὲ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἡρύθε ἔξ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ ἀρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε τὸ χερουβικὸ καὶ δις χαμηλώσουν τὸ ἄγια·
παπάδες, πάρτε τὰ ιερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστῆτε,
γιατὶ εἰναι θέλημα Θεοῦ ή Πόλη νὰ τουρκέψῃ.
Μόν' στείλτε λόγο στὴ Φραγκιά, νὰ φθοῦν τρία καράβια:
τό 'να νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τὸ ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἄγια Τράπεζά μας...»
Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ ἐδάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μήν πολυδαρώντης·
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά σας εἶναι ».

Δημοτικὸν ('Εκλογαὶ Γ. Πολίτων)

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

— Τὴν Κυριακή, παιδιά, μᾶς εἶπε ὁ Δάσκαλος, θὰ πᾶμε δλοι μαζὶ στὸ Στάδιο. Θὰ γίνη ἡ δρωμοσία τῶν νεοσυλλέκτων στρατιωτῶν. Θὰ μαζευθῆτε στὸ σχολεῖο στὶς δυὸ γιὰ νὰ πᾶμε λίγο νωρὶς στὸ Στάδιο, νὰ βροῦμε θέσεις νὰ καθίσωμε, γιατὶ θὰ είναι πολὺς κόσμος.

Ἡ χαρὰ δλων τῶν παιδιῶν δὲν περιγράφεται. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἀρχισε ἡ αὐλὴ τοῦ σχολείου νὰ γεμίζῃ. Πρὸν ἀκόμα φανῆ ὁ Δάσκαλος, μᾶς ἔβαλε στὴ γραμμὴ ὁ πρόεδρος τῆς μαθητικῆς Κοινότητας καὶ μᾶς εἶπε :

— Τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητας, παιδιά, στὴ χθεσινή του ἔκτακτη συνεδρίαση, ἀποφάσισε ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὸ Ταμεῖο μερικὲς σημαιοῦλες, ποὺ θὰ κρατοῦμε δλοι στὰ χέρια μας. Αὔριο, ὅποιος μπορεῖ, ἃς φέρη κάτι γιὰ τὴ δαπάνη αὐτῆς. 'Ο γραμματέας τῆς Κοινότητας θὰ σᾶς μοιράσῃ σὲ λίγο τὶς σημαῖες.

Τὸ συμβούλιο θεωρεῖ χρέος του νὰ σᾶς κάμη μιὰ θερμὴ παράκληση: 'Απὸ τὴν ὥρα, ποὺ θὰ κινήσωμε ἀπὸ ἐδῶ, ώς τὴ στιγμή, ποὺ θὰ γυρίσωμε, νὰ σεβασθῆτε τὸ σχολεῖο μας καὶ τὶς σημαῖες, ποὺ θὰ κρατῆτε. Θέλομε νὰ ξεχωρίση στὴ συμπεριφορὰ τὸ σχολεῖο μας ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, ποὺ θὰ μαζευθοῦνε στὸ Στάδιο.

Τὸ συμβούλιο ἀποφάσισε καὶ κάτι ἄλλο: 'Αφοῦ πᾶμε σὲ στρατιωτικὴ γιορτή, τὴ μεγάλη σημαία τοῦ σχολείου μας θὰ τὴν κρατῇ ὁ Δημητριάδης. Τοῦ ἀξίζει ἡ τιμὴ αὐτῆς, γιατὶ είναι καλὸ παιδὶ καὶ ὁρφανὸ πολέμου.

Σὰν ἤλθε ὁ Δάσκαλος στὸ σχολεῖο, ὅλα ἥταν ἔτοιμα. Τὰ παιδιὰ ἥτανε στὴ γραμμὴ σὲ τετράδες· σὲ κάθε τέσσερες τετράδες ἥταν ἔξω ἀπὸ τὴ γραμμὴ ἔνας κοσμήτορας· στὴν πρώτη τετράδα ἥτανε τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητας· καὶ πιὸ μπροστὰ οἱ δυὸ τυμπανιστές. "Οταν ἐπλησίασε ὁ Δάσκαλος χαρούμενος καὶ μᾶς ἔχαιρέτησε, ὅλα τὰ παιδιὰ ἐβγάλαμε τὸ καπέλο μας κι ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητας ἐποχώρησε δυὸ βήματα, ἔχαιρέτησε κι ἀνάφερε πῶς δὲ λείπει κανένα παιδί.

'Εχάρηκε πολὺ γι' αὐτὸ ὁ Δάσκαλος. Μὰ πιὸ πολὺ ἔχάρηκε σὰν εἶδε τὸ γραμματέα νὰ μοιράζῃ τῆς σημαῖες στὰ παιδιά. Σὲ λίγο ὁ Δημητριάδης, ἔχοντας δεξιὰ κι ἀριστερά του ἀπὸ δυὸ παιδιά, ὁρφανὰ πολέμου κι αὐτά, ἐμπήκε στὸ γραφεῖο τοῦ σχολείου κι ἐπῆρε τὴ μεγάλη σημαία. "Αμα ἐφάνηκε

ἡ σημαία στὴν πόρτα τοῦ γραφείου, δλα τὰ παιδιὰ ἐβγάλαμε τὰ καπέλα μας κι ἐκινούσαμε τὶς σημαῖες στὸν ἀέρα.

Σὲ λίγο δὲ ή γειτονιὰ ἀντηχοῦσε τὸ ωνθμικὸ βῆμα καὶ τὰ χαρμόσυνα τραγούδια μας. Στὸ δρόμο ἀπαντήσαμε κι ἄλλα σχολεῖα. Ἡτανε χαρὰ Θεοῦ τὸ χαιρέτισμα τῶν παιδιῶν μὲ τὶς σημαιοῦλες. Ὄλος ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ παράθυρα μᾶς ἐκαμάρωνε κι δλος ὁ κόσμος ἐχαιρετοῦσε μὲ σεβασμὸ τὴ σημαία μας.

Κι ἔνας δλοκάθαρος οὐρανὸς μὲ τὸν δλόχρυσο ἥλιο του ώμόρφωναν ἀπὸ ψηλὰ τὴν ὡραία πομπή.

Στὸ προαύλιο τοῦ Σταδίου κόσμος καὶ στρατὸς πολύς. Ἐχαιρετήσαμε μὲ σεβασμὸ τὸ μαρμάρινο ἄγαλμα τοῦ Ἀβέρωφ, ποὺ ὑψώνεται ἐκεῖ. Ἐνιώσαμε ἔνα βαθὺ αἰσθημα εὐγνωμοσύνης στὸ μεγάλο Ἡπειρώτη, πού, μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες εὐεργεσίες στὴν Πατρίδα, μᾶς ἐχάρισε καὶ τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμο δλομάρμαρο Στάδιο.

Σὰν ἐκαθίσαμε στὴν ὡρισμένη κερκίδα, εἴδαμε μὲ ἄνεση τὸ ὡραῖο θέαμα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστά μας. Σὲ μιὰ χωριστὴ κερκίδα ἐξεχώριζαν οἱ ναῦτες μὲ τὴ μουσικὴ τοῦ θωρηκτοῦ «Ἀβέρωφ». Χιλιάδες κόσμος ἐγέμιζε τὸν ἀπέραντο χῶρο τοῦ Σταδίου. Μέσα στὸ δλόασπρο χρῶμα του τὰ φορέματα τῶν θεατῶν ἔπαιρναν ἀκόμα ζωηρότερο χρῶμα κι δλο τὸ Στάδιο ἐφαινόταν σὰ μιὰ τεράστια ἀνθοδέσμη. Στὸν πάμμέγιστο στίβο τοῦ Σταδίου οἱ χιλιάδες νεοσύλλεκτοι, μὲ τὴν δμοιόχρωμη στολή τους, ἔμοιαζαν μ' ἔνα δλόπυκνο μελίσσι καθισμένο στὸ κέντρο τῆς ἀνθοδέσμης. Καὶ σὰν κορνίζα στὴν πανέμορφη ζωγραφιὰ ὑψώνονταν δλόγυρα στὴν κορφὴ τοῦ Σταδίου μιὰ σειρὰ πυκνόφυλλων δένδρων. Ἀπέναντι ἀπλωνεται δλοπράσινος δ ἐθνικὸς κῆπος μὲ τὸ κάτασπρο παλάτι στὸ βάθος του. Πιὸ κάτω, τριγυρισμένο ἀπὸ ἄφθονη πρασι-

νάδα ἔξεχώριζε τὸ μαρμάρινο μέγαρο τοῦ Ζαπτείου καὶ πέρα μακριὰ ἐκαμαρώναμε τὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐνα δυνατὸ σάλπισμα μᾶς συνέφερε ἀπὸ τὴ βαθειὰ ἔκσταση τῆς ψυχῆς μας. Ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται οἱ ἐπίσημοι.

Στρατηγοί, ναύαρχοι, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ὁ Δήμαρχος μὲ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο. Στὸ τέλος ἥλθε τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο καὶ σὲ λίγο ὁ Βασιληὰς μὲ τοὺς ὑπασπιστές του. Ἡ μουσικὴ ἔχαιρετησε τὸν ἔρχομό τους, ὁ στρατὸς ἐπαρουσίασε ὅ-

πλα, κι ό λαδς άνασηκώθηκε χαιρετώντας τοὺς ἄρχοντάς του.

Σὲ μιὰ μικρὴ ἔξέδρα, κοντὰ στὸ στίβο, ὁ Μητροπολίτης μὲ δλη τὴν Ἱερὰ Σύνοδο ἔψαλλαν ἀγιασμό. Στὸ τέλος θὰ ἐγινόταν ἡ ὁρκωμοσία. Μιὰ ἀπέραντη σιγὴ ἀπλώθηκε σ' ὅλο τὸ Στάδιο. "Ολος ὁ κόσμος ὅρθιος. Οἱ ἀξιωματικοὶ χαιρετοῦν στρατιωτικά. "Ολες οἱ Σημαῖες ἔγειραν λίγο στὴ γῆ. Δέκα ἀεροπλάνα ἐπετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Στάδιο. "Ολοι οἱ νεοσύλλεκτοι ὑψώσαν τὸ δεξὶ τους χέρι κι ὁ Μητροπολίτης ἐδιάβαζε τὸν δρόκο τοῦ στρατιώτη καὶ οἱ νεοσύλλεκτοι τὸν ἔλεγαν κι αὐτοί:

ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ ΝΑ ΦΥΛΑΤΤΩ ΠΙΣΤΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ
 ΚΑΙ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΥΠΑΚΟΗ ΣΤΟΥΣ
 ΑΝΩΤΕΡΟΥΣ ΜΟΥ, ΝΑ ΕΚΤΕΛΩ ΠΡΟΘΥΜΑ ΚΑΙ ΧΩ-
 ΡΙΣ ΑΝΤΙΛΟΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΓΕΣ ΤΟΥΣ, ΝΑ ΥΠΕΡΑ-
 ΣΠΙΖΩΜΑΙ ΜΕ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΑΦΟΣΙΩΣΗ, ΩΣ ΤΗΝ ΤΕ-
 ΛΕΥΤΑΙΑ ΣΤΑΛΑΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ, ΤΙΣ ΣΗ-
 ΜΑΙΕΣ, ΝΑ ΜΗΝ ΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΩ, ΜΗΤΕ Ν' Α-
 ΠΟΧΩΡΙΣΘΩ ΠΟΤΕ ΑΙΓ' ΑΥΤΕΣ. ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΝΑ ΦΕ-
 ΡΩΜΑΙ ΣΑΝ ΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Μόλις ἐτελείωσε ἡ τελετὴ τῆς ὁρκωμοσίας, ὁ στρατηγὸς Διοικητὴς ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀθήνας, εἶπε στοὺς στρατιῶτες αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἔξέδρα τοῦ ἀγιασμοῦ:

Νεοσύλλεκτοι,

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὰ σπίτια σας, ν' ἀφήσετε τοὺς γονεῖς σας, τὸ χωριό σας, τὶς ἐργασίες σας καὶ νὰ φορέσετε τὴν τίμια στολὴ τοῦ στρατιώτη.

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὴν ήσυχη ζωὴ τοῦ τόπου σας καὶ νὰ ἔλθετε στὴν πολυθόρουβη ζωὴ τοῦ στρατώνα.

“Ενα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε ὅλους τοὺς ἀγαπημένους σας καὶ νὰ ξητήσετε νέες γνωριμίες καὶ νέες φιλίες στοὺς ἄγνωστους ὡς τώρα συναδέλφους σας.

Νεοσύλλεκτοι,

Μὴν ἀφήσετε τὴν ψυχὴ σας νὰ πονῇ γιὰ τὸ χωρισμό σας ἀπ' τὰ σπίτια σας.

Μὴν ἀφήσετε τὸ νοῦ σας νὰ τρέχῃ στ' ἀγαπημένα πρόσωπα, σ' ἀγαπημένους τόπους.

Μιὰ νέα μητέρα σᾶς δέχεται ἐδῶ. Μιὰ νέα οἰκογένεια σᾶς ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά της. Νέους φίλους θὰ γνωρίσετε. Ο στρατώνας εἶναι σπίτι δικό σας.

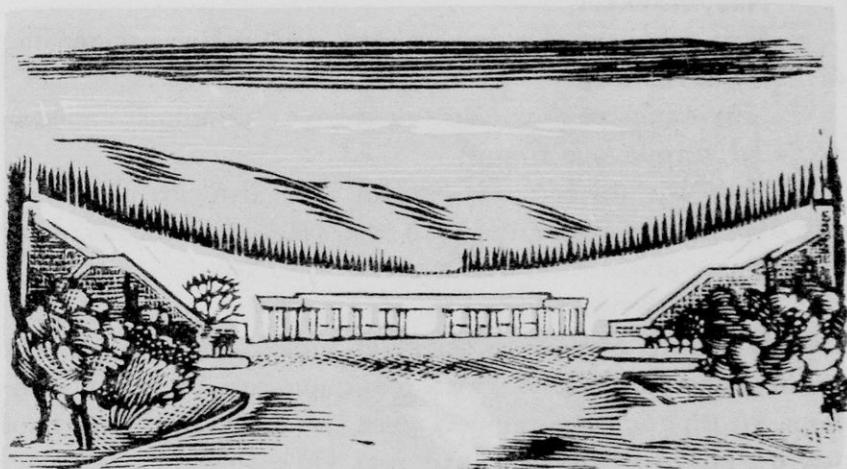
Νεοσύλλεκτοι,

‘Η στρατιωτικὴ ζωὴ δὲν εἶναι βαρειά, ὅσο νομίζετε. Θὰ σᾶς ἀγαπήσωμε ὅλοι μὲ τὴν καρδιά μας καὶ θὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ μὴ σᾶς στενοχωρήσῃ ἡ νέα ζωὴ. Ἐμεῖς οἱ ἀξιωματικοί σας θὰ εἴμαστε πάντα κοντά σας. Θὰ γίνωμε οἱ γονεῖς σας, οἱ φίλοι σας, οἱ δικοί σας. Θὰ γίνωμε ἡ νέα σας οἰκογένεια. Μαζὶ μὲ τὸν ὄρκο ποὺ ἐδώσατε σήμερα, δῶστε μας καὶ τὴν καρδιά σας. ’Ετσι, σὰν καλοὶ φίλοι, πιασμένοι χέρι μὲ χέρι, θὰ κάνωμε σύντομα τίμιο καὶ δυνατὸ τὸν Ἐθνικὸ Στρατό. Τὸ στρατὸ ποὺ θὰναι τὸ καμάρι καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς μεγάλης Πατρίδας. ’Η δοξασμένη Σημαία πάντα θὰ μᾶς προστατεύῃ. Κι ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλὰ πάντα θὰ μᾶς εὐλογῇ.

- Ζήτω, παιδιά, ή Ἑλληνικὴ Πατρίδα!
- Ζήτω ὁ Βασιλεύς!
- Ζήτω ὁ Ἐθνικὸς Στρατός!

“Ολο τὸ Στάδιο ἀντίχησε ἀπὸ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές.
Γιὰ πολὺν καιρὸν θὰ νιώθωμε τὸν ἀντίλαλο τῆς γιορτῆς. Καὶ
πάντα θὰ θυμόμαστε τὰ ἀπλὰ καὶ ζωντανὰ λόγια τοῦ καλοῦ
Στρατηγοῦ.

Δημ. Κοντογιάννης

ΤΟ «OXI» ΤΗΣ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

α. Ἡ κήρυξη τοῦ πολέμου.

Οἱ σειρῆνες εἶχαν ἀγουροῦξυπνήσει ξαφνιασμένους τοὺς Ἀθηναίους ἐκεῖνο τὸ φθινοπωριάτικο πρωΐ. Στὴν ἀρχὴ δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τί νὰ ἐσήμαινε τὸ δαιμονισμένο

τους σφύριγμα. Μήν ήταν τάχα πάλι καμιὰ γενικὴ ἀσκηση ἀεραμύνης, ὅπως εἶχε γίνει ποὺν ἀπὸ μῆνες; Μὰ δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα κι ἡ μεγάλη εἰδηση εἶχε γίνει γνωστὴ ὡς τοὺς πιὸ μακρινοὺς συνοικισμοὺς κι εἶχε συνταράξει μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἡ Ἰταλία μᾶς εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμο!

Καὶ τότε ἔγινε τὸ θαῦμα, ποὺ κανεὶς δὲν τὸ περίμενε! "Ολος ἔκεινος δ ἡσυχος κόσμος, ποὺν ὡς χθὲς ἔκοιτοῦσε τὴ δουλίτσα του, γιὰ νὰ βγάζῃ μὲ τὸν τίμιο ἰδρῶτα του τὸ ψωμί του, ἔνιωσε μιὰ μεγάλη δύναμη στὴν ψυχὴ του. Κι ἀντὶ νὰ πάθη πανικό, ὅπως ἐπερίμενε δ ἔχθρος, ἔνας ἀνθρώπινος χείμαρρος ἔγινε καὶ ἔχυθμηκε στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας! Τὰ ἔχθρικὰ ἀεροπλάνα εἶχαν βομβαρδίσει πρῷ πρῷ τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Τατοίου καὶ μερικὰ ἔκαναν ἐπιδεικτικὴ πτήση ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ο σκοπός τους ήταν νὰ τρομοκρατήσουν τὸν ἄμαχο πληθυσμὸ καὶ νὰ πάρουν φωτογραφίες. Τὰ λίγα ἀντιαεροπορικὰ κανόνια τοὺς ἔρριψαν κάπου κάπου καμιὰ βολή, χωρὶς νὰ φθάνουν διμως στὸ ὑψος τους. Μὰ δ ἀνθρώπινος χείμαρρος δὲν κατέβαινε πρὸς τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας κι δὲν μεγάλωνε, χωρὶς νὰ δώσῃ καμιὰ σημασία στὰ ἔχθρικὰ ἀεροπλάνα.

Σὲ λίγο μιὰ τεράστια διαδήλωση εἶχε κατακλύσει τὴν πλατεῖα Ὄμονοίας, τὴν δόδο Σταδίου, καὶ τὴν Πλατεῖα Συντάγματος. Σημαῖες καὶ λάβαρα ἐκυμάτιζαν. Καὶ μεγάλες καὶ μικρὲς πινακίδες, ὑψωμένες σὲ πρόχειρους κοντούς, ἐπετάγονταν ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα κεφάλια. «"Οχι!», «'Ελευθερία ἡ Θάνατος!», «Θὰ νικήσωμε!», «Ζήτω ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα!», «'Εμπρόδεις γιὰ τὰ Τίρανα καὶ γιὰ τὴ Ρώμη!» κι ἄλλα παρόμοια συνθήματα.

"Ανδρες καὶ γυναῖκες προχωρημένης ἡλικίας εἶχαν παρασυρθῆ ἀπὸ τὸ νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ τῶν ἀγοριῶν καὶ τῶν

κοριτσιών, τὰ ὅποια εἶχαν τὴν πλειοψηφία στὴ διαδήλωση.

Ἐδῶ ἄκουγες πολεμικὰ τραγούδια, παραπάνω κάποιος νέος ἀνεβασμένος σ' ἓνα περίπτερο μιλοῦσε μὲ λόγια φλογερὰ καὶ τὰ μεγάφωνα ἀντηχοῦσαν ἐνθουσιαστικὰ ἐμβατήρια. Κι ἐνόμιζε κανείς, πῶς δὲν ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου μὲ μιὰ Μεγάλη Δύναμη, ποὺ ἔως τότε τὴν εἶχε φοβηθῆ ὁ κόσμος, μὰ πῶς ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς Νίκης. Τόσο βέβαιος ἦταν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πῶς θὰ νικήσῃ.

Ο Γιαννάκης, μαθητὴς τῆς πέμπτης τοῦ δημοτικοῦ, ἀπὸ τὴν φτωχογειτονιά του κοντά στὸ Πολύγωνο εἶχε βρεθῆ, χωρὶς κι ὁ ἴδιος νὰ τὸ καταλάβῃ, στὴν Ὁμόνοια. Ποτέ του δὲν εἶχε φύγει τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μόνος του. Ἀλλὰ τὸν εἶχε κι αὐτὸν συνεπάρει ὁ γενικὸς ἐνθουσιασμὸς μαζὶ μὲ τόσους μικροὺς καὶ μεγάλους. Αὐτὸν ποὺ ἔως ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸν ἐτρόμαζαν οἱ βροντὲς κι οἱ ἀστραπές! Ο κόσμος ἐπήγαινε κι ἐρχόταν κύματα κύματα. Κι ὁ Γιαννάκης, τὸ παιδί τῶν ἔνδεκα χρόνων, βρισκόταν πότε στὴ μιὰν ἄκρη τῆς πλατείας καὶ πότε στὴν ἄλλη.

Ἐπλησίαζε πιὰ τὸ μεσημέρι. Μὰ κανεὶς δὲν εἶχε νιώσει οὔτε πεῖνα οὔτε κούραση. Οὔτε κι ὁ Γιαννάκης εἶχε καταλάβει πῶς εἶχε περάσει ἡ ὥρα. Κάποτε τὸ κῦμα τῆς ἀνθρωποθάλασσας τὸν ἔσπρωξε σὲ ἓνα δρόμο ἔξω ἀπὸ τὴν πλατεῖα. Κι ἐκεῖ εἶδε κολλημένο στὸν τοῖχο ἓνα μεγάλο φρεσκοτυπωμένο χαρτί. Πολλοὶ ἀνθρωποι ἐστριμώχνονταν, γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν. Εὐκίνητος ὅπως ἦταν ὁ Γιαννάκης, χώθηκε ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους κι ἐπλησίασε πρὸς τὸ χαρτί. «Γενικὴ Ἐπιστράτευσις» ἔγραφεν ἐπάνω ἐπάνω μὲ μεγάλα γράμματα.

— “Α! ἔκαμε ὁ Γιαννάκης, σὰν κάτι νὰ θυμήθηκε.

Κι ἐτρεξε βιαστικὸς γιὰ τὸ σπίτι του.

β. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ στρατιώτη.

Μόλις ἔφθασε ὁ Γιαννάκης λαχανιασμένος στὸ σπίτι, τοὺς βρῆκε δλους βιαστικούς, νὰ ἑτοιμάζουν τὰ πράγματα τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ του. Ἡ χήρα μητέρα του, ἡ νεοπανδρεμένη νύφη του κι ἡ ἀδελφή του Βασιλικούλα, δέκα πέντε χρονῶν κοπέλλα, ἐτοίμαζαν τὸ Γιωργο, τὸ μεγάλο ἀδελφὸ καὶ προστάτη τῆς οἰκογενείας. Ἡταν εἴκοσι ἑπτὰ χρονῶν ἄνδρας. Ἡ ήλικία του εἶχε ἐπιστρατευθῆ. Ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῇ τὴν ἴδια ἡμέρα στὸ σύνταγμά του. Ὅση ὥρα οἱ γυναῖκες τοῦ ἑτοίμαζαν σ' ἕνα δέμα τὰ ροῦχα του, ἐσώρρουχα, κάλτσες, πουλόβιρο καὶ γάντια μάλλινα, αὐτὸς εἶχε κι ὅλας ντυθῆ τὸ παλιό του κουστούμι.

— Παιδί μου, τί ἔγινες ἀπὸ τὸ πρωί; Παρὰ λίγο νὰ φύγῃ ὁ Γιωργος μας γιὰ τὸν πόλεμο καὶ σὺ νὰ μὴν τὸν προφθάσῃς νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃς... τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του μὲ πονεμένη, ἀλλὰ σταθερὴ φωνῇ.

— Τὸ ἔθυμηθῆκα καὶ γι' αὐτὸ ἔτρεξα. Μὰ πῶς ἡμπορέσατε κι ἐμείνατε δλοι ἐσεῖς μέσα; Ὅλος ὁ κόσμος ἔχει πλημμυρίσει τοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες.

Κι ἄρχισε νὰ τοὺς διηγῆται ὁ Γιαννάκης.

— Μᾶς τὰ εἶπε ὁ Γιωργος, παιδί μου, ποὺ ἐγύρισε πρὸν ἀπὸ λίγη ὥρα, τοῦ ξαναέπιε ἡ μητέρα του.

‘Ο Γιάννάκης δὲν ἔχόρταινε νὰ κοιτάζῃ καὶ νὰ κρυφοκαμαρώνῃ τὸν ἀδελφό του. Ἀχ! γιατί νὰ μὴν εἶναι κι αὐτὸς μεγάλος! Πόσο τὸ λαχταροῦσε σήμερα νὰ πήγαινε στρατιώτης. Δὲν ἐφοβήταν πιὰ οὕτε τὶς σφαιρες οὕτε τὶς ὀβίδες καὶ τὶς βόμβες, ὅχι τὶς βροντὲς καὶ τὶς ἀστραπὲς δπως ἄλλοτε. Γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡταν πιὰ σίγουρος πῶς Ἡταν παλληκάρι. Μὰ ἄρχισε νὰ παραξενεύεται γιὰ τὴ στάση τῶν γυναικῶν. Εἶναι

τάχα οι ίδιες οι φοβιτσιάρες γυναικες, ποὺ ἔτρεμαν, ὅταν ὁ Γιωργος ἀργοῦσε ἔστω καὶ λίγα λεπτὰ ἀπὸ τὴν ὥρισμένη ὥρα νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι; Ἀλήθεια, πόσο τὸν ἐλάτρευναν ὅλοι τους!

Ἡταν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός, ποὺ ἔμεινε προστάτης τους ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια, σὰν ἔχασαν τὸν πατέρα τους. Ὁ Γιαννάκης αὐτὸν ἔγνωρισε γιὰ πατέρα. Ἐργατικός, τίμιος καὶ μορφωμένος, ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς ὑπαλλήλους μιᾶς μεγάλης ἑταιρίας. Μὲ τὶς οἰκονομίες του εἶχε παντρέψει τὴν τρίτη ἀδελφή τους, τὴν Ἐλένη. Μόλις πρὶν ἀπὸ δύο μῆνες εἶχε κι ὁ ίδιος παντρευθῆ μὲ μιὰ καλὴ κοπέλλα, τὴν Μαρία, κι ἔζουσαν ὅλοι μαζί, τόσο ἀγαπημένοι, ὅπως καὶ πρὶν.

Ὁ Γιαννάκης μὲ ἀπορία ἔρριγνε κάθε τόσο κρυφὲς ματιὲς πότε στὴ μητέρα του, πότε στὴ νύφη του καὶ πότε στὴν ἀδελφή του. Μιὰ ἔλαφοὴ θλίψη εἶχε ζωγραφισθῆ στὰ πρόσωπά τους. "Ολες ὅμως ἦταν ἀδάκρυτες.

Πρόχειρα καὶ βιαστικὰ ἔφαγαν τὸ μεσημεριανό τους φαγητό. Κανεὶς τους βέβαια δὲν εἶχε ὅρεξη. Μὰ ὁ καθένας ἔκανε κουράγιο, γιὰ νὰ φᾶνε κι οἱ ἄλλοι. Καί, νά τος, ἔτοιμος ὁ Γιωργος γιὰ τὸν ἀποχαιρετισμό.

— Δὲ μὲ στενοχωρεῖ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο ποὺ σᾶς ἀφήνω χωρὶς προστάτη τέτοιες ὥρες, εἴπε συγκινημένος.

— Νὰ μὴ στενοχωρῷσαι, Γιωργο μου, κι ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς καὶ γιὰ ὅλους τοὺς "Ἐλληνες. Τώρα νὰ κοιτάξετε ὅλοι σας τὴν Πατρίδα. Νὰ μὴν περάσῃ ὁ ἔχθρος! "Οχι! «Τοῦ "Ἐλληνος ὁ τράχηλος ξυγὸν δὲν ὑποφέρει», λέει ἕνας παλαιὸς στίχος.

"Εμιλοῦσε ἡ μητέρα. "Ολοι ἔαφνιάσθηκαν γιὰ τὴν ψυχραιμία της.

— "Έχει δίκιο ἡ μητέρα πρῶτα τὴν Πατρίδα κι ἔπειτα ἐμᾶς, εἶπαν μ' ἔνα στόμα ἡ Μαρία κι ἡ Βασιλικούλα.

— Γιωργο μου, είμαι μικρός, μά νὰ μὴ γελάσης γιὰ δ, τι θὰ σου εἰπῶ. Ἀπὸ σήμερα τὸ πρωὶ καταλαβαίνω πὼς είμαι πιὰ μεγάλος. "Ο, τι καὶ νὰ γίνη, δσο λείπεις, θὰ μείνω ἐγὼ στὸ πόδι σου. Πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ μὴ στενοχωρῆσαι γιὰ μᾶς.

Κανεὶς τους δὲν ἡμπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα μὲ τὰ λόγια τοῦ μικροῦ Γιαννάκη, ποὺ ἔως χθὲς μόνο τὰ μαθήματά του καὶ τὰ παιγνύδια του ἤξερε. Καὶ τὸν ἔσφιξαν δλοι στὴν ἀγκαλιά τους.

"Ἐνας ἔνας ἀγκάλιασε τὸ Γιωργο καὶ τὸν ἐφίλησε. Κι δλων ἡ εὐχὴ ἦταν μιά: « Στὸ καλὸ καὶ μὲ τὴ νίκη ! »

Κι ὁ λεβέντης "Ἐλληνας στρατιώτης ἔφυγε ἥρεμος κι ἀποφασισμένος νὰ πραγματοποίηση τὴν εὐχὴ τῶν ἀγαπημένων του.

Γεώργιος Καλαματιανὸς

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγερόχοιρμες Κρητικοπούλες ἐστέκονταν ἵσιες σὰ λαμπάδες μπροστὰ στὸ Γερμανὸ διοικητὴ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἡταν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνὲς ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχρινὲς μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δυὸ ἔως εἴκοσι πέντε χρόνων. Καὶ φοροῦσαν ἀνδρικὲς κρητικὲς βράκες καὶ ψηλὰ ποδήματα. Ἡταν ἀδελφές. Ἄρετὴ ὡνομαζόταν ἡ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἡ μικρότερη. Εἶχαν πιασθῆ αἰχμάλωτες σὲ

μιὰ συμπλοκὴ κοντά στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στὴ μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγὴ ἦταν: δσοὶ ἔνοπλοι πολῖτες πιάνονταν αἰχμάλωτοι, νὰ τουφεκίζωνται «έπὶ τόπου».

Δὲν ἐμιλοῦσε δμως ἡ διαταγὴ καθόλου γιὰ γυναῖκες. Κι οἱ

δύο ἄδελφὲς εἶχαν πιασθῆ, ἀφοῦ ἐπολέμησαν σὰν τὰ καλύτερα παλληκάρια, ώπλισμένες μὲ δύο παλιοὺς γκράδες. Στὰ χέρια τῶν ἔχθρῶν ἔπεσαν μόνο, ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλάθευτο μάτι καὶ τὴν τελευταία τους σφαῖρα. Καμιὰ προφύλα-

Ἐνδὲν ἐπῆραν σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὕδρες ὀλόκληρες ἐπεροῦσαν γύρῳ τους σὰ μέλισσες, χωρὶς ὅμως νὰ τὶς ἀγγίξουν καθόλου. Λέει κι εἶχαν ἐπάνω τους Τίμιο Ξύλο.

Ἡ καταγωγή τους ἦταν ἀπὸ ἔνα μικρὸ χωρὶς τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τους τὸν εἶχαν χάσει στὸ μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδέλφια τους, ὁ Μανώλης κι ὁ Γιώργος, εἶχαν ἐπιστρατευθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ

Βόρειο "Ηπειρο, όπου μαζί μὲ τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μιὰ φορὰ στὸν κόσμο, τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποιός ἡ-
ξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὑστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωση καὶ
τὴ διάλυση τοῦ στρατοῦ μας! Τάχα νὰ ζοῦσαν; Ἡ χήρα μη-
τέρα κι οἱ ὁρφανὲς ἀδελφές τους περνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

'Αντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναικες κάποια εἰδηση γιὰ
τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἔνα πρωὶ ἔνα τρο-
μερὸ μῆνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη:
Πολλὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα ἔρριψαν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὲς
γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι "Ελληνες στρατιῶτες μὲ τὴ βοήθεια ὅσων "Αγ-
γλών, Αὔστρολῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν
ἡπειρωτικὴ Ελλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἀ-
νισο ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ πλήθαιναν σὰν κοπά-
δια ὅρνια, ποὺ δσμίζονται πλούσιο κυνήγι. Ἀλλὰ κι οἱ στρα-
τιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς
καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς
κάμπους καὶ τὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀ-
μούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι
βρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν
πιὸ τέλειο στρατό, ποὺ εἶχε γνωρίσει ἐως τότε ὁ κόσμος. Τὶς
πιὸ πολλὲς ὅμιδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦ-
σαν οἱ παπάδες, κρατώντας μὲ τὸ ἔνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ
τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι.

Τότε πετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοπούλες
ώπλισμένες. Κανεὶς δὲ θέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μανούλα, τὴν εὐχή σου.

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τους οἱ δυὸ λεβεντοκό-
ρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ
τους, τοῦ φημισμένου καπετάν-Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα τους,

ποὺ τὶς ἐφύλαγαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δυὸς παλιοὺς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

‘Η χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμὴ ξαφνιάσθηκε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δεῖξῃ τὴν παραμικὴν ταραχήν, ἄνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφύλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Καὶ κοιτάζετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴν γενιά σας.

Σᾶ νὰ εἶχαν φτερὰ στὰ πόδια ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανοὺς πολεμιστές, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καὶ μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσε ἡ μητέρα.

— Αχ! γιατί νὰ μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας, νὰ ἔλθω μαζί σας, ἐμουρδιούσισε μὲ παράπονο.

— Ξέρετε ποιά εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἄνδρες καὶ γυναικες, ποὺ κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἔρωτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής, ἐνῶ ἔνας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος, ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνο τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμάῃ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κορήτη! Ποιά ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, ποὺ ἥλθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε; τοῦ ἐπέταξε στὰ μοῦτρα τὴν πληρωμένη ἀπάντηση ἡ ὑπερήφανη Ἑλληνοπούλα.

‘Ο Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμό του. Κάτι

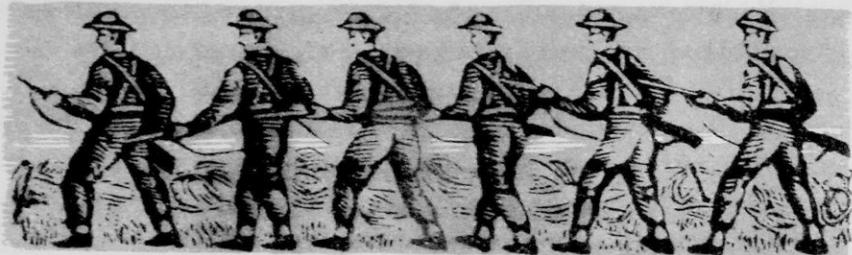
έμουρμούρισε καὶ διέταξε νὰ τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— "Επρεπε νὰ τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, ποὺ παραστέκονταν στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νὰ κάμω! Μοῦ ἥλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολίνο νὰ στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοπούλες ἔνοπλες πιάσουμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναικες νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πεῖσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νὰ τὶς γνωρίσῃ ὁ Ἰδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἔζωγραφίσθηκε ἡ ἔκφραση μελαγχολικῆς σκέψεως: «Πῶς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μία χώρα, ὅπου κι οἱ γυναικες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! »

Γεώργιος Καλαματιανὸς

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΕΛ ΑΛΑΜΕΪΝ

‘Η 1η Ελληνική Ταξιαρχία είχε φθάσει ποὺν λίγες ήμέρες στή Δυτική έρημο τῆς Αίγυπτου καὶ είχε έγκατασταθῆ σ’ ἔνα τομέα τοῦ συμμαχικοῦ μετώπου. Ό στρατηγὸς Μοντγκόμερον, διοικητὴς τῆς 8ης Στρατιᾶς, στήν όποια ἀνῆκε κι ὁ Ελληνικὸς στρατὸς τῆς Μέσης Ανατολῆς, προετοιμάζόταν γιὰ τὴ μεγάλη ἐπίθεση. Κι ἔκρινε, πὼς δὲν ἔποεπε νὰ λείψουν οἱ “Ελληνες ἀπὸ τὴν ἀποφασιστικὴ μάχη, ποὺν θὰ χάριζε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἔνδοξες νίκες στοὺς στρατοὺς τῆς Ελευθερίας.

Τὰ προκεχωρημένα τμῆματα τῆς Ταξιαρχίας είχαν ἀρχίσει πιὰ τὴν προπαρασκευαστικὴ πολεμικὴ τους δράση: δηλ. ἀναγγώριση τοῦ ἐδάφους, τῶν θέσεων τοῦ ἔχθροῦ, ἐπισήμανση τῶν πολυβολείων, πυροβολείων καὶ ἄλλων ἐπικαίρων σημείων, ποὺν ἡταν ἀπαραίτητο νὰ είναι γνωστὰ καὶ στὶς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες.

Τὴ νύκτα ὀλιγομελεῖς περίπολοι γλυστροῦσαν βαθιὰ μέσα στὶς ἔχθρικὲς γραμμές, γιὰ νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ φέρουν μαζὶ τους πολύτιμες στρατιωτικὲς πληροφορίες. Καμιὰ φορὰ τοὺς ἔπαιρναν μυρωδιὰ οἱ σκοποὶ τῶν ἔχθρων. Καὶ τότε ἀρχίζε γιὰ ὅρες τὸ τουφεκίδι.

Ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ὁ ὑπασπιστὴς ἔτρεξε χαρούμενος στὴ σκηνὴ τοῦ διοικητῆ τοῦ ἐλληνικοῦ τομέα.

— Κύριε Διοικητά, μόλις μᾶς ἔφεραν αἰχμαλώτους, μιὰ ὄλο-
κληρη ἵταλικὴ περίπολο, εἶπε χαιρετώντας στρατιωτικά.

— Καλῶς ὥρισαν, συμπλήρωσε γελαστὸς ἀλλὰ ἡρεμος ὁ δι-
οικητής. Τὸ περίμενα. Νὰ ἐλθῃ πρῶτα ὁ ἀξιωματικὸς περι-
πολάρχης, ποὺ τοὺς συνέλαβε.

Σὲ λίγο ἔνας νέος ἥλιοκαμένος ἀνθυπολοχαγὸς στεκόταν
σὲ στάση προσοχῆς μπροστὰ στὸ διοικητή.

— Τὰ συγχαρητήριά μου, κύριε ἀνθυπολοχαγέ, τοῦ εἶπε
καὶ τοῦ ἔσφιξε θερμὰ τὸ χέρι.

‘Ο διοικητής διέταξε κι ἔφεραν ἐμπρός του τοὺς δέκα αι-
χμαλώτους, ἐπτὰ στρατιῶτες, δύο ὑπαξιωματικοὺς κι ἔνα ἀ-
ξιωματικό. Τὸ χοῶμα τους ἦταν σὰν τοῦ νεκροῦ. Ἐκοιτοῦ-
σαν γύρω τους τρομαγμένοι, λέσ καὶ φοβόνταν πὼς κάποιος
θὰ πεταγύταν νὰ τοὺς πετσοκόψῃ. Ἡλθε σὲ λίγο, καλεσμένος
ἀπὸ τὸ διοικητή, κι ἔνας Δωδεκανήσιος ἐθελοντὴς λοχίας, ποὺ
ῆξερε τὰ ἵταλικά. Πρὸιν ἀρχίση ἡ ἀνάκριση, τοὺς ἔκαμαν τὴν
ἀπροσδόκητη ἐρώτηση :

— Ποιός ἀπὸ σᾶς θέλει νὰ γυρίσῃ στὸ διοικητή σας;

“Ολοι κοιτάχθηκαν ἀναμεταξύ τους κάπως παράδοξα.
«Κάποια μηχανὴ μᾶς στήνουν», θὰ σκέφθηκαν, χωρὶς ν’ ἀ-
παντήσῃ κανείς. ‘Ο διερμηνεὺς διατάχθηκε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ
δεύτερη καὶ τρίτη φορὰ τὴν ἐρώτηση, χωρὶς καὶ πάλι νὰ πάρῃ
ἀπάντηση ἀπὸ κανένα.

— Δὲν πειράζει, εἶπε γελαστὸς ὁ διοικητής. Διαλέγω ἐγὼ
ἔνα. “Ελα ἐδῶ ἐσύ, διέταξε τὸν πιὸ ἀδύνατο, ὁ δόποιος ἔφαι-
νόταν κι ὁ πιὸ ἥλικιωμένος.

‘Ο δυστυχισμένος ἔπεσε μπρούμυτα τρέμοντας καὶ μὲ δά-
κρυα στὰ μάτια μόλις ἐσυλλάβιτε μερικὲς λέξεις: «Μπέλλα
Γκρέτσια...» (ώραια Ἑλλάδα).

‘Ο διοικητὴς ἔσπευσε νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος. Δὲν εἶχε νὰ

φοβᾶται τίποτε. "Ενα γράμμα θὰ πήγαινε στὸν Ἰταλὸ διοικητὴ του καὶ θὰ κέρδιζε τὴν ἐλευθερία του. Κι ἀμέσως ἐκάθισε σ' ἔνα κιβώτιο ἐκστρατείας μπροστὰ σ' ἔνα κακοφτιαγμένο τραπεζάκι κι ἔγραψε αὐτὸ τὸ σύντομο σημείωμα :

Πρὸς τὸν Ἰταλὸ διοικητὴ.

Μὲ ἔνα στρατιώτη σου αἰχμάλωτο σοῦ στέλνω τὴν εἰδοποίηση, πῶς ἀπέναντί σου ἔχεις Ἐλληνικὸ στρατό, ἀποφασισμένο νὰ πολεμήσῃ, δῆλως ἐπολέμησε στὰ βιορειοηπειρωτικὰ βουνὰ κι ἀκόμη καλύτερα. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐλπίζει νὰ σᾶς πληρώσωμε μὲ τὸ παραπάνω γιὰ δσα ὑποφέρει ἐξ αἰτίας σας ὁ δουλωμένος λαός μας. Περιμένετε μας νὰ μετρηθοῦμε.

"Ο Ἐλλην διοικητὴς

"Ἐπειτα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἄρχισε ἡ μεγάλη μάχη Ἡ ἀπέραντη ἔρημος ἄκουσε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἐλληνικὴ πολεμικὴ κραυγὴ « Ἀέρα ! Ἀέρα ! » καὶ ξαφνιάσθηκε. Οἱ Ἰταλοὶ δμῶς, ποὺ τὴν εἶχαν ξανακούσει, δὲν μπόρεσαν νὰ κρατηθοῦν. Καὶ τὸ ἔχθρικὸ μέτωπο ἔσπασε στὸν Ἐλληνικὸ τομέα.

Γεώγιος Καλαμάτανός

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΚΡΙΤΗΣ

Τὸ ταχυδρομεῖο. Στὴ μαύρη κατοχὴ ἡ συσκότιση τὰ βράδυ εἶναι ἀπόλυτη σὲ ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἑλλάδος· σκοτάδι βαθὺ ἀπὸ τὴν μὰ ἔως τὴν ἄλλη ἄκρη. Οἱ ἄνθρωποι μαζεύονται ἐνωρὶς στὰ σπίτια τους· ἔξω εἶναι οἱ κατακτητές, ἄγριοι καὶ σκληροί, καὶ τὸν ἀποφεύγει ὁ κόσμος. Ξέρει καλὰ τί τύραννοι εἶναι!

Τὸ ἵδιο καὶ στὴ μικρὴ Ἀλεξανδρούπολη, ἐκεῖ ἐπάνω στῆς Θράκης τὸ ἄκρογιάλια· δῶρο ἀπὸ τὸ Χίτλερ τὴν κατέχουν οἱ Βούλγαροι, ποὺ εἶναι χιλιες φορὲς χειρότεροι ἀπὸ Ἰταλοὺς καὶ Γερμανούς. Μὲ κάθε τρόπο προσπάθησαν ν' ἀλλοιώσουν τὸν ἐθνικὸν τῆς χαρακτῆρα, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφεραν. Οἱ κάτοικοι τῆς μὲ δῆτη τὴν τυραννία, πιστοὶ στὴ μάνα Ἑλλάδα εμειναν. Οὕτε ἔφυγαν, γιὰ νὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὰ βάσανα, οὕτε ἀλλαξιούστησαν ἀπὸ ταπεινὸν ὑπολογισμό.

"Ἐνα βράδυ λοιπόν, ἐνῶ ἡ πόλις εἶναι βυθισμένη στὸ σκοτάδι καὶ οἱ περίπολοι ἀγρυπνοῦν, κάτι σκιές γλυστροῦν· μιὰ μιὰ μπαίνονται στὸ ἀπόμακρο σπιτάκι ἐνὸς ἀναπήρου λοχία τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονίας, ποὺ κι ἐκεῖνο εἶναι ὀλοσκότεινο.

Παρόντες πέντε ἄνδρες. "Ἐνα παιδὶ ἀκόμη ἀνάμεσα σ' αὐτούς, ὁ Ἀλέκος, ἐσυμπλήρωνε τὴ συντροφιά· τὸ εἶχε μυήσει ὁ

στῦλος τῆς ὁργανώσεως, ὁ δάσκαλος, ποὺ τί ἄξιζε ἥξερε καλά.
Καὶ τὰ πράγματα ἔδειξαν πόσο δίκιο εἶχε.

Γυιδὸς μικροπωροπώλη, ὅταν ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα μας οἱ
Βούλγαροι, ἀκολούθησε τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα του. Ἀλλὰ
ἄφηνε πολλὲς φορὲς τὸ μαγαζί, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ μὲ ἀνδρικὴ
παλληκαριὰ τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ἐντολή. Γι’ αὐτὸ σὲ κάθε σύ-
σκεψὴ τῶν μεγάλων εἶχε καὶ ὁ Ἀλέκος τὴ θέση του.

Σιωπῆλοὶ ἐκάθισαν γύρω στὸ τραπέζι. ‘Ο νοικοκύρης
ἔμιλησε πρῶτος σὰν ἀρχηγός:

— Ἀδέλφια Θρακιῶτες, εἰπε, σήμερα μᾶς ἥρθε τὸ ταχυδρο-
μεῖο· ὅλο μήνυμα γιὰ τὴν πατρίδα. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι βράχος
ἀκατάλυτος· τὸν ὑψωσε ὁ Θεός σ’ αὐτὴ τὴ γῆ νὰ σπάξουν τὰ
βαρβαρικὰ τὰ κύματα, ἔως ὅτου σωριαστοῦν ἄβουλα καὶ ἀψυ-
χα στὰ πόδια Της. Καὶ τώρα, ἀς εἶναι σκλαβωμένη, δείχνει
στὸν κόσμο τὸ δρόμο τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας· τὰ παι-
διά της, ἀντάρτες στὰ βουνά, ἀλύπητα τὸν ἔχθρο κτυποῦν.
‘Ο Γερμανὸς καὶ ὁ Βούλγαρος δὲν ἡμποροῦν πιὰ νὰ κρατη-
θοῦν· σὲ λίγο θὰ σωριασθοῦν καὶ αὐτοὶ στὰ πόδια της. Ἡ
ἐλευθερία ἔρχεται γοργά. Μᾶς παραγγέλνουν νὰ κάμωμε τοῦ-
το καὶ ἔκεινο...

Καὶ εἰπε τί ἔπρεπε νὰ κάμουν ὁ καθένας.

Σὲ μιὰ ὕδρα οἱ δυὸ ἔφευγαν γιὰ τὸ βουνό· θὰ ἐσχημάτι-
ζαν τὸν πυρῆνα μᾶς νέας ὅμαδος ἀνταρτῶν. Ἄλλοι δυὸ ἔ-
φευγαν, ὁ ἔνας γιὰ τὴν Κομοτηνὴ καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὴν Ξάν-
θη μὲ μηνύματα.

“Εμειναν ὁ ἀρχηγός, ὁ δάσκαλος καὶ ὁ Ἀλέκος.

— “Ε, τί λέσ, Ἀλέκο; ἐρώτησε ὁ ἀρχηγός, χωρὶς καὶ νὰ φα-
νερώσῃ τὴ σκέψη του ἀπὸ ἀνεξήγητο δισταγμό.

— Τί νὰ εἰπῶ, ἀρχηγέ, ἀφοῦ δὲν ξέρω τί θέλεις!

- "Ηθελα νὰ εἰπῶ, ποιός θὰ πάη τὶς ἐλεύθερες ἐφημερίδες στὸ Διδυμότειχο, εἶπε, χωρὶς πάλι νὰ φανερώσῃ τὴ γνώμη του.
- "Οποιον διατάξῃς, ἀρχηγέ!
- Εῦγε, 'Αλέκο! ἔτσι σὲ θέλω, εἶπε ἵκανοποιημένος ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ παιδιοῦ. Πηγαίνεις λοιπὸν ἐσύ;
- Μάλιστα, ἀρχηγέ! Τὴν παίρνω ἐπάνω μου τὴ δουλειά!
- Γειά σου, παλληκάρι μου! καλὴ τύχη! εἶπε ὁ ἀρχηγός.
- Καὶ τοῦ ἔδωσε τὶς τελευταῖς παραγγελίες.
- "Οταν ἔμειναν πιὰ οἱ δύο τους, δὲ δάσκαλος εἶπε:
- Δὲ φαντάζεσαι, ἀρχηγέ, τί παιδὶ εἶναι· ἀκούει, κάνει δὲ, τι τοῦ λές καὶ μιλιὰ δὲν ἔχει! . . .

Ζήτω ἡ 'Ελλάς. Πρωὶ πρωὶ ἑτοίμασε ὁ 'Αλέκος τὸ γάϊδαρό του, τὸν ἐφόρτωσε μὲ κάτι ψευτοεμπορεύματα, δικαιολογήθηκε στοὺς γονεῖς του, ὅτι πηγαίνει νὰ τὰ ἀνταλλάξῃ μὲ ἀλεύρι καὶ σιτάρι, ποὺ δὲν εἶχαν, καὶ ἔκεινησε.

Τὸ παιδί, ἄνδρας ἔγινε, καὶ τὸ βαρὺ τὸ ἔργο μὲ νοῦ καὶ γνώση τὸ ἔφερε σὲ πέρας. Σὲ πέντε ἡμέρες ἔξαναγύριζε.

Στὸ δρόμο σταμάτησε σὲ μιὰ βρύση νὰ ἔκουσαστη. Κατέβηκε ἀπὸ τὸ γάϊδαρό του, ἥπιε κρύο νερὸ καὶ ἔπειτα κάθισε σὲ ἔνα ὅχθο ν' ἀναλογισθῆ τὸ ἔργο του. Γύρω ἐρημία· κάτι πουλάκια μόνο ἔλεγαν τὸ γλυκόφωνο σκοπό τους στὸ ἀντικρινὸ δένδρο κάνοντας μουσικὴ συμφωνία μὲ τὸ κελάρυσμα τῆς βρυσούλας.

'Ο 'Αλέκος εἶχε ἀπορροφηθῆ ὅλος ἀπὸ τοὺς στοχασμούς του. 'Ηρθε στὸ νοῦ του τὸ μήνυμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς 'Αγγλίας Τσῶρτσιλ, ποὺ διάβασε στὶς ἐφημερίδες· τὸ εἶχε μάθει ἀπέξω. Σιγόφωνα ἀρχισε νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνη:

«Παλλόμεθα ἀπὸ συγκίνηση καὶ παρακολουθοῦμε μὲ θαυ-

μασμὸ τὴν θαρραλέα 'Ελλάδα, τὴν 'Ελλάδα τὴν ἡρωική, ποὺ
ἔκανε ν' ἀναζήσῃ στὴν ἐποχή μας ή ἀρχαία της δόξα !...»

Εἴμαστε "Ελληνες! Οἱ ἴδιοι εἴμαστε πάντοτε, "Ελληνες,
"Ελληνες! "Εξακολούθησε μὲ ύπεροχάνεια νὰ μιλῇ μὲ τὸν ἑ-

αυτό του, καὶ ἀπὸ τὰ μάτια του κατέβαιναν ποτάμι τὰ δάχρωνα. "Αχ, νὰ μποροῦσα νὰ μοιράσω ἐφημερίδες σὲ δλα τὰ
ελληνόπουλα, νὰ διαβάσουν κι ἔκεινα! σκέφθηκε ἔπειτα.

Τὴ στιγμὴ ἔκεινη μία βουλγαρικὴ περίπολος βρέθηκε μ-

πρός του. Τὸ κακὸ δὲν ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ καὶ στὴ μεγαλύτερῃ ἐρημίᾳ. 'Ο Ἀλέκος ἀπασχολημένος μὲ τοὺς λογισμούς του οὔτε τοὺς ἐπῆρε εἰδηση.

"Ἀρχισε ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἀνάκριση. Τίποτε. Πονηροί, ἔψαξαν τότε καὶ τὸ σαμάρι τοῦ ζώου ηὔραν κρυμμένη μία ἐφημερίδα· τὴν εἶχε φυλαγμένη νὰ τὴ δώσῃ ἐπιστρέφοντας στὸ χωριό... σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Οἱ Βούλγαροι ἐφρύαξαν.

- Τί εἶναι αὐτή;.. ἐσὺ λοιπὸν μοιράζεις τὸν παράνομο τύπο;
- Ναί! Ἐγὼ καὶ ὅχι ἄλλος!

Οἱ Βούλγαροι τὸν ἐβασάνισαν νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ καὶ ποιὸς τοῦ ἔδωσε τὶς ἐφημερίδες· ποῦ καὶ σὲ ποιὸν τὶς ἔδωσε. Μάταιες προσπάθειες.

— Δὲν ξέρω! Δὲν ξέρω! ἀπαντοῦσε στερεότυπα.
 — Κοίταξε ἔκει! εἴπε ὁ ἀξιωματικός τους· ἔνα παλιόπαιδο ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀντέχῃ στὰ βασανιστήρια καὶ νὰ μὴν ὅμολογῇ τὴν ἀλήθεια.

— "Ἄδικος κόπος, κύριε ὑπολοχαγέ! Δὲν τὰ ξέρεις ἐσὺ τὰ ἑλληνόπουλα! εἴπε ἔνας λοχίας, ποὺ εἶχε ζήσει στὰ μέρη ἔκεινα. Τοῦτο ἔδω θὰ πεθάνῃ, ἀλλὰ δὲ θὰ μαρτυρήσῃ τὸ μυστικό του!

'Ο Βούλγαρος ἀξιωματικὸς ἐστάθηκε γιὰ μία στιγμὴ δί-
βουλος· ἔπειτα εἶπε:

- Τυφεκίστε τὸ!

"Ἐνας ἀγνώριστος ἀπὸ τὶς κακώσεις Ἀλέκος ἐστάθηκε ἐμπρὸς στὸ ἀπόσπασμα. Τὸ κορμί του ὅμως ἵσιο, λαμπάδα. Τὰ μάτια βρῆκαν τὴ δύναμη, μέσα ἀπὸ ἔκεινο τὸ χιλιοβασανισμένο σῶμα, ν' ἀντλοῦν θάρρος καὶ νὰ βγάζουν σπίθες.

— "Εχεις νὰ εἰπῆς τίποτε; τὸν ἐφώτησαν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοῦ ἀποσπάσουν κάτι, τώρα τουλάχιστο.

— Ή Ἑλλὰς δὲν πεθαίνει, Βούλγαροι! Ζήτω ἡ Ἑλλάς! είπε· καὶ ἔπεσε στὶς πρῶτες βολές.

Καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλά, ποὺ βλέπει καὶ ἀκούει, σημείωσε στὸ βιβλίο του τὴν φωνούλα τοῦ μικροῦ ἀκρίτη τῆς Θράκης μὲ γράμματα μεγάλα:

ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!

N. A. Κονιόπουλος

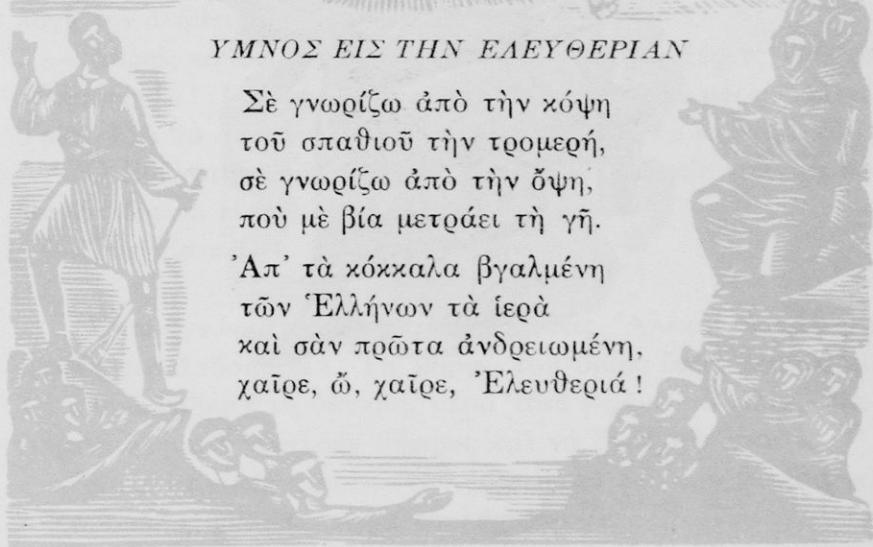

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη,
ποὺ μὲ βίᾳ μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ω, χαῖρε, Ἐλευθεριά !

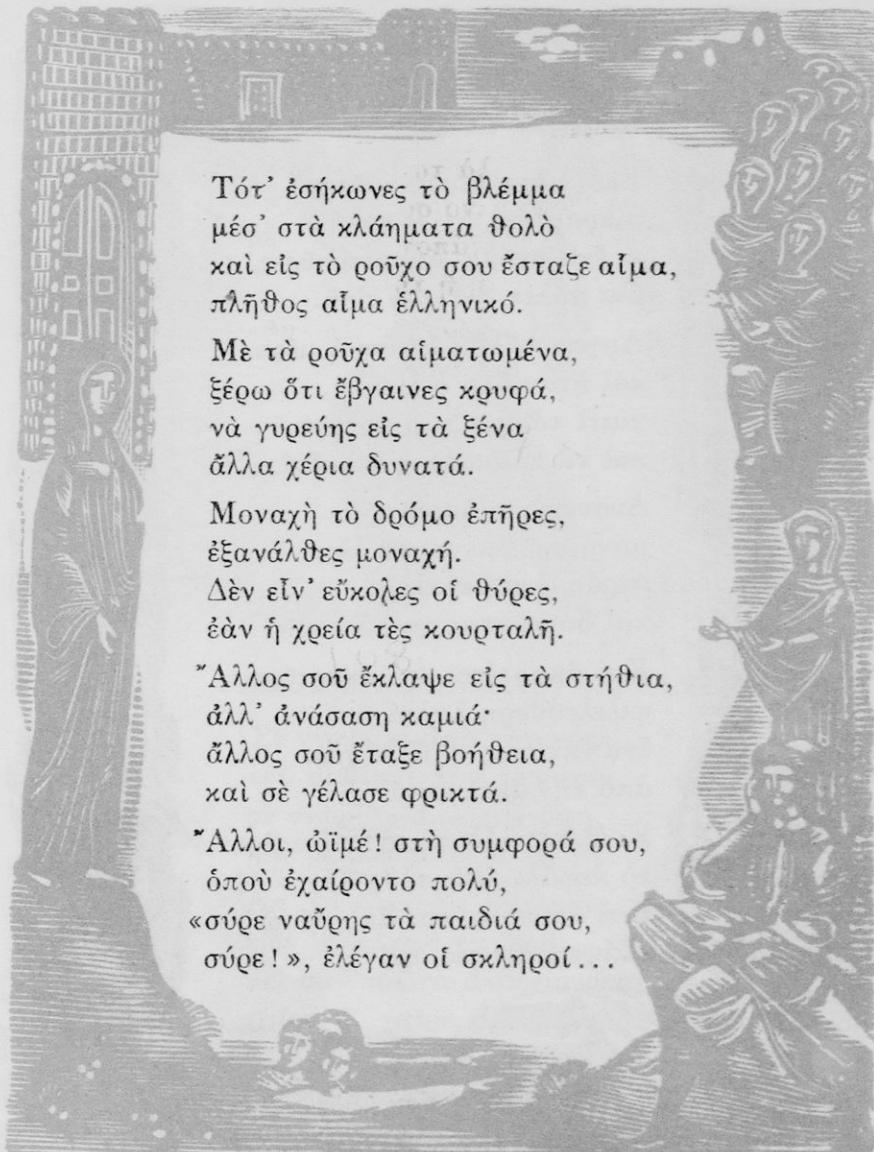
•Έκει μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι», νὰ σοῦ εἰπῆ.

•Ἄργειε νᾶλθη ἔκείνη ή μέρα
καὶ ἦταν δλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ή φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ή σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λὲς
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: «Πότε; ἄ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἑρμίες;»
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάηματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταξε αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἐλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα,
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἔξανάλθες μοναχή.

Δὲν εἶν' εὔκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῆ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσαση καμιά·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

Ἄλλοι, ωīμέ! στὴ συμφορά σου,
ὅποὺ ἔχαίροντο πολύ,
«σύρε ναῦρης τὰ παιδιά σου,
σύρε!», ἐλέγαν οἱ σκληροί...

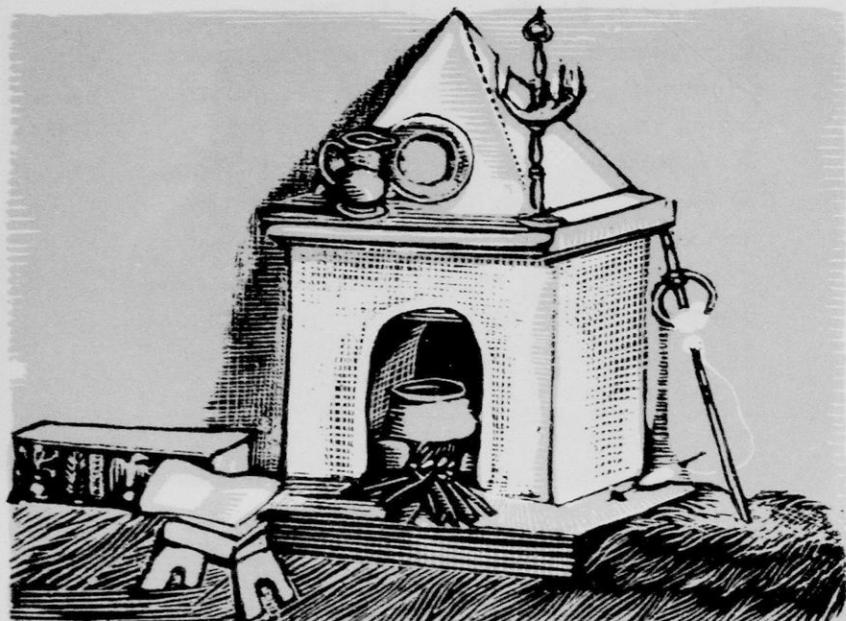
Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
ποὺ ἀκατάπαυτα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ιερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά !

(*"Απαντά*)

Διονύσιος Σολωμὸς

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Τὰ πέντε παιδιὰ συχνὰ ἐμαλώνανε,
τοῦ χάκου μέρα νύκτα τὰ ὡρμήνευε,
τέλος τοὺς λέει : « Παιδιά μου, τρέξτε γρήγορα,
φαβδιὰ σφικτοδεμένα νὰ μοῦ φέρετε »

καὶ κάτι τι θὰ ἴδητε, ποὺ δὲν ξέρετε...». Σὰν τᾶφεραν, τοῦ λέει τοῦ μεγαλύτερου: «Προσπάθα, ἔτσι δεμένα, ἐσὺ δὲ μεγαλύτερος νὰ τὰ τσακίσῃς». Μήτε κἄν τὰ ἐλύγισε. Κι ὁ δεύτερος, κι ὁ τρίτος, κι ὁ μικρότερος, κι ὅλοι μαζί, ὡς τὸ βράδυ ἐπολεμήσανε· τοῦ κάκου τὰ λυγοῦν, μὰ δὲν τὰ σπάζουνε... «Παιδιά μου, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ ζῆτε σύμφωνοι καὶ μονιασμένοι πάντα, νὰ σᾶς βλάψουνε δὲ θὰ μπορέσουν μήτε οἱ δυνατώτεροι, κι ἀκόμη μήτε οἱ ἐχθροί σας οἱ χειρότεροι!»

(Κατὰ τὸν Αἴσωπο)

Γιάννης Περγιαλίτης

Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΕ ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ

Ἐργασία καὶ ὀνειροπολήματα. Τὰ ἄσπρα μαλλιά τῆς γιαγιᾶς, ποὺ ἔφευγον ἀπὸ τὸ κατάμαυρο μαντήλι, λάμπουν στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, ἀλλὰ πιὸ πολὺ λάμπουν τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης.

Τὰ δάκτυλα τῆς γιαγιᾶς μὲ τὸ ξαρωμένο δέρμα πλέκουν γρήγορα γρήγορα κάλτσα· καὶ ἂν τῆς φύγῃ ἀπὸ τὸ βελόνι κανένας πόντος, χαῖδεύει τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης καὶ ἐκείνη τὸ καταλαβαίνει. Αφήνει τὸ καλλιτεχνικό της κέντημα, βρίσκει τὸν πόντο καὶ τὸν ξαναφέρνει στὴ θέση του.

Ἡ κάλτσα τῆς γριᾶς, τὸ κέντημα τῆς νέας, τὸ νυχτέρι τὸ ἀδιάκοπο καὶ ἡ ζωὴ ἡ μετρημένη, ἔχουν ἔνα σκοπό. Σπουδάζει στὴ Δύση ὁ Δόσιος, ὁ ἀδελφὸς τῆς Νίκης, καὶ δὲν πρέπει ἐκεῖ στὴν ξενητιὰ τίποτε νὰ τοῦ λείψῃ.

Ἡ γριὰ ξανάνιωσε, ἡ νέα ἔγινε γριά· ἡ γριὰ δουλεύει σὰ νέα, ἡ νέα συλλογίζεται σὰ γριά, καὶ ὁ Δόσιος σπουδάζει ἐκεῖ πέρα.

Τὰ γράμματά του, χρωματισμένα μὲ πολλὴ ἀγάπη, είναι ή μόνη χαρὰ τοῦ ἐρημικοῦ σπιτιοῦ. Γελᾶ ἡ Νίκη, δταν τὰ διαβάζῃ, κλαίει ἡ γριά ποὺ τὰ ἀκούει. Τὸ κάθε γράμμα τοῦ γλύπτη δίνει φτερὰ στὰ δάκτυλά τους καὶ δουλεύουν, δουλεύουν, δουλεύουν! Αὐτὰ τὰ τέσσερα ἐργατικὰ χέρια θὰ χαρίσουν στὴν πατρίδα μας ἓνα γλύπτη ἀθάνατο.

‘Η γιαγιά δουλεύει καὶ ὀνειροπολεῖ. “Οταν ἔρθη ὁ Δόσιος, μεγάλος καὶ τρανός, μὲ τὰ πρῶτα χρήματά του θὰ βάλη μιὰ πλάκα μαρμαρένια στὸ χῶμα, ποὺ σκεπάζει τοὺς γονεῖς του. Τὸ μνῆμα ως τώρα δὲν ἔχει σημάδι—οὔτε ἕνα ξύλινο σταυρὸ δὲν ἀξιώθηκε νὰ βάλη—καὶ φοβᾶται μὴν τῆς τὸ πάρον. Γι’ αὐτὸ τρέχει συχνὰ σ’ αὐτὸ καὶ ἀφοῦ κλάψη τὴν μονάχριβή της κόρη καὶ τὸν ἀμοιρό πατέρα τῶν παιδιῶν, φεύγει πάλι μὲ τὸν ἴδιο φόρο.

Κατόπι — ἔξακολουθεῖ τὸ ὄνειρό της — πρέπει νὰ διορθώσῃ τὸ σπίτι. Χρόνια τώρα πολλὰ οὔτε καρφὶ νὰ καρφώσῃ δὲν μπόρεσε· καὶ ἡ Δημαρχία τὴ φοβερίζει, δτι θὰ τῆς τὸ γκρεμίσῃ. Καὶ τότε, ἄχ! τότε ἡ Νίκη θὰ μείνη στοὺς πέντε δρόμους. Παρακάλεσε τὸ Δήμαρχο νὰ περιμείνῃ ἀκόμη ἕνα χρόνο, ἔως ποὺ νὰ ἔρθη ὁ Δόσιος· καὶ ὁ Δήμαρχος ἔδεχθηκε.

‘Η καλὴ εἶδηση. ‘Ο Δόσιος μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός· κερδίζει χρήματα πολλά· ἔγινε γλύπτης ξακουστὸς στὴ Δύση· δλοι ὑμνοῦν τὴν Ἐλλάδα, ποὺ τὸν ἐγέννησε.

‘Η Νίκη ἐδιάβασε μὲ χαρὰ τὸ τελευταῖο γράμμα, ποὺ ἔγραψε ὁ ἀδελφός της γιὰ τὸν ἐρχομό του. Καὶ ἡ γιαγιά, δταν τὸ ἀκούσει, κλαίει σὰν παιδί ἀπ’ τὴ συγκίνησή της. ‘Ηταν τόσο γριά ἡ καῦμένη, δταν ἔφευγε ὁ ἔγγονός της, ποὺ δὲν

περίμενε νὰ τὸν ξαναϊδῆ. Ἀλλὰ ὁ Θεός χρόνια τῆς ἔχάρισε, καὶ ἔζησε ἔζησε νὰ χαρῇ αὐτὴ τὴν εύτυχισμένη μέρα.

Φορεῖ λοιπὸν τὸ γιορτινό της φόρεμα ἡ γερόντισσα καὶ ἀντικρὺ στὸν καθρέφτη χτενίσθηκε. Χρόνια πολλὰ στὸν καθρέ φτη δὲν ἐσίμωσε. Καὶ τώρα εἶναι ἀντικρὺ της κουφάρι τὸ κυπαρισσένιο της κορμὶ καὶ ξαρωμένο τὸ ώραίο πρόσωπό της.

Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ συλλογὴ καθόλου δὲν ἐσκίασε τὸν ἥλιο τῆς χαρᾶς της.

Ἐξαφνα κτυπᾶ ἡ θύρα.

— Γιαγιά, ἀνοιξε, γιαγιά!

Μπά! Ἡταν ἡ Νίκη. Ποῦ ἔτρεχε πρωὶ πρωὶ; Θὰ τὴν μαλώσῃ, δὲ βαστᾶ ἡ πονεμένη γιαγιά. Ἔνω δμως ἀνοίγει, τὴ βλέπει φορτωμένη μὲ ἄνθη.

— Γιαγιά, τὰ ἔφερα νὰ στολίσωμε τὸ τραπέζι.

Πῶς νὰ τὴ μαλώσῃ τώρα!

Ἄνοιγει τὴν τραπεζαρία γελαστή γελαστή. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς γλάστρες, ποὺ στολίζουν τὰ παράθυρα, φαίνεται ἡ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ πλοῖα καὶ πέρα ἔκει ἀπλώνεται ἡ πράσινη γραμμὴ τῶν κυπαρισσιῶν. Τὸ τραπέζι μὲ τρία πιάτα, ἀσπροντυμένο, καθαρό. Καὶ τώρα ἡ Νίκη τὸ στολίζει μὲ ἄνθη.

Καὶ τὸ καναρινάκι ἀκόμη εἶναι φλύαρο σήμερα, καὶ ὁ Μπέης, ὁ καλὸς ὁ γάτος, λιάζεται εὐχαριστημένος. Φαίνονται καὶ τὰ δυό, δτι νιώθουν τὴ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ Νίκη φορεῖ ἔνα τριανταφυλλὶ φόρεμα ωραμένο μὲ τὰ χεράκια της. Ἔστολισε ἀκόμη τὴ ξώνη της μὲ τριαντάφυλλα καὶ γελᾶ, γελᾶ, δλο γελᾶ.

Πῶς μοιάζει ἡ χαρούμενη κόρη μὲ τὴ γελαστὴ ἀνοιξη!

‘Ο φημισμένος γλύπτης. Ἔνω δμως ἡ γιαγιά τὴν καμαρώνει, δὲν εἰδε κάποιον, ποὺ σιγὰ σιγὰ μπῆκε στὸ δωμά-

τιο. 'Αλλὰ μέσα ἀπ' τὸν καθρέφτη ἡ Νίκη τὸν εἶδε καὶ οἴχτη-
κε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἔσυρε στὰ πόδια τῆς γιαγιᾶς.

'Εκείνη ἐσήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν, καὶ τοὺς
εὐχήθηκε δακρυσμένη:

— Νὰ ζήσετε εύτυχισμένα, παιδιά μου!

— Χρυσέ μου!

— Ἀδελφούλα μου!

— "Α! 'Η Νίκη δὲ φορεῖ κοντὰ φουστανάκια; Μπά, πῶς
μεγάλωσε! εἰπε ὁ Δόσιος.

— 'Εσν ἔβγαλες καὶ μουστάκια μεγάλα μεγάλα... Πώ... πώ...
πώ... μουστάκια! τοῦ λέει ἡ ἀδελφή του.

— Ἀδελφούλα μου! Καλή μου γιαγιά!

Καὶ πότε ἀγκαλιάζει τὴν μιὰ καὶ πότε τὴν ἄλλην.

'Ανοίγει ἔπειτα ὁ Δόσιος τὸ μικρὸ κιβώτιο του καὶ χαρί-
ζει ἔνα ώραιο βραχιολάκι τῆς Νίκης. Δίνει καὶ τῆς γιαγιᾶς
ἔνα χαρτί. Αὐτὴ φορεῖ τὰ γυαλιά της, σηκώνει ψηλὰ τὸ χαρτὶ
καὶ τὸ βλέπει καὶ πάλι ἀρχίζει τὰ δάκρυα καὶ τὸν ἔρωτᾶ μὲ
λαχτάρα:

— Πῶς τὸ ἐσυλλογίσθηκες, παιδί μου;

— Μιὰ μέρα ποὺ ἥμουν μικρός, μὲ πῆγες ἐκεῖ ἀπάνω καὶ
μοῦ εἰπες τὸν πόνο σου. 'Απὸ τότε τὸ συλλογιζόμουν κάθε
μέρα καὶ τώρα, μὲ τὰ πρῶτα χρήματα, ποὺ ἐκέρδισα, ἀγό-
ρασα, γιαγιά μου, τὸ μάρμαρο καὶ τὸ πρῶτο σχέδιο, ποὺ ἔ-
καμα, ἥταν γιὰ ἔκείνους, ποὺ ἔχάσαμε.

'Η Νίκη βλέπει τὸ σχέδιο καὶ κλαίει καὶ αὐτὴ καὶ ψιθυ-
ρίζει:

— Πῶς; Καὶ σύ;

— Καὶ ἔγώ, ἀδελφούλα μου!

"Ολοι λοιπὸν τὰ ἴδια ἐσυλλογίζοντο.

Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ μνῆμα, μαρμαρόκτιστο,
στολίζει τὸ νεκροταφεῖο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς μὲ τὴν ἐπι-
γραφή:

«Εἰς τοὺς ἀναπαυθέντας γονεῖς μου, δὲ εὔσεβὴς νίός».

“Οποιος τὸ ἵδη, σταματᾶ καὶ ἀναγνωρίζει τὸ γλύπτη τὸ
φημισμένο, ποὺ θυμίζει χρόνια ἑλληνικὰ τῆς τέχνης τῆς ἀθά-
νατης.

Τὸ σπίτι ἔγινε ἀγνώριστο. ‘Ο Δόσιος τὸ ἔκανε καινούρ-
γιο, δπως ἥθελε καὶ ἡ γιαγιά.

Καὶ ἐνῷ ἐργάζεται τώρα εύτυχής, μὲ τὴ γλυφίδα στὸ χέ-
δι, συλλογίζεται:

«Ἡ γιαγιὰ σημερινὴ εἶναι καὶ αὔριανὴ δὲν εἶναι. ‘Οσο ἔ-
ζησε, δὲ θὰ ζήσῃ. ‘Αχ, πόσα χρόνια ἐπέρασε βασανισμένη!
Αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια τῆς εύτυχίας θὰ τὴν κάμουν ἄραγε νὰ
ξεχάσῃ τὰ βάσανά της; ».

‘Αλλὰ πῶς νὰ μὴν τὰ ξεχάσῃ μὲ τέτοια ἐγγόνια;

(Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

‘Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου

ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ή χαρὰ τῶν παιδιῶν ἔκείνη τὴν ἡμέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορὰ θὰ ἐμοίραζαν γάλα, ποὺ εἶχε ἔξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εῖσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτὸ γίνει εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφθασε ή πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα καὶ ὅπου ἀλλοῦ ἐλειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἐλληνόπουλα δὲ χόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνη ή διανομῆ. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πληγούνι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσει ώς τώρα στὴ ζωή. Καὶ τὰ εἶχαν πιὰ βαρεθῆ. Τὸ γάλα ὅμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς ύγείας.

Σ' ἔνα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιῶς ἦταν μαθητὴς κι ὁ Κωστάκης, παιδὶ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ ἐνάμιση χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθηκαν στὴν ἀρχὴν νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἔπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχα τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές. Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δυὸ παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖα τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἔκεινη τὴν ἐποχὴν δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὕτε πέντε μέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ καῦμένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη τῆς, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἔνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἡταν ἔνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, ποὺ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, πληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξὶ χέρι καὶ εἶχε πιασθῆ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ δῆλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτὸ μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὕτε ἥθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἀν τὸν ἀνακάλυπταν οἱ ἔχθροι, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πιῆτε ὅλοι ἔδω κι ὅταν φεύγετε θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἴπε ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὡρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπεργοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ δποῖο δυὸ διδασκάλισσες μὲ δυὸ μεγά-

λες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ καθένα καθόταν σ' ἕνα θρανίο καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Κι δταν ἐτελείωνε, περνοῦσε ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἀδειανὸ τενεκάκι του.

‘Ο μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μιὰ γωνία κι ἐφαινόταν πώς ἔπινε τὸ γάλα του. “Ἐπειτα σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμένα, ἔχώθηκε ἀνάμεσά τους κι αὐτὸς μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ ὑποπτεύθῃ πώς θὰ τὴν ἔγελοῦσε, γιατὶ ἡταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξη του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη κράτησε μιὰ ἑβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; τὸν ἐμάλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω δρεξῆ σήμερα, δικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῆ πώς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια κατάλαβε πώς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἵσα ἵσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθίσης νὰ τὸ πιῆς, τοῦ εἶπε.

‘Ο Κωστάκης ξανακάθισε καὶ ἥπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυα του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Κι ἡ μητέρα δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Ἐγγώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτῆρα τῆς διευθυντρίας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια: πώς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πώς ἡταν τώρα μέρες ἄρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πώς τὰ δύο παιδιά της, ἡ Λέλα

κι ο Κωστάκης, είχαν συμφωνήσει χρυφά άπο τους γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα τους. Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιά τους. Δυστυχῶς δὲν είχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

—Ο Κωστάκης νὰ πίνῃ τὸ γάλα του, γιατὶ εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἔξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἡ ἴδια. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν δόποιο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ο Κωστάκης είχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ως τὴν ἡμέρα ποὺ ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλὰ κρυμμένο.

Γεώργιος Καλαματαρός

ΕΚΑΜΑ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΟΥ

Είχα ξαπλωθή ἐπάνω στὴ χλόη καὶ ἐρρέμβαξα ἀμέριμνος·
λίγο πιὸ πέρα κυλοῦσε τὰ κρυστάλλινα νερά του ὁ ποταμός.
"Εξαφνα, ἐνῶ περιέφερα τὰ βλέμματά μου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἔνα
παράξενο πρᾶγμα ἔσυρε τὴν προσοχή μου. Ἀπέναντί μου,
ἀπὸ τὸν χλῶνο μιᾶς ἵτιᾶς ἐκυμάτιζε κάτι σὰν τεντωμένο πα-
νί. Ἡ ἵτιὰ δὲν καρποφορεῖ, ἐσκέφθηκα· ἀλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα
ἐκεῖνο δὲν ἔμοιαζε μὲ καρπό. Τί ἡταν; Φωλιά;

"Εσηκώθηκα καὶ ἀπὸ περιέργεια θέλησα νὰ ἴδω τί εἶναι.
"Αλλὰ δταν ἐπλησίασα, εἰδα μιὰ κρεμασμένη σανίδα μὲ χον-
δρὰ γράμματα:

Ο ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΠΤΗΣ

Τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι μου· τὰ μάτια μου ἐθόλωσαν.
—Πάλι, πάλι τὰ ἵδια!

Συμφορά μου! Ὅμουν κλέφτης; Ὁχι. Εἶχα ἀδικήσει
κανένα ή εἶχα κάμει κανένα ἄλλο κακό; Ὁχι. Γιατί τότε συν-
αντῶ στοὺς δρόμους καὶ ἐδῶ ἀκόμη πινακίδες μὲ τὶς λέξεις
αὐτές; Γιατί, ἀφοῦ εἰμαι ἀθῶος; Γιατί;

὾Ω, ἐὰν συνελάμβανα αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸ συκοφάντη, θὰ
ἡταν τρομερὴ ἡ ἔκδίκησή μου. Τὸ μῆσος μου ἦταν φοβερό·
ἔβραζα δλος...

Τὴν ὥρα ἐκείνη ἀπελπιστικὲς κραυγὲς ἔφθασαν στ' αὐ-
τιά μου:

—Βοήθεια!... Βοήθεια!... Ἐλεος!... Βοήθεια!...

Γυρίζω τὰ θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα μάτια μου καὶ βλέ-
πω σὲ ἀπόσταση 100 μέτρων νὰ παλαιύῃ μέσα στὸ νερὸ ἔνας
ἄνθρωπος.

Εὔτυχῶς ξέρω νὰ κολυμβῶ σὰν ψάρι καὶ ἥμουν βέβαιος,
ὅτι θὰ τοῦ σώσω τὴ ζωή. Ἐλησμόνησα τὴ δική μου στενο-
χώρια καὶ ἀπελπισία καὶ ἐτρεξα στὸ μέρος, ὅπου ἀγωνι-
ζόταν νὰ σωθῇ ὁ δυστυχής: ἔβγαλα τὰ ροῦχα μου καὶ ἔπεσα
στὸ νερό. Καμιὰ ἄλλη σκέψη δὲν εἶχα, παρὰ πῶς νὰ σώσω ἔ-
ναν ἄνθρωπο.

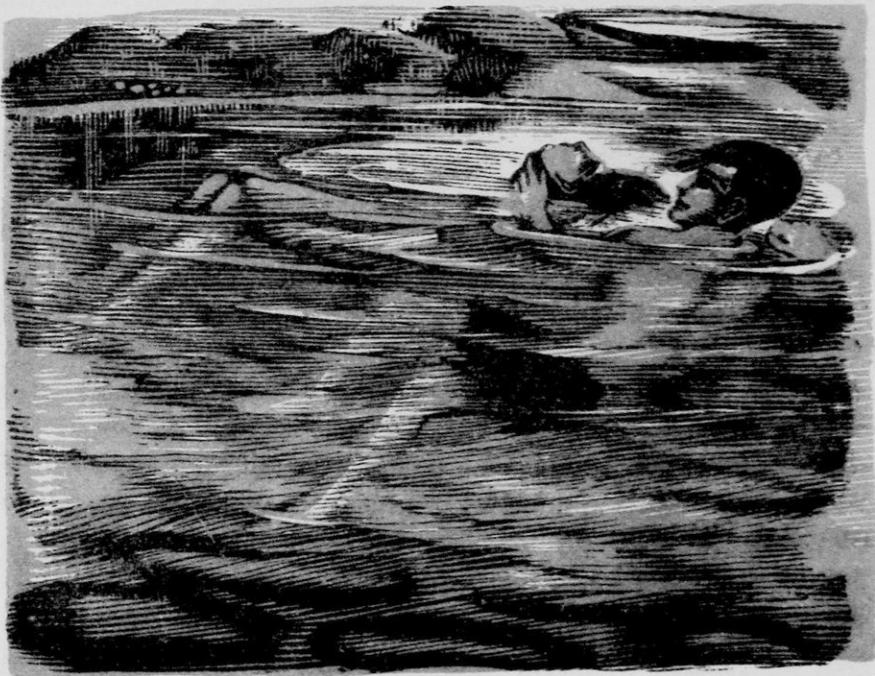
Δὲν εἶχα προχωρήσει περισσότερο ἀπὸ δύο μέτρα καὶ
ἀνεγγνώρισα τὸ συμμαθητή μου Μενεχράτη, ποὺ ἐξαφανιζό-
ταν στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ μὲ γοερὲς φωνές.

Γιὰ τὸ χαριτωμένο αὐτὸ πλάσμα λοιπὸν ἐβυθίσθηκα στὸ
ποτάμι, τὸν ἔχθρό μου καὶ συκοφάντη μου;

Ναὶ· τὸ λέγω καὶ δὲ σᾶς κρύβω, ὅτι δὲ μετενόησα. Ἐπε-
σα νὰ τὸν σώσω, ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ποὺ τὸν ἀναγγώρισα

καὶ εἶχα τὴν πεποίθηση, ὅτι τοῦ λόγου του εἶναι ὁ δράστης τῶν φαύλων πινακίδων στοὺς τοίχους καὶ τὰ δένδρα.

Βυθίζομαι λοιπὸν στὸ νεφὸ καὶ ἀρπάζω τὸ Μενεκράτη ἀπὸ τὸν τράχηλο. Αὐτὸς ὅμως κολλάει ἐπάνω μου σὰ στρείδι, δπως κολλοῦν ὅσοι πνίγονται· μὲ σφίγγει, μὲ παραλύει. Εἴχαμε βυθισθῆ καὶ οἱ δυὸ ἔως τὴν ἄμμο τοῦ βυθοῦ. Μάταια

ἀγωνίζομαι νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν θανατηφόρο ἀγκαλιά του. Οἱ ἀνόητοι σφίγγεται δυνατώτερα ἐπάνω μου!

Ἄλλὰ ἡ ἵκανότης μου νὰ ἀντέχω μέσα στὸ νεφὸ ἔχει καὶ δρια. "Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ καταφύγω σὲ δραστικώτερα φάρμακα. Μὲ τὸ ἀριστερό μου χέρι, ποὺ εἶχε μείνει ἐλεύθερο, τοῦ δίνω μία δυνατὴ γροθιὰ στὸν αὐχένα, ποὺ τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν

δύναμη, γιὰ λίγα λεπτὰ τουλάχιστο, νὰ βλάψῃ καὶ μένα καὶ τὸν έαυτό του.

Μὲ μεγάλη προσπάθεια ἀνεβαίνω στὴν ἐπιφάνεια, φθάνω στὴν ὅχθη, ἀποθέτω στὰ μαλακὰ χόρτα τὸ πολύτιμο προϊὸν τῆς ἀλιείας μου. Ἐφόρεσα γρήγορα τὰ ἐνδύματά μου καὶ ἐσκεπτόμουν νὰ τὸν ἀφήσω μόνο του. Ὁ κλέφτης δὲν εἶναι σωστὸς νὰ εἶναι κοντὰ σὲ ἔνα ἔντιμο νέο, γιατὶ εἶναι κίνδυνος νὰ δυσφημήσῃ τὴν ὑπόληψή του μὲ τὴν παρουσία του!

Ἐπίστευα, δτι γρήγορα θὰ ἀνελάμβανε τὶς αἰσθήσεις του· δσο γιὰ τὴ φροντίδα νὰ στεγνώσῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὶς δυνάμεις του, εὐχαρίστως θὰ τὴν ἄφηνα σὲ ἄλλους, γιατὶ δὲν ηὔξεσα ἄνθρωπον πιὰ ἐπιθυμητός. Άλλὰ ὁ Μενεκράτης ἔξακολουθοῦσε νὰ εἶναι λιπόθυμος. Ἡταν ἀνάγκη λοιπὸν νὰ τὸν ἐπαναφέρω στὴ ζωή.

Καὶ δμως ἡ ὕδρα τοῦ σχολείου πλησιάζει...Τί νὰ κάνω!

Τοῦ βγάζω γρήγορα γρήγορα τὰ φορέματα καὶ ἀρχίζω νὰ τοῦ κάνω τεχνητὴ ἀναπνοὴ καὶ ἐντριβές, ἀφοῦ, ἐννοεῖται, τὸν ἔβαλα πρῶτα μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω, νὰ βγάλη τὸ νερὸ ποὺ είχε πιεῖ. Σὲ λίγο ἀνοίγει τὰ μάτια του, μὲ ἀνεγνώρισε καὶ εἴπε μὲ σιγανή φωνή:

—Ἐσύ! Ἐσὺ εἶσαι, Θεοφιλίδη, ποὺ μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή! "Α, τί ὠραία!... Πόση χάρη σοῦ χρεωστῶ!....

Δὲν ἔκρατήθηκα· δίχως νὰ τοῦ ἀπαντήσω, τοῦ δεύχνω τὴ μισητὴ σανίδα, ποὺ ἔκυμάτιζε σχεδὸν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, καὶ ἔπειτα τὸν οὐρανὸ ψηλά.

Δάκρυα καταβρέχουν τὸ πρόσωπό του.

—Συγχώρησέ με, Θεοφιλίδη! Συγχώρησέ με! Δὲν θὰ τὸ ξανακάνω. Μετανοῶ μὲ δῆλη μου τὴν καρδιά· σοῦ τὸ δρκίζομαι, δὲ θὰ ξαναγράψω, δ ἀνόητος, δ κακός.... "Ηθελα νὰ σὲ προσβάλω καὶ σὺ μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή, τοῦ ἔχθροῦ σου, τοῦ συκο-

φάντη σου! Συγχώρησέ με!... Σοῦ χρεωστῶ μεγάλη χάρη!
ελεγε.

— Έγώ δὲν ἔκαμα τίποτε γιὰ σένα, γιὰ νὰ μοῦ χρεωστᾶς
χάρη, εἶπα· τὸν ἑαυτό μου εὐχαρίστησα· ἔκαμα τὸ καθῆκον
μου.

(Διασκευὴ N. A. Κουτοπούλου)

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι στή δουλειά τους. Τού! Τού! Τού! άκουστηκε στήν ακρη τοῦ χωριοῦ ή σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτικοῦ διανομέως.

‘Ο κύριος Βασίλης είναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χωριῶν. Παιάνει τὰ γράμματα, ποὺ ἔχονται στὸ ταχυδρομεῖο τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στήν πέτσινη σάκκα του καὶ μὲ τὸ φαβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξεκινᾶ γιὰ τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα—ἀρχισε νέος καὶ ἔγινε γέρος—κάνει τὴν ἴδια δουλειὰ μὲ τὴν ἴδια καλὴ καρδιά. Πουθενὰ δὲν κάθεται πάντοτε είναι βιαστικός, γιὰ νὰ προφθάνῃ. Δουλεύει, μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανείς, σὰν τὸ χρονόμετρο φολοῦ. Είναι πάντα ὑγιής, λέτε καὶ ἔχει κάνει σύμφωνο φιλίας μὲ τὴν ἀρρώστια. Γνωρίζει μὲ τὸ ὄνομά τους ὅλους καὶ είναι φίλος ὅλων.

‘Άλλὰ τώρα, ποὺ είναι πόλεμος μὲ τοὺς Ιταλοὺς καὶ τοὺς Γερμανούς, μὲ λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύριο Βασίλη. Τὰ παλληκάρια είναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωρὶ τὸν περιμένει μὲ ἀγωνία—καλή του ὥρα—γιὰ νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά τους καὶ νὰ στείλουν καὶ ἐκεῖνοι τὰ δικά τους.

Στὰ Λουσικὰ δ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλὴ δουλειά. Μόλις είναι 11-12 χρόνων καὶ ὅμως πολλὰ λόγια δὲ λέει σὰν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, ποὺ δὲν ξέρουν, στὰ παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν είναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφῃ συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρνει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησή του νὰ ἔξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲ λέει «δχι» ποτέ του· πάντα «ναι» καὶ μὲ χαμόγελο. Τὴν ὥρα ποὺ γράφει, σκέψη ἄλλη δὲν ἔχει παρὰ νὰ εἰπῇ στὸ χαρτὶ καθαρὰ καὶ ξάστερα τὶς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλὴ δουλειά, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρώτῳ καθισμένος στὸ γραφεῖο του, ἔνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ἵκανοποίηση· προσέφερε καὶ αὐτὸς μία μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἀν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμή.

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως. Ἐγραφε πιὰ τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νεόπαντρη, ἔγραφε στὸν ἄνδρα της, ποὺ είναι στὸ μέτωπο:

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καῦμενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ποὺ εἴμαστε δυὸ γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμη. Μέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ φυλάγη καὶ νὰ δώσῃ δ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἰταλούς...

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, δταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ διεύθυνση καὶ ἔτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἄλλὰ

ή Μόσχω ἔκείνη τὴ στιγμὴ φάνηκε, ὅτι κάτι ἔξεχασε καὶ ἥθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. "Ἐβγαλε μὲ προσοχὴ ἔνα κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του, τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

—Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώ-

στα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δυὸ φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ντροπή, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἐστελνε τὴν ἴδιοχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

‘Ο κύριος-Βασίλης, δύταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκαλημέρισε δλους καὶ δλες. “Ανοιξε τὴ σάκκα του, ἐμοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιᾶς σὲ γέρους καὶ γυναικες, ποὺ περίμεναν, καὶ πήρε δσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατευόδια συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

“Αλλαξε δυὸ θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρό του συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο τους, ξαναχαιρέτησε μὲ τὴν καρδιά του καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του.

“Αρχισε τότε ὁ μικρὸς γράμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἔνα ἔνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοί του δὲν εἶχαν μεταξύ τους μυστικά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἵδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρές καὶ τὶς λαχτάρες.

“Οταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράση: «.... Πὲς χαιρετίσματα σὲ δλους, στὸν μπάρμπα - Γιώτη, τὴ θειά-Βασιλική, τὴν Ντίνα...τόν...τόν...τήν...τήν...» τὰ δάκρυα ἐπλημμύριζαν τὰ μάτια δλων ἐκείνων, ποὺ ἀκουγαν τὸ δνομά τους. “Εκλαιαν παραπονεμένα καὶ δσοι δὲν ἀκουγαν, δπως ἔκλαιαν ἀπὸ χαρὰ κι ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, δπως κι δλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὔτὸς δμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καῦμοὺς καὶ χαρές, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια ἐγύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἄνοιξαν, ἀλλὰ ἐλειπαν οἱ χαρές. ‘Ο βραχγνὰς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε στὰ στήθη τῶν Έλλήνων.

Τί Ηρθε δύμως κάποτε ή εύλογημένη ἔλευθερία καὶ τὸ χωριό ἀνέπνευσε, δῆπος ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἄνοιξαν καὶ οἱ θύραις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀρχισαν νὰ ἔρχωνται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ἔνειτευμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλυτοι ἐποδέθηκαν. Καὶ ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε μέρα γιὰ δύσους δὲν ἔρχουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωρισθῆ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

Ἐνα πρώτι παρέδωσε στὸν κύρο - Βασίλη καὶ ἔνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖο του, ποὺ ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; τί τάχα νὰ γύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρο - Βασίλης ἔπαιρνε ἔνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Παραξενεύθηκε· δὲν εἶχε κανένα ἑκεῖ, οὔτε συγγενῆ οὔτε φύλο. Ποιός λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε;

Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλο, ἵσως γιὰ κανέναν ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἄνοιξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελλο. Ἐβαλε τὰ γυαλιά του καὶ διάβασε:

‘Αγαπητέ μας κύρο - Βασίλη,

‘Ο Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ μάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾶς, γιὰ νὰ πηγαίνης τακτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες, ποὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρο - Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἔνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

‘Ο Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου....

‘Ο κύρος - Βασίλης τὰ ἔχασε. “Εκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἰπε:

— “Α ! τὸ καλὸ παιδί. ”Α ! τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐπέρασε ὁ κύρος - Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ Λουσικά γιὰ τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν ἀλλὰ ἦταν ἀγνώριστος, σωστὸς Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἔως τὰ πόδια, μὲ τὴν δλοκαίνουργη φορεσιὰ καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. ‘Ο ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴ δερμάτινη σάκκα του μὲ 4 διαμερισματάκια.

“Οταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσμένος λέγοντας:

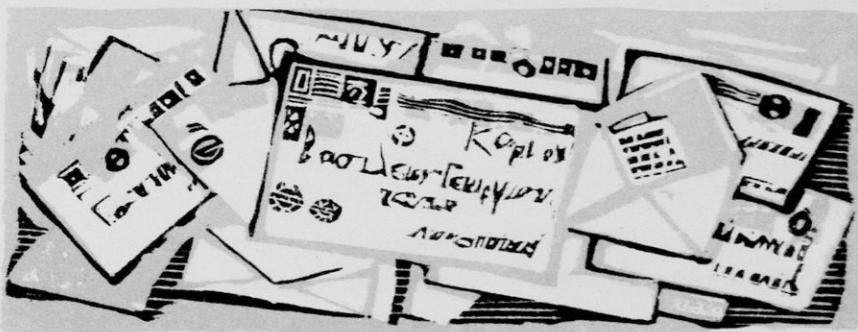
— Παιδί μου, ἐσὺ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γεροκουρελή. ‘Ο Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκύψῃς ἔχεις μεγάλη καρδιά !

‘Ο Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλησαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Καὶ ὅταν ἐρωτούσαν τὸν κύρο - Βασίλη, ἐκεῖ ποὺ ἐμοίραζε τὰ γράμματα στὰ ἄλλα χωριά, ποὺ βρῆκε τὴν ώραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο :

— Τί νομίζετε! ἔχω καὶ ἔγῳ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ἔδω. Είναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

N. A. Κοντόπουλος

O I XΩΡΙΑΝΟΙ

Όλοι μας γνωρίζόμαστε από άνηλικα παιδιά·
μὲ τὸ μικρό του τ' ὄνομα ἔνας τὸν ἄλλον κράζει.

Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλουμε κλειδιά,
ξέρει καθένας στ' ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζῃ.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζουμε νερὰ
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζουμε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ' ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ' ὅλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; Ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριὸ
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ώς πέρα.

Θάνατος; Ὄλοι θλιβεροί· κι ἀπ' τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἡ καμπάνα μας τὸν βάφει τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἔξωπορτες ἡ καλωσύνη ἀνοῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ

[τὴν τρούπα·

κι ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῆ, γιορτὴ-καθημερνή,
θὰ βρῇ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ' τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς
[πικρούς,

μέσ' στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ἔμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομῆλο....

«Πρωινὸ ξεκίνημα»

Γεώργιος Ἀθάνας

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΟΙ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΙΚΕΣ

Βρισκόμαστε στήν άρχη του Μαΐου. Ή μικρή κοιλάδα, ή κατάφυτη άπό μουριές κι άλλα δπωδοφόρα δένδρα, έχει ζωηρή κίνηση. Νομίζει κανεὶς πώς έχει γύρω του μιὰ μεγάλη μυρμηγκοφωλιά.

„Ανδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀνεβασμένοι στὰ δένδρα μα-

ζεύουν τὰ μουρόφυλλα τὶς πρωινὲς καὶ τὶς ἀπογευματινὲς ὕ-
ρες, γιατὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὕτε δροσισμένα ἀπὸ τὴν νύκτα
οὕτε ζεσταμένα ἀπὸ τὸ μεσημέρι. "Αλλοι διδηγοῦν τ' ἄλογα
φορτωμένα μὲ τὰ μουρόφυλλα μέσα σὲ σακκιὰ γιὰ τὸ χωριό,
ποὺ βρίσκεται στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ. Τὰ παιδιά ἀρπά-
ζουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀνεβοῦν καὶ σὲ κάποιαν ἀγριομουριά,
γιὰ νὰ φᾶν τὰ νοστιμώτατα μοῦρα τῆς. Οἱ μητέρες πολλὲς
φορές τοὺς φωνάζουν νὰ μὴν παραφᾶν, γιατὶ θὰ χαλάσουν τὸ
στομάχι τους. Καὶ τὸ τραγούδι ἀκούεται χαρούμενο, χωρὶς ἡ
ἔργασία νὰ σταματάῃ οὕτε στιγμή.

Μέσα στὰ σπίτια δὲ βρίσκουν ἡσυχία. Μόλις κατορθώ-
νουν καὶ κοιμοῦνται λίγες ὕρες τὴν νύκτα. Τὰ κουκούλια εἶναι
τώρα «τῆς μεγάλης», ἔχουν δηλαδὴ ἄλλαξει τὸ τέταρτο καὶ
τελευταῖο ὑποκάμισό τους. Ἀπὸ μικροσκοπικὰ μαμοδάκια,
ποὺ πρωτοβγῆκαν ἀπὸ τὸν κουκουλόσπορο, εἶναι τώρα κάτι
σκουλήκια σχεδὸν σὰν τὸ μικρὸ δάκτυλο τοῦ χεριοῦ. Κάθε
δικταήμερο ἄλλαζαν κι ἀπὸ ἓνα ὑποκάμισό τους. Κι ἔτσι ἀπὸ
μαμούδι ἔγιναν ἀσπράδι, δευτεράκι, τριτάκι, καὶ τώρα «τῆς
μεγάλης». Στὴν ἀρχὴ μόνη ἡ γιαγιά ἐπαρκοῦσε νὰ μαζεύῃ τὰ
μπουμπούκια καὶ νὰ τρέφῃ τὰ λίγα «καρτέλια», δπου εἶχαν
βάλει τὸ μαμούδι. Σιγὰ σιγὰ δύως στήθηκαν οἱ «καλαμω-
τές», λίγες στὴν ἀρχή, ἐπτὰ τώρα γιὰ τὸ κάθε κουτί τὸν κου-
κουλόσπορο τῶν 25 γραμμαρίων.

Μερικὲς πολυμελεῖς οἰκογένειες τρέφουν καὶ πέντε καὶ
έπτα κουτιὰ κουκουλόσπορο. "Έχουν δηλαδὴ στήσει τριάντα
πέντε ἥ σαράντα ἐννέα καλαμωτές. Καὶ γιὰ τὸ κάθε κουτὶ
χρειάζονται ἐπτακόσιες ὡς ὀκτακόσιες ὀκάδες μουρόφυλλα. Κι
ἀπὸ αὐτὰ οἱ πεντακόσιες καὶ ἑξακόσιες ὀκάδες θὰ ξοδευθοῦν
τὸ τελευταῖο ὀκταήμερο. "Έχουν δίκιο λοιπὸν οἱ κουκουλοτρό-
φοι νὰ λένε πώς «δὲν ἀδειάζουν νὰ φᾶνε ψωμί». Μάζεμα

τῶν φύλλων, τέσσερα ταῖσματα τὸ εἰκοσιτετράωρο, διατήρηση τῆς καθαριότητος καὶ τῆς σταθερῆς θερμοκρασίας, τοὺς ἀπασχολοῦν δλη τὴ μέρα, πολλὲς δρες τὴ νύκτα.

"Αν σὲ καμιὰ οἰκογένεια δὲν προσέξουν τὸ κουκούλι εἴτε ἀπὸ τεμπελιὰ εἴτε ἀπὸ ἄγνοια, πᾶν οἱ κόποι τους χαμένοι. "Αν δὲν τὰ ἀραιώσουν ἀρκετὰ ἢ ἂν δὲ βγάλουν τὴν «ἀφουσιά», τὰ ὑπολείμματα δηλαδὴ τῆς τροφῆς τους, ξαφνικὰ τὰ βλέπουν νὰ ἀδιαθετοῦν καὶ σὲ λίγο νὰ κιτρινίζουν καὶ νὰ ψοφοῦν. 'Άλλοι μόνο στὴ νοικοκυρά, ποὺ θὰ ταΐσῃ τὸ κουκούλι τῆς μὲ νοτισμένα ἢ ἀναμμένα φύλλα. "Αν εἶναι ὁ καιρὸς ἀκατάστατος, μὲ τὸ κρύο πρέπει ν' ἀνάβῃ τὸ τζάκι καὶ νὰ θερμαίνη τὸ σπίτι, μὲ τὴ ζέστη πρέπη ν' ἀνοίγουν τὰ παράθυρα. "Αν εἶναι καλὸς ὁ καιρός, τότε εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη ἡ κουκουλοπαραγωγή.

Οἱ χωριάτες ἔχουν καὶ τὰ προγνωστικά τους γιὰ τὰ κουκούλια. Προσέχουν τὸν καιρὸν ἄλλοι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κι ἄλλοι τὴ Μεγάλη Παρασκευή. "Αν εἶναι ξαστεριὰ ἢ ἂν ταξιδεύουν τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, τὰ κουκούλια θὰ φᾶνε δλα τὰ φύλλα κι οἱ ἄνθρωποι θὰ τρέχουν σὰν τὰ σύννεφα νὰ τὰ μαζεύουν. Θὰ ἔχουν δηλαδὴ καλὴ κουκουλοπαραγωγή. "Αν δμως εἶναι τὰ σύννεφα ἀκίνητα ἢ ἂν βρέχῃ, τὰ φύλλα θὰ μείνουν ἀφάγωτα κι οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ τρέχουν νὰ τὰ μαζέψουν. Θὰ ἔχουν δηλαδὴ κακὴ παραγωγή.

'Απὸ ἀρκετὲς μέρες ἔχουν μαζέψει ἀπὸ τὸ λόγγο τὸ «κλαδί», ἔνα εἶδος θυμαριοῦ. Τὸ ἔξηραναν, ἐτίναξαν τὰ ξερά του φύλλα καὶ στοιβαγμένο τὸ ἔχουν ἔτοιμο γιὰ τὸ «κλάδωμα», ποὺ θὰ γίνη στὸ τέλος τοῦ ὀκταημέρου. Τότε θὰ τὸ βάλουν σὲ σταυρωτὲς σειρὲς ἀπὸ τὴ μιὰ καλαμωτὴ ὡς τὴν ἄλλη, καθὼς εἶναι τοποθετημένες ἐπανωτὰ στὴ «στασιά». Τὰ σκουλήκια θὰ ἔχουν γίνει «μεταξάδες», δὲ θὰ ἔχουν πιὰ δρεξη γιὰ

φαῖ καὶ θ' ἀναζητοῦν θέση, γιὰ νὰ πλέξουν τὰ κουκούλια τους.

“Οταν ἀποτελειώσῃ τὸ «κλάδωμα», θὰ βάλουν αὐγὰ στὶς καλαμωτὲς καὶ θὰ φίξουν χαλίκια στὰ κεραμίδια. Αὕτα σημαίνουν πῶς εὑχονται οἱ κουκουλοτρόφοι νὰ γίνουν τὰ κουκούλια μεγάλα σὰν αὐγὰ καὶ νὰ τρέξουν οἱ «μεταξάδες» νὰ ἀνέβουν στὸ κλαδί, δπως τρέχουν τὰ κατσίκια νὰ βοσκήσουν, ὅταν τὰ πετροβολήσῃ ὁ βοσκός. Γιατί, ἐνῷ πᾶνε ὅλα καλὰ ώς

αὐτὴ τὴν ὥρα, καμιὰ φορὰ δυστυχῶς ἀρρωσταίνουν ξαφνικὰ οἱ «μεταξάδες» καὶ πᾶν κόποι κι ἔξοδα χαμένα.

Τί χαρὰ στὰ σπίτια καὶ σὲ ὅλο τὸ χωριό, ὅταν εἶναι πετυχημένα τὰ κουκούλια κι ἔλθῃ τὸ τρύγημα δέκα πέντε μέρες ἔπειτα ἀπὸ τὸ κλάδωμα. Τὴν μιὰ μέρα στὸ ἔνα σπίτι, τὴν ἄλλη στὸ ἄλλο, γέλοια καὶ τραγούδια συννοδεύουν τὴν εὐχάριστη καὶ ξεκούραστη τώρα ἐργασία τοῦ τρυγήματος. Οἱ νοικοκυραῖοι λογαριάζουν πόσες ὀκάδες θὰ πουλήσουν καὶ πόσα χρή-

ματα θὰ εἰσπράξουν. Οἱ νοικοκυρὲς σκέπτονται πόσες ὁργυὶες κουκουλάρικο ἥ μεταξωτὸ θὰ ύφάνουν. Μικροὶ καὶ μεγάλοι θὰ φορέσουν ὀραῖα καλοκαιρινὰ ροῦχα καὶ τὰ κορίτσια θὰ φτιάξουν ὀραῖα σεντόνια κι ἐργόχειρα μὲ τὸ μεταξωτὸ πανί.

Πολλὰ χωρὶα τῆς Δυτικῆς Θράκης καὶ τῆς Πελοποννήσου ἔχουν τὰ κουκούλια γιὰ τὸ σπουδαιότερο εἰσόδημά τους. Καὶ στὴν Ἀθήνα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια ἔχουν γίνει μερικὰ ἐργοστάσια μεταξωτῶν, ποὺ τὰ θαυμάζουν κι οἱ ξένοι γιὰ τὴ στερεότητα καὶ τοὺς θαυμάσιους χρωματισμούς τους. Πολλοὶ Εὐρωπαῖοι κι Ἀμερικανοὶ περιηγηταί, ὅταν γυρίζουν στὶς πατρίδες τους ἀγοράζουν ἑλληνικὰ μεταξωτά. Τελευταῖα ἀρχισαν νὰ λειτουργοῦν στὴν πατρίδα μας καὶ σηροτροφικὲς σχολές, ὅπου ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μάθῃ πῶς νὰ καλλιεργῇ ἐπιστημονικὰ τὰ κουκούλια. Κι ὅσοι κουκουλοτρόφοι φοιτοῦν σὲ τέτοιες σχολές, εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένοι πῶς θὰ κερδίζουν κάθε χρόνο περισσότερα χρήματα.

Γεώργιος Καλαματιανός

ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἐργάτιδες. Είδατε ποτέ σας κυψέλη μὲ μέλισσες; Ἀκούσατε τὸ χαριτωμένο βόμβο τους; Τὶς εἴδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ἀκούραστες; Γευθήκατε τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τους, ποὺ εἶναι γλυκὺ καὶ ἀρωματικό; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναικες; Μάλιστα, γυναικες, ἔκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων!

Πρωὶ πρωὶ οἱ ἐργάτιδες, 80-100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμιὰ προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἄγου-

ροξυπνήματα και φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τὴ γύρη νὰ κάμουν τὶς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριὲς ἀκόμη, μὲ πτερὰ σχισμένα και σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο δὲ θάνατος σταματᾷ τὴν ἔργασία, ἀλλὰ και αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστιες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, δπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἔργασία των ἔχει μεθοδικότητα και τάξη. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἥλικία και τὴν πεῖρα τους ἔργάζεται ἡ κάθε μιά. Οἱ μικρὲς και τὴν ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ και τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπι γύρη, και τέλος οἱ πολύπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ και πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος! Ἀλλες τὶς τρῶνε τὰ πουλιά, ποὺ τὶς βρίσκουν πολὺ νόστιμες, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία και ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καῦμένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα ὑλικά τους.

Ἡ κυψέλη μὲ τὶς κηρῆθρες κλπ. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, ποὺ μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες και μηχανικοὶ μποροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μὰ γενικὴ καθαριότητα, ποὺ θὰ τὴ ζήλευε και ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω, τὸ ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, πτερά, ἔυλαράκια, χώματα, ἄμμο, ψόφια ἡ ζωντανὰ ζωύφια. Ἀνθρώπινο σπίτι μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ!

Ἄν τύχη και δὲν τοὺς φανῇ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἔνα παχὺ στρῶμα ἀπὸ κερί, ποὺ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλισθοῦν, και τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο και ἡ διαιρεση τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφω-

να μὲ τὶς ἀνάγκες, ποὺ ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, ποὺ θὰ διαμείνουν. Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ παιδιά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως λησμονήσαμε τίποτε; "Α, ναὶ τὶς ἀποθήκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχήτε δύμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποὺ θὰ κτισθοῦν!"

"Ολες οἱ πράξεις τους σὲ ἔνα μόνο σκοπὸν ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἔξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία τους, τὴν πατρίδα τους. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

"Ἄν π.χ. κανένα ζῶο, ποντικός, σαλίγκαρος κλπ. μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσίες εἶναι μεγάλες, δὲ παρείσακτος δύπωσδήποτε θὰ φονευθῇ. Ἄλλὰ τί θὰ γίνη ἔνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγοντα μὲ ἔνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀργώστιες μὲ τὴν ἀποσύνθεσή του!

"Η Σπαρτιατικὴ πολιτεία, δύπος ξέρομε, ήθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ύπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸν τὸν ἀνικάνοντα τὸν ἔρωτα στὸ βάραθρο. Η κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι, γιὰ τὴν κοινὴ εύτυχία· γι' αὐτὸν —ποιός ξέρει μὲ πόση λύπη τὸν!— δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τὸν ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά τους. Ετσι βλέπομε, ὅταν μιὰ μέλισσα γεννηθῇ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῆ βαριά, νὰ ἔχουν τὴν μεγάλη σκληρότητα, τὴν δικαιολογημένη ἀπὸ τὸν νόμους τους, νὰ τὴν φύγουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφῆνες σὲ ἐποχὴ πείνας.

Καὶ δύμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τὸν ἀχρήστους τῆς

ζωῆς, εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποὺ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μιὰ μέλισσα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῆ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴ βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸ δικό τους κίνδυνο, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρό, μὲ θυσία τῆς δικῆς τους ζωῆς, νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τους.

Μὲ τὸν ἵδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσίᾳ θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος, νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύῃ. Ἀλλες θὰ θυσιάσουν τὴ ζωή τους, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν εἶναι οἱ στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδας τους· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τους μὲ μέλι, γιὰ νὰ τὸ γλιτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἵδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἀνθρώποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; Ἀλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο ὡς στρατιῶτες, καὶ ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

Ολοι ὅμως ἔρωμε, ὅτι οἱ ἀνθρώποι συνεννοοῦνται μεταξύ τους στὶς δύσκολες αὐτὲς στιγμὲς μὲ τὸ οραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες, καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνο τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ δὲν εἶναι ἔνα μυστήριο, ποὺ οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως, ποὺ εἰδαμε, καὶ ἀπειρα ἄλλα, βεβαιώνουν, ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν τὸ δικό τους τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ βασίλισσα. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μιὰ πολιτεία τῶν

Λοκρῶν. Δηλαδὴ σ' ἔκείνη, τὴν παλιά, ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναικεῖς, σ' αὐτῇ τῶν μελισσῶν κυβερνᾶ ἡ γυναίκα, μιὰ μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει Μάνα, ἡ ἐπιστήμη βασίλισσα.

Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μιὰ κυψέλῃ. Σὲ μιὰ μόνο μέρα τὴν ἄνοιξη μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἀν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος τους εἶναι δυὸς καὶ τρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, ποὺ τὰ γέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάνα ἀπὸ ὅλο τὸ ζωικὸ βασίλειο, ποὺ ἔχει τί παιδιὰ θὰ κάμη, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾶ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴν βασίλισσα τὸ μελίσσι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Καὶ ὅταν τὴ χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἀνθρώπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοι τους εἶναι ἵσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴ μητέρα τους.

Τὴ γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴ γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοί της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δεῖξουν τὴν ἀγάπη τους.

Κανένας βασιλεύς, καὶ ὁ πιὸ ἔνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἴκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲ δοκίμασε ἀπὸ τὸ λαό του τόση ἀφοσίωση. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς πρὸς τοὺς νόμους, ἀναρχικούς εἶναι οἱ πιὸ ἴδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἴδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες, ὀλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ

δείχνουν μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἐν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὑστερα ἀπὸ δρες, τῆς γινεται ἀληθινὴ ἀποθέωση. Μόνο τὰ «ζήτω» δὲν ἀκούονται, πού, ἂν ξέραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἵσως νὰ τὰ ἀκούαμε.

Οταν θελήσῃ νὰ φάγη, δλες σπεύδουν νὰ παραμερίσουν, γιὰ νὰ φθάσῃ μὲ δῆλη τὴν ἄνεσή της στὶς κηρηθρες, τῆς προσφέρουν τὴν τροφὴ καὶ τὴ θωπεύουν μὲ τὶς κεραῖες τους, δπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, δταν πίνη τὸ γάλα του!

Ἀκόμη καὶ δταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη, οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲ θ' ἀφήσουν νὺ μπῆ στὴν κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Καὶ ἂν μπῆ κρυφά, τότε ἀλλοίμονό της. Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακή, καὶ ἡ θύρα δὲ θ' ἀνοίξῃ, παρὰ δταν πεθάνη, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτῶμα της!

Ἄλλὰ καὶ ἀν εἶναι τελείως πιὰ ἄγονη καὶ ἀχρηστη γριά, καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲ θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴ φρουροῦν ἀπὸ τὴν δομὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιξήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μιὰ τρυφερὴ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση, ποὺ ποτὲ δὲ θὰ δοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα, λογικὰ καὶ ἄλογα. Ποτὲ ἡ βασίλισσα μάνα δὲ θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καμπυλωτὸ κεντρό της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπήκοο της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτὲ μέλισσα δὲ θὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἵσιο κεντρό της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάνα της!

Αποικίες. Ή γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, δπως εἴπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπήκοοι πληθύνονται γρήγορα. Άλλὰ δ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲ χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· καὶ δμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ· Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ δ, τι γινόταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες!

’Αλλὰ ποιὰ διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασιλισσα ὁδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἔπιτυχία.

”Ενα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασιλισσα, ἀκολουθούμενη ἀπὸ ἔνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἑστία, γιὰ νὰ εῦρῃ νέα. Καὶ αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἑσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου εῦρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἔνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη βασιλισσα, ποὺ δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίσῃ σὲ ἔνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρω της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες καὶ ἔτσι σηματίζεται ἔνας ὅγκος κρεμασμένος, ποὺ μοιάζει σὰ μεγάλο κυδώνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

”Αν τύχη καὶ δὲν ἴδη κανεὶς τὸ σμῆνος καὶ τὸ πιάση, θὰ ξαναφύγῃ αὐτό, γιὰ νὰ εῦρῃ καμιὰ κουφάλα ἢ καμιὰ σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. ’Αλλὰ συνήθως κάποιος μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ’ ἐκεῖ, θὰ τὸ ἴδη καὶ θὰ τρέξῃ νὰ φέρῃ ἔνα καλάθι, νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἐπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Καὶ ἀρχίζει τώρα νέα ζωή, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γονιμότητα, τάξη, στοργή, σεβασμό.

’Αλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲ μένει ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. ’Η ἀγαθὴ βασιλισσα ἔχει προνοήσει καὶ γι’ αὐτό. ”Εχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες, καὶ μιὰ ἀπ’ αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ θ’ ἀνεβῆ στὸ θρόνο τῆς βασιλισσας, προικισμένη μὲ ὄλες τὶς ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοινωνία τῶν μελισσῶν.

N. A. Κοντόπουλος

ΤΙ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΕΝΑ ΕΛΑΤΟ

Στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ ἐγεννήθηκα μὲ πολλὰ ἄλλα ἀδέλφια μου. Ἀπ' ὅλα δῶμας μόνο δυὸς ἔζησαμε. Δὲ θυμοῦμαι τί ἀπόγιναν τ' ἄλλα, γιατὶ ἡμουν πολὺ μικρό. Μπορεῖ νὰ τὰ ἔφαγαν ἢ νὰ τὰ ἐπάτησαν τὰ πρόβατα, δταν ἤταν πολὺ μικρά. Μπορεῖ νὰ τὰ ἔπνιξε καμιὰ νεροποντή. Θυμοῦμαι μόνο,

πώς έμένα μ' ἐπροστάτευε ἔνας θάμνος ἀγκαθωτός. Μ' ἐκρατοῦσε φιλόστοργα στὴν ἀγκαλιά του, σὰ μάνα τὸ μικρό της. Αὐτὸς φαίνεται μ' ἐπροφύλαξε ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ τὶς νεροποντές.

Κι ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα κι ἐπέρασα τὸν προστάτη μου θάμνο.

Ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα καὶ ἥμουν εύτυχισμένο. Ὁ χειμώνας μ' ἐστόλιζε μὲ τὸ ἄγνὸ χιόνι του. Κι δταν ἔβγαινε δ ἥλιος, κάθε ἀκτίνα του γινόταν ἐπάνω στὸ χιόνι χίλια, μύρια διαμάντια. Καμιὰ βασίλισσα τοῦ κόσμου δὲν ἐφόρεσε τόσα διαμάντια, ὅσα ἔγω. Καὶ τὴ γλυκειὰ τὴν ἄνοιξη πολλὲς φορὲς δ κότσυφας ἐκαθόταν στὰ τρυφερὰ κλαδιά μου κι ἔξαπολούσε τὸ μουσικὸ κελάδημά του στὸν καθαρὸ οὐρανό.

Δίπλα μου ὑψωνόταν ἔνας πελώριος ἔλατος, ποὺ εἶδε νὰ περνοῦν ἀπὸ πάνω του ἕκατὸ χειμῶνες. Μὲ τὸ γιγάντειο ἀνάστημά του καὶ μὲ τὴν πυκνή του φυλλωσιὰ μ' ἐπροφύλαγε ἀπ' τὸ βροιά. Καὶ πάρα πέρα ἔζοῦσε τ' ἀδελφάκι μου, τρυφερὸ κι εύτυχισμένο σὰν κι ἐμένα. Ὅταν τὸ ἀεράκι ἔπαιζε μὲ τὰ σουβλερὰ φύλλα μας, ἐτραγουδούσαμε τὸ ἴδιο τραγούδι, μὰ δὲν μπορέσαμε ποτὲ ν' ἀνταμώσωμε τὰ κλαδιά μας καὶ νὰ φιληθοῦμε. Ὅταν θὰ μεγαλώναμε σὰν τὸν πατέρα μας, θὰ εἴμαστε αἰώνια ἀγκαλιασμένα κι εύτυχισμένα.

Ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα καὶ ἥμουν εύτυχισμένο.

Μιὰ μέρα, ποὺ ὁ χειμώνας μ' εἶχε στολίσει μὲ πυκνό, ἄγνὸ χιόνι κι δ ἥλιος ἔρριψε ἀπάνω μου σωρὸ τὰ διαμάντια, ἐπλησίασε ἔνας ἄνθρωπος κρατώντας στὸ χέρι του ἔνα κοφτερὸ καὶ γναλιστερὸ πρᾶγμα.

Ἄθελα κάποιος κρύος φόβος μ' ἔπιασε, σὰν κάτι κακὸ νὰ προαισθάνητα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μοῦ φάνηκε κακός. Ἀμέσως τίναξε μὲ δυνατὰ κι ἄγρια κτυπήματα τὰ διαμάντια

ἀπὸ πάνω μου, τσαλαπάτησε τὸ θάμνο, καὶ αἰσθάνθηκα τὸ κρύο σίδερο νὰ σχίζῃ τὸν τρυφερὸ κορμό μου.

Δὲ χρειάσθηκε πολὺ κόπο. Μὲ τέσσερα πέντε κτυπήματα μ' ἐσκότωσε. Δὲν ἔφυγε δῆμος ἀμέσως οὔτε ἡ φρεσκάδα τῶν φύλλων μου, οὔτε ἡ μυρωδιά μου, ποὺ εἶναι σὰ βάλσαμο.

Μ' ἄρπαξε ἀπ' τὸ βουνό, ἀπ' τὸν πατέρα μου, ἀπ' τὸν ἀδελφό μου, καὶ μ' ἔστησε ὁρθὸ σ' ἓνα μεγάλο σαλόνι.

'Αντὶ γιὰ χιόνια, ἀπλωσαν στὰ φύλλα μου βαμβάκι· κι ἀντὶ γιὰ διαμάντια, κρέμασαν ἀπ' τὰ κλαριά μου κοῦκλες καὶ παιγνίδια.

"Ενα βράδυ, ἄναψαν μέσα στὸ σαλόνι πολλὰ φῶτα. Μὰ δὲν ἦταν τὰ φῶτα αὐτὰ οὔτε σὰ δυνατὸ φῶς τοῦ ἥλιου, οὔτε σὰ γλυκὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Γύρω μου μαζεύθηκαν πολλὰ παιδάκια κι ἐτραγουδοῦσαν κι ἐχόρευαν, μὰ τὰ τραγούδια τους δὲν ἦταν σὰν τὸ κελάδημα τοῦ κότσυφα, οὔτε σὰν τὸ λάλημα τῆς φλογέρας τοῦ τσοπάνη. 'Ο ἀέρας ἦτανε ζεστὸς κι ἐμύριζε ἀλιώτικα. Οἱ μυρωδιὲς αὐτὲς δὲν ἦταν οὔτε σὰν τὴ μυρωδιὰ τὴ δική μας, οὔτε σὰν τὴ μυρωδιὰ τῶν ἀγριομενεξέδων, ποὺ ἀνθούσανε μέσα στὸ θάμνο κουμμένοι.

"Ω! τί ζεστὸς καὶ τί ἀσφυκτικὸς ἀέρας! Ποῦ τὸ δροσερὸ ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ καὶ ποῦ ὁ καθάριος βοριάς!

'Απὸ τὸ κλειστὸ τζάκι ἐφαινόταν στὸν οὐρανὸ ἔνα ἀστεράκι. Αὐτὸ μόνο μοῦ ἐθύμιζε τὴν παλιὰ ζωὴ μου στὸ δάσος. 'Εκεῖ τὴν νύκτα εἶχα συντροφιὰ τ' ἀμέτρητα ἀστέρια τ' οὐρανοῦ. Καὶ τ' ἀστεράκι αὐτὸ ἐφαινόταν σὰ νὰ μὲ παρηγοροῦσε στὸ θάνατό μου. Εύτυχισμένο ἀστέρι, εἶσαι πολὺ ψηλὰ καὶ δὲ σὲ φθάνει τὸ ἀνθρώπινο χέρι!

Τὰ παιδάκια τραγουδοῦσαν κι ἐχόρευαν καὶ λαμπερὴ χαρὰ ἦταν στὰ πρόσωπά τους. Αὐτὰ τ' ἀγαποῦσα καὶ τὸ εἶχα παρηγοριά, ὅτι δὲ θάνατός μου τοὺς προξενοῦσε εύτυχία. Δὲν

ἀγαποῦσα ὅμινος καὶ τοὺς μεγάλους, ποὺ ἐτριγύριζαν γύρω μου, γιατὶ ἡταν μεγάλοι σὰν κι αὐτόν, ποὺ μ' ἐσκότωσε στὸ δάσος.

Τέλος, ἦλθε μιὰ στιγμή, ποὺ μ' ἐγύμνωσαν ἀπ' τὰ στολίδια μου καὶ τὰ ἔμοιόρασαν στὰ παιδιά. Τὰ τραγούδια λίγο λίγο ἔπαψαν, οἱ ἄνθρωποι ἔνας ἔνας ἔφυγαν, τὰ φῶτα ἔσβησαν κι ἔμεινα ὀλομόναχο στὸ σαλόνι τὸ σκοτεινό.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ βρέθηκα πεταμένο στὴν αὐλὴ μαζὶ μὲ τὰ σκουπίδια.

"Ἄχ, γιατί. ὁ κακὸς ἄνθρωπος νᾶρθη στὸ δάσος καὶ νὰ μὲ κόψῃ; Γιατί νὰ μὲ χωρίσῃ ἀπ' τὸν πατέρα μου, ἀπὸ τὸν ἀδελφό μου, ἀπὸ τ' ἄλλα ἔλατα, ἀπ' τὸν κότσυφα, ἀπὸ τ' ἀγέρι τοῦ βουνοῦ;

Π. Παναγόπουλος

T A Δ A S H

Ἄγαπᾶτε τὰ ἄνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἀγνὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο!
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάση
καὶ πιστότερο φῦλο;

Μὲ δὲ λίγο νεράκι, λίγο χῶμα κι ἀγέρα,
ξεφυτρώνουν, βλαστάνουν καὶ τὸν κόσμο στολίζουν
καὶ σὲ μᾶς δ, τι ἔχουν καὶ σὲ μᾶς νύχτα μέρα
τὴ ζωή τους χαρίζουν.

Ξεκουράζει τὰ μάτια τὸ γλυκό τους τὸ χρῶμα.
Μέσ' στοῦ ἥλιου τὴ λαύρα μᾶς δροσίζει τὴ σκιά τους.
Οἱ καρποὶ τους μᾶς τρέφουν, δίνει σφρίγος στὸ σῶμα
τὸ ἀγνὸ ἄρωμά τους.

Όταν μέσα στὰ δάση τὸ νερὸ μουρμουρίζῃ
καὶ γλυκὰ ψιθυρίζῃ μέσ' στὰ φύλλα ἡ αὔρα,
ἡ θλιψμένη ψυχή μας ἀνασπάίνει, ἐλπίζει.
δὲν τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα.

Ἄγαπᾶτε τὰ ἀνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἀγνὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο !
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάση
καὶ πιστότερο φύλο ;

N. Χατζηδάκης

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ,
ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Μ Y S T R A S

Hίστορία του. Ὁ Μυστρᾶς εἶναι μιὰ στοιχειωμένη νεκρὴ πολιτεία, ποὺ στάθηκε ἀπὸ τὶς πλουσιώτερες καὶ ὀνομαστότερες στὰ τελευταῖα βυζαντινὰ χρόνια· σήμερα προβάλλει κάτω ἀπὸ τὸ γιγάντειο Ταῦγετο σὰ μισοσβῆσμένη ζωγραφιά.

Παίρνει κανεὶς ἀπὸ τὴ Σπάρτη τὸ δρόμο, ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν κατάφυτη ἀκροποταμὰ τοῦ Κνακίωνος, παραπόταμου

τοῦ Εύρωτα, καὶ ὑστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα πορεία φθάνει στὸ νέο Μυστρᾶ.

Τὸ δόλόδροσο αὐτὸ νέο χωριὸ εἶναι στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ καὶ εἶναι χωμένο στὰ περιβόλια καὶ τὶς πορτοκαλιές, φορτωμένες ἄλλοτε χρυσοὺς καρποὺς καὶ ἄλλοτε μυροβόλα ἄνθη. Ἀφοῦ ξεκουρασθῆ ὁ δόδοιπόρος στὸ γεροπλάτανο τῆς πλατείας καὶ πιῇ κρύο νεράκι ἀπὸ τὶς παλιὲς βρύσες, διαβαίνει τὸ λιθόκτιστο μονότοξο γεφύρι τῆς ἄγριας ορεματιᾶς καὶ μπαίνει στὸν βυζαντινὸ Μυστρᾶ.

‘Ο Μυστρᾶς εἶναι ὀνομαστὸς γιὰ τὰ περίφημα βυζαντινὰ μνημεῖα του, ποὺ ἀπέκτησε στὰ χρόνια τῶν Κατακούζηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων, καὶ γιατὶ ἔγινε κέντρο τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

‘Η ἐλληνικὴ σοφία ἔλαμψε ἐδῶ σὲ δλη τῆς τὴ δόξα καὶ ἐφώτισε ὅχι μόνο τὸν ἐλληνικό, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔξω κόσμο. Οἱ ὀνομαστότεροι σοφοί, ἴστορικοί καὶ λόγιοι συγκεντρώνονται στὰ χρόνια αὐτὰ στὴν ἀπόμερη αὐτὴ ἐλληνικὴ γῆ.

‘Αλλὰ ἐπάνω ἀπὸ δλους διακρίνεται μιὰ ἴστορικὴ μορφή, δ φιλόσοφος Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων, ἀπὸ ἓνα γειτονικὸ χωριό, τὴν Τρύπη, δ μεγαλοφυέστερος ἄνδρας τοῦ 15ου αἰῶνος. Ἡταν δάσκαλος τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ ἵδρυσε στὸν Μυστρᾶ τὴ νεοπλατωνικὴ Ἀκαδημία, ὅπου ἐσύγχραζαν οἱ σπουδαιότεροι δικοί μας καὶ ἔνοι ἄνδρες.

‘Η βυζαντινὴ πάλι τέχνη ἐδημιούργησε περίφημα μνημεῖα, ποὺ ἔως σήμερα εἶναι θαυμαστά. Ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς ἔρχονται νὰ τὰ ἐπισκεφθοῦν ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν τέχνη. Ἀλλὰ καὶ οἱ δικοί μας ἐπισκέπτες δὲν εἶναι λιγότεροι πηγαίνουν νὰ χαροῦν καὶ νὰ προσκυνήσουν ἓνα κομμάτι γῆς, ποὺ ἐδόξασε καὶ δοξάζει τὴν Ἐλλάδα.

Κτίζονται τὰ χρόνια αὐτὰ οἱ ὡραιότερες ἐκκλησίες ἀπὸ τοὺς ἀρχοντες τοῦ τόπου καὶ ἔρχονται καλεσμένοι ἀπὸ τὸ Βυζάντιο, γιὰ νὰ τὶς ξωγραφίσουν, οἱ καλύτεροι ἀγιογράφοι.

*Ετσι δημιουργεῖται σιγὰ σιγὰ στὸ Μυστρᾶ ἔνα καλλιτεχνικὸ ἐργαστήριο, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ

τὸ "Αγιον Ὅρος ἀπλώνει, τὴ βυζαντινὴ ἀγιογραφικὴ τέχνη στὶς ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ στὰ μοναστήρια καὶ φθάνει ἕως τὴ Σερβία, τὴ Βουλγαρία καὶ τὴ Ρωσία ἀκόμη.

Δεσποτικὰ παλάτια καὶ σπίτια ἀρχοντικὰ γεμίζουν τέλος τὸ Μυστρᾶ, δπου συχνάζει ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ξένη ἀριστοχρατία τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν μορφωμένων.

Οἱ ναοί. Τώρα πιὰ λίγα ἔχουν ἀπομείνει ἀπὸ τὰ παλιὰ μνημεῖα, γιὰ νὰ θυμίζουν τὰ περασμένα μεγαλεῖα: Οἱ ἐκκλησίες μὲ τοὺς γραφικοὺς τρούλλους, τὰ μισοερειπωμένα δεσποτικὰ ἀνάκτορα καὶ ἀρχοντόσπιτα, καὶ ἐπάνω στὴν κορυφὴ τὸ φρούριο τοῦ φράγκου Βιλλαρδουΐνου.

Σὲ κάθε βῆμα σου βλέπεις χαλάσματα, χαλάσματα, χαλάσματα!

Οἱ ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ εἶναι τὰ συγκινητικάτερα μνημεῖα· τῆς περασμένης δόξας του. "Οσες στέκουν δρυΐες, μὲ δλεῖς τὶς βλάβες ἀπὸ τὸ χρόνο, μαρτυροῦν πόσο μεγάλη ἦταν ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀκμὴ στὴ γωνία αὐτὴ τὶς θλιβερὲς ἡμέρες, ποὺ ἔσβηνε τὸ Βυζάντιο.

Πόση χάρη καὶ τέχνη ἔχει ἡ ἔξωτερική τους ὅψη! Μὲ δλο τὸν δύκο τους φαίνονται ἑλαφρὲς καὶ κομψές.

Οἱ ναοὶ στὸ ἔσωτερικὸ δὲν ἔχουν τώρα τὸν πλούσιο διάκοσμο οὔτε τὰ πολύτιμα ἀφιερώματα, ποὺ τοὺς ἔστολιζαν. Μένουν μόνο δρυΐοι οἱ ὁραῖοι κίονες καὶ οἱ ἄψιδες, ποὺ στηρίζουν τὸν τρούλλο ἢ τὴ δεύτερη δροφή, ὅπου εἶναι ἀνάγκη, σώζονται ἀκόμη καὶ οἱ τοιχογραφίες.

Άλλὰ ἡ ὑγρασία καὶ ὁ χρόνος ἔχουν φθείρει πολὺ τὶς ἀγιογραφίες. Καὶ ὅμως ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται ἐκεῖ μέσα δλο τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καὶ σκύβει εὐλαβής. Αἰσθάνεται σὰ ν' ἀνεβαίνη μυρωδιὰ λιβανωτοῦ καὶ συρτὲς βυζαντινὲς ψαλμωδίες καὶ νομίζει, ὅτι ἀκούει τοῦ ἔσπεριγοῦ τὰ σήμαντα νὰ καλοῦν τοὺς χριστιανοὺς σὲ προσευχὴ καὶ προσκύνημα!

Στὸ ναὸ τῆς Μητροπόλεως, τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, στὸ δάπεδο, ἐμπρὸς στὸ ιερό, ὑπάρχει ἔνας δικέφαλος ἀετὸς σὲ πλάκα σκαλισμένος. Ἐκεῖ ἐπάνω, καθὼς λέγουν, πατοῦσε ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος, ὅταν τὸ 1449 τὸν ἐστεφάνωναν

αὐτοκράτορα. Καὶ ὁ λογισμὸς γλυστρᾶ στὰ μακρινὰ καὶ περασμένα τῆς δόξας τῆς Ἑλληνικῆς...

Τὰ ἀνάκτορα. Σὲ μιὰ προεξοχὴ στὰ βόρεια τοῦ Μυστρᾶ στέκουν τὰ δεσποτικὰ παλάτια τῶν Κατακούζηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων, ποὺ φαίνονται, ὅτι κρατοῦνται δρυΐα ἀπὸ μία δύναμη ἀδρατη.

Ἡ μεγάλη ἀίθουσα τοῦ θρόνου τῶν Παλαιολόγων — τὸ βιζαντινὸν Χρυσοτρίκλινον — τριάντα τρία μέτρα μῆκος, μὲ τὰ ἀμέτρητα παράθυρα, μᾶς καταπλήσσει μὲ ὅλη τὴν ἐρημία τῆς. Στὸν τοῦχο φαίνεται ἀκόμη ἡ κόγχη, ὅπου ἦταν ὁ θρόνος, καὶ ἀπὸ ἐπάνω του τὰ σημάδια, ποὺ ἔστηριζαν τὸ ἐπιστέγασμά του.

Πρὸς τὰ βόρεια τοῦ ἀνακτόρου ἔχωρίζουν ἀκόμη τὰ κοιλώματα, ἀπ’ ὅπου περνοῦσε σὰ μέσα σὲ πλατεῖς σωλῆνες, ἡ ζέστη, ὅπως στὰ σημερινὰ καλοριφέρ, ὅταν ἄναβαν στὴ γραμμὴ τὰ τζάκια στὰ κάτω διαμερίσματα, γιὰ νὰ θερμαίνεται τὸ ἀπέραντο ἀνάκτορο.

Διπλὸς νειρός. Τὸ θέαμα ἀπὸ ἐπάνω εἶναι ὄνειρο σωστό. Πρὸς τὴ δύση ὑψώνονται χιονισμένες οἱ κορυφὲς τοῦ Ταῦγετου, ἐνῶ τὰ πλάγια του εἶναι σκεπασμένα μὲ βαθυπράσινα ἔλατα. Ἐμπρὸς καὶ ἀνατολικὰ τὸ δραμα τὸ μαγικὸ τῆς ὀλοπράσινης πεδιάδος τοῦ Εὐρώπα, ποὺ τὸ κλείνει ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Πάρνωνος. Δὲ χορταίνει τὸ μάτι νὰ βλέπῃ ἀμπελῶνες, πορτοκαλεῶνες, ἔλαιῶνες!

Θαυμασμένος ἀπὸ τὴν τόση δύμορφιὰ γυρίζεις στὰ ἐρημικὰ χαλάσματα καὶ ἀθελα ἔρχονται στὸ νοῦ σου οἱ χαμένες δόξες.

Προβάλλουν στὴ φαντασία σου ἀρματωμένοι ἐκλεκτοὶ βιζαντινοὶ στρατιῶτες, ποὺ ἀνεμίζουν σημαῖες μὲ χρυσοὺς δικέ-

φαλους ἀπὸ τὸ φρούριο ψηλὰ ἔως κάτω στὴν ώραιά πολιτεία καὶ περιμένουν τὸν αὐτοκράτορα.

Καὶ τότε προβαίνει ἀπὸ τὴν θύρα τῶν ἀνακτόρων ἐπιβλητικὸς ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Στὴν ἵερὴ κεφαλή του φορεῖ τὸ βασιλικὸ τὸ στέμμα καὶ τὰ κόκκινα σανδάλια στὰ πόδια.

‘Ανεβαίνει στὸ ἀνυπόμονο ἄλογό του. Ἡ γειτονικὴ Σπάρτη καὶ ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακόσιους τοῦ δείχνουν τὸν πλατὺν τὸ δρόμο τῆς θυσίας γιὰ τὴν πατρίδα!... Τὸν ἀκολουθεῖ μὲ τόλμη καὶ πίστη...

“Υστερα ἔρχεται τὸ σκοτάδι. Μαῦρο σύννεφο φθάνουν οἱ Τοῦρκοι· ἀνηφορίζουν καλπάζοντας ἔως τὸν Μυστρᾶ, ἐνῶ κεράκια τρεμοσβήνουν ἀκόμη ἐμπρὸς στὶς θλιμμένες εἰκόνες τῆς Παναγίας, καὶ στὰ “Ἄγια Βήματα καπνίζουν τὰ λιβανιστήρια.

«Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες!»

Καὶ τότε ἀκούσθηκε μὲ βαθὺν καῦμὸν ἡ ἐλπίδα τοῦ γένους:

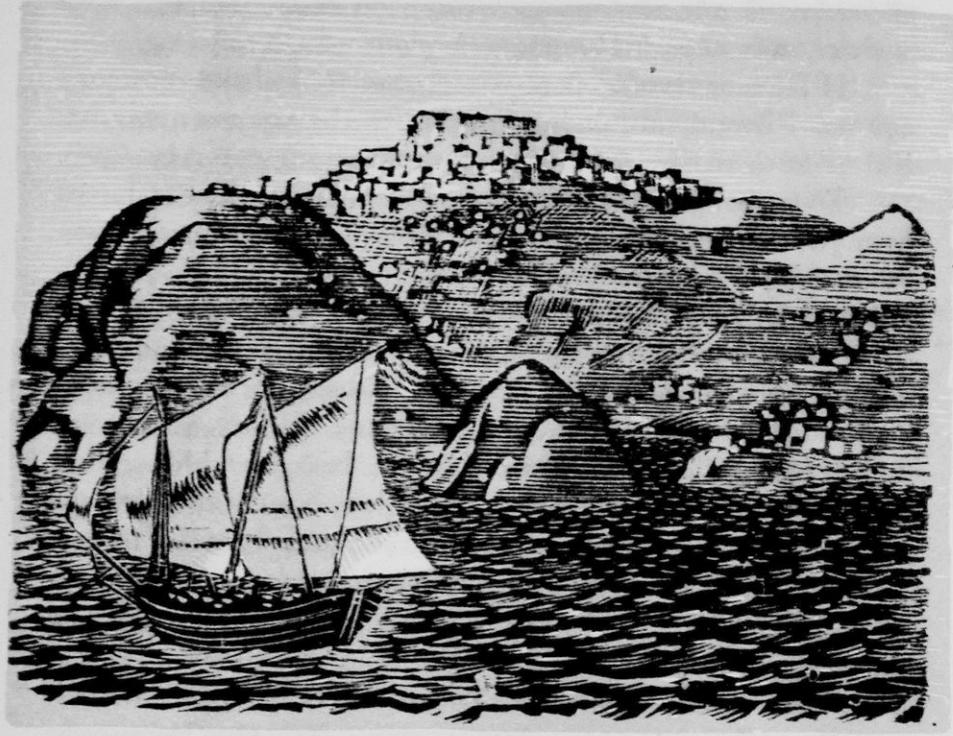
«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴ πολυδακρύζης·

πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά σας είναι».

(Διασκευὴ ἀπὸ ‘Αθηνᾶς Ταρσούλη)

N. A. Κοτύπουλος

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

α. Ἡ ἐκδρομή μας.

Ἄπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε θαρροῦσα, πῶς ἔχωριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους, νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα δύτικά μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο Ἑλληνικώτατα νησιά. Καὶ μιὰ βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ μποροῦσε

μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες δωρες. "Ετσι γινόταν, πρὸν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

"Η Πάτμος εἶναι τὸ βορειότερο ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησά μας, ποὺ καὶ τ' ὄνομά τους ἀκόμη ἐνωχλοῦσε τὸν κατακτητή τους. Καὶ γι' αὐτὸν τὰ εἶχε ὄνομάσει « Ἰταλικὰ νησιὰ τοῦ Αἴγαίου ».

Τὸ περασμένο καλοκαίρι ἦταν γραφτό μου νὰ πατήσω τὰ ἅγια χώματά της. Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, πληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φύλοι προετοίμαζαν μιὰ ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. "Άλλο ποὺ δὲν ἐγύρευα.

Στὶς 24 τοῦ Αὐγούστου 1946 ἔκεινήσαμε. Πλέομε πρὸς τὰ ΝΑ. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνση, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερὰ τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιατὶ μπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερὰ τῶν ἐλευθέρων πιὰ νησιῶν μας.

"Απ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλά, τὸ Αἴγαιο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ως τὴ Ρόδο, κι αὖθις ἀκόμη πιὸ πέρα, ως τὴν Κύπρο μας. "Οσο κι ἀν ἀγωνίστηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νά την σήμερα ἀμόλυντη, τόσο ἐλληνικὴ ὅσσο ἦταν καὶ πρὸ τοεῖς χιλιάδες γρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἐπειτα ἀπὸ τόσων αἰώνων σκλαβιὰ πρὸς τὰ ἥλιοχαρα νησιά μας.

Τώρα πλησιάζουμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μποροῦμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφική της διαμόρφωση καὶ τὴ βλάστησή της. "Η γύμνια καὶ τὸ χαμηλό της ὑψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἀν καὶ ξεχωρίζουμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς δάσεις

μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἔνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωση μιᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Οταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μάκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πώς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Σύρου μὲ τοὺς περίφημους κήπους.

"Ολο καὶ πλησιάζομε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντά στὸν πιὸ στενὸ λαϊμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰ δύο νησιὰ ἐνωμένα. "Ολοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια.

Εἶχα θαυμάσει πολλὲς φορὲς ως τώρα τὴ λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου κι ἐθαρροῦσα πώς καμιὰ ἄλλη πόλη δὲν τὴν ἔπειρνάει. Κι ὅμως πιὸ ἀσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ είναι ἡ Πάτμος. "Ολα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα κι οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια κι οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου της ἀκόμη, ποὺ ἔνωνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χωρία δὲ διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἔνα δένδρο, κάπου ἔνα μικρὸ περιβόλι.

β. Ἡ ύποδοχή μας ἀπὸ τοὺς κατοίκους.

Χαιρετηθήκαμε χαρούμενα μὲ δυὸ τρεῖς βαρκούλες, ποὺ πρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος μαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψά τους πρόσωπα διαβάζαμε μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξη. Εἴμαστε ἡ δεύτερη ἐκδρομή, ποὺ δεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἑβδομάδες μᾶς είχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, δπως μᾶς εἶπαν, μόλις ἐβγήκαμε.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσφέρθηκαν σὲ

πολὺ χαμηλὴ τιμή, νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, δπου ἀποφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴν νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νά σου, ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο δῆλο πλακόστρωτο, γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἡταν ἡ εὐγένεια κι ἡ προθυμία προσωποποιημένη. Στεγνοὶ καὶ φτωχοντυμένοι, ἄλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιατὶ στὶς μέρες τους ἥλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, ποὺ τόσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθηκαν οἱ πρόγονοί τους. Στοὺς δλόασπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφὲς μαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὔτυχία: «Σᾶς περιμέναμε 34 χρόνια», «Ζήτω ἡ Ἔνωσις», «Καλῶς ἥλθατε, ἀδέλφια». Πόσο ἀγνὸ διατήρησαν τὸν πατριωτισμό τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροι νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἔρεί-πια τῆς περίφημης Πατμιάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμό μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἰσόδο τοῦ κάστρου-μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἥλιο-βασίλευμα. Στὸ γενικό του σχέδιο εἶναι ἀπαράλλακτο δπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ Ὁσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ. Οἱ καλόγεροι κοιτάζουν πῶς νὰ μᾶς εύχαριστήσουν μὲ τὶς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατὶ στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα.

γ. Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ στὴν Πάτμο.

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησε ἡ ψαλμωδία τοῦ Ὁρθρου, ἡ δποία ἔφθανε κατανυκτικὴ καὶ σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρη μας ὁ Ὁρθρος ἀρχισε στὶς 3 τὴ νύκτα ἀντὶ στὶς 2, ποὺ εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τὶς 5 ἥως τὶς 8.30' τὸ πρωΐ. Ἐτσι μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω

τρεῖς δρες μέσα σ' ἔνα γνήσιο βυζαντινὸν περιβάλλον, μὲ παπάδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἔνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη, μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὁχλοβοή, ποὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῆς. Ἡ πίστη ἡ πιὸ θεομή ἐνιώθαμε νὰ μᾶς ἔξαγνίζῃ.

Οσες δρες μᾶς ἀπέμεναν τὶς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη Βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευοφυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡθέλαμε νὰ προσέξωμε δλα τὰ κειμήλια κι δλους τὸνς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ δποῖα μὲ τόση στοργὴ κι ἀφοσίωση κατώρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεὲς καλογήρων. Εἶναι θαῦμα πῶς κανένας ἀπὸ τὸνς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ιεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμη τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τὸνς ἄλλοπίστονς ἀκόμη δχι μονάχα νὰ σέβωνται, ἄλλα καὶ νὰ προστατεύουν πολλὲς φιορὲς τὸ μοναστῆρι του;

Ἡ Βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμότατα, δπως δ «πορφυροῦς κῶδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε΄ μ. Χ. αἰώνα, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλαδὴ διατάγματα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἐνετῶν δόγηδων ἀκόμη καὶ φιρμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ δλο τὸν κόσμο. Ἀπὸ δλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α΄, μὲ τὸ δποῖο δωρίζει τὸ νησὶ στὸν Ὁσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ. Χ., γιὰ νὰ ἰδρύσῃ τὸ μοναστῆρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

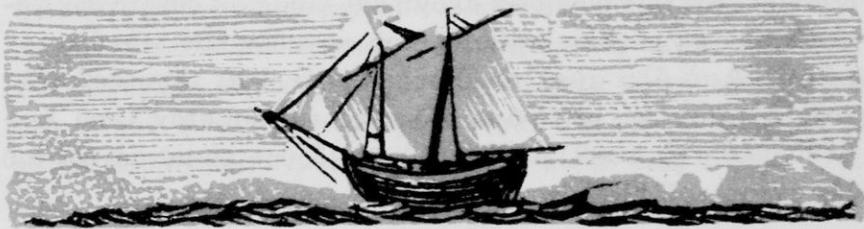
Από τ' ἀφθονώτατα κειμήλια καὶ ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν δούια τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴν Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείφαντο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τίμιο Ξύλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μιὰ κανδήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μονάχα ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς εἰπανοῖ καλόγεροι, ἔπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἄξιζει ν' ἀναφέρωμε πῶς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη καὶ αὐτή, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογήρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἔχοησιμο ποιοῦσε ἔνα φοῦρνο μεγάλο σὰν ἄλωνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, ποὺ σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἰδαμε.

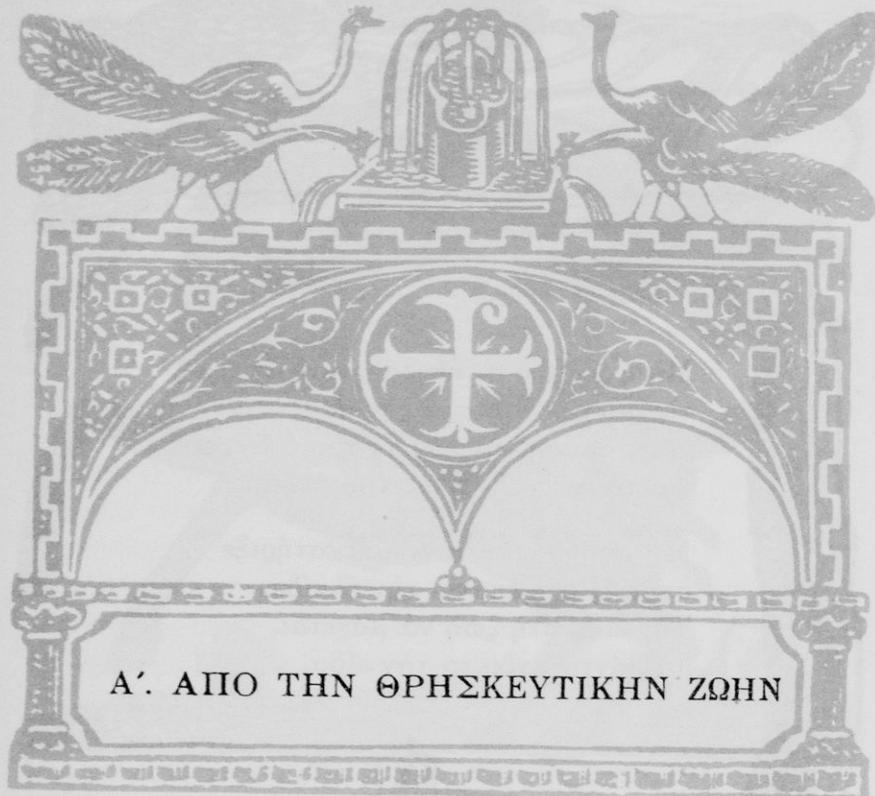
Βιαστικοὶ περάσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως.

Νά, ἐδῶ ἡ θέση, δπου ἀλυσοδεμένος δ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης εἶδε τὸ δραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἐπτὰ ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα παρουσία. Στοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη μᾶς ἔναγαζωτανεύονταν τὸ δραμα. "Ἐνα ρῆγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ δλη τὴ ζωὴ μας.

Γεώργιος Καλαματιανὸς

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

H P I S T I S

Mὴ φοβηθῆς τὸ σπίτι, ποὺ ἄνοιξε
στὴ γῆ βαθιὰ τὰ θέμελά του,
κι ἀς ἔρθουν χλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπή του ἀς φέγουν κάτου.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δένδρο, ποὺ ἀπλωσε
τὶς ρέες βαθιὰ στὸ χῶμα,
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφή του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιά του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, ποὺ ἔστήριξε
στὴν Πίστη ἐπάνω τὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται,
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

Ιωάννης Πολέμης

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Βαθυτάτη ἡτο ἡ εὐσέβεια τῶν Θεσσαλονικέων πρὸς ὅλους τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως, τῶν δποίων ἐφύλασσον καὶ ἐλάτρευον τὰ ἄγια λεύφανα μὲ ἄγρυπνον εὐλάβειαν. Ἀλλ' ἀπείρως κατανυκτικὴ ἡτο ἡ λατρεία καὶ ἀκλόνητος ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ πίστις των πρὸς τὸν Ἀγιον Δημήτριον.

Ούπερένδοξος προστάτης τῆς πόλεως ἦτο Θεσσαλονικεύς, υἱὸς εὐσεβέστατος εὐσεβῶν γονέων. Συλληφθεὶς ὁ Δημήτριος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ Γαλερίου τὸ 306 μ. Χ., διότι εἶχε μεγάλην φήμην εἰς τὸν λαὸν ὡς μοναδικὸς ἴατρος, ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακήν.

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐτελοῦντο εἰς τὴν πόλιν ἀγῶνες, γιγαντόσωμος δὲ παλαιστής, ὀνομαζόμενος Λυαῖος, μὲ μεγάλην ἀλαζονείαν ἐπροκαλοῦσε τοὺς πολίτας καὶ ὄλους τοὺς κατέβαλλε. Τότε εἰς νεανίας, ὀνομαζόμενος Νέστωρ, ἔρχεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ζητεῖ τὰς εὐχάς τοῦ Δημητρίου. ‘Ο “Αγιος εὐλογεῖ τὸν Νέστορα καὶ οὗτος ἔρχεται εἰς τὸ στάδιον, συμπλέκεται καὶ φονεύει τὸν Λυαῖον.

Οὐτοκράτωρ ἐλυπήθη σφόδρα καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ φονευθῇ ὁ Νέστωρ, ὁ δὲ Δημήτριος νὰ διαπερασθῇ εἰς τὴν πλευρὰν διὰ λογχῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Οὕτω καὶ ἐγένετο.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἅγίου Δημητρίου κατέστη ὀνομαστὸν εἰς ὅλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον καὶ ὁ “Αγιος διετέλεσεν ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων «ὁ μέγας καὶ ὑπερένδοξος προστάτης, τὸ σέμινωμα καὶ ὁ ὑπέρολαμπρος στέφανος τῆς πόλεως», ὅπως ἔλεγον οἱ παλαιοί. Εἰς πάντα, ὁ δόποιος εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἥτο ἄξιος, παρεῖχεν ἀμέσως τὴν βοήθειάν του. Ἀλλοτε ἵατρευεν δσους προσηγόριον τοῦ ἄγιον λείψανόν του, ἀλλοτε ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ὑπνον καὶ ἐθεραπεύεν δσους δὲν εἶχον δυνηθῆ νὰ θεραπεύσουν οἱ σπουδαιότεροι ὅχι μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς χώρας ἴατροί. Ή ἐκκλησία τοῦ Ἅγίου ἦτο πηγὴ πάσης ἴατρείας, ἥτο τὸ «κοινὸν ἴατρεῖον» τῶν Χριστιανῶν.

Η ἴδιαιτέρα χάρις τοῦ Ἅγίου Δημητρίου ἦσαν τὰ «Θεῖα μύρα» αὐτοῦ, τὰ δόποια παρεῖχον τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωήν. Ἀπὸ τὸ ἄγιον λείψανον ἀνέβλυζεν ἀδιακόπως «ἄκενωτος πη-

γὴ θείων μύρων», ἡ ὅποια ἐγέμιζε τὴν μυροδόχον λάρνακα.
Διὰ τοῦτο ὁ Ἀγιος ἐκαλεῖτο Μυροβλήτης.

“Οταν βάρβαροι ἐπιδρομεῖς ἐκυρίευσαν τὴν Θεσσαλονίκην, κατέβαλον, ἀπὸ φθόνον διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν μύρων, μέγαν ἄγωνα, διὰ νὰ κενώσουν μὲ κάδους καὶ μὲ λέβητας τὴν θείαν λάρνακα ἀπὸ τὰ ἄγια μύρα, ἀλλὰ δὲν κατώρθωντο νὰ τὰ στειρεύσουν. Ἐνόμιζες δτὶ ἀνέβλυζον ἀστείρευτα «ἀπὸ πηγὴν ἀκένωτον ἢ ἀπὸ ἀβυσσον». Καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι ἐθεώρουν θαῦμα ὅσα ἔβλεπον, ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἄγιον μύρον πρὸς θεραπείαν καὶ ἔμενον κατάπληκτοι διὰ τὴν χάριν, τὴν ὅποιαν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστομάρτυς.

Εἰς δλον τὸν κόσμον τῆς Χριστιανοσύνης ἦτο ὀνομαστὴ ἡ χάρις τοῦ Ἅγιου λειψάνου καὶ οἱ ἄλλοι ὁρθόδοξοι λαοὶ ἐζήλευνον τὴν εὐτυχίαν τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης. Πλήθος ἀμέτρητον εὔσεβῶν προσκυνητῶν ἔσπευδεν εἰς τὸν ἄγιον τάφον τοῦ Μεγαλομάρτυρος νὰ ἴκετεύσῃ καὶ νὰ ξητήσῃ τὴν θεραπείαν του ἀπὸ παντὸς εἴδους ἀσθενείας. Ὁπως τὴν ἀμμον τῆς θαλάσσης, οὕτω δυσκόλως θὰ ἡδύνασο ν' ἀριθμήσῃς καὶ τὰς θαυματουργίας του. Ἀκόμη καὶ οἱ αὐτοκράτορές μας τοῦ Βυζαντίου συχνὰ ἥρχοντο νὰ προσκυνήσουν τὸ ἄγιον λείψανον, νὰ ξητήσουν ιατρείαν ἢ νὰ ἴκετεύσουν τὴν βοήθειάν του κατὰ τῶν ἔχθρῶν.

Δὲν ἦτο μόνον θαυματουργὸς ίατρὸς καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν νόσων τῶν εὔσεβῶν ὁ Ἀγιος Δημήτριος· ἦτο καὶ ὁ προστάτης ὁ ὑπερόνδοξος τῆς ἀγαπητῆς του πατρίδος. Εἰς διαφόρους περιστάσεις ἔσωσεν αὐτὴν ἀπὸ πολλὰ μεγάλα δεινά, πεῖναν, ἀπὸ ἀσθενείας, ἀπὸ ἐμφυλίους σπαραγμούς. Ἡ ἐνδοξοτέρα δὲ βοήθειά του ἦτο ἡ ὑπ' αὐτοῦ σωτηρία τῆς πόλεως ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων.

* Ήτο ὁ Ἀγιος Δημήτριος « ὁ κηδεμών, ὁ ὑπέρμαχος, ὁ πο-

λιοῦχος, ὁ σωτὴρ τῆς πόλεως». "Οταν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ τρόμου τῶν ἔχθρῶν ἔβλεπον οἱ κάτοικοι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ὅλοι ἐλάμβανον θάρρος καὶ πεποίθησιν ὅτι ὁ "Ἄγιος αὐτῶν θὰ ὑπερήσπιζε καὶ θὰ ἔσωζε τὴν πατρίδα του. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν του ὁ "Ἄγιος Δημήτριος; Μήπως δὲν ἐγνώριζον οἱ κάτοικοι ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ὁ δόποιος ἐστάλη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἐκάλει νὰ ἀφήσῃ τὴν καταδικασμένην εἰς καταστροφὴν πόλιν, ὁ "Άγιος εἶχεν ἀποκριθῆ:

«Σὺ Δέσποτα, μὲ διέταξες νὰ κατοικῶ ἐδῶ μετὰ τῶν δούλων Σου. Πῶς λοιπὸν ἡμπορῶ νὰ τοὺς ἐγκαταλείψω εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον ἡμπορῶ νὰ ἴδω τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος μου; » Η θὰ σωθῶ καὶ ἔγῳ μὲ αὐτοὺς ἥ θ' ἀποθάνω μαζί των».

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεώς του ἦτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον. Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἀπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης καὶ μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἅγιου καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ μὲ τὴν τέχνην. Μὲ ἀπειρον εὐλάβειαν ἐδιαβάζοντο παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ δοπια ἐγράφησαν, μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων, τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ώραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἅγιου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπετῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σωζομένην

ἀπὸ τὰς τρεῖς, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερενδόξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

(Διασκευὴ)

*Αδαμάντιος *Αδαμαντίου

ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

‘Ο ἀγιασμὸς τῶν ὑδάτων. ‘Ο παπα - Χαράλαμπος, μὲ τὰ ἀσημένια μαλλιὰ καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρόσωπον, εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουργίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἄγι- ἀσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὑδωρ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποίμνιον του.

‘Η λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ ἵερον δὲν εἶχε ἀκόμη λήξι. ‘Ἐπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τέ- λος καὶ μίαν ἄλλην ἵεραν συνήθειαν τοῦ τόπου: Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερὰ καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου ἐκύλιε τὰ ἥσυ-

χα νερά του δχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸν ἡ-
κολούθησαν δλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Ἀν κανείς, καθυστε-
ρημένος δι' οἰονδήποτε λόγον, εὐρίσκετο εἰς τὸν δρόμον, ἥκο-
λούθει καὶ ἔκεινος σταυροκοπούμενος.

‘Ο ἥλιος είχεν ἀνυψωθῆ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ είχε
διαλύσει τὴν πρωινὴν ὁμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἂν καὶ ἡτο ἡ καρ-
δία τοῦ χειμῶνος, ἡτο γλυκυτάτη, ώς ἡμέρα ἀνοίξεως.

‘Οταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἵερεὺς
κατέβη τὴν μαλακὴν δχθην ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφῆ-
ρεσε τὸ καλυμματίχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολάς, προσβλέ-
πων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐ-
χήν...

— «Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου καὶ οὐδεὶς
λόγος ἔξαρκέσει πρὸς ὑμνον τῶν θαυμασίων σου...»

‘Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἡγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορὰς
τὰ κρυστάλλινα ἔκεινα νερὰ ψάλλων:

«Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε...»

Οι χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο δχθας μὲ τὰ ἱορτάσιμά των ἐν-
δύματα, ποὺ ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλα τῶν γερόντων, ἔ-
καμαν καὶ ἔκεινοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγά
σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

‘Ο ἵερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἄγιασμὸν τῶν ὑδάτων, ἀ-
νέβη εἰς τὴν δχθην. Ἀπὸ ἐν μικρὸν ὑψωμα αὐτῆς ἐστράφη
πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα
γράμματά του —είχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετραταξίου
γυμνασίου— καὶ εἶπεν:

— ‘Αδελφοὶ Χριστιανοί, ωσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάν-
νης, μὲ χέρια ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ φόβου καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτι-
σε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνου.

Ποῖος Χριστιανὸς δὲν ἔνθυμεῖται τὸ θαῦμα; Τὰ νεղὰ τοῦ ποταμοῦ ἡλλαξαν τὸ ρεῦμά των καὶ ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὄπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ νῖδος τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἀγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ώστὲν λευκὴ περιστερὰ καὶ πτερυγίζει γύρω καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἑκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἰεροῦ ἔκεινου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νεղὰ γίνονται λουτρὰ ἱαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὕραν ἔκεινην δὲ παπὰ - Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἔνας ταπεινὸς ἀνθρώπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, δὲ ποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ίδικήν του πίστιν, ποὺ ἔζωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμένου του.

Ἄγιασμὸς τῶν κτημάτων. Τὸ ἔογον τοῦ ἰερέως δὲν ἔτελείωσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθούμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν οίκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπὸ ὅσους ἄλλους ἥθελον, ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγκαλίσθη ὅλην ἔκεινην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν καὶ ἐπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσκόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμάτον μὲ ἡγιασμένον ὑδωρ χάλκινον δοχεῖον φανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεόν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἄφοῦ ἔγινεν δὲ ἀγιασμὸς τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, δὲ ιερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του.

Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

”Ω, τὸν ἀπλοῦκὸν καὶ θεοσεβέστατον παπα-Χαράλαμπον! Ασκεπής, εὐθυτενής, σεβάσμιος, ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν καὶ ἐδῶ τὰς δλίγας καὶ ὠραίας εὐχάς του καὶ ηὔλογησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἄγιασμὸν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωίμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εύγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἀνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἔκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ώς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν Χάριν τοῦ ἄγιασματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωινὰ κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ώς εὐχαριστήριος ὅμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

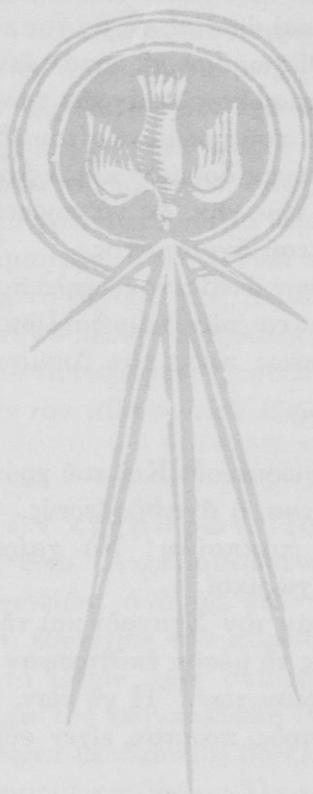
— Καλὴ σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ηὔχήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ιερεύς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαιρεσαι τὴν ιερωσύνη σου! ἀπήντησαν οἱ χωρικοί.

”Επειτα ἐφύλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ιερέως καὶ ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαιροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ είχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῆ ἄλλην μίαν φοράν.

Γεμάτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλὰ εὐλογημένον ἄγῶνα τῆς ζωῆς.

N. A. Kontopoulos

B'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Η φημισμένη ἐκκλησία. Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδὴ ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ βυζαντινοὶ πρόγονοι μας.

Τὴν ἀνέγεοσίν της τὴν ἥρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ., καὶ διὰ νὰ ἀποπερατωθῇ, ἔχοειάσθησαν ἐξ ὀλόκληρα ἔτη, ἀν ἀφαιρέσῃ κανεὶς μόνον εἴκοσιν ἡμέρας.

Ο ἔξαιρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ δ, τι πολυτελές καὶ πολύτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχήν του χάριν τούτου.

Τὸ μεγάλον ἔργον ἔξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς Ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμούς καὶ τῆς ἐδώρησαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ώραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ὅπως ἔλεγον οἱ βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ώραῖος καὶ μεγαλοπρεπῆς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα, καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χώρᾳ ἔτη ἦτο ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωή της εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ίστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἥρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀλησμόνητος τελευταία λειτουργία, δλίγας ώρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, ποὺ ἤναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἐθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος. Τὸ ἔξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην της. Εἶναι κτίριον, φορτωμένον μὲ τοίχους, ποὺ τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφήν του κάθεται βαρὺς ὁ τρούλλος, εἰς ὄψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Αλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν, ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ολοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς

αύτῆς διότι ἔχει μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἔχει γίνεται ἀπὸ τὸν ἵερα ή λειτουργία. Δι' αὐτὸν ἔπειτε νὰ εἰσέλθης εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῆς τὴν μαγείαν τῆς εὐμιօρφιᾶς της.

"Ἄς κάμωμεν λοιπὸν ἔως ἔχει μίαν εὔσεβη ἐπίσκεψιν.

'Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὡραιοτάτην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. 'Ο Λυτρωτὴς μὲ κατάλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται εἰς τὸν θρόνον του' εἰς τὰ πόδια

του γονατισμένος δ αύτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν δ ἀνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θείαν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαυμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἡσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελλωτὰ σκαλίσματα. Καμπυλόγραμμοι ἀψιδες ἥνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικάς, ποὺ τοὺς ἥνωνον, ἀψιδας, δέχονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τρούλλον. Καὶ δικαὶος αὐτὸς φαίνεται, ὡσὰν νὰ κρέμεται ἐλαφρὸν ἐλαφρὸν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσῆν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ο κολοσσιαῖος ναός, παρὰ τὸν ὅγκον του, φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον, ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα, λάμπει χρυσοποιήκιλτος δ ἀμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἔνας Φότιος· λάμπει καὶ δ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν δ Ἡράκλειος, δ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Αντικρὸν ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ ίερόν, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Οπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὥ-

ραίας ψηφιδωτάς είκόνας τῆς Πίστεως, ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ
ἢ βαθυγάλαζα, ποὺ φεγγοβιολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲν ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἥ-
νωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἔνα
μὲν τὸν ἄλλον, καὶ ἔχυνον τὸ φῶς των, ποὺ ἡνώνετο μὲ τὸ φῶς
τῶν ἀναριθμήτων χρυσῶν κανδήλων. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρ-
μαρα μὲν τὰ ὁραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἔγχρωμον
ἀρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ
ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

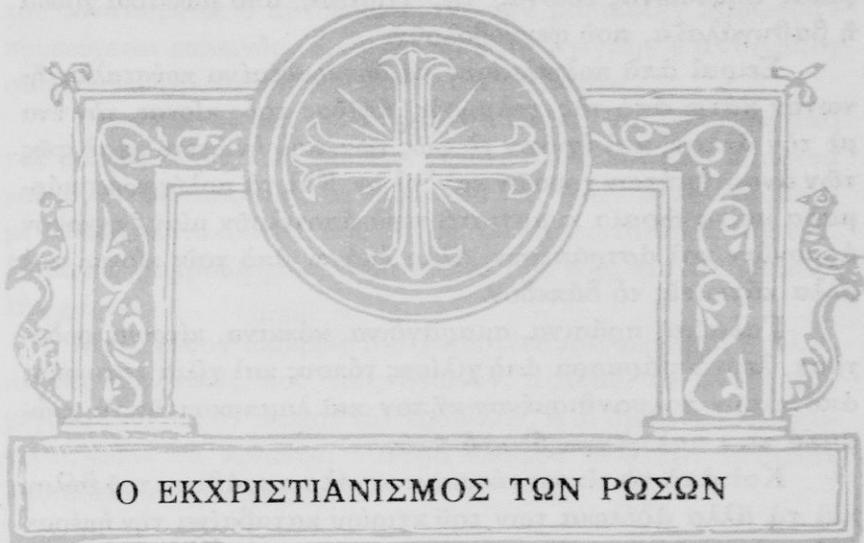
Γαλάξια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδό-
χροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χιλίους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα,
ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώ-
ματά των καὶ φέγγει δῆλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου
καὶ τὰ ἄλλα ἀδέλφια των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν
καὶ περιχύνεται εἰς δῆλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει
τὴν λαμπρὰν καὶ ὡραίαν διακόσμησιν, ποὺ νομίζεις, ὅτι ἡ
Ἄγια Σοφία εἶναι εἰς δόλοφώτεινος ἥλιος, ποὺ ἐκπέμπει μυ-
ρίας ἀκτίνας καὶ μυρίας λάμψεις!

Κατοικία Ὅψιστου. Τί μεγαλεῖον δὲν ἔνέπνεεν ὁ
χῶρος τοῦ ναοῦ! Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
τὴν φαντασίαν του ἃς ἀνάψῃ τώρα τοὺς μεγάλους πολυε-
λαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἃς ἔνθυμηθῇ τὰς
θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις, τὰς συνόδους
καὶ τότε θὰ ἔννοησῃ τί ἦτο ἡ Ἅγια Σοφία!

Οἱ χριστιανός, λέγει κάποιος βυζαντινὸς χρονογράφος, ἥ-
σθάνετο, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι εὐχα-
ρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὅποιον ὁ ἀνθρω-
πος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὅψιστου.

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ

Οι Ρωσοί ήσαν ειδωλολάτραι μέχρι του δεκάτου αιώνος μ. Χ. Μόλις κατὰ τὸ ἔτος 955 μ. Χ. ἡ βασιλισσά των Ὀλγα ἀπεφάσισε νὰ ἀσπασθῇ, πρώτη αὐτή, τὸν Χριστιανισμόν. Διὰ τοῦτο ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα Κωνσταντίνον Ζ' τὸν Πορφυρογέννητον νὰ γίνη ἀνάδοχος κατὰ τὴν βάπτισίν της.

Ο αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ὠργάνωσαν εἰς τὰ ἀνάκτορα λαμπρὰν ὑποδοχὴν εἰς τὴν Ὀλγαν. Ἐπίσημα γεύματα παρετέθησαν πρὸς τιμῆν της, εἰς τὰ δόποια παρεκάθησαν, ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ τῆς φιλοξενουμένης, ἡ ἀκολουθία αὐτῆς καὶ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι τοῦ κράτους. Μετὰ δὲ τὰ γεύματα ὁ Κωνσταντῖνος ἔδιδε πλουσιοπόροις δῶρα εἰς τὴν Ὀλγαν καὶ εἰς πάντα τὰ μέλη τῆς ἀκολουθίας της.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ Ὀλγα εἰς ἥλικίαν ἔξηκοντα ἐτῶν ἐ-

βαπτίσθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ ἀνάδοχος τὴν ὠνόμασεν Ἐλένην. Ὅταν δὲ ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν πατρίδα της, ἔκάλεσεν Ἐλληνας ἵεραποστόλους, διὰ νὰ κηρύξουν τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς ὑπηκόους της. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ συμπληρώσῃ τὸ θεάρεστον ἔργον τῆς κατὰ τὸ βραχὺ ὑπόλοιπον διάστημα τοῦ βίου της.

Τὸ ἔργον τῆς Ὀλγας συνεπλήρωσε μετά τινα ἔτη ὁ ἔγγονός της Μέγας Βλαδίμηρος, ὁ δόποιος ἡσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν κατὰ πολὺ περιέργον τρόπον. Ἐπειδὴ δὲν κατεδέχετο νὰ παρακαλέσῃ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Βασίλειον Β' τὸν Βουλγαροκτόνον νὰ τὸν βαπτίσῃ, ἀπεφάσισε νὰ κατακτήσῃ τὴν νέαν θρησκείαν διὰ πολεμικῶν κατορθωμάτων. Τόσον πολὺ εἶχε παρεξηγήσει ὁ ἄξεστος καὶ ὑπερόπτης ἐκεῖνος βασιλεὺς τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης.

Πρὸς ἐπιτυχίαν λοιπὸν τοῦ σκοποῦ του κατὰ τὸ ἔτος 988 ἐπετέθη μετὰ μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως κατὰ τῆς πόλεως Χερσῶνος, ἡ δούλια κατφεῖτο κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἐλλήνων καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ τότε αὐτοκράτωρ ἀπησχολημένος μὲ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων δὲν ἦδυνθη νὰ ἀποστείλῃ ἐνισχύσεις, ἡ πόλις κατελήφθη. Μετὰ τὸ κατόρθωμα αὐτὸς ὁ Βλαδίμηρος ἐζήτησεν εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνναν.

Ἡ αἵτησις τοῦ Βλαδιμήρου ἔγινεν ἀποδεκτὴ ὑπὸ δύο ὅρους, πρῶτον νὰ βαπτισθῇ Χριστιανὸς καὶ δεύτερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ Βυζαντίου τὴν Χερσῶνα. Τοιουτοτρόπως διὰ πρώτην φορὰν Ρῶσος βασιλεὺς ἐνυμφεύθη Ἐλληνίδα βασιλόπαιδα καὶ συνεδέθη διὰ συμμαχίας μὲ τὸν αὐτοκράτορα.

“Οταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του,

τὸ Κίεβον, ὁ Χριστιανὸς πλέον Βλαδίμηρος ἀπεφάσισε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ὑπηκόους του νὰ ἀσπασθοῦν καὶ αὐτοὶ τὸν Χριστιανισμόν. Διέταξε λοιπὸν νὰ ωιφθοῦν τὰ εἰδωλα εἰς τὸν ποταμὸν Βοουσθένην, τὸν σημερινὸν Δνείπερον, καὶ προεκήρυξε τὸ ὑποχρεωτικὸν βάπτισμα πάντων τῶν Ρώσων, ἐλευθέρων καὶ δούλων.

‘Ητο πράγματι θαυμάσιον τὸ θέαμα κατὰ τὴν δρισθεῖσαν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος. Ὁ βασιλεὺς συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων ιερέων, οἱ ὅποιοι θὰ ἔτελον τὸ ιερὸν μυστήριον, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ. Τότε, μόλις ἐδόθη τὸ σύνθημα, πλῆθος ἀναρίθμητον ἀνθρώπων πάσης ἡλικίας καὶ τῶν δύο φύλων εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὄδωρο. Καὶ οἱ ιερεῖς ἀνεγίνωσκον τὰς εὐχὰς τοῦ βαπτίσματος καὶ ἔψαλλον ὑμνους εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν τελείην οἱ Ἑλληνες ιερεῖς ἐκάλεσαν πάντας τοὺς κατοίκους τοῦ Κιέβου Χριστιανούς.

‘Ο Βλαδίμηρος ἡναγκάσθη βεβαίως νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν βίαν ἐναντίον μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀπεράντου χώρας του, τὸ ὅποιον ἐδυστρόπει νὰ ἀποδεχθῇ τὸν Χριστιανισμόν. Καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του μέχρι τοῦ 1200 μ.Χ. ἀρκετοὶ Ρώσοι παρέμειναν εἰδωλολάτραι. Ὁπωσδήποτε δῆμος δικαίως θεωρεῖται δτι αὐτὸς ἔξεχριστιάνισε τὸν λαόν του.

‘Η Ὀρθόδοξη Ρωσικὴ Ἐκκλησία, τιμῶσα τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τῶν βασιλέων Ὅλγας καὶ Βλαδιμῆρου, ἔταξεν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν Ἀγίων. Τὸ δὲ Κίεβον θεωρεῖται ἔκτοτε ἡ ιερὰ πόλις τῶν Ρώσων.

Γεώργιος Καλαματιανός

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ή πορεία του. Νέος ό Βασιλειος ḥρχισε τους ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τους σταματήσῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ώς νὰ ἥτο χαλύβδινος, τους ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ μόνον τότε, τὸ 1018 μ. Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο "Ἐθνος".

"Όλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῆ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῆ· ἡ τσαρίνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱούς της καὶ τὰς ἔξι θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχεΐδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ή νίκη ήτο πλήρης καὶ δριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἄγτὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσω Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ ν' ἀναπαυθῇ ἐπὶ τέλους, αὐτὸς ἡκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἔζητει; Διατί τόσοι νέοι κόποι;

Ἄσφαλδος ἦθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίας ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πᾶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἦθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

"Οταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγόρται, φαιδροὶ καὶ ἄδοντες, προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὃ δποῖος τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἔχθρον τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἔθεριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των!"

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχειὸν ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὃπου πρὸ 24 ἑτῶν ὁ στρατηγός του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἥφαντισεν εἰς μίαν νύκτα δλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιὰν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα. Αἱ Ἀθῆναι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῆναι· ἵσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ή μετάβασις ὅμως τοῦ

Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι’ αὐτὴν καὶ φανερώνει, ὅτι δὲν εἶχε σβήσει ἀκόμη ἡ δόξα τῆς.

Ο πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἡννόει καλῶς, ὅτι αἱ νῖκαι του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομένως εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν Ἑλληνικόν, τὸν ἑλληνισμὸν ὁλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπόν, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἤλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλην βασιλεὺς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἄλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἤσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία «ἡ Ἀθηνιώτισσα» δὲν ἦτο μόνον προστάτις τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι’ αὐτὸν αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο ιερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ιερώτατον προσκύνημα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὁρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ, ἥρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν τῆς.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὅποιος ἦτο ἀκόμη ἀκέραιος καὶ εἶχε δλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῆ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἤλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὑσεβῆς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἔγιναν διπλοῦν προσκύνημα, διὰ τὴν δόξαν των, διὰ τὴν πίστιν των.

‘Η λησμονημένη πόλις, δταν ἔξυπνησεν, εἰδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρετίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς παρέλαβε τὸν στρατόν του καὶ ἀνῆλθε μετ’ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

‘Η Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμπρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενών, ἡ καρδία τῆς Ἑλλάδος, εἰδε διὰ πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ορόν βράχον τὰ ἐκλεκτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νοτιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαιάμαχα τάγματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία!

‘Ο ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρῳ ἀπὸ τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα ἥσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικηταί, δικαστικαί, ἐκκλησιαστικαί, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

‘Ο λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἦκουσε τότε τοὺς πλέον θερμοὺς καὶ συγκινητικοὺς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· κάθε λόγον συνώδευον ζωηρόταται ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

‘Ο Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναόν, κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναριθμητα φῶτα, καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Αλλὰ δὲν ἡρχέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲ
ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ήτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν
λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἔδέχθη δύο φοράς
τὰ ἀφιερώματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ ἐλληνισμοῦ, τὰ ὅ-
ποια κατὰ σύμπτωσιν ἤσαν Μακεδόνες.

Ο Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἐστειλεν ἀπὸ τὰ
λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας ν' ἀναρ-
τηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἔξεδήλωνε
τοιουτορόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεούς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορι-
καὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Πανα-
γίας τώρα, μὲ ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν
βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Αφθονα ἤσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, δπως ἀναφέρουν
οἱ ίστορικοί. Μία χρυσῇ περιστερά, σύμβολον τοῦ ἄγιου πνεύ-
ματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Εἰς χρυσοῦς
λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος, ὡς κανδήλα,
εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάθησαν δῆλοι οἱ ναοὶ τῆς
πόλεως· καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως
ἐφορύντισε μὲ γενναιοδωρίαν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ τῶν νικη-
τῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὥμιλησαν εἰς τὴν
ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ ὄ-
ραιίους στίχους ὑμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης:

Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀνδρειωμένα,

τοῦ Βασιλιᾶ προσκυνητῆ βροντοῦν τὰ φτερνιστήρια.
 Στὴν Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια:
 Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερὰ ζυγίζει
 κι ἀνασαλεύει κρεμαστὸ χωρὶς νὰ φτερουγίζῃ,
 καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαυματουργὸ καντήλι,
 ποῦχει τὸ λάδι του ἄσωστο κι ἄκαγο φυτῖλι...

‘Ο Βασίλειος, ἀφοῦ ἔξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπόν του, ἀ-
 πέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν
 βασιλισσαν πόλιν ἐκεῖ τὸν ἀνέμενε ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος
 θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

N. A. Κονιόρδος

ΟΤΕ Η ΕΛΛΑΣ ΉΤΟ ΗΝΩΜΕΝΗ

[Είναι έκτος πάσης άμφισβητήσεως, ότι ήνωμένη ή 'Ελλάς έπετέλεσε θαύματα, εἰς οιανδήποτε κρίσιμον καμπήν τῆς μακραίωνος ιστορίας της καὶ ἄν εύρεθη.

Δεῖγμα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐνώσεως ἀποτελοῦν τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω διαγγέλματα τοῦ Πρωθυπουργοῦ 'Ελευθερίου Βενιζέλου καὶ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, συνεργαζομένων ἐν ἀπολύτῳ συμπνοίᾳ καὶ ἀλληλοκατανοήσει, κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, συγκεκριμένως δὲ κατὰ τὸν 'Ελληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913.]

Α'. 'Απὸ τὸ διάγγελμα τοῦ 'Ελευθ. Βενιζέλου
ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου.

Εἰς νέον ἀγῶνα μᾶς καλεῖ ἡ πατρίς. Ἐνῷ συνεμαχήσαμεν μὲ ἄλλα Χριστιανικὰ κράτη, διὰ ν' ἀπελευθερώσωμεν πάσχοντας ἀδελφούς μας καὶ ηύτυχήσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἀγώνα μας στεφανούμενον ὑπὸ τῆς νίκης, ἀπληστος ἡ σύμμαχος Βουλγαρία, ἀρνηθεῖσα πᾶσαν συνεννόησιν, ἐπεζήτησε νὰ σφε-

τερισθῆ μόνη αὐτὴ τοὺς καρποὺς τῆς κοινῆς νίκης, χωρὶς ν' ἀναγνωρίζῃ εἰς τὸν ἄλλους μήτε ἐθνολογικὰ δικαιώματα, μήτε τίποτε...

Ἐνώπιον τῆς ἀχαρακτηρίστου ταύτης συμπεριφορᾶς τὸ καθηκόν τῶν λοιπῶν συμμάχων ἡτο σαφῶς διαγεγραμμένον. Ἐπεβάλλετο εἰς αὐτοὺς νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῆς τέως συμμάχου.

Ο ἔλληνικὸς λαὸς ἐν στενῇ μετὰ τούτων ἀλληλεγγύη καὶ ἔχων πεποίθησιν εἰς τὴν ἵερότητα τοῦ σκοποῦ, ἀναλαμβάνει τὰ ὅπλα εἰς νέον ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἔστιῶν ἀγῶνα.

Ο ἔλληνικὸς στρατὸς τῆς ἔνορᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ ἀναδεῖξας μεγαλυτέραν τὴν Ἑλλάδα, καλεῖται νὰ συνεχίσῃ τὸν τιμημένους ἀγῶνας του καὶ νὰ σώσῃ τὸν μόλις ἀπελευθερωθέντας ἀδελφούς του ἀπὸ τῆς ἐπαπειλουμένης νέας καὶ πλέον δεινῆς δουλείας.

Τὸ ἔλληνικὸν ἔθνος εἰς ἐδραίαν στηριζόμεναν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἴσχυν τοῦ δικαίου του καὶ τὸν ἡρωισμὸν τοῦ στρατοῦ, λαμπρύναντος τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἀναβιβάσαντος τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ὑψός τῶν ἡρωικῶν παραδόσεων καὶ τῆς περιλάμπου αὐτοῦ ἱστορίας, οὐδεμιᾶς καὶ πάλιν θὰ φεισθῇ θυσίας εἰς εὐόδωσιν καὶ τοῦ νέου ἀγῶνος, δστις συμπληροῦ καὶ ἔξασφαλίζει τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον τοῦ πρώτου.

Ζήτω τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ο Πρωθυπουργός
Ἐλευθέριος Βενιζέλος

B'. Άπο τὸ διάγγελμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου
ἐπὶ τῇ εύτυχεῖ λήξει τοῦ πολέμου.

Ἄξιωματικοί, Ὑπαξιωματικοί, Στρατιῶται καὶ Ναῦται.

Σεῖς εἰσθε οἱ ἐργάται τῆς μεγαλυνθείσης Νέας Ἑλλάδος.

Τὸ αἷμά σας, οἱ κόποι σας, οἱ ἀγῶνες σας, αἱ στερήσεις σας, η ἀνδρεία σας καὶ η καρτερία σας ἔκαμαν τὴν Πατρίδα μας μεγάλην. Ὁχι δὲ μόνον μεγάλην, ἀλλὰ καὶ τιμημένην καὶ σεβαστὴν καὶ ἔνδοξον εἰς δόλον τὸν κόσμον. Λυποῦμαι, διότι πολλοί, πάμπολλοι ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους συμμαχητάς μου δὲν θ' ἀκούσωσι τοὺς λόγους μους τούτους. Ἀλλὰ τὸ αἷμά των δὲν ἔχυθη ἐπὶ ματαίφ. Αἰωνία ή μνήμη τῶν πεσόντων ἡρώων μας!

Εἰς σᾶς τοὺς ἐπιζῶντας ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν μου διὰ τὰ κατορθώματά σας καὶ τὴν ὑπεροφάνειάν μου, διότι ἡγοῦμαι τοιούτου στρατοῦ καὶ τοιούτου στόλου. Διέταξα ὅπως δοθῶσι μετάλλια εἰς πάντας, δσοι συμμετέσχον εἰς τοὺς δύο πολέμους. Ἀλλὰ ὑπεράνω παντὸς μεταλλίου καὶ ὑπεράνω πάσης ἀμοιβῆς είμαι βέβαιος, δτι εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου προέχει ως ἀρίστη ἀμοιβὴ τὸ συναίσθημα, δτι ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα μεγάλην!

Ἄλλὰ τὸ ἔργον μας δὲν ἔτελεισθε. Πρέπει ή Ἑλλάς μας νὰ γίνηι ἰσχυρά, ἰσχυροτάτη. Θὰ ἐργασθῶ ἀνενδότως διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ὅσοι μείνετε ὑπὸ τὰς σημαίας θὰ μὲ συντρέξετε μὲ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν, δπως καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ὅσοι δὲ ἐπιστρέψετε εἰς τὸν οἰκόν σας, μαζὶ μὲ τὸ συναίσθημα τῆς ὑπεροφανείας διὰ τοὺς θριάμβους σας, νὰ μεταφέρετε καὶ νὰ διαδώσετε τὴν ἄκαμπτον ἀπόφασιν δλων μας νὰ κάμωμεν Ἑλλάδα πολεμικῶς ἰσχυροτάτην, σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ τρομερὰν εἰς τοὺς ἔχθρούς της.

Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός! Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς στόλος!

Λιμπούνοβον 26 - 7 - 13

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

Ἄφηκες κάθε χώρα μακρινὴ καὶ κάθε γῆ,
ποὺ τῆς ζωῆς δύ πόλεμος σ' ἔκρατει
καὶ ἐπάνω στῶν ὀκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς Πατρίδος τὴν κραυγήν.

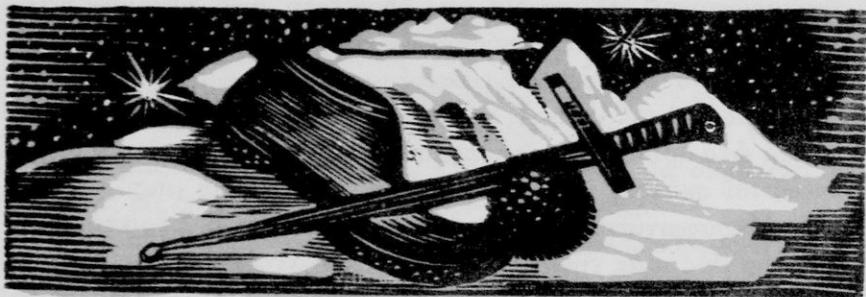
Ὕρθες ἀπὸ τὴν Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἥρθες ἀπ' τὰ νησιὰ τὰ μυροβολημένα,
ποὺ λούζονται στὸ κῦμα τοῦ βιοιᾶ.

Ὕρθες! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
ποὺ ἀκούραστο τὴ γῆ δργώνει,
ποὺ στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουχτώνεις τ' ὅπλο τὸ ίερό.

Σὰν τὴν ἀνεμοζάλη, σὰν τὴν ἀστραπή,
γκρεμίζεις τῆς σκλαβιᾶς τὸ καταχθόνιο χτίφιο
καὶ θεμελιώνεις μ' ἀσμα νικητήριο
τῆς λευθεριᾶς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, ποὺ ἀνασύρεις τολμηρὴ
τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
καὶ ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαυμωμένα μας τὰ μάτια
κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

Ἄριστομέρης Προβελέγγιος

ΔΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΟΥΣΕ

Ιανουάριος του 1941. Βαρύς χειμώνας είχεν ένσκηψει κατά τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν γῆν. Ἡ χιῶν ἐκάλυπτε τὰ πάντα εἰς τὰ δῷρα τῆς Ἀλβανίας καὶ τὸ ψῦχος είχε καταβῆ περισσότερον ἀπὸ 10 βαθμοὺς κάτω τοῦ μηδενός.

Ο λόχος μας ενρίσκετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ είχεν ἀναλάβει τὴν φρούρησιν τοῦ μετώπου ἐπάνω εἰς ἓν ἀπὸ τὰ ὑψώματα τοῦ Μπογραδέτς. Καὶ ἡ δύμας μας, μὲ τὸν λοχίαν Στυλιανόν, ἔνα γενναῖον παλληκάρι ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην, ἐπὶ κεφαλῆς, ἐκάστην ἐσπέραν ἔστηνεν ἐνέδραν εἰς τὸ πλέον προχωρημένον σημεῖον τοῦ τομέως μας, τριάκοντα-τεσσαράκοντα μέτρα πλησίον τῶν προφυλακῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἶμεθα οἱ πλέον σκληραγωγημένοι στρατιῶται τῆς διμοιρίας. Εἶχομεν λάβει μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἰβάν - Μοράβα, εἶχομεν παρελάσει ὑπερήφανοι νικηταὶ μέσα ἀπὸ τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τῆς Κορυτσᾶς καὶ εἶμεθα ἐκ τῶν ὄλιγων, τοὺς δοποίους δὲν είχον ἀρχίσει νὰ δεκατίζουν ἀκόμη αἱ διάφοροι ἀσθένειαι καὶ τὰ κρυοπαγήματα. Δι' αὐτὸν εἶχομεν καὶ τὴν προτίμησιν εἰς πᾶσαν ἐπικίνδυνον ἀποστολήν.

Ο λοχαγὸς ἦτο βέβαιος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μας. Καὶ ἡμεῖς

έκαμαρώναμεν! Ή καρδία μας ἐδονίζετο ἀπὸ ἔθνικὸν παλμὸν καὶ τὰ στήθη μας ἐφούσκωνον ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ὅτε μὲ τ' ἀντίσκηνα καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα ἐπ' ὕμου, ἀμύητοι, ψύχραιμοι, μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, τοὺς ὁφθαλμοὺς ἐμπρὸς καὶ τὰ ὤτα ὀρθάνοικτα ἐγλυστρούσαμεν ἀθορύβως ὡσὰν σκιαὶ ἐντὸς τοῦ σκότους καὶ ἐφθάνομεν εἰς τὰς θέσεις μας.

Παραφωνίαν εἰς τὴν δύμαδα μας ἀπετέλει δ Στρατῆς, μονογενῆς υἱὸς μιᾶς χήρας, δόποιος ἄλλο τι ἐκτὸς τῆς μητρός του καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ νοῦν δὲν εἶχε. "Ηρχετο πάντοτε μὲ ἀπροθυμίαν μαζί μας καὶ δὲν ἔπαινεν καθ' ὅδὸν νὰ σιγοψιθυρίζῃ.

— Τί τὰ θέλεις, κύριε διδάσκαλε, ἀπετόλμησε νὰ εἴπῃ μίαν νύκτα, ἐκεῖ ὅπου ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου ἐφυλάσσομεν εἰς τὴν ἐνέδραν. Δὲν καταλαμβάνω, διατί νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ πόλεμος, διατί νὰ ὑποφέρωμεν καὶ νὰ σκοτωνώμεθα... Δὲν βλέπω τὸν λόγον. Τί θὰ ἔγινετο, ἐὰν ἀφήναμεν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα...

— Σσοούτ! Σιωπή! μὴ προχωρῆς, βλάσφημε, τοῦ ἐφώναξα πλήρης ὁργῆς. Ἐὰν εἰμεθα πάρα πίσω...

Δὲν ἐποδόλαβα νὰ συνεχίσω. Ἡ φωνή μου, χωρὶς νὰ θέλω, εἶχεν ἀκουσθῆ ἀπὸ τὸν Ἰταλὸν σκοπὸν καὶ ἡ πανήγυρις ἥρχισεν.

'Επιροβόλησεν δ Ἰταλός, ἀπηντήσαμεν ἡμεῖς, ἔξεσηκώθησαν ἐχθρικὰ καὶ ἴδικά μας φυλάκια, ἡκολούθησαν οἱ διπλανοὶ λόχοι, δλόκληρος δ τομεὺς ἱναψε. Μάλινχερ, πολυβόλα, χειροβομβίδες, δλμοι, κονόνια ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμον. 'Ο κρότος τῶν τυφεκίων, δ ἀντίλαλος ἀπὸ τὰς χαράδρας, ἔνα συνεχὲς βραχὺν βουητὸν καὶ αἱ λάμψεις τῶν πυροβόλων ἔδιδον εἰς τὰς χιονισμένας κορυφὰς τῶν ὁρέων ἔνα διαφορετικὸν θέαμα, φαντασμαγορικόν, φρικτόν, τραγικόν!

Ἐπυροβολούσαμεν καρφωμένοι εἰς τὰς θέσεις μας καὶ ἐπροσπαθούσαμεν, μέσα εἰς τὰς ὑβρεις καὶ τὸ καταιγιστικὸν πῦρ, τὸ δποῖον δί' δλων τῶν δπλων του είχεν ἔξαπολύσει ἐναντίον μας δ ἐχθρός, νὰ ἐννοήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ ἀπέναντί μας φυλακίου. Καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν, ώς συμβαίνει συνήθως εἰς τὸν πόλεμον, τὸ μέτωπον ἡσύχασε.

Ἐπλησίαζε νὰ φωτίσῃ. Τ' ἄστρα ἔσβησαν ἔνα-ἔνα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔν αμυδρὸν φῶς, ἐνισχυμένον ἀπὸ τὴν ἀνταύγειαν τῆς χιόνος, ἔξθετο εἰς τὴν πλάσιν.

— Διδάσκαλε, τί λέγεις; ἀκούω μίαν σιγανήν φωνήν. Τοὺς αἱφνιδιάζομεν τοὺς μακαρονάδες; Ὁλύγοι εἶναι.

Ἡτο δ λοχίας, δ δποῖος ἐμὲ συνεβουλεύετο πάντοτε, δσάκις ἐλάμβανε τὰς τολμηρὰς ἀποφάσεις του.

— Ἐμπρός! ἀπήντησα χωρὶς δισταγμόν.

Ἐσυνεννοήθημεν δ εἰς μετὰ τοῦ ἄλλου καὶ ἐσύρθημεν ἐμπρός, κρυπτόμενοι δπισθεν τῶν κορμῶν τῶν δένδρων, τὰ δποῖα θὰ ἐνόμιζε κανεὶς δτι ἡ Θεία Πρόνοια ἐπὶ τούτῳ είχε φυτεύσει ἐκεῖ, διὰ νὰ εύκολύνουν τὸ ἔργον μας.

Τὰ δπλα «έφ' δπλου λόγχην» καὶ τὰς χειροβομβίδας ἔτοιμους. Ἐπλησιάσαμεν. Μία φωνὴ «ἄέρα! ἄέρα!» ἀντίχησεν εἰς τὸν δρῖζοντα καὶ ἄλλαι χειροβομβίδες ἔπεσαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν συρματόπλεγμα καὶ ἄλλαι ἔξω καὶ γύρω ἀπὸ τὸ φυλάκιον. Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κινηθοῦν οἱ Ἰταλοὶ καὶ αἱ λόγχαι μας τοὺς είχον περιζώσει.

— Ψηλὰ τὰ χέρια — πόσον είχον συνηθίσει εἰς αὐτὸν οἱ Ἰταλοί! — ἀφοπλισμὸς καὶ ἔρευνα. Δύο - τρεῖς ἐφύλασσον τοὺς Ἰταλοὺς καὶ οἱ ἄλλοι ἀνεξητούσαμεν κανένεν τηλέφωνον, κανένα κώδικα, διαταγάς, ἵσως καὶ τρόφιμα. Εἴχομεν μάλιστα πολλὴν ἀνάγκην ἀπὸ τὰ τελευταῖα, διότι εἰς τὸ ὑψος δπου εύρισκομεθα, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἔφθανον τὰ μεταγωγικά μας.

"Ολοι ήρευνούσαμεν έκτὸς ἀπὸ τὸν Στρατήν. Αὐτὸς εἶχε τοὺς δόφθαλμοὺς καρφωμένους εἰς τὸ χῶμα καὶ ἔβλεπε. Εἰς μίαν στιγμὴν ἔκυψεν. Ἐπῆρε κάτι, τὸ ἔκοιταξε, τὸ ἔξανακοῖταξε, μὲ κόπον συγκρατῶν τὰ νεῦρά του, μ' ἐπλησίασε καὶ δεικνύων τοῦτο :

— Βλέπεις, κύριε διδάσκαλε, μοῦ εἴπε μὲ δειλὴν καὶ ἐντροπαλὴν φωνήν.

"Ητο ἔνα καρτ-ποστάλ, τὸ δποῖον παρίστανε τὸν Παρθενῶνα. Εἰς τὴν κορυφήν του ἦτο ζωγραφισμένη κυματίζουσα μία Ἰταλικὴ σημαία καὶ κάτω ἐγράφετο λατινιστί: «Ζήτω ἡ Ἰταλικὴ Αὐτοκρατορία».

— Τὸ βλέπεις τώρα; γυρίζω περισσότερον θυμωμένος πρὸς αὐτόν. Τὸ εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, τί θὰ ἐγίνετο, ἀν ἀφήναμεν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα; Μήπως ἀντιλαμβάνεσαι τί ἄλλο θὰ ἐγίνετο;

"Ο Στρατῆς εἶχε γίνει κάτωχρος. Ἐτρεμε. Καὶ ἔτρεμε διὰ δύο λόγους· ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἐντροπήν του. Τὸν ἔλυπήθην.

— "Εχεις καιρόν, εἶπον εἰς αὐτὸν μὲ συμπάθειαν, νὰ δείξῃς εἰς τὸ μέλλον διτὶ ἐκατάλαβες, διατί γίνεται αὐτὸς ὁ πόλεμος, διατί ὑποφέρομεν καὶ διατί σκοτωνόμεθα.

"Εως ὅτου ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν λόχον καὶ παραδώσωμεν τοὺς αἰχμαλώτους—καὶ ἡθέλομεν δλοι νὰ παρευρισκώμεθα εἰς τὴν παράδοσιν—φοβεροὶ πόνοι ἐσούβλιζον τὰ πόδια μους ἔως τὰ κόκκαλα.

"Ἐπαθον κρυοπαγήματα καὶ διετάχθη ἡ διακόμισίς μου εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἀπὸ τὸ ὄρεινὸν χειρουργεῖον, εἰς τὴν Κορυτσάν, εἰς τὴν Φλώριναν. Παρέμεινα ἐκεῖ ἔνα μῆνα, ὅπότε οἱ ίατροὶ μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ περιπατήσω. Ἐπῆγα κατ'

εύθεταν εἰς τὴν διπλανήν αἱθουσαν, δῆτα καθώς εἶχον πληροφορηθῆ, εἰς τραυματίας δὲν ἔκαμνε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κοιτάζῃ διαρκῶς μίαν φωτογραφίαν καὶ νὰ σιγοψιθυρίζῃ.

Εἶχον δέσει τὴν κεφαλήν του μ' ἐπιδέσμους καὶ δὲν ἐφαίνοντο εἰμὴ τὰ μάτια, ή μύτη καὶ τὸ στόμα του. Ἐπλησίασα κοντά του. Τὰ μάτια τοῦ πληγωμένου ἐστυλώθησαν ἐπάνω μου. Μ' ἔκοιταζον πολλήν ὕραν. Αἱ χεῖρές του ἔξηκολούθουν νὰ κρατοῦν τὴν φωτογραφίαν.

“Εξαφνα τὸ κορμί του ἀνεσκίρτησε.

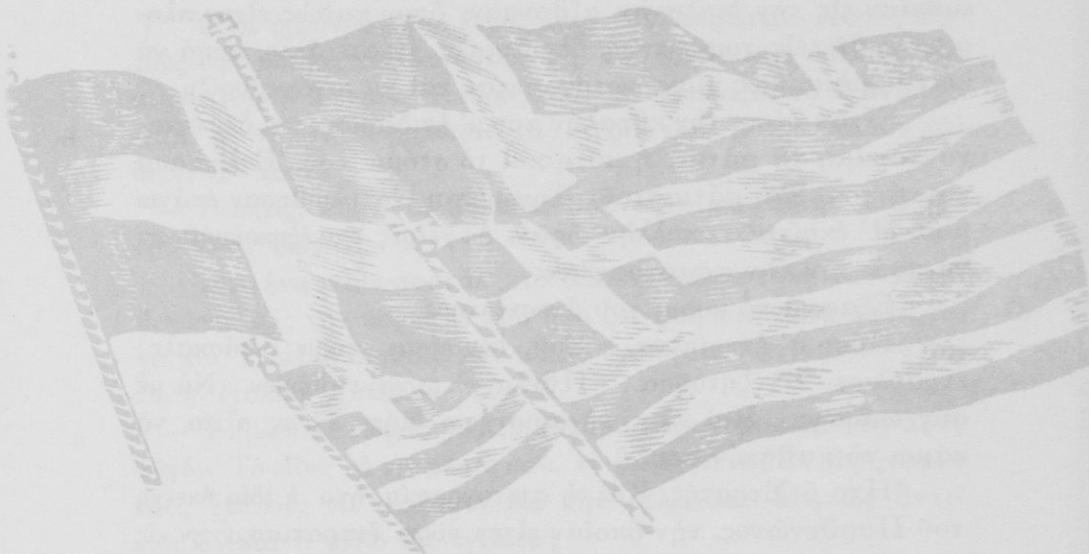
— Πόσο σ' ἐπερίμενα... Ἐσύ, δὲν εἶσαι, κύριε διδάσκαλε; ἐτραύλισε. Σ' ἔξητοῦσα... “Ηθελα νὰ συναντηθῶμεν... Νὰ μὲ συγχωρήσῃς... Καὶ νὰ σ' εὐχαριστήσω, διότι ἔγινες αἴτια νὰ κάμω τὸ καθῆκόν μου.

“Τοῦ Στρατῆς. Καὶ ή φωτογραφία ἦτο ή ίδια ἔκείνη τοῦ Παρθενῶνος, τὴν δοποίαν εἶχεν εῦρει ἐντροπιασμένην εἰς τὸ ἔχθρικὸν φυλάκιον καὶ τὴν δοποίαν, ἀφοῦ εἶχεν ἐπιμελῶς καθαρίσει, ἐφύλασσεν ὡς φυλακτὸν εἰς τοὺς κόλπους του. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Παρθενῶνος ἔκυμάτιζεν ὑπερηφάνως ή Ἐλληνικὴ γαλανόλευκος καὶ ὑπὸ κάτω ἦτο γραμμένον τὸ «ΟΧΙ», ή λέξις, ή δοποία κατήντησε θρῦλος καὶ σύμβολον διὰ τὴν ἀδάμαστον φυλήν μας.

Ναί. Ὁ Στρατῆς, ὁ δοποῖος ὀλίγας ήμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὸ νοσοκομεῖον ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ λοχαγοῦ καὶ μόνος του ἔνα βράδυ ἔκαμεν αἰφνιδιασμὸν εἰς ἔνα φυλάκιον, ἥρπασε τὸ ἔχθρικὸν πολυβόλον καὶ ἐπιστρέφων, ἐκτυπήθη ἀπὸ θραῦσμα βλήματος δλμου καὶ ἐπληγώθη.

Ἐγνώριζεν ἡδη διατί ἐπολεμοῦσε καὶ τὸ ἔδειξε τόσον καλῶς!

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

H Σ H M A I A

Πάντα κι δπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ¹
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς Πατρίδος ή ψυχή.

“Οταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
τ’ ἀγεράκι τ’ ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα ποὺ σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἄφρο.

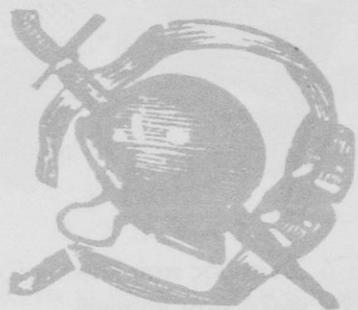
Κι ὁ Σταυρὸς ποὺ λαμπυρίζει
στὴν ψηλή σου κορυφῆ,
εἰν' ὁ φάρος, ποὺ φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφῆ.

Σὲ θωρᾶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἄγια σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή:
Νὰ εἰσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή!

(Τὰ Πρῶτα Βήματα)

Ιωάννης Πολέμης

Γ'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

M A N A

Μάνα» κράζει τὸ παιδάκι,
«μάνα» ὁ νιὸς καὶ «μά-
[να» ὁ γέρος,
«μάνα» ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
Ἄ, τί ὄνομα γλυκό.

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲ θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ,
σὰν τὴ μάνα, ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα, ποὺ πονεῖ.

Τὴν ύγειά της, τὴν ζωή της,
δλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο, π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο, ποὺ φιλεῖ.

“Οπου τρέχεις, πάντα ἡ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει,
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καῦμένη,
πάντα ἡ μάνα σ' ἀπανταίνει
μὲ δλόθερμα φιλιά.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴ χάνει !
Ο καῦμὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶναι ἄλλος
εἰς τὸν κόσμο θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πλιὰ δὲν ἔχει,
«μάνα» ιράζει στ' ὄνειρό του,
πάντα «μάνα» στὸν καῦμό του
εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

Γεώργιος Μαρτινόλλης

Ο ΔΕΚΑΝΕΥΣ ΜΑΣ

‘Ο μικρός.—‘Ο λόχος νὰ είναι ἔτοιμος πρὸς ἐκκίνησιν! διέταξεν δὲ λογαργός.

Ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἔξεκινήσαμεν. Ποῦ ἐπηγαίνομεν; Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν νὰ μετρηθῶμεν καὶ πάλιν μὲ τοὺς Ἰταλούς; Ως ἐφεδρεία; Κανείς μας δὲν ἐγνώριζεν.

Ἐνῷ ἐβαδίζομεν, εἰς μίαν καμπήν τοῦ δρόμου, διετάχθη δλιγόλεπτος ἀνάπαυσις. Ἐξαφνα προβάλλει ἀπὸ τὰ ἀριστερά, ἀπὸ ἓν μονοπάτι, εἰς μικρός, δέκα-δώδεκα ἑτῶν.

Τὸ πρόσωπόν του ἐφαίνετο φοβισμένον τὰ μαλλάκια του, ποὺ δὲν είχον σκούφον νὰ τὰ συγκρατοῦν, ἐπιπτὸν ἀκατάστατα εἰς τὸ μέτωπον. Τὰ ἐνδύματά του πτωχικὰ καὶ βρεγμένα, τὰ ὑποδήματά του τόσον μεγάλα, ποὺ καὶ τὰ δύο πόδια του ἐχωροῦσαν εἰς τὸ ἔν. Ἀπὸ τὸν δρόμον του εἶχε κρεμάσει ἔνα σάκκον, «τράστο», μεγάλον καὶ βαρὺν διὰ τὴν ἥλικιαν του· καὶ δὲ τὸ βάρος του ἀπὸ τὸ βάρος ἔκλινε, ἐνῷ ὁ σάκκος ἤγγιζε σχεδὸν τὴν γῆν.

— Ποῦ πηγαίνεις, παιδί μου; τὸν ἡρότηησεν δὲκανεύς μας.

— Σπίτι μου.

— Καὶ ποῦ είναι τὸ σπίτι σου; Τί κάνεις ἐδῶ;

Μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἔξήγησεν ὁ μικρός, ὅτι τὸν εἶχε στείλει ἡ μητέρα του εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον νὰ πάρῃ δόλιγον ἀλευρὸν δανεικὸν ἀπὸ μίαν θείαν του. Ἀλλά, ἐλεγε, πλησιάζει νὰ νυκτώσῃ καὶ φοβεῖται, διότι εἰς τὸ βουνὸν εἶναι λύκοι...

‘Ο δεκανεὺς ἐπῆρε πλησίον του τὸ παιδί, τὸ ἐθώπευσε, ἥνοιξε τὸ σακκίδιόν του, ἔκοψεν ἐν σεβαστὸν τεμάχιον κουραμάνας, τοῦ τὸ ἔδωσε, καθὼς καὶ μίαν φούκταν σταφίδας καὶ ἐν πακέτον σῦκα.

— ‘Ασφαλῶς ὁ δεκανεύς, ἐσκέφθημεν, θὰ μείνη τὸ βράδυ νηστικὸς πρὸς χάριν τοῦ μικροῦ.

‘Ο μικρός ἐσήκωσε τὰ ματάκια του καὶ ἔβλεπε μὲ εὔγνωμοσύνην τὸν ἀπροσδόκητον προστάτην.

— ‘Εγεις πατέρα, παιδί μου; τὸ ἡρώτησεν ὁ δεκανεύς.

— Ναί!

— Καὶ τί δουλειὰ κάνει;

— Είναι στρατιώτης· πολεμᾷ τοὺς Ἰταλούς.

‘Ο δεκανεὺς τὸ ἐθώπευσε πάλιν, τὸ ἔκοιταξε μὲ βλέμμα στοργικόν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἡρώτησε πλέον.

“Ολοι ἐγνωρίζομεν τὸν δεκανέα. Ἡτο ἄνθρωπος καλόκαρδος, ἀλλὰ δλιγομιλητος· δι’ αὐτὸν πολλοὶ τὸν ἐθεώρουν ώς παραγάξενον. Ποτὲ δὲν τὸν εἴδομεν νὰ ἔξοδεύσῃ χρήματα καὶ ἀπὸ δι’, ἐφαίνετο ἡτο πτωχός. Ἐν τούτοις ἡτο τὸ καλύτερον παλληκάρι τοῦ λόχου. Πρῶτος ἐρρίπτετο εἰς τὴν μάχην καὶ πρῶτος ἀνέβαινεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν χαράκωμα. Δι’ αὐτὸν καὶ ὁ λοχαγὸς εἶχε προτείνει νὰ παρασημοφορηθῇ «ἐπ’ ἀνδραγαθίᾳ».

Προστατευόμενος. Εἰς μίαν στιγμὴν βλέπομεν τὸν δεκανέα νὰ παίρνῃ τὸν μικρὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν λοχαγόν. Τί τοῦ εἶπεν; Ποίαν ἀπάντησιν

ελαβεν; Δὲν γνωρίζομεν. "Οταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του ἐκράτει πάλιν τὸν μικρὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα.

"Επειτα ἀπὸ ὀλίγον ἔξεκινῆσαμεν: ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν δημόσιον δρόμον, ἀνέβημεν δεξιὰ πρὸς τὸ βουνὸν ἀπὸ τὸ μονοπάτι.

'Ο δεκανεύς, συντροφευόμενος ἀπὸ τὸν μικρόν, χωρὶς οὕτε τώρα νὰ τοῦ ἀφήσῃ τὴν χεῖρα, ἐβάδιζεν εἰς τὴν θέσιν του. Εἶχεν δῆμος προσθέσει εἰς τὸ βάρος τοῦ στρατιωτικοῦ του φορτίου καὶ τὸ βάρος τοῦ σάκκου τοῦ μικροῦ. Πολλοὶ στρατιῶται προσερέθησαν νὰ τὸν ἐλαφρώσουν, ἀλλὰ μὲ κανένα τρόπον δὲν ἐδέχθη. 'Ενομίζεν, δτι τίποτε δὲν τὸν ἐβάρυνεν.

Δεκανεύς καὶ μικρὸς ἐβάδιζον ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, χωρὶς οὕτε λέξιν ν' ἀνταλλάξουν. Μόνον τὰ βλέμματά των συνηντῶντο, τὰ δόποια ἔλεγον πολλά.

Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον, ὅπου ἐφθάσαμεν, ἦτο καὶ ἡ πτωχὴ καλύβη τοῦ μικροῦ, ἡ οἰκία του. 'Ο παραξένος δεκανεύς ἔξηγαγε τότε ἀπὸ τὸ χιτώνιόν του ἐν σημειωματάριον. Μέσα εἰς αὐτὸν εἶχεν ἔν, μόνον ἔν, πεντηκοντάδραχμον· φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλα χρήματα. Τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς τὸν μικρὸν λέγων:

— Νὰ τὸ δώσῃς στὴ μάνα σου!

— Εύχαριστῷ! ἐψιθύρισε τὸ παιδί· καὶ τὰ μάτια του ἐδάχρυσαν.

— Καὶ νὰ γίνης καλὸς ἀνθρώπος καὶ καλὸς "Ἐλλην!" Ακοῦς; προσέθεσεν ὁ δεκανεύς.

— Ακούω! Εύχαριστῷ!

— Καληνύκτα λοιπόν!

Καὶ ἐσκυψε καὶ ἐφίλησεν εἰς τὰ μάτια τὸν μικρόν

— Καληνύκτα! εἶπε καὶ τὸ παιδί· καὶ ἐφυγεν.

Μόλις συνεκρατήσαμεν τὰ δάκρυά μας βλέποντες τὴν τρυφερότητα τοῦ γενναίου στρατιώτου.

Ο δεκανεύς, μόλις ἔφυγεν ὁ μικρός, ὡς νὰ ἥθελε νὰ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ βάρος, τὸ ὄποιον τοῦ ἐπίεζε τὰ στήθη, ἐγύρισε καὶ μᾶς εἶπεν:

— Εἴμαι καὶ ἔγὼ πατέρας, συνάδελφοι. Ἐχω ἔνα παιδί σὰν τὸν μικρό. Ἡμπορεῖ νὰ τὸ εῦρῃ κανεὶς στὸ δρόμο κλαμένο καὶ νηστικό...

Δὲν ἥδυνήθη νὰ συνεχίσῃ· ἔνας λυγμὸς διέκοψε τὸν λόγον του. Ἀρκετὴν ὥραν, ἐνῷ ἔξηκολούθει ἡ πορεία μας, τὰ μάτια τοῦ δεκανέως ἤσαν ὑγρὰ ἀπὸ τὰ δάκρυα. Κάπου μακράν, εἰς κάποιαν γωνίαν τῆς Ελλάδος, ἔβλεπε τὴν πτωχικήν του οἰκίαν, τοὺς ἀγαπημένους του, τὸ παιδί του!

N. A. Κοντόπουλος

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΓΗΝ

Είς μίαν πτωχὴν συνοικίαν τοῦ Πειραιῶς ἔζη ἀπὸ ὀρκετῶν ἐτῶν μία ἐργατικὴ οἰκογένεια, ἡ ὃποια κατήγετο ἀπὸ τὴν Μάνην. Ὁ πατήρ, τεσσαρακοντούτης ἥδη, ἦτο ἐργάτης εἰς τὸν Ὀργανισμὸν Λιμένος Πειραιῶς καὶ ἐλάμβανεν ἐν μικρὸν ἡμερομίσθιον, μὲ τὸ ὅποιον κατώρθωνε νὰ συντηρῇ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ πέντε ἀνήλικα τέκνα του, τρεῖς υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας. Καὶ είχον μὲν ἐκεὶ κάτω εἰς τὴν ἴδιαιτέραν πατρίδα των μερικὰ κτήματα, τὰ ὅποια ὅμως ἔμενον σχεδὸν ἀκαλλιέργητα. Μόνον δύο ἔως τρία δοχεῖα ἔλαιον καὶ ὀλίγας ἔλαιας εἶχον ώς ἐτήσιον εἰσόδημα. Καὶ ὅμως ἀπὸ τὰ ἵδια κτήματα συνετηρεῖτο παλαιότερον ἡ πολυμελὴς πατρικὴ οἰκογένεια τοῦ Δρακούλη. Αὕτη ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πατρός.

Κατὰ τὸν πρῶτον χειμῶνα τῆς γερμανοῖταλικῆς κατοχῆς ὁ Δρακούλης εὑρέθη αἰφνιδίως ἀνευ ἐργασίας. Ἡ ζωὴ εἰς τὸν

λιμένα είχε πλέον νεκρωθῆ. Καὶ ἡ πεῖνα εἰσῆλθεν ἀπειλητικὴ εἰς οἰκίας πολὺ εύπορωτέρας. Ἡ σωματικὴ ἐξάντλησις τῶν Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν μὲ τὴν πάροδον τῶν ἡμερῶν ἐγίνετο πλέον καταφανής. Ἐνόμιζε κανεὶς δτι συνήντα εἰς τὰς ὁδοὺς βαρέως ἀσθενεῖς, αἱ δποῖοι μόλις εἶχον ἐγερθῆ. Ἡ πτωχὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια ἐκρατεῖτο εἰς τὴν ζωὴν χάρις εἰς τὸ ὀλίγον ἔλαιον, τὸ δποῖον ὅμως θὰ ἐτελείωνε μετ' ὀλίγον. Ἡ δυστυχῆς μήτηρ ἔσταζεν ὀλίγα δράμια εἰς τὰ βραστὰ χόρτα, τὴν λαχανίδα, ἡ δποία ἐπὶ μῆνας ἀπετέλεσε τὸ κυριώτερον φαγητὸν τῶν περισσοτέρων Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν.

— Κυριακούλα, δὲν είναι ζωὴ αὐτῆ. Ἡρχισαν οἱ θάνατοι ἐκ πείνης καὶ πολὺ φοβοῦμαι δτι θὰ αὐξάνωνται διαρκῶς, δσον προχωρεῖ δχειμών. Βεβαίως οἱ σύμμαχοί μας καὶ δ Διεθνῆς Ἐρυθρᾶς Σταυρὸς μᾶς ὑπόσχονται διὰ τοῦ φαδιοφώνου, δτι ταχέως θὰ μᾶς βοηθήσουν. Ἄλλὰ φοβοῦμαι δτι πολλοὺς δὲν θὰ μᾶς προφθάσουν πλέον. Εἰδες πόσον ἔχουν ἀδυνατίσει τὰ παιδιά μας; Δι' αὐτὸν ἥρχισα νὰ σκέπτωμαι σοβαρῶς νὰ μετοικήσωμεν δλοι εἰς τὸ χωρίον μας. Τί λέγεις καὶ σύ;

— “Ο,τι σὲ φωτίσῃ δ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία, Δρακούλη, ἀπήντησεν ἡ καλὴ σύζυγος, ἡ δποία οὐδέποτε διεφώνει μὲ τὸν σύζυγόν της. Τὸν ἔβλεπε πόσον ἥτο ἀφωσιωμένος εἰς τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας τῶν καὶ είχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ὁρθὴν σκέψιν του.

Καὶ ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη. Μὲ μεγάλας ταλαιπωρίας ἐπὶ τετραήμερον, ἔφθασαν δι' ἡμικατεστραμμένου αὐτοκινήτου εἰς τὸ χωρίον τῶν. Ἐκεῖ ἐτακτοποίησαν προχείρως τὴν ἀπὸ δεκαετηρίδων ἀκατοίκητον οἰκίαν τῶν καὶ ἥρχισαν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων τῶν.

‘Ἡ ζωὴ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸ χωρίον τῶν κατ’ ἀρχὰς ἥτο πολὺ δύσκολος. Ὁλίγον κατ’ ὀλίγον ὅμως ἥρχισε νὰ καλλιτε-

ρεύη. Ἡ ἐσοδεία τοῦ ἔλαιοκάρπου κατὰ τὸ ἔτος ἔκεινο ὑπῆρξε καλή. Μὲ ἀνταλλαγὴν ἔλαιου ἡγόρασαν μίαν αἶγα, ἡ ὅποια τοὺς ἐξησφάλισεν ὀλίγον γάλα. Ἀντήλλαξαν καὶ μερικὰ ἐνδύματά των μὲ δλίγην κριθήν, τὴν ὅποιαν ἔσπειρον εἰς τὸ εὐφορώτερον κτῆμά των. Ἐκαλλιέργησαν καὶ τὸν λαχανόκηπόν των. Οἱ συγγενεῖς των τοὺς ἐβοήθησαν, ὅσον ἡδύναντο. Τοὺς ἐδώρισαν καὶ πέντε ὅρνιθας, αἵ ὅποιαι ἔδιδον τὰ ὠά των εἰς τὰ δύο μικρότερα τέκνα των. Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ οἱ δύο μεγαλύτεροι υἱοὶ — δέκα πέντε καὶ δέκα τριῶν ἐτῶν — εἰργάσθησαν καὶ μὲ ἡμερομίσθιον εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἔλαιοκάρπου. Μὲ τὸ ἔλαιον τῆς ἀμοιβῆς των ὁ πατήρ ἐπρομηθεύθη δι' ἀνταλλαγῆς μερικὰς ὀκάδας γεωμήλων, τὰ ὅποια ἀντικαθίστων τὸν ἄρτον κατὰ τὴν μαύρην ἔκείνην ἐποχήν. Καὶ μὲ δλας ὅμως τὰς στερήσεις ἡ ζωὴ των δὲν εἶχε σύγκρισιν μὲ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τῶν μεγαλουπόλεων.

Μὲ τὴν πάροδον τῶν μηνῶν ἡ κατάστασίς των συνεχῶς ἐβελτιώνετο. Ἡγόρασαν καὶ δευτέραν αἶγα καὶ ἄλλας ὅρνιθας. Ἡ σπορά των τοὺς ἐξησφάλισε καὶ δλίγον ἄρτον, τὸν ὅποιον είχον καιρὸν νὰ δοκιμάσουν. Ἐπὶ τέλους ἔφθασε καὶ ἡ βοήθεια τῶν συμμάχων καὶ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, εἰς τὴν ὅποιαν ὀφείλομεν δλοι τὴν σωτηρίαν μας ἀπὸ τὸν ἐκ πείνης θάνατον. Καὶ ἡ πτωχὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια μαζὶ μὲ δλους τοὺς "Ελληνας ἀνέμενε μετ' ἀνυπομονησίας τὴν ἡμέραν τῆς ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰργάζοντο καθημερινῶς, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν καλυτέραν διατροφήν. Τώρα τὸ ὁρόδινον χρῶμα τῆς ὑγείας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πρόσωπα δλων. Ἡ συνεχὴς ἐργασία εἰς τὸ ὄπαιθρον καὶ ἡ καλλιτέρευσις τῆς τροφῆς εἶχε πολὺ δυναμώσει τὰ πρὸιν ἐξησθενημένα σώματά των.

— Κυριακούλα, ποίαν γνώμην ἔχεις διὰ τὴν ἀγροτικὴν ζωήν;

Δὲν εἶναι καλυτέρα ἀπὸ τὴν ζωήν μας εἰς τὸν Πειραιᾶ; ἡρώ-
τησε τὴν σύζυγόν του μίαν ἡμέραν τοῦ δευτέρου χειμῶνος ὁ
Δρακούλης.

— Ἐγώ, ὅπως γνωρίζεις, πάντοτε τὴν ἐποτίμων. Καὶ τώρα
βλέπω ὅτι μὲ τὴν μικράν μας περιουσίαν καὶ μὲ τὴν προσω-
πικήν μας ἐργασίαν θὰ ἡμποροῦμεν νὰ ζῶμεν ἐδῶ μὲ μεγα-
λυτέραν οἰκονομικὴν ἄνεσιν. Καὶ τὰ παιδιά μας, ὅσα θέλουν
νὰ μορφωθοῦν περισσότερον, εἶναι εὔκολον νὰ φοιτήσουν
εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀρεοπόλεως.

Οἱ σύζυγοι, πρὸν λάβουν τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν διὰ τὴν
μόνιμον ἐγκατάστασίν των εἰς τὸ χωρίον, ἐκάθησαν καὶ ὑπε-
λόγισαν τὰ πιθανὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδά των. Καὶ πρὸς μεγάλην
ἐκπληξίν των εἶδον, ὅτι ὡς ἀγρόται θὰ είχον περισσότερα ἔσο-
δα καὶ ὀλιγώτερα ἔξοδα. Καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Δρακούλη δὲν θὰ
ἥτο τόσον κοπιαστικὴ εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅσον ἥτο εἰς τὸν λι-
μένα τοῦ Πειραιῶς.

‘Η ἀπόφασις τῶν γονέων ἐλήφθη καὶ ἀνεκοινώθη εἰς τὰ
téκνα των, τὰ ὅποῖα ἔξεδήλωσαν μεγάλην χαράν. Εἶχον πλέον
ἀγαπήσει τὸ πατρικόν των χωρίον καὶ τὴν τόσον εὐχάριστον
ζωήν του.

Γεώργιος Καλαματιανός

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΡΔΙΑ

Οι κάτοικοι μικρᾶς κωμοπόλεως ύποφέρουν τὰ πάνδεινα. Αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι ἀπειύγχανον πάντοτε ἔνεκα τῆς ἀνομβρίας. Ἐργασίαι δὲ ἄλλαι, ἵνα προσπορισθοῦν τὰ ἀπαιτούμενα διὰ νὰ ξήσουν, δὲν ύπηρχον. Ἡ πεῖνα ἐμάστιξε τοὺς δυστυχεῖς ἀνθρώπους. Οἱ γεωργοὶ ίδίως ἐκινδύνευον νὰ ἀποθάνουν ἐκ πείνης. Ἡτο λοιπὸν ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ τύχουν βοηθείας ἀπὸ τοὺς εὐποροῦντας κατοίκους τῆς κωμοπόλεως. Ὁ ἐφημέριος ὥμιλησεν ἀπὸ τὸν ἄμβωνα πρὸς τοὺς ἐνορίτας του περὶ ἐλεημοσύνης καὶ τοὺς συνεβούλευσε νὰ συνδράμουν τοὺς δυστυχεῖς, ἔκαστος κατὰ δύναμιν.

Μετὰ τὴν διμιλίαν τοῦ ἱερέως πολλοὶ προσῆλθον συγκινηθέντες καὶ προσέφερον τὸν ὀβολόν των. Μεταξὺ αὐτῶν παρετήρησεν ὁ ἱερεὺς καὶ νεάνιδα τυφλήν, πάμπτωχον, νὰ ὅδηγῆται πλησίον του καὶ νὰ προσφέρῃ ποσὸν ἀνώτερον ἀπὸ πάντα ἄλλον.

— "Οχι, κόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, ὡς πτωχὴ καὶ ἀόμματος, σὺ νὴ ίδια εἶσαι ἀξία ἐλεημοσύνης. Δὲν εἶναι ὁρθὸν σὺ νὰ προσφέρῃς. "Αν δὲ ἐπιμένῃς νὰ συνδράμῃς, τὸ ἥμισυ

τῆς προσφορᾶς σου δέχομαι, διότι εἶναι μεγάλη ὀλόκληρος.

— Εἶναι ἀληθές, πάτερ, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, ὅτι εἴμαι δυστυχῆς τυφλή, ἀλλὰ πτωχὴ δὲν είμαι. Εἰς τὸ σκολεῖον τῶν τυφλῶν, ὃπου ἐσπούδασα, ὅταν ἔχασα τὸ φῶς μου, ἔμαθον νὰ πλέκω καλάθια. Τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, διὰ τῆς ἐργασίας μου κερδίζω τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐμέ. Ἐργάζομαι εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν νύκτα δὲν μοὶ χρειάζεται φῶς. Ή δὲ προσφορά μου εἶναι ἡ οἰκονομία μου ἐκ τοῦ λύχνου. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ τὴν δεχθῆτε. Γνωρίζω πόσον ὑποφέρουν οἱ πτωχοί! Πρὸτεν μάθω νὰ πλέκω καλάθια, ἐγύριζον νυχθμερόν, ζητοῦσα ἐλεημοσύνην. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς περιφρονήσεις τῶν διαβατῶν καὶ τοὺς πικρούς των λόγους. Μόνον δὲ Θεὸς καὶ ἐγὼ γνωρίζομεν πόσον ἔβασανίσθην κατὰ τὰς ψυχρὰς ἐκείνας νύκτας. Ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος, τρέμουσα καὶ πεινῶσα, διηρχόμην αὐτὰς ἄυπνος εἰς τὰς δημοσίας ὁδούς. Ή καρδία μου κλαίει, δσάκις περὶ τῶν πτωχῶν ἀκούω· παρηγορεῖται δὲ καὶ εὐφραίνεται, δσάκις δύναμαι νὰ τοῖς προσφέρω μικρὰν βοήθειαν.

“Απαντες ἐθαύμασαν τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν τῆς τυφλῆς νεάνιδος. Ό δὲ ἴερεύς, ἐνῷ πάντες ἥπόρουν καὶ ἐθαύμαζον τὴν τυφλήν, ἐφώναξεν:

— Ἰδού, φύλτατοι ἀδελφοί, διατὶ δὲ Ἰησοῦς μᾶς εἶπεν: « ὅτι τῶν πτωχῶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν! ».

Τὸ παράδειγμα τῆς ἀοιδάτου κόρης καὶ οἱ κατανυκτικοὶ τοῦ ἴερέως λόγοι ἔκαμαν τοὺς παρευρεθέντας νὰ συμπαθήσουν τοὺς πτωχούς. Ἀμέσως αἱ συνεισφοραὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ οἱ πτωχοὶ τῆς πόλεως ἔξικονομήθησαν. Ήύλογουν δὲ δῆλοι τοὺς εὐεργέτας των καὶ πρὸ πάντων τὴν τυφλὴν νεάνιδα.

(Διασκευὴ)

Λέων Μελᾶς

H E A E H M O Σ Y N H

Σὲ μιὰ γωνιὰ καθίζει μοναχὸς
κι δλημερὶς γυρεύει ἐλεημοσύνη.
Εἶν' ἄρρωστος καὶ γέρος καὶ φτωχός.
Πολλοὶ περνοῦν, κανένας δὲν τοῦ δίνει.

Κι ἀποκοιμήθη ὁ γέρος φανερὰ
κι ὁ ὑπνος φέρνει ὅνειρο, ἀπὸ κεῖνα
ποὺ βλέπουν οἱ φτωχοὶ καμιὰ φορά,
μ' ὅλη τὴ φτώχεια, μ' ὅλη των τὴν πεῖνα.

Τοῦ φάνηκε — τί ὅνειρο γλυκό! —
πῶς πρόβαλε μιὰ νέα καμαρωμένη,
βασιλισσα μὲ στέμμα εὐγενικό,
μὲ σύννεφο χρυσὸ τριγυρισμένη...

Κρατοῦσ' ἀπὸ τὸ χέρι ἔνα παιδί,
παιδὶ ξανθό, παιδὶ καλοντυμένο·
ῆρθε μπροστά του, στέκει νὰ τὸν δῆ...
καὶ τὸ παιδὶ τὸν εἶδε λυπημένο.

Κι ἔκει ποὺ θαμπωμένος τὴν θωρεῖ,
ποὺ σὰν αὐτὴ δὲν εἶδε καμιὰν ἄλλη,
σιμά του τὸ παιδάκι προχωρεῖ,
τοῦ δίνει κάτι τι καὶ φεύγει πάλι.

Καὶ τότε γέρνει ἡ νιὰ τὴν κεφαλὴ¹
καὶ παίρνει τὰ παιδὶ στὴν ἀγκαλιά της
καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πάλι τὸ φιλεῖ
καὶ τὸ χρυσώνουν τὰ χρυσὰ φιλιά της.

- Ποιά εἰσαι σύ; τὴν ρώτησε ὁ φτωχός.
- Ἐγὼ εἴμαι ἡ κυρά - Ἐλεημοσύνη·
εἶπε, καὶ φεύγει· μένει μοναχὸς
κι ἔξυπνησε καὶ τ' ὅνειρό του σβήνει.

Ἐξύπνησε καὶ γύρισε νὰ ἴδῃ
κι ἐγύρισε καὶ εἶδε στὸ πλευρό του
τὸ ἥδιο ἔκεινο τὸ ξανθὸ παιδί,
ποὺ ἔβλεπε χρυσὸ μέσ' στ' ὅνειρό του.

- Σῦρε, φτωχέ, κι ἀγόρασε ψωμὶ²
νὰ φᾶς καὶ σὺ καὶ τὰ παιδιά σου.
- Παιδί μου, ὁ Θεὸς κάθε τιμῆ,
κάθε καλὸ νὰ δίνῃ στὴν καρδιά σου!

(Χειμώνανθοι)

Ιωάννης Πολέμης

ΕΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Α'. 'Ο νέος διδάσκαλος.

Εἰς ἐν χωρίον τῆς Ἑλλάδος πρὸ δεκαετίας περίπου διωρίσθη νέος διδάσκαλος, τὸν ὃποῖον μὲ πολλὴν χαρὰν ὑπεδέχθησαν οἱ κάτοικοι.

Ἐφιλοξενεῖτο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν ἀγαθοῦ χωρικοῦ. Ἐκεῖ δὲ ἔκαστην ἐσπέραν συνηθροίζοντο οἱ γείτονες καὶ συνωμίλουν μετὰ τοῦ διδασκάλου περὶ διαφόρων ἔντημάτων τοῦ χωρίου των.

— Δυστυχῶς, κύριε διδάσκαλε, λέγει εἰς γέρων χωρικός, ήλθατε εἰς ἐποχὴν παρακμῆς καὶ δυστυχίας τοῦ χωρίου μας.

— Ποία εἶναι ἡ δυστυχία σας; ήρωτησεν ὁ διδάσκαλος.

— Εἴδατε τὴν μεγάλην πεδιάδα μας; οἱ καρποί της ἥδυναντο νὰ θρέψουν πλουσίως τὸ χωρίον μας καὶ τὰ τρία ἄλλα γειτονικὰ χωρία· καὶ ὅμως σήμερον οἱ καρποί της εἶναι μηδαμινοί.

— Διατί γίνεται αὐτό; μήπως δὲν καλλιεργεῖται ἡ πεδιάς;

— Βεβαίως δὲν καλλιεργεῖται ὅπως ἄλλοτε, διότι, ἐκτὸς

τῶν ἄλλων κακῶν, ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔχομεν καὶ ἑλώδεις πυρετούς, τοὺς δποίους ἄλλοτε δὲν εἶχομεν' ἔνεκα τούτου λοιπὸν ἡ ἐργασία ἡλαττώθη. 'Αλλ' δπωσδήποτε καλλιεργεῖται. Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι δὲν παράγει.

— Ἐνῷ ἄλλοτε παρῆγε! Ποῦ ἀποδίδετε τὴν αἰτίαν;

— Ποιος γνωρίζει; "Ισως διότι μερικαὶ ἐκ τῶν πέριξ πηγῶν ἔστείρευσαν, ἄλλων δὲ τὸ ὕδωρ ἡλαττώθη.

— "Ωστε ἔστείρευσαν καὶ πηγαί; δὲν πίπτουν βροχαὶ καὶ χιόνες ώς ἄλλοτε;

— Ὁλιγώτεραι, ἄλλὰ πίπτουν. Τὸ δυσάρεστον εἶναι, ὅτι ἀπὸ τὰς βροχὰς καὶ τὰς χιόνας ἔχομεν κατ' ἔτος καταστροφάς· διότι σχηματίζονται χείμαρροι, οἱ ὅποιοι παρασύρουν τὰ χώματα τῶν καλλιεργημένων κτημάτων, ἐκριζώνουν δένδρα καὶ κηρηνίζουν τοὺς ἀγροτικοὺς οἰκίσκους. Εὔτύχημα δὲ εἶναι, ὅτι δὲν διευθύνονται πρὸς τὸ χωρίον.

— 'Αρχίζω ν' ἀνακαλύπτω τὴν αἰτίαν ὀλων τῶν κακῶν, εἰπεν ὁ διδάσκαλος. Δὲν μοὶ λέγετε, σᾶς παρακαλῶ, οἱ πυρετοὶ ἀπὸ πόσων ἐτῶν βασανίζουν τὸ χωρίον;

— Ἀπὸ 30 ἐτῶν περίπου.

— Ἐχετε λιμνάζοντα ὄρατα;

— Ἐχομεν πάντοτε εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πεδιάδος, ἐνῷ παραδόξως αἱ πηγαὶ ἔστείρευσαν! Τί ἀλλόκοτα πράγματα!

— Καθόλου ἀλλόκοτα, τούναντίον φυσικώτατα! Ἐνόησα πλέον τί συμβαίνει. Στοιχηματίζω ὅτι πρὸ 40 ή 50 ἐτῶν εἰς τὸ κατάγυμνον ὅρος, τὸ ἄνωθεν τοῦ χωρίου, θά ύπηρχε δάσος, τὸ ὅποιον ἐκάη ή κατεστράφη ἀπὸ τοὺς ὑλοτόμους.

— Πράγματι, ύπηρχε δάσος ἀπέραντον, εἶπεν ὁ γέρων, ἐντὸς τοῦ ὅποιου ἐκυνήγουν κατὰ τὴν νεότητά μου πέρδικας

δορκάδας, λαγωούς, ἀλώπεκας καὶ ἄλλα, ἔκοπτον δὲ καὶ ξύλα.
'Αλλὰ πῶς τὸ γνωρίζετε; Σᾶς τὸ εἶπε κανείς;

— "Οχι, ἄλλὰ τὸ ἐνόησα ἐκ τῶν κακῶν, τὰ δόποια μοὶ εἴπετε,
ὅτι συμβαίνουν ἐνταῦθα. Ἡ ἀφορία τῆς πεδιάδος, ἡ στεί-
ρευσις τῶν πηγῶν, οἱ χείμαρροι, τὰ λιμνάζοντα ὕδατα καὶ οἱ
ἐκ τούτων πυρετοί εἰναι ἀποτελέσματα τῆς καταστροφῆς τοῦ
δάσους. Είμαι βέβαιος, δτι καὶ τὸ κλῖμα θὰ μετεβλήθῃ· θὰ
εἰναι πολλὴ θερμότης τὸ θέρος καὶ πολὺ ψυχος τὸν χειμῶνα.

— Περιέργον! ἀνεφώνησαν οἱ χωρικοί. Τόσην δύναμιν ἔχουν
τὰ δάση;

— Καὶ ἀκόμη μεγαλυτέραν! εἶπεν ὁ διδάσκαλος. Θὰ ἐκ-
πλαγῆτε, φίλοι μου, δταν μάθετε τὰς μεγάλας ὥφελείας τῶν
δασῶν.

— Θὰ μᾶς ὑποχρεώσετε, κύριε διδάσκαλε, νὰ μᾶς φωτίσετε
εἰς τὸ ζήτημα αὐτό.

— Πολὺ εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ διδάσκαλος· καὶ προσέθεσε:

‘Απὸ τὰ δένδρα τῶν δασῶν πίπτουν φύλλα, τὰ δόποια σή-
πονται καὶ μεταβάλλονται εἰς λίπασμα.

Μέρος τοῦ λιπάσματος τούτου μένει εἰς αὐτὸ τὸ δάσος
καὶ λιπαίνει τὰ δένδρα, μέρος δὲ παρασύρεται ἀπὸ τὰς βρο-
χάς, κατέρχεται καὶ λιπαίνει τὰ πεδινὰ μέρη.

‘Η λίπανσις αὗτη τῆς πεδιάδος σας ἔλειψε μετὰ τὴν κα-
ταστροφὴν τοῦ δάσους καὶ ἐπῆλθεν ἡ ἀφορία.

— Επρεπεν δμως νὰ λιπαίνεται δι’ ἄλλων λιπασμάτων, ἀ-
φοῦ ἔλειψεν ἡ ἀδάπανος λίπανσις ἐκ τοῦ δάσους.

— Εβαρυνόμεθα τὴν δαπάνην καὶ τοὺς κόπους, εἶπον οἱ
χωρικοί.

— Τότε μὴ παραπονῆσθε διὰ τὴν ἀφορίαν.

— Αλλὰ ποίαν σχέσιν ἔχουν τὰ δάση πρὸς τὸ ὕδωρ τῶν
πηγῶν;

— Τὸ ὄντων πηγῶν ἔξερχεται ἐκ τῆς γῆς. Πῶς εὐρίσκεται ἔκει; Μέρος τοῦ ὄντος τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων διαπερᾶ τὸ ἔδαφος καὶ συναθροίζεται ἐντὸς τῆς γῆς. Τὸ ὄντων τοῦτο λαμβάνει διαφόρους κατευθύνσεις. "Οπου δὲ εὔρῃ μαλακὸν τὸ ἔδαφος, διατρυπᾷ αὐτὸν καὶ ἔξερχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τότε σχηματίζεται πηγή." Οταν ἡ πηγὴ παύσῃ, σημαίνει διτὶ ἐντὸς τῆς γῆς τὸ ὄντων ἔξελιπε.

Τὰ δάση τώρα ἀφ' ἑνὸς μὲν προκαλοῦν περισσοτέρας βροχὰς καὶ χιόνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διευκολύνοντα τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ ὄντος ὑπὸ τοῦ ἔδαφους. Ἡ ἀπορρόφησις γίνεται, διότι τὸ ὄντων παραμένει περισσότερον χρόνον ἐπὶ τοῦ δασικοῦ ἔδαφους, τὸ δ' ἐπὶ τοῦ ἔδαφους τούτου παχὺ στρῶμα τῶν φύλλων ἀπορροφᾷ ὡς σπόγγος τὸ ὄντων. Τὸ ὄντων σιγὰ σιγὰ διαπερᾶ τὸ ἔδαφος καὶ κατέρχεται ἐντός. Ἐὰν δμως δὲν ἥσπαν τὰ φύλλα νὰ τὸ συγκρατήσουν, θὰ ἔξεφευγε ταχέως ἐκ τῆς ἐπιφανείας, χωρὶς νὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

— Οἱ χείμαρροι πάλιν ποίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰ δάση;

— Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων καὶ τὰ φύλλώματα τῶν θάμνων, τὰ δοῖα συναντῷ τὸ κατερχόμενον ὄντων, τὸ διασκορπίζουν καὶ τοιουτορόπως κατέρχεται ἥσυχώτερον χωρὶς νὰ συσσωρεύεται καὶ νὰ σχηματίζῃ χειμάρρους.

Οἱ χείμαρροι καταστρέφουν δύο ἔδαφη, τὸ ἐπικλινές, τὸ δοποῖον ἀπογυμνοῦσι, καὶ τὸ πεδινόν, τὸ δοποῖον κατακαλύπτουν.

Παραλείπω τὰς ἄλλας καταστροφάς, τὰς δοποίας προξενοῦν: τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν, τὴν καταρήμνυσιν τῶν οἰκιῶν, τὸν πνιγμὸν ζώων καὶ ἀνθρώπων καὶ ἄλλας.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἔλη ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν δασῶν σχηματίζονται. Τὸ ὄντων, τὸ δοποῖον θὰ ἀπερροφᾶτο ὑπὸ τοῦ δασι-

κοῦ ἐδάφους, δὲν δύναται πλέον νὰ παραμείνῃ, ἀλλὰ κατέρχεται ώς χείμαρρος καὶ καταλαμβάνει τὰ χαμηλὰ ἐδάφη, δπου λιμνάζει καὶ προκαλεῖ τοὺς ἔλώδεις πυρετούς.

‘Η καταστροφὴ τῶν δασῶν ἔφερε καὶ τοῦ κλίματος τὴν μεταβολήν. Είμαι βέβαιος, δτι, δταν ὑπῆρχε τὸ δάσος, οὔτε τὸ ψύχος τοῦ χειμῶνος ἡτο δσον εἶναι σήμερον, οὔτε ἡ θερμότης τοῦ θέρους, οὔτε οἱ ἄνεμοι ἡσαν τόσον σφοδροί.

Τὸ γυμνὸν ἐδαφος, ίδιως αἱ πέτραι, εἶναι σώματα εὔθερμα αγωγά, ἀπορροφοῦν εὐκόλως τὴν θερμότητα. Τὰ δένδρα δμως εἶναι δυσθερμαγωγά, ἥτοι ἀπορροφοῦν δλγην θερμότητα, δλιγωτέραν ἐκείνης, τὴν δποίαν δὰ ἀπερρόφα τὸ ἐδαφος, ἄν ἡτο γυμνόν. Ἐπομένως δ ἐκ τῶν δασῶν ἀὴρ εἶναι δροσερώτερος τὸ θέρος.

‘Άλλ’ εἶναι συγχρόνως καὶ θερμότερος τὸν χειμῶνα, διότι τὰ δένδρα ναὶ μὲν ἀπορροφοῦν δλγην θερμότητα, ἀλλὰ διατηροῦν αὐτὴν περισσότερον χρόνον, δπως δλα τὰ δυσθερμαγωγά σώματα.

‘Ο ἀὴρ τῶν γυμνῶν μερῶν εἶναι ψυχρότερος τὸν χειμῶνα, διότι εἶναι εύθερμαγωγά, διὰ τοῦτο δὲ ἀπορροφοῦν μὲν πολλὴν θερμότητα, ἐφ’ δσον θερμαίνονται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλ’ εὐθὺς ἀποβάλλοντα ταύτην, δταν παύσουν θερμαινόμενα.

Οἱ ἄνεμοι εἶναι μετριώτεροι εἰς τὰ δασώδη μέρη, διότι ἀνακόπτεται ἡ δρμή των ἀπὸ τοὺς κορμοὺς καὶ τὰ φυλλώματα, ὡς καὶ ἡ δρμή τοῦ ὄντα.

‘Ως βλέπετε, κύριοι, εἴπεν δ διδάσκαλος, πάντα τὰ κακὰ προηλθον ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους.

— Αὐτὸ εἶναι βέβαιον, ἀπεκρίθη δ γέρων, διότι πρὸ 40 ἔτῶν οὐδὲν τοιοῦτον κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χωρίον μας, οὐδὲ εἰς τὰ γειτονικά.

‘Αφ’ δτου δ κατηραμένος ἐκείνος ἀνθρωπος πρὸ 15 ἔτῶν

ήναψε πῦρ καὶ ἐκάη τὸ δάσος, πάντα τὰ κακὰ συνεσωρεύθησαν. Ἐλλ' εἶναι ἀνάγκη, κύριε διδάσκαλε, οἱ λόγοι σας νὰ ἀκουσθῶν ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους.

— Ἀκριβῶς σκέπτομαι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν νὰ διμιλήσω εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο.

B'. Τὸ κήρυγμα τοῦ διδασκάλου.

Τὴν ἑπομένην Κυριακὴν ὁ διδάσκαλος, κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ωμᾶς ησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τῶν συμβάντων κακῶν ἔνεκα τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους. Κατόπιν προσέθεσε:

— Ἄν θέλετε, κύριοι, ὑγείαν καὶ πλοῦτον, γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ὅδωρ καὶ δροσερὸν ἀέρα, ἀγαπήσατε τὰ δάση! Χώρα, τῆς δοπίας τὰ δάση καθημερινῶς ἐλαττοῦνται, ἀντὶ νὰ αὐξάνωνται, βαδίζει πρὸς τὴν καταστροφήν.

Ἄλλα πλὴν τῆς ὑγείας καὶ τόσων ἄλλων ἀγαθῶν, δσα τὰ δάση παρέχουν εἰς ἡμᾶς, παρέχουν ἀκόμη καὶ ξύλα διὰ τὰς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας καὶ καρποὺς χρησιμωτάτους: τὰ βαλανίδια, τὰ ξυλοκέρατα, τὰ κάστανα, καθὼς καὶ πολυτίμους φλοιοὺς καὶ ορτίνας, ἐκ τῶν δόποιων πολλὰ χρήματα δύνανται νὰ εἰσπράττουν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων σας.

Ἄναγκη πᾶσα νὰ ἀναδασωθῇ τὸ δρος.

Οἱ ὑπάρχοντες θάμνοι ἐντὸς ὀλιγίστων ἐτῶν θὰ γίνουν δένδρα, ἂν παύσετε νὰ ὀδηγήτε τὰς αἰγάς σας πρὸς βοσκὴν εἰς τὸ δρος.

Τὰ ἀραιότερα μέρη δύνανται νὰ πυκνωθοῦν διὰ σπορᾶς δασικῶν δένδρων. Ποῖα δένδρα χρειάζονται, θὰ ὑποδεῖξῃ εἰς ἡμᾶς εἰς φῦλος μου δασοκόμος.

Καλὸν μάλιστα εἶναι αἱ αἰγαὶ νὰ ἀντικατασταθοῦν διὰ προβάτων. Τὸ πολὺ δύναται νὰ κρατήσῃ ἐκάστη οὐκογένεια

μίαν ή δύο ἔξι αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι δμως νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τὸ δάσος.

Τοιουτοτρόπως μετὰ 5-6 ἔτη θὰ ἔχωμεν τὸ πρῶτον εὐεργέτημα, τὸ ώραιον καὶ εὐεργετικὸν πράσινον χρῶμα.

Μετὰ δέκα ἔτη τὰ δένδρα θὰ δίδουν καρπούς, τὸ ὄντως τῶν πηγῶν θὰ αὔξηθῃ, τὸ ψῦχος καὶ ὁ καύσων θὰ ἐλαττώθουν καὶ η γονιμότης τῆς πεδιάδος θὰ ἐπανέλθῃ.

Μετὰ εἰκοσιν ἔτη τὸ δάσος θὰ είναι εἰς τὴν ἀκμήν του.

"Αν τὸ δρός δὲν είχεν ἀπογυμνωθῇ, ή ἀνάπτυξις τοῦ δάσους θὰ ἐγίνετο ταχύτερον.

Τίποτε δὲν ἀπαιτοῦν παρ' ἡμῶν τὰ δάση, εἰ μὴ μόνον νὰ μὴ τὰ βλάπτωμεν! Βλάπτοντες τὰ δάση τιμωρούμεθα σκληρῶς!

Πρέπει δμως νὰ γίνῃ καὶ κάτι ἄλλο : νὰ ἀποξήρανθοῦν τὰ ἔλη.

Τὰ εἰδον καὶ νομίζω, δτι η ἀποξήρανσις αὐτῶν δὲν είναι δύσκολος. Εἰς μερικὰ ἔξι αὐτῶν θ' ἀνοίξωμεν τάφρους καὶ εἰς αὐτὰ θὰ ἀποστραγγισθῇ τὸ ὄντω. Αἱ τάφροι πρέπει νὰ φυάσουν μέχρι τῆς κατωφερείας καὶ ἐκεῖ τὸ ὄντω θὰ διασκορπίζεται. Τὰ ἄλλα ἔλη είναι μικρὰ κοιλώματα, τὰ ὅποια θὰ γεμίσωμεν μὲ χῶμα.

Θὰ ἔξετάσωμεν πόθεν είναι δυνατὸν νὰ συλλέξωμεν χῶμα καὶ ἀμμον, ἀλλὰ καὶ ὀλίγην ἀσβεστον. Ἐκ τῆς ἀναμείξεως αὐτῶν μὲ τὸ ἔδαφος θὰ βελτιωθῇ η ποιότης τῆς γῆς.

Πρὸς προβόητεν εἰς τὴν ἀποστράγγισιν τῶν ἔλῶν διὰ τῶν τάφρων, πρέπει νὰ φύωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των ὀλίγην ἀσβεστον. Ἐκ ταύτης θὰ ἔχωμεν διπλῆν ὡφέλειαν. Πρῶτον θὰ καταστρέψῃ τὰ μιάσματα, τὰ ὅποια θὰ μολύνουν τὸν ἀέρα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὄντα. Ἐπειτα θὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τοῦ ἔδαφους γάριν τῆς καλλιεργείας.

Εύχομαι, εἰπεν εἰς τὸ τέλος διδάσκαλος, ὁ Ὑψιστος νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ κατορθώσωμεν τὸ δύσκολον αὐτὸν ἔργον.

Γ'. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁμιλίας τοῦ διδασκάλου.

Οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου ἔκαμον βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς χωρικούς, διότι πρώτην φορὰν ἤκουσαν τόσον ὡφέλιμον διδασκαλίαν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἥκουέτο ὁμιλία· ὅλοι ἐσκέπτοντο πῶς θὰ κατορθωθοῦν ὅσα εἰπεν διδάσκαλος.

'Απεφασίσθη τὴν ἑπομένην Κυριακὴν νὰ προσκληθοῦν οἱ κάτοικοι καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων καὶ νὰ γίνῃ συλλαλητήριον, διὰ νὰ ζητηθῇ ἡ συνδρομὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἔργον.

'Αλλὰ φρονίμως εἰς ἐκ τῶν κατοίκων ἀντέτεινεν εἰς τοῦτο.

— Τὰ συλλαλητήρια, εἶπεν, είναι καλὰ καὶ ἀρμόζουν εἰς ἐλευθέρους πολίτας, ζητοῦντας παρὰ τοῦ Κράτους ὅρθα καὶ κοινωφελῆ πράγματα. 'Αλλὰ ἂς ὁμολογήσωμεν, κύριοι, ὅτι εἰς τὸν τόπον μας γίνεται κατάχρησις συλλαλητηρίων, εἰς τὰ δόποια σπανίως ἀκούονται φρόνιμοι λόγοι! Διὰ τοῦτο ἔχασαν τὴν ἀξίαν των.

Καλύτερον είναι νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰς δυνάμεις μας! Μόνον οἱ ἀνίκανοι καὶ οἱ ὀξνηροὶ θέλουν νὰ φροντίζουν ἄλλοι περὶ αὐτῶν! Ωραῖον θὰ ἦτο νὰ ἀποξηρανθοῦν τὰ ἔλη ἀπὸ ἄλλους καὶ ἡμεῖς νὰ συνεζητοῦμεν εἰς τὰ καφενεῖα. 'Ωραία θὰ ἦτο ἡ ἀναδάσωσις, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐργασθῶμεν δι' αὐτήν!

Προτείνω, κύριοι, τὸ ἔργον νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ ἐράνου καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων τῶν τεσσάρων χωρίων τοῦ δήμου μας. Εἰμεθα περίπου 800 οἰκογένειαι. "Αν ἀφαιρέσωμεν 200, αἴτινες δὲν δύνανται νὰ δώσουν χρηματικὴν βο-

ήθειαν, μένουν 600. δυνάμεναι νὰ προσφέρουν ἀνὰ 10.000. Οὗτω συναθροίζομεν ἐξ ἑκατομμύρια δραχμῶν, διὰ τῶν δποίων δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν θαύματα! Δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ προσκαλέσωμεν δασοκόμον καὶ γεωπόνον, νὰ ἀγοράσωμεν σπόρους δένδρων καὶ μικρὰ φυτὰ χάριν τῆς ἀναδασώσεως καὶ ἀσβεστον διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἔλαν. Τὰ ἄλλα δυνάμεθα νὰ τὰ ἔκτελέσωμεν διὰ τῆς ἴδιας ἡμῶν ἐργασίας.

"Ας σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Δημάρχου, τοῦ Εἰρηνοδίκου, τοῦ Διδασκάλου καὶ ἐνὸς γέροντος ἐξ ἑκάστου χωρίου, ἥτις νὰ συλλέξῃ καὶ διαχειρισθῇ τὰ χρήματα.

Θὰ δρίσῃ φύλακας ἐκ τῶν νέων τοῦ χωρίου ἀμίσθους. Οὗτοι ἐκ περιτροπῆς δὲν θὰ ἐπιτρέπουν τὴν αἰγοβοσκὴν καὶ θὰ ἐπιτηροῦν τοὺς ξυλευομένους, ὥστε νὰ κόπτουν θάμνους, οὐχὶ δὲ τὰ δενδρύλλια, τὰ ὅποια θὰ γίνουν δένδρα.

"Η ἐργασία — ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων χωρικὸς — θὰ ἐκτελῆται ὑπὸ πάντων κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτάς.

"Ανδρες, γυναῖκες καὶ παιδία θὰ περατώσωμεν τὸ ἔργον, ἐὰν ἐργασθῶμεν δέκα ἑορτασίμους ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Ὁκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου.

"Αν μείνῃ ὑπόλοιπον, ἐκτελεῖται κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Τοιουτοτρόπως θὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἔργον ταχέως ἀνευ δαπάνης τοῦ Δημοσίου.

Σκεφθῆτε, κύριοι, δτι ἑκάστη οἰκογένεια ἐξ ἡμῶν θὰ δαπανήσῃ 10.000 δραχμῶν, ποσὸν δηλαδὴ ἀσῆμαντον, τὸ ὅποιον δύναται νὰ οἰκονομήσῃ ἐκ τῶν καθημερινῶν τῆς ἔξόδων.

"Η ἀτομικὴ ἡμῶν ἐργασία δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ, διότι δὲν θὰ ἐργασθῶμεν ἡμέρας ἐργασίμους. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἀντὶ νὰ διευθυνθῶμεν εἰς τὰ καπηλεῖα, διευθυνόμεθα εἰς ἐργασίαν κοινωφελῆ, ἡθικήν, χριστιανικήν, τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς θὰ εὐλογήσῃ.

Καὶ ὅμως ἡ τόσον ἐλαφρὰ δι᾽ ἡμᾶς δαπάνη καὶ ἐργασία,
εἰς τὸ Δημόσιον θὰ ἐστοίχιζε μεγάλα ποσά. Διότι θὰ ἔχοιειά-
ζετο νὰ καταβληθοῦν χιλιάδες ἡμερομισθίων, νὰ πληρωθοῦν
μηχανικοί, νὰ κερδίσουν οἱ ἐργολάβοι κλπ.

Οἱ πολῖται πρέπει νὰ θεωροῦν τὸ δημόσιον χρῆμα ὡς
ἰδικόν των.

Οἱ λόγοι τοῦ διμιήσαντος ἔπεισαν ὅλους τοὺς χωρικούς.
“Οσα εἴπεν, ἐφημόσθησαν καὶ ἐπέτυχον!

Παρῆλθον ἀπὸ τότε δέκα ἔτη καὶ τὰ χωρία ἐκεῖνα μετέ-
βαλον ὄψιν.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐκείνης ἐργασίας παρεκίνησε τοὺς
χωρικοὺς νὰ ἐκτελέσουν καὶ ἄλλα κοινωφελῆ ἔργα.

Ἐκάλεσαν γεωπόνουν, ὅστις ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς πλεῖστα
εἰδη καλλιεργείας· ἀκόμη δὲ κτηνοτροφίαν, μελισσοκομίαν καὶ
σηροτροφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καταγίνονται μετὰ ζήλου αἱ γυ-
ναικες.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ὀφελείας αὐτῆς ἀνεπτύχθη καὶ ἡ ἀγάπη
καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Τὰς ἀσθενείας καὶ τὴν πεῖναν διεδέχθη ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐ-
τυχία. Τὰ νοσογόνα ἔλη διεδέχθησαν αἱ δροσεραὶ πηγαὶ καὶ
τὰ διαυγῆ ρυάκια καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ δάσους! Τὸ ἐλεεινὸν
κόασμα τῶν βατράχων διεδέχθη τὸ κελάδημα τῆς ἀηδόνος!

Δ'.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΤΑ ΔΥΟ ΥΝΙΑ

Καινούργια καὶ τὰ δυὸ ὄντα
μὰ τῶνα στ' ἄροτρό του
σκουριάζοντας, σὲ μὰ γωνιὰ
περνοῦσε τὸν καιρό του.

Τὸ δεύτερο ὅμως σὰν ὑνὶ
ὅλοήμερα ἀλετρίζει
καὶ μὲ τὴν ὅψη του στιλπνὴ
λαμποκοπάει, σπιθίζει.

Τοῦ κράζει τότε τ' ὁκνηρὸ
στὸν τοῖχο ἀκουμπισμένο :
— Πῶς εἶσαι τόσο λαμπερό,
σὰ νᾶσαι ἀσημωμένο ;

Μήπως δὲν ἥσουνα καὶ σὺ
μὲ σίδερο πλασμένο ;
Ποιά μοῖρα τάχατε χρυσὴ
σὲ βρῆκε σκουριασμένο

καὶ στὴ χρυσή της ἀγκαλιὰ
σοῦδωκε τέτοιο χρῶμα ;
— Τὴ λὲν τὴ μοῖρα μου : Δουλειά,
τὴν ἀγκαλιά της : Χῶμα !

Γιάννης Περγιαλίτης

ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

‘Ο Πανάγος. Ό ήλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα. Τοὺς χαμογελᾶ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του.

‘Απὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλμην της νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοίνων. Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἔξοχῆς φλῶροι, καρδεόναι καὶ σπίνοι, καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων, δοκιμάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν, εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν φλογέραν του.

‘Ο κὺρος Πανάγος φύάνει εἰς τὸν ἄγρον του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρὸν καὶ τὸν Ντορήν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. ‘Αφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποὺ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἄγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκων μὲ τὴν τροφὴν τῶν ζώων. Δίπλα ἔξαπλώνεται ὁ σκύλος, μὲ τὸ ωγύχος ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δύο πόδας του, ἀγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὸιν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκούφον του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρα-

τηρεῖ μὲ θάρρος, ώσταν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φύλον καὶ γνώριμον ἔκει ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῆ προσευχήν του:

— Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος!... Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν ἀσημένιαν κεφαλήν του.

Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ δργώσῃ τώρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβήν τοῦ ἀρρώστου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

— "Ελα, Ψαρή μου! "Ελα, Ντορή μου! "Αἴντε, πουλιά μου!... Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόντον πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον του. Τὰ δύο ζῶα, φιλότιμα καὶ ψυχωμένα, προχωροῦν μὲ κόπον. "Οπισθέν των τὸ ὑνίον ἀναποδογυρίζει τοὺς βώλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει διπίσω τὰ αὐλάκια, ποὺ ἀφήνει τὸ ἄροτρόν του, ἐνῷ ή φωνή του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὴν ζῶα:

— "Ελα, Ντορή μου! "Αἴντε, Ψαρή μου!...

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῷ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἴδρωτα, τὸν δόποιον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κυρίου Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα, ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγίζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ ἐμπρός εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἔκει πέραν μὲ τοὺς θιορύβους της· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι, ποὺ περνοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ καὶ οἱ ἀργόσχολοι, ποὺ πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἔξοχήν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ο ἥλι-

ος χρυσώνει τὸ ἴδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ πρωτ-
νός ἀήρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑποκάμ-
σόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά·

— "Ελα, Ψαρή μου!" Ελα, Ντορή μου! "Αἴντε, πουλιά μου!..."

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ κα-
θίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ δλίγον ν'
ἀναπαυθῆ· ώς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυρωμένους
κλάδους ἀπὸ σχοῖνα· Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ ἔλθῃ ὁ ὄπνος,
θὰ ἀπλωθῇ ἐμπόδιος εἰς τὰ μάτια του δλάξανθον ὅνειρον ἀπὸ
στάχνα, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα.

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φοράν... Γυρίζει καὶ
μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

— Γειά σου! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν, νομίζων ὅτι τὸν καλη-
μερίζω.

Αλλὰ αὐτὸς δὲν ἔτο μία ἀπλῆ καλημέρα. Ἡτο ὁ βαθὺς
σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς· εἶχον
ἀποκαλυφθῆ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

(Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου)

Σπῦρος Μελάς

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χρονιᾶς ἤκουσα ἔνα μικρὸν θόρυβον, ὃς νὰ ἔρριπτον λιθάρια εἰς τὴν ὕαλον τοῦ παραθύρου. Στρέφομαι καὶ βλέπω ἔνα σπουργίτην καθήμενον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου. Ἐγγόριζα ἀπὸ ἀναγνώσεις, ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν τοιαύτας ἐπισκέψεις μὲ τὴν χιονιάν, ἀλλὰ τὰς ἐθεώρουν ἀδυνάτους εἰς τὴν Ἑλλάδα. 'Ἄλλ' ἀληθῶς αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸ παράθυρο;... Δὲν ἔμεινα πολλὴν ὥραν μὲ τὴν ἀμφιβολίαν αὐτῆν διότι ἤκουσα νέον ράμφισμα εἰς τὸ παράθυρον. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησεν. 'Ο καῦμένος δ σπουργίτης μὲ ἐθεώρει ὃς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακόν.

'Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον. 'Ο σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὄπιστο. "Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρετήρησε μὲ τὴν δυνατὴν περιέργειαν, τὴν ὅποιαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν. 'Απεῖχα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα. 'Ο σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. "Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς ὃς χαιρετισμόν. 'Άλλ' ὅταν ἐφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἡ πλωσα τὸ χέρι πρὸς τὸν σύρτην, δ σπουργίτης ἐπέταξεν. 'Αδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

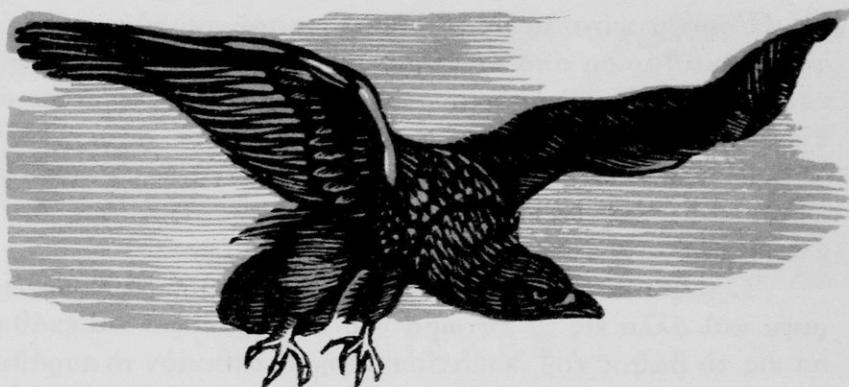
"Ερριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὄποιον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὸ χιόνι, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον· μετ' ὀλίγον εἶδον τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία. Ἄφοῦ δὲ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἐπειτα ἐρράμφισε τὴν ὕαλον καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλήν. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

"Ερριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθησα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου, ἀφήσας ἀνοικτὸν τὸ παράθυρον. Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ δὲν σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δὲ δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἔξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ πάτωμα ψιχία· ἡτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ. "Ἐπειτα μὲν ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖον μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει. Μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις χαρᾶς. Ἄλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὕτε καὶ ἐγὼ ἡδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

"Ἐπερίμενα τὴν ἐπομένην, ἐπερίμενα καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπετύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμιάζουν καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα. Ἐκείνου, ὅστις συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολάς του. Ἄλλὰ δὲν ἥλθε.

(Διασκευὴ Λ. Κ.)

I. Κωνδυλάκης

Ο ΑΕΤΟΣ

Πῶς ὁ παμπόνηρος αὐτὸς κατώρθωσε νὰ γελάσῃ τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, ὅτι εἶναι δὲ μᾶλλον ὑπερήφανος πολίτης τοῦ πτερωτοῦ κόσμου;

"Ολαι σχεδὸν αἱ λεηλατικαὶ ἐπιχειρήσεις του ἀποτελοῦν τὴν ἀνωτέραν μορφὴν τῆς ζωικῆς πονηρίας. Διὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ λαγοῦ ἔχει τὴν ἔξῆς μέθοδον: Καταρτίζει ἐταιρείαν, ἡ δοίᾳ μοιρᾷ τοὺς φόλους της κατὰ τὸ κυνηγετικὸν σύστημα. Οἱ μὲν ἐκτελοῦν καθήκοντα λαγωνικῶν, οἱ δὲ κυνηγοῦν. Τὰ λαγωνικὰ εἰσέρχονται εἰς τὸ δάσος καὶ γαυγίζουν, οἱ δὲ κυνηγοὶ καταλαμβάνουν τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις τοῦ δάσους, τὰ λεγόμενα καρτέρια, δπόθεν δὲ ἀτυχῆς λαγὸς ἔχει τὴν συνήθειαν νὰ διέρχεται, ὅταν καταδιώκεται.

Ἡ συνήθειά του αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ἡλιθία. Τὸ μόνον προφυλακτικὸν ὅπλον του εἶναι ἡ ἀκοή του. Διὰ νὰ κατορθώνῃ λοιπὸν νὰ πληροφορῇται τί τοῦ γίνεται, μόλις ἀντιληφθῇ ὅτι εὑρίσκεται ὑπὸ καταδίωξιν, διευθύνεται πρὸς τὰ καρτέρια. Ἐκεῖ τὸν περιμένουν οἱ ἀετοὶ — δπως ἄλλως τε καὶ οἱ

κυνηγοί — καὶ τὸν ἀρπάζουν μὲ τὰ νύχια τῶν. Ή μόνη διαφορά, τὴν δόπιαν ἔχουν ἀπὸ τοὺς κυνηγούς, εἶναι ὅτι οἱ τελευταῖοι μεταχειρίζονται ὅπλα. Ποῖος ἔκλεψε τὸ σύστημα ἀπὸ τὸν ἄλλον, αὐτὸς εἶναι ζήτημα τῆς ἴστορίας τοῦ κυνηγίου.

Ὑπάρχουν δῆμοις καὶ λαγοί, οἱ δόποιοι, ἀφοῦ ἀπέκτησαν πικρὰν πεῖραν, κινδυνεύσαντες πολλάκις εἰς τὰ καρτέρια, ἐγκατέλειψαν τὴν τακτικὴν αὐτὴν καί, ἀμα ἀκούοντα γαυγίσματα, κρύβονται εἰς τὶς τοῦφες, πρᾶγμα τὸ δόποιον δὲν τὸ κάνουν, δταν ἀντιληφθοῦν κυνηγετικὰ σκυλιά, διότι γνωρίζουν, ὅτι αὐτὰ τοὺς «παίρνουν τὸν τορόν των», δηλαδὴ μυρίζονται τὰ ἵχνη των. Διὰ τοὺς ἀετοὺς δῆμοις εἶναι βέβαιον ὅτι στεροῦνται τῆς ὁσφραντικῆς δυνάμεως καί, ἀμα τοὺς ἀκούοντα, χώνονται εἰς τὶς τοῦφες.

Διὰ πολλοὺς κτηνοτροφικοὺς δρεινοὺς πληθυσμοὺς ὁ ἀετὸς εἶναι βάσανον δσον καὶ ὁ λύκος. Ἐπέρχονται κατὰ τῶν ποιμνίων καὶ θημάζουν τὰ πρόβατα. Τὰ μὲν μικρὰ τὰ σηκώνουν μὲ τὰ νύχια τῶν, διὰ τὰ μεγάλα δὲ πρόβατα, ὅπως καὶ τὰ δαμάλια, ἄλογα καὶ τραγιά, ἔχουν τὴν ἔξης μεθόδον: Κάθονται εἰς τὸν σβέρκον τοῦ θύματος, βυθίζουν τὰ νύχια τῶν εἰς τὸν λαιμόν του, φέρουν τὰ πτερά τῶν εἰς τὰ μάτια του, τὰ κλείνουν, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν καθόλου, καὶ ἔπειτα ἀρχίζουν νὰ κτυποῦν τὸ μέτωπόν του μὲ τὸ ράμφος των. Ἐκεῖνο παραλογίζει ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ δρμῷ νὰ φύγῃ. Ἄλλ' ὅπως εἶναι θεότυφλον, γλυστρᾶ εἰς κάποιον κρημνὸν καὶ γίνεται κομμάτια. Τότε ὁ ἀετὸς κάθεται καὶ τρώγει τὴν λείαν του.

Πρὸς ὀλίγων ἑτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς ἓνα κρημνὸν τοῦ χωρίου μας ζεύγη ἀετῶν καὶ μᾶς ἐσήκωναν κάθε ἡμέραν δεκαπέντε - εἴκοσι ἀρνιά. Οἱ χωριανοὶ συνῆλθον καὶ τοὺς ἐπεκήρυξαν πρὸς πέντε πρόβατα τὸν ἓνα. Πέντε - ἕξ νέοι ἀνέλαβον τὸ ἔργον τοῦ Ἡρακλέους. Ἐκαμαν ἔταιρείαν καί, ἀφοῦ ἐπῆ-

γαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν κρημνόν, ἐκρέμασαν ἔνα διὰ κλήρου μὲ δαινοὺς εἰς τὰ χέρια νὰ βάλῃ φωτιὰ εἰς τὰς φωλεάς των. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Οἱ ἀετοὶ ἔτυχε νὰ γυρίζουν ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ ἐπέπεσαν ὡς θηρία ἐπάνω εἰς τὸν πυροπλητήν, τὸν ὅποιον ἐτρόμαξαν νὰ σώσουν οἱ σύντροφοι του.

Τὴν ἄλλην ἑβδομάδα ὁ κρεμασθεὶς κατώρθωσε νὰ φύψῃ φωτιὰ μέσα εἰς τὰς φωλεάς, αἱ δοποῖαι ἡσαν γεμάται νεοσσούς. Οἱ ἀετοὶ ἔφθασαν, ἀφοῦ πλέον ἥρχισαν νὰ καίωνται αἱ φωλεαί των.

Οἱ παρευρεθέντες περιγράφονταν ἔνα σπαρακτικὸν θέαμα. Ἐτουφέκιζον ἀπὸ ἐπάνω τοὺς ἀετούς, ἄλλ' ἐκεῖνοι ὠρμοῦσαν εἰς τὴν φωτιάν, διὰ νὰ σώσουν τὰ μικρά των, καὶ ἄλλοι ἐκαίοντο μαζί των, ἄλλοι ἐκαψαλίζοντο καὶ ἔπιπτον δίχως πτερὰ κάτω εἰς τοὺς βράχους. Ὅσοι ἐγλύτωσαν, ἔφυγαν καὶ δὲν ἔξαναγύρισαν εἰς τὰ μέρη μας. Ἀπὸ τότε εἰμεθα πλέον ἡσυχοι. Ὅσον διὰ φλογέρες — τὸ πτερὸν τοῦ ἀετοῦ γίνεται ἡ γλυκυτέρα φλόγέρα — ἔχομεν ὑλικὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Πέρουσι μόνον μᾶς ἐπεσκέφθησαν δύο - τρεῖς, ἐσήκωσαν μερικὰ ἀρνιά, καὶ τὸ τελευταῖον θῦμα των ἦτο ἔνα σκυλί τοῦ κυνηγίου. Τὸ ἥρπασαν, ἐνῷ ἐκυνηγοῦσεν ἔνα λαγόν. Νὰ τὸ ἔξελαβον διὰ λαγὸν ἢ νὰ τὸ ἐτιμώρησαν, διότι ἐπενέβαινεν εἰς τὰ καθήκοντά των;

Στέφανος Γρανίτσας

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
THN TEXNHN KAI TON POLITISMON

Η ΑΝΟΙΞΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Έκαστην άνοιξιν, δταν ή χιών ἀρχίζῃ νὰ διαλύεται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου, ἔκτακτος ζωὴ καὶ κίνησις ἀρχίζει εἰς τὰς ὑψηλὰς ἐκείνας δρεινὰς τοποθεσίας.

Ἄρκετοι κάτοικοι δρεινῶν τινων χωρίων μεταναστεύουν τὸ φθινόπωρον καὶ μένουν τὸν χειμῶνα ἐντὸς τῆς Θεσσαλίης πεδιάδος· μόνον δλίγαι οἰκογένειαι μένουν ώς φύλακες τῶν χωρίων, δπου ή ἀφθονος χιών τοὺς παραχώνει ἐπὶ πολ-

λὰς ἑβδομάδας καὶ κάποτε ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας ἐντὸς τῶν μικρῶν, ἀλλὰ στερεῶν οἰκιῶν των. Ἐκεῖ ἀπομονωμένοι, περνοῦν τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐνῷ ἔξω σφυρίζει ὁ βιορρᾶς καὶ ἀναστενάζουν καὶ βογγοῦν τὰ πελώρια δένδρα τῶν δασῶν, σειόμενα ἀπὸ σφοδρὸν ἄνεμον. Μὲ πόσην χαρὰν οἱ φυλακισμέγοι αὐτοὶ χαιρετοῦν τὸν καθαρὸν οὐρανὸν καὶ τὸν θερμὸν ἥλιον τοῦ Ἀπριλίου!...

Ἐντὸς ὀλίγου φθάνουν ἀπὸ τὴν πεδιάδα καὶ οἱ κάτω διαχειμάσαντες συγχωριανοί των. Αἱ οἰκίαι ἐπισκευάζονται καὶ καθαρίζονται, οἱ πέριξ χῶροι καθαρίζονται, καλλιεργοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς θαλεροὺς κήπους. Ἄλλοι ἀρχίζουν τὴν καλλιέργειαν τῶν φασολίων, τοῦ ἀραβισίτου καὶ κάπου κάπου καὶ τῶν γεωμήλων.

Ἡ γεωργία τῶν ὁρεινῶν τόπων δὲν εἶναι ἐπικερδής, διότι τὸ κλῖμα εἶναι ψυχρὸν καὶ οἱ καρποὶ βραδύτατα ώριμάζουν ἀλλ' εἰς μερικοὺς προσηλίους τόπους οἱ χωρικοὶ καλλιεργοῦν μὲν ἐπιμονὴν τοὺς μικροὺς ἀγρούς των καὶ τοὺς ποτίζουν μὲν δατα τῶν ἀφθόνων πηγῶν καὶ ρυακίων. Πολλοὶ ἀσχολοῦνται εἰς ἐργασίας δασικὰς καὶ ἀντηγεῖ εἰς τὰ δάση διέλεκυς τῶν ὑλοτόμων. Ἀφρίζοντες καταρράκται κινοῦν τὸν νεροπόιονα καὶ ἐκ τῶν κορμῶν τῆς ἐλάτης καὶ τῆς δέξιας γίνονται αἱ χονδραὶ ἐκεῖναι σανίδες, αἱ φημιζόμεναι διὰ τὴν στερεότητά των.

Ο Ἀσπρος ποταμὸς (Ἀχελῷος) διαρρέει τὴν δασώδη ἐκείνην ὁρεινὴν Θεσσαλίαν, τὴν καλουμένην ἔξ αὐτοῦ Ἀσπροπόταμον, καὶ μὲ τὰ ἀφρίζοντα ὄντα τοὺς μετακομίζει τοὺς βαρεῖς ὅγκους τῆς ἔντειας μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Νὰ τὸ ἐφαντάζοντο ποτὲ τὰ πελώρια ταῦτα δένδρα, δτὶ οἱ κορμοί των θὰ ἐταξίδευον μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου; Νὰ ἐφαντάζοντο δτὶ εἰς τὰ ἐργοστάσια Πατρῶν θὰ μετεβάλλοντο εἰς

κομψὰ σταφιδοκιβώτια, δτὶ θὰ ἐδέχοντο εἰς τὴν ἀγκάλην των τὴν γλυκεῖαν σταφίδα καὶ θὰ ἔταξίδευνον χάριν αὐτῆς εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης;

‘Ἄλλ’ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν βουνῶν τῆς Θεσσαλίας εἶναι οἱ βλαχοποιμένες κτηνοτρόφοι. Μόλις ἀρχίσουν νὰ διαλύωνται αἱ χιόνες, ἀναφαίνεται ἄφθονος χλόη καὶ πρασινίζουν αἱ κοιλάδες καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὅρεων. Τότε οἱ βλαχοποιμένες ἔγκαταλείπουν τὰς πεδιάδας, ὅπου εἶχον διαχειμάσει τὰ ποίμνια των, καὶ ἀναβαίνουν εἰς τὰ ὅρη.

Τὸ πρόβατον, τὸ νυσταλέον καὶ ἀποκοιμισμένον τοῦτο ζῶον, ἀλλάσσει καὶ αὐτὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Γίνεται ζωηρότερον, εὐκινητότερον, ὑψώνει τὴν κεφαλήν του καὶ μὲ λάμποντα βλέμματα στρέφεται πρὸς τὰ βουνά. Μὲ μεγάλην προδυμίαν τὰ πρόβατα ἀναβαίνουν εἰς τὰ βουνά.

Ἐκ τῶν κτηνοτρόφων, πολλοὶ δὲν ἔχουν χωρία μὲ μονίμους κατοικίας, ἀλλὰ περιφέρονται μὲ τὰ ποίμνια των ὡς σκηνῆται. Ἔνοικιάζουν πολλοὶ μαζὶ μεγάλας ὀρεινὰς περιφερείας καὶ ἐκεῖ στήνουν ἐκάστην ἄνοιξιν τὰς σκηνάς των ἢ κατασκευάζουν μικρὰς προσείδους καλύβας ἐκ κλάδων.

“Οσοι ἔχουν ταξιδεύσει ἀνὰ τὰ ὅρη γνωρίζουν βεβαίως τὴν φιλοξενίαν τῶν βλαχοποιμένων. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, μ’ ὅλην τὴν πτωχείαν των, θυσιάζουν τὸν καλύτερον. ἀμνόν, τὸ ὠραιότερον γάλα, τὴν παχυτέραν γιαούρτην. Στρώνουν διὰ τὸν ἔνον πυκνομάλλους θερμὰς κουβέρτας, τὰς δοπίας ὑφαίνουν αἱ γυναικές των.

(Διασκευη Ζ. Κ.)

P. Δημητριάδης

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΑΣ ΜΑΣ ΓΙΝΗ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ἐπὶ τέλους! Μετ' ἀπουσίαν δεκαετίας δλοκλήρου ἐπεσκεπτόμην τὸν παρελθόντα Ἰούλιον τὸ χωρίον μου, τὸ ὅποιον εὑρίσκεται ἐπὶ τινος λοφοσειρᾶς τοῦ Μαινάλου εἰς τὴν Κεντρικὴν Πελοπόννησον.

Μὲ πόσην χαρὰν μετέβαινον ἐκεῖ, διὰ νὰ παραμείνω δλίγας ήμέρας πλησίον τῶν συγγενῶν μου, οἱ ὅποιοι τόσον μὲ ήγάπων, καὶ διὰ ν' ἀναπνεύσω ἀμόλυντον καὶ καθαρὸν τὸν ἀέρα τῆς φύσεως! Εἶχον νοσταλγήσει καὶ τὰ δύο ἀπὸ πολλῶν ἔτῶν.

“Οσοι ἔζησαν καὶ ἐμεγάλωσαν εἰς τοιοῦτον περιβάλλον, αὐτοὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσουν περισσότερον τὸν πόθον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἡναγκάσθησαν νὰ στερηθοῦν τοὺς πολυτίμους συγγενεῖς των καὶ τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς ἴδιαιτέρας πατρίδος των. Διότι ἡ ἀγάπη τῶν ἀπλοϊκῶν χωρικῶν εἶναι τόσον ἀγνῆ καὶ ἀνεπιτήδευτος, δσον ἀγνῆ καὶ ἀνεπιτήδευτος εἶναι ἡ φύσις, ἐν μέσῳ τῆς ὅποιας οὗτοι ζοῦν.

Μαζὶ μὲ ἄλλους χωρικούς, τοὺς ὅποίους συνήντησα εἰς τὸ τέρμα τοῦ αὐτοκινητοδρόμου, μίαν ὥραν πρὸ τοῦ χωρίου μας,

έβαδίζομεν πεζή καὶ ἐπλησιάζομεν νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτό, δτε τὴν ἀκοήν μου ἔπληξαν κρωγμοὶ δρνέων.

Ἐξεπλάγην! Οὐδέποτε ἐνεθυμήθην νὰ ὑπῆρχον δρνεα εἰς τὴν περιφέρειάν μας· ἐγνώριζον, μάλιστα, δτι αὐτὰ διαμένουν μόνον εἰς πολὺ ὑψηλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας.

Ἡρώτησα λοιπὸν μὲ ἀπορίαν, πῶς συμβαίνει τοῦτο, καὶ ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν:

— Δὲν γνωρίζεις, κύριε διδάσκαλε, δτι «τ’ ὅρνιο στὸ ψιφίμι πηγαίνει; »

— Ἀκριβῶς, διότι τὸ γνωρίζω, μοῦ φαίνεται παράξενον. Εζομεν ἐδῶ τόσον πολλὰ ψιφίμα, ὥστε νὰ μαζευθοῦν τὰ δρνεα;

— Ἄχ! κύριε διδάσκαλε, ἀπήντησαν διμοφώνως ἥδη δλοι οἱ συγχωριανοί μου. Ἡ συμφορά, ἡ ὅποία μαστίζει τὸ χωρίον μας, δὲν λέγεται. Πρὸ τοιῶν ἑβδομάδων περίπου ἔχει πέσει φοβερὸν θανατικὸν εἰς τὰ ξῶα μας, πρὸ παντὸς εἰς τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἴγας. Ἐγέμισαν αἱ χαράδραι πτώματα. Καὶ ἐν πρᾶγμα περίεργον! Καθὼς τὸ ξῶον βόσκει ήσύχως, καταλαμβάνεται αἱφνιδίως ἀπὸ ἀδιαθεσίαν. Δὲν τρώγει, δὲν μηρυκάζει, ἀναπνέει μὲ δυσκολίαν, ἡ κοιλία του ἔξογκωνεται, πίπτει εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἐντὸς 10 λεπτῶν, μέχρι τὸ πολὺ τεσσάρων ώρῶν, ἀποθνήσκει.

Συνεργία τοῦ σατανᾶ, κύριε διδάσκαλε. Τίποτε ἄλλο!

Ποῦ εἶναι τὸ ποίμνιον τοῦ γέρο - Κώστα, τοῦ ὅποίου τὰ κουδούνια ἐγέμιζαν φαράγγια καὶ λόγγους; Ποῦ εἶναι τοῦ θείου σου τοῦ Ἀντωνίου, ποῦ εἶναι τῶν ἄλλων; Ἐρήμαξεν ὁ τόπος! Μᾶς ἐγκατέλειψεν ὁ Θεὸς καὶ ἔμεινε μόνος του ὁ σατανᾶς, νὰ γλεντοκοπᾷ εἰς βάρος μας.

Ἐκίνησαν τὰς κεφαλάς των ἀπὸ ἀπελπισίαν, ἐκίνησα καὶ

έγὼ τὴν ἴδικήν μου ἀπὸ οἰκτον καὶ θλῖψιν διὰ τὴν ἔξακολούθησιν τῆς ἐπιμόνου ἰσχυρογνωμοσύνης των.

Ἐπανάληψις τρομερά, διελογίσθην, τῆς καταστροφῆς τὴν ὅποιαν πρὸ πολλῶν ἔτῶν ὑπέστησαν οἱ ἕδιοι ἐκ τοῦ μικροβίου τοῦ ἄνθρακος. Ἐνεθυμήθην δτι, δτε καὶ τότε ἀπέθνησκον σωρηδὸν κατὰ τὸν ἕδιον τρόπον τὰ ζῶα των, οὗτοι ἀπέδιδον μετὰ πείσματος τὸν θάνατόν των εἰς κάποιαν ἐπέμβασιν τοῦ σατανᾶ καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἡθέλησαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς συμβουλὰς καὶ ύποδείξεις τῶν ἀνεπτυγμένων κατοίκων τοῦ χωρίου μας.

Καὶ ἄφηναν τὰ πτώματα εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐτριγύριζον, χωρὶς κουδούνια, τὰ ποίμνια, ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον, πέριξ τοῦ χωρίου τρεῖς φορᾶς διὰ νὰ διώξουν τὸν διάβολον, ἀλλὰ τίποτε. Τὸ μικρόβιον, ἀτρωτὸν καὶ ἀσυγκίνητον ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἔξορκισμούς, τοὺς ὅποιους τοῦ ἔκαμνον, ἔξηκολούθησε τὸ τρομερὸν ἔργον του, μέχρις ὅτου ἐθανάτωσε τὰ 70 % περίπου ὅλων τῶν ζώων τῆς περιφερείας.

Παρ' ὅλην τὴν κούρασιν, τὴν ὅποιαν ἥσθανόμην ἐκ τοῦ ταξιδίου, ἀντὶ νὰ ύπαγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, κατηυθύνθην εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ὅπου εῦρον συγκεντρωμένους τοὺς κατοίκους νὰ συζητοῦν περίλυποι διὰ τὰς ἀπωλείας τῆς ἡμέρας. Τόσα τοῦ Μελετίου, τόσα τοῦ Ἀνδρέου, τόσα τῶν ἀλλων... Πραγματικὴ πανωλεύση.

Ἀντηλλάξαμεν τοὺς καθιερωμένους χαιρετισμοὺς καὶ ἡρωτήθην διὰ τὰ νέα τῆς ἐβδομάδος. Ἀσφαλῶς κάτι θὰ είχον νὰ εἴπω εἰς τὸ ἀπόκεντρον χωρίον, ἐφ' ὅσον προηρχόμην ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν.

— Τὰ νέα τῆς ἐβδομάδος διὰ σᾶς, εἶπον, εἶναι ἡ συμφορά, ἡ ὅποια σᾶς εὔρεν. Καὶ τὸ χειρότερον ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον προσπαθεῖτε ν' ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ αὐτῆν. Ὁ καιρὸς «δὲν

μᾶς παίρνει», διὰ ν' ἀρχίσωμεν συζήτησιν. Αὔριον - μεθαύριον θ' ἀκούστε πολλά. Τώρα είναι ἀνάγκη νὰ τηλεφωνήσωμεν ἀμέσως εἰς τὴν Νομαρχίαν, διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ ταχύτερον ἐδῶ ὁ κτηνίατρος νὰ ἐμβολιάσῃ τὰ ὑπόλοιπα ζῶά σας. Ἐλπίζω, τὰ περισσότερα θὰ σωθοῦν.

— Ἀφήσατέ τα αὐτά, κύριε διδάσκαλε, ἀντέτειναν μερικοί. Πράγματα, τὰ ὅποια γνωρίζομεν ἀπὸ πάππου - προσπάππου, δὲν χρειάζονται ἄλλην ἔξήγησιν.

— Τί νὰ τοῦ κάμῃ τοῦ «ἔξ» ἀπὸ δῶ» ὁ κτηνίατρος; Φεύγει αὐτὸς μὲ τὰ ἐμβόλια; Ἐδῶ μᾶς κατηράσθη ὁ Θεός... τί νὰ κάμωμεν ἡμεῖς;

— Ὁ Θεὸς δὲν καταρᾶται κανένα. Ἐνδιαφέρεται καὶ πονεῖ διὰ τὰ πλάσματά του περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλὰ πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ μένωμεν μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας. Ἐπάθαμε κάτι· νὰ ἐργασθῶμεν ἀμέσως μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τὸ ἀποφύγωμεν, παρακαλοῦντες συγχρόνως καὶ τὸν Θεόν, ὅπως μᾶς βοηθήσῃ.

Ξεχνᾶτε τὸ οητὸν τῶν προγόνων μας «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει»;

Μετὰ δύο ἡμέρας, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν περισσοτέρων ποιμένων, ὁ κτηνίατρος ἤλθε.

— Σπεύσατε, ἵτο ἥ πρώτη λέξις, τὴν ὅποιαν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς χωρικούς. Σπεύσατε νὰ καύσετε ἀμέσως τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων ζώων. Καὶ προσέξατε νὰ μὴ ἀκουμβιοῦν ἐπάνω σας, διότι θὰ προσβληθῆτε καὶ σεῖς ἀπὸ τὴν μόλυνσιν. Είναι ἀνάγκη νὰ ἔξολο μρευμῆ τελείως τὸ μικρόβιον, διότι ἄλλως δὲν πρόκειται νὰ ζήσῃ ζῶον εἰς αὐτὴν τὴν περιφέρειαν.

— Δὲν είναι εύκολώτερον νὰ θάψωμεν τὰ πτώματα ἀντὶ νὰ τὰ καίωμεν; ἐπρότειναν μερικοί.

— Εύκολώτερον ἡμπορεῖ νὰ είναι, ὅχι ὅμως καὶ ὀρθόν. Τὸ

μικρόβιον τοῦ ἄνθρακος οὗτον γῆν ὀλόκληρα ἔτη. Οἱ σκάληκες, οἱ ὁποῖοι τρώγουν αὐτό, ἔξερχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ διὰ τῶν χόρτων τὸ μεταδίδουν εἰς τὰ ζῶα. Ἐπομένως μὲ τὴν ταφὴν τῶν ζώων τὸ μικρόβιον τοῦ ἄνθρακος δὲν ἔξαλείφεται.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συνεχίσθη ὁ ἐμβολιασμὸς τῶν ζώων. Οἱ χωρικοὶ παρηκολούθουν μετὰ πολλῆς δυσπιστίας τὴν σχετικὴν ἐργασίαν καὶ δὲν παρέλειπον εὔκαιρίαν, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀμφιβολίαν των, ὅτε ἔβλεπον καὶ μετὰ τὸν ἐμβολιασμὸν πολλὰ ν' ἀποθνήσκουν. Ἐπρεπεν, ως ἔλεγον, ἂν εἶναι ζήτημα τῆς ἐπιστήμης, «νὰ κοπῇ τὸ κακὸ μὲ τὸ μαχαίρι», εὐθὺς δῶς ἐπάτησε τὸν πόδα του εἰς τὸ χωρίον ὁ κτηνίατρος.

Ἄλλ' ἦτο δυνατὸν τὸ ἐμβόλιον νὰ προλαμβάνῃ τὰ ζῶα, τὰ ὅποια είχον ἥδη προσβληθῆ ἀπὸ τὸ μικρόβιον;

Ἐχοειάσθη πολλῶν ἡμερῶν συζήτησις διὰ νὰ τὸ ἐννοήσουν. Καὶ τὸ ἐνόησαν καὶ ἐπείσθησαν ὅτι ἔζων εἰς πυκνότατον σκότος ἀμαθείας καὶ προλήψεων, ὅτε μετὰ δέκα περίπου ἡμέρας, ἀφοῦ ἔκαμον ὅλα ὅσα παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ὁ ἴατρός, τὸ κακὸν ἐκόπη πράγματι «μὲ τὸ μαχαίρι».

— Κοιτάξετε, συνεζήτουν ἀργότερον μεταξύ των. Τί ἐπάθαμεν, διὰ νὰ ἔξακολουθῶμεν νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὰς περιέργους προλήψεις μας, ἐνῷ ἡ Ἐπιστήμη εύρισκεται τόσον κοντά μας. Καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἄνθρωπος ἐδῶ νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ, διὰ τῆς βίας σχεδόν, νὰ σώσωμεν τὰ ζῶα μας καὶ τὸν ἑαυτόν μας.

"Ἄς εἶναι ὅμως! Τὸ πάθημα ἄς μᾶς γίνη τούλαχιστον μάθημα διὰ τὸ μέλλον.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΩΠΑΪΔΟΣ

Τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων. Ἡ Κωπαῖς δὲν ἦτο ποτὲ πραγματικὴ λίμνη· ἦτο μόνον ἔνα βαθύτατον ἔλος· ἀπὸ 260 χιλιάδες στρέμματα καὶ τὴν ἐπιφάνειάν του ἐκάλυπτεν ἐν ἀπέραντον δάσος ἀπὸ πυκνοὺς καλαμῶνας. Πολλοὶ ἐπίστευον, διτὶ μέσα ἔκει, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς, πηγάζουν ἄφθονα ὕδατα· ἡ ἀποξήρανσις διμως ἀπέδειξεν διτὶ αὐτὸ δὲν ἦτο ἀληθές.

Τέσσαρες ποταμοὶ χύνουν τὰ νερά των εἰς τὴν Κωπαΐδα καὶ σχηματίζουν τὸ ἔλος. Ὁ Κηφισός, ἡ Ἔρκυνα, ὁ Κοράλιος καὶ ὁ Μέλας ποταμός.

Τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα, τὰ δοποῖα ἔγιναν ἐδῶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας, δὲν εἶναι τὰ πρῶτα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, καὶ πρὸ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων, οἱ Μινύαι, οἱ δοποῖοι κατώκουν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἔξετέλεσαν εἰς τὴν Κωπαΐδα μεγάλα ἔργα· τὰ ἔφερεν εἰς φῶς ἡ σημερινὴ ἀποξήρανσις.

Τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ ἀποτελοῦν μακραὶ λεωφόροι ἐπάνω εἰς τὴν λίμνην ἀπὸ πελωρίους λίθους καὶ τὴν διασχίζουν πρὸς

δόλα τὰ μέρη. Αἱ λεωφόροι αὐταὶ ἥσαν ἐπιχωματωμέναι καὶ ἐ-
σχημάτιζον ἐπάνω των μὲ τὰ χώματα μεγάλα αὐλάκια, τὰ δό-
ποῖα μετέφερον εἰς ἀκίνδυνον μέρος τὰ νερὰ τῆς λίμνης.

Μὲ τὴν φαντασίαν μας ἡς ἔλθωμεν διὰ μίαν στιγμὴν εἰς
τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὰ μηχανικὰ μέσα εἶναι πενιχρὰ καὶ ἡ
φύσις εἶναι δυνατή· χρειάζεται σκληρὰ μάχη νὰ ὑποχωρήσῃ.
Καὶ δύως οἱ Μινύαι ἀρχίζουν τὰ ἔργα. Οἱ πυρετοὶ τοῦ ἔλους
θερίζουν ώσταν στάχυα τοὺς ἔργατας καὶ μηχανικούς. 'Ο ἄν-
θρωπος ποτίζει μὲ ἴδρωτα καὶ δάκρυα τὸ χῶμα, ποὺ θὰ
σπείρῃ, ἀλλὰ δὲν ἀπογοητεύεται.

'Ἐργάζεται ἀδιακόπως, ἐπινοεῖ κάτι νέον, διὰ νὰ νικήσῃ
τὴν φύσιν. 'Η θέλησίς του εἰς τὸ τέλος νικᾶ. 'Αν λοιπὸν σκε-
φθῶμεν δλας αὐτὰς τὰς δυσκολίας καὶ θυσίας, πῶς νὰ μὴ
θαυμάσωμεν τὰ μισοκατεστραμμένα αὐτὰ λαμπρὰ ἔργα τῶν
Μινυῶν;

'Αργότερον κατέβησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐγκατεστά-
θησαν νέοι λαοί· οἱ Μινύαι συνεχωνεύθησαν μὲ αὐτοὺς ἥ ἐ-
ξῆφανίσθησαν τὰ ἔργα ἐγκατελείφθησαν καὶ κατεστράφησαν
ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὴν φύσιν. Εἰς τοὺς ιστορικοὺς χρόνους
ἥ περιοχὴ εἶναι καὶ πάλιν λίμνη· μόνον ἐπάνω εἰς μίαν μικρὰν
νῆσον ζῇ ἥ πόλις Κῶπαι, ἀπὸ τὴν δύοιαν ἐπῆρεν ἥ λίμνη τὸ
ὄνομά της Κωπαῖς.

'Ημπορεῖ βέβαια τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν νὰ κατεστράφησαν,
ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν ἀποθνήσκει. 'Ο Μέγας Ἀ-
λέξανδρος ἐσκέφθη νὰ γίνουν νέα ἔργα, τὰ δποῖα ἔξετέλεσεν
δι μηχανικὸς Κράτης. Αἱ ἔργασίαι μὲ τὴν πρόδοδον τοῦ πολιτι-
σμοῦ γίνονται τώρα μὲ περισσοτέραν σοφίαν καὶ τέχνην.

Τὰ ἔργα αὐτὰ ὅχι μόνον δὲν εἶναι κατώτερα ἀπὸ τὰ ση-
μερινά, ἀλλὰ καὶ ὠδήγησαν — ἵσως σᾶς φανῆ ἀπίστευτον —

νεωτέρους ξένους μηχανικούς νὰ τὰ μιμηθοῦν καὶ νὰ ἔκτελέσουν παρόμοια! Ἡ σημερινὴ σῆραγξ ἡ ὅποια διοχετεύει τὰ ὄντα, φαίνεται μηδαμινή, ἀν τὴν συγκρίνωμεν μὲ τὴν παλαιὰν διώρυγα, πὸν ἐλάξευσεν ὁ Κράτης διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐπάνω εἰς τὸν σκληρὸν βράχον.

Σημερινὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχον τὴν ἴδιαν τύχην μὲ τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν δι’ ἴδιους λόγους. Ἀλλὰ ἥλθεν ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καὶ ἔκαμεν ἔργον τέλειον καὶ ἰσχυρόν, διὰ τὸ ὅποιον τῆς χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην καὶ θαυμασμόν.

Οἱ μηχανικοὶ τῆς Ἐταιρείας τῆς Κωπαΐδος ἐδάμασαν πρῶτον τοὺς ποταμούς, πὸν σχηματίζουν τὸ ἔλος. Τοὺς τρεῖς πρῶτους τοὺς παραλαμβάνουν διάφοροι διώρυγες, τοὺς συγκεντρώνουν εἰς τὴν Μεγάλην Διώρυγα καὶ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ περάσουν ταπεινοὶ καὶ ἀβλαβεῖς μέσα εἰς σκοτεινὴν σήραγγα. Ὅταν ἔξέλθουν ἀπ’ αὐτήν, χύνονται εἰς τὴν λίμνην Ὑλίκην ἀπὸ αὐτήν, ὅταν γειτεῖ, χύνονται εἰς τὴν Παραλίμνην καὶ ἔκειθεν εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Ἡ ὑπομονὴ, ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ σοφία τοῦ ἀνθρώπου ἐδάμασεν ἐπὶ τέλους τὴν Κωπαΐδα. Τὸ ἔλος ἔγινε γόνιμος γῆ καὶ παρεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν. Ἀπέραντοι ἔκτασεις καλλιεργοῦνται τώρα μὲ σιτηρὰ καὶ βάμβακα, πὸν φέρονται ἀφθονον πλοῦτον εἰς τοὺς γύρω κατοίκους καὶ εἰς ὄλοκληρον τὴν χώραν μας. Ἐκεῖ, ὅπου ἄλλοτε ἐβασιλεύοντο οἱ θανατηφόροι ἔλώδεις πυρετοί, τώρα βασιλεύουν ἡ ὑγεία, ἡ ἔργασία, ἡ χαρά.

(Διασκευὴ ἀπὸ Ἐμ. Λυκούδηρ)

N. A. Κουτόπονλος

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

1. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογής Ν. Α. Κοντοπούλου.	Σελίς
1. Τὸ ἄγιο φυλακτό, Στ. Δάφνη	9
2. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου τῆς Πίνδου (<i>ποίημα</i>), Τ. Μωραΐτινη .	15
3. Ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ δυὸ τελετές, Ν. Α. Κοντοπούλου	16
4. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὁρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	25
5. Ὁ Ἀσκληπιός, Ἄλεξάνδρας Δέλτα (<i>διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου</i>) .	31
6. Τὸ Βυζάντιο, Ν. Α. Κοντοπούλου	38
7. Τὸ ναυτόπουλο, Ν. Α. Κοντοπούλου (<i>κατὰ Κ. Ράδον</i>)	46
8. Κοφῆ Πέτρα, Πηνελόπης Δέλτα (<i>διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου</i>) .	51
9. Διγενῆς Ἀκρίτας, Ν. Α. Κοντοπούλου	57
10. Ὁ Φλαντανελάς, Ἄλεξάνδρας Παπαδοπούλου	65
11. Ἡ μεγάλη κληρονομία, Ν. Α. Κοντοπούλου	69
12. Τῆς Ἅγια - Σοφιᾶς (<i>ποίημα</i>), Δημοτικὸν	77
13. Ὁ μικρὸς Ἀκρίτης, Ν. Α. Κοντοπούλου	100
14. Ὅμονος εἰς τὴν ἐλευθερίαν (<i>ποίημα</i>), Δ. Σολωμοῦ	106
15. Ἡ γιαγιά μὲ τὰ ἔγγονα, Ἄλεξάνδρας Παπαδοπούλου (<i>διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου</i>)	113
16. Ἐχαρι τὸ καθηκόν μου (<i>διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου</i>)	122
17. Ὁ Γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	127
18. Οἱ χωριανοὶ (<i>ποίημα</i>), Γ. Ἀθάνα	133
19. Μία θαυμαστὴ κώνωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	140
20. Μυστρᾶς (<i>διασκευὴ ἀπὸ Ἀθηνᾶς Ταρσούλη</i>)	153
21. Ἡ πίστις (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	167
22. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	174
23. Ἡ Ἅγια Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	179
24. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	187
25. Πρός τὸν Στρατόν μας (<i>ποίημα</i>), Ἀρ. Προβελεγγίου	196
26. Ἡ Σημαία (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	202
27. Μάνα (<i>ποίημα</i>), Γ. Μαρτινέλλη	205
28. Ὁ Δεκανεύς μας, Ν. Α. Κοντοπούλου	207
29. Ἡ ἐλεημοσύνη (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	217
30. Τὸ ὅργωμα, Στ. Μελά (<i>διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου</i>)	231
31. Τὰ ἔργα τῆς Λίμνης Κωπαΐδος (<i>διασκευὴ ἀπὸ Ἐμ. Λυκούδην</i>)	247

II. Έκ της βραβευθείσης συλλογής Δ. Κοντογιάννη.

	Σελίς
1. Ό 'Επίσκοπος Συνέσιος (κατά Παπαρρηγόπουλον)	42
2. Ό δρκος τοῦ Στρατιώτη, Δημ. Κοντογιάννη	78
3. Τί διηγεῖται ἔνα ἔλατο, Π. Παναγοπούλου	147
4. Τὰ δάση (ποίημα), Ν. Χατζηδάκη	151
6. Εἰς διδάσκαλος εὐεργέτης τεσσάρων χωρίων	219
7. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη (διασκευὴ Δ. Κ.)	234
8. Ἡ ἀνοιξις εἰς τὰ Θεσσαλικά βουνά, Ρ. Δημητριάδη (διασκευὴ Δ.Κ.)	239

III. Έκ της βραβευθείσης συλλογής Γ. Καλαματιανού - Θ. Γιαννοπούλου

1. Όλα προσευχονται (ποίημα), 'Αχ. Παράσχου	7
2. Τὸ «δχι» τῆς 28ης Οκτωβρίου 1940, Γ. Καλαματιανού	85
3. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Καλαματιανού	91
4. Οἱ "Ἐλληνες στὸ "Ελλ-Αλαμέϊν, Γ. Καλαματιανού	97
5. Πατέρας καὶ παιδιά (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	111
6. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανού	118
7. Οἱ μεταξούσιοι, Γ. Καλαματιανού	135
8. Προσκύνημα στὴν ἑλεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανού	159
9. Ό "Αγ. Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, 'Αδ. Ἀδαμαντίου .	169
10. Ό ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων, Γ. Καλαματιανού	184
11. "Οτε ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἡνωμένη	193
12. Διατί ἐπολεμοῦσε, Θ. Γιαννοπούλου	197
13. Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν μητέρα γῆν, Γ. Καλαματιανού	211
14. Χριστιανικὴ καρδία, Λ. Μελά (διασκευὴ)	215
15. Τὰ δύο ὄντια (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	229
16. Ό 'Λετός, Στ. Γρανίτσα	236
17. Τὸ πάθημα ἃς μᾶς γίνῃ τούλαχιστον μάθημα, Θ. Γιαννοπούλου . .	242

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Όλα προσεύχονται (<i>ποίημα</i>), Άχ. Παράσοχου	7
2. Τὸ ἄγιο φυλακτό, Στ. Δάφνη	9
3. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου τῆς Πίνδου (<i>ποίημα</i>), Τ. Μωραΐτινη .	15
4. Ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ δυὸ τελετές, Ν. Α. Κοντοπούλου	16
5. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὁρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	25

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

	Σελίς
1. Ὁ Ἀσκητηός, Ἀλεξάνδρας Δέλτα (<i>διασκενή</i> Ν. Α. Κοντοπούλου)	31
2. Τὸ Βυζάντιο, Ν. Α. Κοντοπούλου	38
3. Ὁ Ἐπίσκοπος Συνέσιος (κατὰ Παπαδογήπολον)	42
4. Τὸ ναυτόπολο, Ν. Α. Κοντοπούλου (κατὰ Κ. Ράδον)	46
5. Κοφτὴ Πέτρα, Πηνελόπης Δέλτα (<i>διασκενή</i> Ν. Α. Κοντοπούλου) .	51
6. Διγενῆς Ἀκρίτας, Ν. Α. Κοντοπούλου	57
7. Ὁ Φλαντανελάς, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	65
8. Ἡ μεγάλη εληφαντιά, Ν. Α. Κοντοπούλου	69
9. Τῆς Ἅγια - Σοφιᾶς (<i>ποίημα</i>), Δημοτικὸν	77
10. Ὁ δρός τοῦ Στρατιώτη, Δῆμο. Κοντογιάννη	78
11. Τὸ «ὅδι» τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, Γ. Καλαματιανοῦ	85
12. Οἱ Κορητικοπούλες, Γ. Καλαματιανοῦ	91
13. Οἱ Ἑλλήνες στὸ Ἐλ.-Ἀλαμέτιν, Γ. Καλαματιανοῦ	97
14. Ὁ μικρὸς Ἀκρίτης, Ν. Α. Κοντοπούλου	100
15. Υμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν (<i>ποίημα</i>), Δ. Σολωμοῦ	106

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Ηπέροις καὶ παιδιά (<i>ποίημα</i>), Γ. Περιγιαλίτη	111
2. Ἡ γιαγιά μὲ τὰ ἔγγονα, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου (<i>διασκενή</i> Ν. Α. Κοντοπούλου)	113
3. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	118
4. Ἐκαμα τὸ καθῆκόν μου (<i>διασκενή</i> Ν. Α. Κοντοπούλου)	122
5. Ὁ Γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	127
6. Οἱ χωριανοὶ (<i>ποίημα</i>), Γ. Ἀθάνα	133

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Οἱ μεταξοσκάληρες, Γ. Καλαματιανοῦ	135

	Σελίς
2. Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	140
3. Τί διηγείται ένα ξλατό, Π. Παναγοπούλου	147
4. Τὰ δάση (ποίημα), Ν. Χατζηδάκη	151
Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ	
1. Μυστρᾶς (διασκευή ἀπό 'Αθηνᾶς Ταρσούλη)	153
2. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανοῦ	159
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ	
Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ	
1. 'Η πίστις (ποίημα), Ι. Πολέμη	167
2. 'Ο "Αγ. Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου .	169
3. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	174
Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ	
1. 'Η 'Αγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	179
2. 'Ο ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων, Γ. Καλαματιανοῦ	184
3. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς 'Αθηνᾶς, Ν. Α. Κοντοπούλου	187
4. "Οτε ἡ Ἑλλάς ἦτο ἥνωμένη	193
5. Ηρός τὸν Στρατὸν μας (ποίημα), 'Αρ. Προβελεγγίου	196
6. Διατί ἐπολεμοῦσε, Θ. Γιαννοπούλου	197
7. 'Η Σημαία (ποίημα), I. Πολέμη	202
Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ	
1. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	205
2. 'Ο Δεκανεύς μας, Ν. Α. Κοντοπούλου	207
3. 'Η ἐπιστροφὴ εἰς τὴν μητέρα γῆν, Γ. Καλαματιανοῦ	211
4. Χριστιανικὴ καρδία, Λ. Μελά (διασκευὴ)	215
5. 'Η ἐλεημοσύνη (ποίημα), I. Πολέμη	217
6. Εἰς διδάσκαλος εὐεργέτης τεωσάρων χωρίων	219
Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ	
1. Τὰ δυὸν δνιά (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	229
2. Τὸ δργωμα, Σπ. Μελά (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	231
3. Μία ἐπίσκεψις, I. Κονδυλάκη (διασκευὴ Δ. Κ.)	234
4. 'Ο 'Αετός, Στ. Γρανίτσα	236
Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ	
1. 'Η ἀνοιξις εἰς τὰ Θεσσαλικὰ βουνά, Ρ. Δημητριάδη (διασκευὴ Δ.Κ.)	239
2. Τὸ πάθημα ἃς μᾶς γίνῃ τοὺλάχιστον μάθημα, Θ. Γιαννοπούλου . .	242
3. Τὰ ἔργα τῆς Λίμνης Κωπαΐδος, Ν. Α. Κοντοπούλου (διασκευὴ ἀπὸ 'Εμ. Λυκούδην)	247

¹Επιμελητής έκδόσεως καὶ υπεύθυνος ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν δοκιμίων ὁ φιλόλογος
Κ. Α. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β' · ΣΕΙΡΑ Α' 1950 (VII)

ΑΝΤΙΤΥΠΑ 200.000

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ - ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΣΠΥΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ «ΑΣΠΙΩΤΗ-ΕΛΚΑ» Α.Ε.

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐκάστου ἀντιτύπου.

‘Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον.
‘Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α 108).

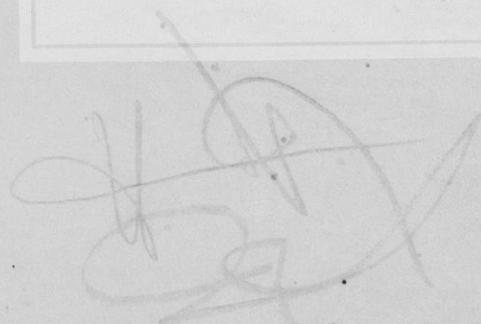

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής